

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชน
เข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
Building Strength to Community in the Age of Thailand 4.0: A Case
Study of the Strength-Community of Nong-Krunghthanasan Sub-District
Administrative Organization, Phu-Viang District, KhonKaen Province

โดย

พระมหาจรรุญ กิตติปณฺโณ, ดร.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส ลีกา

พระครูธรรมบาลพิจิตร ธมฺมวิจิโต, ดร.

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๓

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800763001

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชน
เข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงวนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
Building Strength to Community in the Age of Thailand 4.0: A Case
Study of the Strength-Community of Nong-Krungthanasan Sub-District
Administrative Organization, Phu-Viang District, KhonKaen Province

โดย

พระมหาจรรยา กิตติปณฺโณ, ดร.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส ลีกา

พระครูธรรมบาลพิจิตร ธมฺมวิจิโต, ดร.

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๓

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800763001

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Building Strength to Community in the Age of Thailand 4.0: A Case Study of the Strength-Community of Nong-Krunghthanasan Sub-District Administrative Organization, Phu-Viang District, KhonKaen Province

By

PhramahaJaron Kittipanno, Dr.

Assistance Professor Dr. Jaras Leeka

Phrakrudhammal Pijit Dhammavjitto, Dr.

Faculty of Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E. 2563

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 800763001

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่องานวิจัย:	การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
ผู้วิจัย:	พระมหาจรรยา กิตติปัญญา, ดร., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส ลีกา พระครูธรรมบาลพิจิตร ธมฺมวิจิโต, ดร.
ส่วนงาน:	คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๓
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

งานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นและเพื่อเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๖๐ คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ความเข้มแข็งของชุมชนหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น มี ๖ ด้านคือ
 - ๑) ด้านคุณภาพชีวิต ผ่านกิจกรรม โครงการ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมตามเทศกาล
 - ๒) ด้านเศรษฐกิจชุมชน มีนวัตกรรมชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญา
 - ๓) ด้านการสร้างเครือข่าย มีการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่น
 - ๔) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ได้มีอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน
 - ๕) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการตั้งศูนย์เฝ้าระวังภัยเพื่อดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ
 - ๖) ด้านวัฒนธรรมชุมชน มีการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นที่นำไปสู่ความสันติสุขของชุมชน
๒. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น มี ๕ กระบวนการคือ
 - ๑) ด้านการประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้
 - ๒) ด้านการประชุม
 - ๓) ด้านการทำประชาคมชุมชน
 - ๔) ด้านการจัดทำแผน และ
 - ๕) ด้านการติดตามและ

ประเมินผลซึ่งกระบวนการทั้ง ๕ ด้านนี้ นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนที่สร้างความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืนให้แก่ชุมชน

๓. แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนसार อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นพบว่ามี ๕ ด้าน คือ ๑) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยเครื่องมือที่จำเป็นการผลิตเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ๒) ด้านเศรษฐกิจของชุมชน มีรากฐานมาจากศักยภาพ ภูมิปัญญา และต้นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่สร้างรายได้พออยู่พอกินจนกลายเป็นชุมชนนวัตกรรม ๓) ด้านทรัพยากรของชุมชน เป็นต้นทุนของชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น ๔) ด้านการจัดการของชุมชนมีการจัดการด้านภูมิปัญญา องค์กรชุมชน และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องแก่คนในชุมชน ๕) ด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชนมีการแบ่งกลุ่มเครือข่ายออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ ๑) เครือข่ายด้านกลุ่มอาชีพ แบ่งเป็น ๔ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มหัตถกรรม (๒) กลุ่มเกษตรกรรม (๓) กลุ่มหัตถเวชกรรม (๔) กลุ่มแปรรูปอาหาร ๒) เครือข่ายด้านภูมิปัญญา และ ๓) เครือข่ายด้านสารสนเทศ

Research Title: Building Strength to Community in the Age of Thailand 4.0: A Case Study of the Strength-Community of Nong-Krunghthanasan Sub-District Administrative Organization, Phu-Viang District, KhonKaen Province

Researchers: PhramahaJaroon Kittipanno, Dr.

Assistance Professor Dr. Jaras Leeka

Phrakrudhammabal Pijit Dhammavjitto, Dr.

Department: Faculty of Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year: 2563 / 2020

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

This research has its aim at studying the strength of community in Nong-Krunghthanasan Sub-District Administrative Organization, Phu-Viang District, KhonKaen Province, the method of fortifying of strength to community in Nong-Krunghthanasan Sub-District Administrative Organization, Phu-Viang District, KhonKaen Province, and proposing the guideline for building strength to community in Nong-Krunghthanasan Sub-District Administrative Organization, Phu-Viang District, KhonKaen Province in the age of Thailand 4.0. This study is of qualitative research by deep interview and focus group with 60 respondents. The research analyzed by description analysis following the inductive method.

The results of study were as follows:

1. There are six categories of the strength of community in Nong-Krunghthanasan Sub-District Administrative Organization, Phu-Viang District, KhonKaen Province: 1) the quality of life—through activities and projects such as Seniors school,

local festival etc. , 2) community-economics—having innovation of community-knowledge, 3) social network—having learning activity with other communities) 4) safety in life and properties—having village-volunteers, 5) management of natural resources and environment—setting up the centre for vigilance for taking care of natural resources and environment, and 6) community culture—keeping on local culture, enabling it to peacefulness of community.

2. The research found five methods of fortifying of strength to community in Nong-Krungthanasan Sub-District Administrative Organization, Phu-Viang District, KhonKaen Province: 1) public relation, and knowledge-giving 2) meeting, 3) public hearing of community, 4) preparing plan, and 5) following up and evaluation. These five methods have enabled community to affluence, stability and sustainability.

3. This research proposes the guideline for building the strength in the age of Thailand 4.0 to community in Nong-Krungthanasan Sub-District Administrative Organization, Phu-Viang District, KhonKaen Province in five categories: 1) community-Technology—people be able to live by themselves with the tools necessary for producing product for using in their community, 2) community-economics—community has the foundation from the capacity, knowledge, and cultural cost that produces sufficient cost, turning to be the innovated path—community, 3) community-resources—community has abundant resources that be both by nature and man-made, 4) community-management—community manages knowledge, community organization, and the method of learning to community continually, and 5) community network—dividing network into three groups, i) occupation network, dividing into 4 sub-groups, i.e., handicraft, agriculture, medicine, and food processing, and ii) knowledge-network, and iii) information network.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงอุดร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น” สำเร็จลุล่วงด้วยดีตามกรอบเวลาของปีงบประมาณ ๒๕๖๓ งานวิจัยนี้จะสำเร็จไปไม่ได้หากไม่ได้รับการสนับสนุนและการช่วยเหลือจากหน่วยงานและบุคคลทั้งจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค หน่วยงานแรกที่ต้องขออนุโมทนาขอบคุณเป็นอันดับแรกที่มีอุปการคุณต่อการทำวิจัยในครั้งนี้คือ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนทุนวิจัยผ่านมาทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยงานต่อมาที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีนั่นก็คือสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ที่เป็นหน่วยงานกลางของมหาวิทยาลัยที่ส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรของมหาวิทยาลัยให้ทำวิจัยเพื่อพัฒนาบุคลากรและสร้างสรรค์งานวิจัยเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ โดยเฉพาะผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทั้งในฐานะผู้มีอำนาจตามหน้าที่ของมหาวิทยาลัย และผู้ทรงคุณวุฒิตั้งแต่การตรวจสอบงานวิจัยตั้งแต่ก่อนการอนุมัติโครงการ ตรวจสอบเครื่องมือจนถึงการตรวจสอบความก้าวหน้างานวิจัยตามลำดับ ที่สำคัญก็คือคณะพุทธศาสตร์โดยเฉพาะภาควิชาศาสนาและปรัชญาที่ผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในคณะได้ทำวิจัยต่อเนื่องตลอดมา รวมไปถึงทั้งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นซึ่งอนุเคราะห์บุคลากรในวิทยาเขตทั้งการเป็นผู้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในเบื้องต้น ผู้เสนอแนะแนวทางการวิจัย และอนุเคราะห์บุคลากรบางส่วนสำหรับการเก็บข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ที่จะขาดเสียมิได้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ก็คือองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงอุดร อ.ภูเวียง จ. ขอนแก่นที่เป็นสถานที่ที่งานวิจัยนี้เลือกเป็นพื้นที่ในการวิจัยที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และข้าราชการเจ้าหน้าที่ ตลอดจนปราชญ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการให้ข้อมูลและมีส่วนร่วมในการทำวิจัยในครั้งนี้

หน่วยงานและบุคคลตามที่กล่าวมานี้ถือได้ว่าเป็นผู้ส่วนสำคัญทำให้งานวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงตามกรอบเวลาของปีงบประมาณ ๒๕๖๓ งานวิจัยนี้ก็เป็นความพยายามอย่างหนึ่งของผู้วิจัยที่ประสงค์จะศึกษาถึงความเข้มแข็งของชุมชน และหาแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ โดยเลือกเอาชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงอุดร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น โดยมุ่งหวังว่างานวิจัยครั้งนี้จะเป็นส่วนหนึ่งสำหรับเป็นงานวิชาการทางด้านการพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากในสังคมไทยและเป็นบทเรียนสำหรับการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งในสังคมไทยในยุคปัจจุบัน

พระมหาจรรยา กิตติปัญญา, ดร. และคณะ

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์คำย่อ.....	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย.....	๗
๑.๓ คำถามการวิจัย.....	๗
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....	๗
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๘
๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๑๐
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	๑๐
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๑๑
๒.๑ แนวคิดการเสริมสร้างความเข้มแข็ง.....	๑๑
๒.๒ แนวคิดการในการพัฒนาชุมชน.....	๑๗
๒.๒.๑ ความเป็นมาของการพัฒนาชุมชน.....	๑๗
๒.๒.๒ ความหมายของการพัฒนาชุมชน.....	๒๐
๒.๒.๓ หลักการสำคัญของการพัฒนาชุมชน.....	๒๒
๒.๒.๔ องค์ประกอบหลักของการพัฒนาชุมชน.....	๓๐
๒.๒.๕ กระบวนการ และวิธีการพัฒนาชุมชน.....	๓๓
๒.๒.๖ การประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาชุมชน.....	๔๒
๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง.....	๔๓
๒.๔ แนวคิดทฤษฎี การมีส่วนร่วม.....	๕๔
๒.๔.๑ แนวคิดการมีส่วนร่วม.....	๕๔

	๒.๔.๒ ความหมายการมีส่วนร่วม.....	๕๕
	๒.๔.๓ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม.....	๕๖
	๒.๔.๔ กระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วม.....	๕๘
	๒.๔.๕ ระดับของการมีส่วนร่วม.....	๕๙
	๒.๔.๖ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	๖๐
	๒.๔.๗ กรรณวิธีในการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	๖๑
	๒.๕ แนวคิด ทฤษฎีแรงจูงใจ.....	๖๒
	๒.๖ แนวคิดและทฤษฎี SWOT Analysis.....	๖๖
	๒.๗ แนวคิด ทฤษฎี TERMS.....	๗๑
	๒.๘ บริบท ชุมชน.....	๗๗
	๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๘๔
	๒.๑๐ สรุป.....	๙๘
บทที่ ๓	ระเบียบวิธีวิจัย.....	๙๙
	๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๙๙
	๓.๒ พื้นที่การวิจัย.....	๑๐๒
	๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)	๑๐๓
	๓.๔ เครื่องมือในการวิจัย.....	๑๐๔
	๓.๕ การสร้างและหาคคุณภาพเครื่องมือการวิจัย.....	๑๐๖
	๓.๖ ขั้นตอนและการดำเนินการวิจัย.....	๑๐๖
	๓.๗ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัย.....	๑๐๗
	๓.๘ ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล.....	๑๑๐
	๓.๙ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๑๑๐
	๓.๑๐ การนำเสนอผลการศึกษวิจัย.....	๑๑๑
	๓.๑๑ ขั้นตอนการปรับปรุงและการดำเนินการอย่างเหมาะสม.....	๑๑๑
	๓.๑๒ รายละเอียดกิจกรรมระยะดำเนินการ.....	๑๑๔
	๓.๑๓ การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๑๑๔
	๓.๑๔ สรุปกระบวนการวิจัย.....	๑๑๕
บทที่ ๔	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๑๑๗
	๔.๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๑๑๗

๔.๒ เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนอง กุ้งชนสาร อ.ภูเวียง ขอนแก่น.....	๑๑๘
๔.๓ เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การ บริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น.....	๑๓๔
๔.๔ เพื่อเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น.....	๑๕๑
๔.๕ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๑๗๖
๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย.....	๑๘๑
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๑๘๒
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๘๒
๕.๒ อภิปรายผล.....	๑๘๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๙๓
บรรณานุกรม.....	๑๙๕
ภาคผนวก.....	๒๐๓
ภาคผนวก ก บทความการวิจัย.....	๒๐๔
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์ (Interview guide).....	๒๒๐
ภาคผนวก ค หนังสือตรวจเครื่องมือการวิจัย.....	๒๒๔
ภาคผนวก ง จดหมายนำเพื่อขอสัมภาษณ์การวิจัย.....	๒๒๖
ภาคผนวก จ หนังสือขอสัมภาษณ์การวิจัย.....	๒๒๙
ภาคผนวก ฉ รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์การวิจัย.....	๒๔๙
ภาคผนวก ช หนังสือเชิญวิทยากรผู้ร่วมสนทนากลุ่ม.....	๒๕๓
ภาคผนวก ฌ รายชื่อวิทยากรผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (โพกัสกรุป).....	๒๖๙
ภาคผนวก ญ ภาพประกอบการลงพื้นที่การวิจัย.....	๒๗๑
ภาคผนวก ฎ จดหมายตอบรับการตีพิมพ์บทความวิจัย.....	๒๗๙
ภาคผนวก ฐ การรับรองการนำไปใช้ประโยชน์.....	๒๘๑
ภาคผนวก ท ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากการวิจัย.....	๒๘๓
ภาคผนวก ฒ แบบสรุปโครงการวิจัย.....	๒๘๗
ประวัติผู้วิจัย.....	๒๙๑

สารบัญตาราง

ตารางที่ ๒.๑	หมู่บ้านในเขตปกครอง ๑๖ หมู่บ้าน.....	๗๘
ตารางที่ ๒.๒	จำนวนประชากร.....	๗๘
ตารางที่ ๒.๓	โรงเรียนสังกัด สพฐ. (สนง. การประถมศึกษาเดิม).....	๘๐
ตารางที่ ๒.๔	รายชื่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุข.....	๘๑
ตารางที่ ๓.๑	การเก็บรวบรวมข้อมูล และการปฏิบัติการวิจัย.....	๑๐๙
ตารางที่ ๓.๒	ขั้นการปรับปรุงการและดำเนินการอย่างเหมาะสม (Act).....	๑๑๑
ตารางที่ ๓.๓	รายละเอียดกิจกรรมระยะเวลาดำเนินการ.....	๑๑๔

สารบัญภาพ

ภาพที่ ๑.๑	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๑๐
ภาพที่ ๒.๑	ลำดับชั้นความต้องการตามทฤษฎีมาสโลว์.....	๖๓
ภาพที่ ๓.๑	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	๑๑๕
ภาพที่ ๓.๒	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๑๑๖
ภาพที่ ๓.๓	การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล.....	๑๑๖
ภาพที่ ๔.๑	กระบวนการวิจัยเพื่อสืบค้นความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น.....	๑๓๓
ภาพที่ ๔.๒	กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น.....	๑๕๐
ภาพที่ ๔.๓	การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐.....	๑๗๖
ภาพที่ ๔.๔	ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ๖ ด้าน.....	๑๗๗
ภาพที่ ๔.๕	กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ๕ ด้าน.....	๑๗๘
ภาพที่ ๔.๖	แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น.....	๑๗๙
ภาพที่ ๔.๗	การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษา ชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น	๑๘๐
ภาพที่ ๕.๑	ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ๖ ด้าน.....	๑๘๓
ภาพที่ ๕.๒	กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วน ตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ใน ๕ ด้าน.....	๑๘๔
ภาพที่ ๕.๓	แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น.....	๑๘๖
ภาพที่ ๕.๔	การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษา ชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น	๑๘๗

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. การใช้อักษรย่อพระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ในการวิจัยฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉลองราชสมบัติ ๕๐ ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พุทธศักราช ๒๕๓๘ และอรรถกถาภาษาไทย ใช้ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยเรียงตามลำดับคัมภีร์ ดังนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปณณาสก์	(ภาษาไทย)
สั.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
อง.เอกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทุก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตุตก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สตุตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฏฐก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อฏฐกนิบาต	(ภาษาไทย)

อง.ทสก.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อังคุดตินิกาย	ทสกนินบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนินกาย	ธรรมบพ	(ภาษาไทย)
ขุ.สุ.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนินกาย	สุดตนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนินกาย	ชาตค	(ภาษาไทย)
ขุ.เถร.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนินกาย	เถรคาถา	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.เอกก.	(บาลี)	=	สุดตตปิฎก	เอกกนินปาต	ชาตคปาลี	(ภาษาบาลี)
ขุ.ม.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนินกาย	มหานินเทศ	(ภาษาไทย)
ขุ.จู	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนินกาย	จูฬนินเทศ	(ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

อง.ทก.อ.	(บาลี)	=	องคุดตินิกาย	มโนรณปุรณิน	ทกนินบาตอฎฐกถา	(ภาษาบาลี)
อง.จตุกก.อ.	(บาลี)	=	องคุดตินิกาย	มโนรณปุรณินจตุกกนินบาตอฎฐกถา		(ภาษาบาลี)
ขุ.ธ.อ.	(บาลี)	=	ขุททกนินกาย	ธรรมบพอฎฐกถา		(ภาษาบาลี)
ขุ.ชา.อ.	(บาลี)	=	ขุททกนินกาย	ชาตคตอฎฐกถา		(ภาษาบาลี)

๒. อักษรย่อจากทฤษฎีการวิจัย

๒.๑ SWOT

S. Strengths (จุดแข็ง)

W. Weaknesses (จุดอ่อน)

O. Opportunities (โอกาส)

T. Threats (อุปสรรค)

๒.๒ TERMS

T. Technology (เทคโนโลยี)

E. Economics (เศรษฐกิจ)

R. Resource (ทรัพยากร, ต้นทุน)

M. Management (การบริหารจัดการ)

S. Social network (เครือข่ายทางสังคม)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมามีการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ มาหลายโมเดล นับตั้งแต่โมเดล ๑.๐ ถึง ๔.๐ มีการถอดรหัสโมเดลประเทศไทย ๑.๐ ถึง ๔.๐ มีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้ ประเทศไทย ๑.๐ เป็นการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นภาคการเกษตรเป็นหลัก โดยผลิตและขายพืชไร่ พืชสวนและสัตว์ต่างๆ เป็นต้น ต่อจากนั้นไปสู่ประเทศไทย ๒.๐ ที่เน้นภาคอุตสาหกรรมแต่เป็นอุตสาหกรรมเบา เช่น การผลิตและขายรองเท้า เครื่องหนัง เครื่องดื่ม เครื่องประดับ เครื่องเขียน กระเป๋า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น และนำก้าวไปสู่โมเดลปัจจุบัน ประเทศไทย ๓.๐ ที่เน้นภาคอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก เช่น การผลิตและขาย ส่งออกเหล็กกล้า รถยนต์ ถังน้ำมัน แยกก๊าซธรรมชาติ ปูนซีเมนต์ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันโมเดล ๓.๐ ยังพัฒนาไปได้อย่างไม่เต็มที่และไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ยังคงเผชิญ กับดักสำคัญที่ไม่อาจนำพาประเทศไทยพัฒนาก้าวหน้าไปมากกว่านี้ ประเด็นดังกล่าวมานี้รัฐบาลได้เห็นปัญหาของการพัฒนาประเทศในยุคที่ผ่านมา จึงจำเป็นต้องสร้างโมเดลขึ้นมาใหม่ เพื่อปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ และนำพาประชาชนคนไทยก้าวสู่โมเดลใหม่ ที่เรียกว่า โมเดลประเทศไทย ๔.๐

ประเทศไทย ๔.๐ เป็นวาทกรรมที่ติดปากและพูดคุยกันในวงวิชาการจนเป็นที่มาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ โดยมีสาระสำคัญที่ได้กำหนดเป็นวิสัยทัศน์ไว้ว่าสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนโดยเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นคงของชาติ พัฒนาคนทุกวัยให้เป็น คนดี คนเก่งและมีการกำหนดกรอบวิสัยทัศน์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางปฏิบัติในระยะ ๕ ปี เป็นการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เพื่อให้การพัฒนาในทุกมิติมีการบูรณาการบนทางสายกลาง มีความพอประมาณ มีเหตุผล รวมถึงมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี สอดคล้องกับภูมิสังคม การพัฒนาทุกด้าน มีคุณภาพ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศน์ มีความสอดคล้อง เกื้อกูล และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยการพัฒนาในมิติหนึ่งต้องไม่ส่งผลกระทบต่อมิติอื่นๆ รวมทั้งต้องมุ่งเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นคงของชาติ พัฒนาคนทุกวัยให้เป็น คนดี คนเก่ง มีศักยภาพ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทั้งในภาค

การผลิตและภาคบริการเพื่อสร้างความเข้มแข็ง มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม นำไปสู่การสร้างสังคมที่พึงปรารถนา รวมถึงมีจิตอนุรักษ์ รักษา ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องและเหมาะสม

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ได้กำหนดกรอบวิสัยทัศน์เพื่อเป็น แผนพัฒนาฯ โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทย จากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข โดยมีกรอบวิสัยทัศน์และเป้าหมาย ดังนี้

๑. กรอบวิสัยทัศน์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จากสถานะของประเทศและบริบทการ เปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ประเทศกำลังประสบอยู่ทำให้การกำหนดวิสัยทัศน์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ยังคงมีความต่อเนื่องจากวิสัยทัศน์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และกรอบหลักการของการวางแผนที่น้อม นำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม การพัฒนาที่ยึดหลักสมดุล ยั่งยืน โดยวิสัยทัศน์ของการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ต้องให้ ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และ นำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของประเทศ

๒. การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของประเทศ (Country Strategic Positioning) เป็นการกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของประเทศที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติที่สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สศช.) ได้จัดทำขึ้น ประเทศไทยเป็นประเทศ รายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม เป็นศูนย์กลางด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ของภูมิภาค สู่วิถีความเป็นชาติการค้าและบริการ (Trading and Service Nation) เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตร อินทรีย์และเกษตรปลอดภัย แหล่งอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และนวัตกรรมสูงที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม

จากกรอบวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ดังกล่าวแล้ว นั้นได้มีการกำหนดเป้าหมายไว้ดังนี้

๑. การหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางสู่รายได้สูง
๒. การพัฒนาศักยภาพคนให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศและการสร้างสังคมสูง วัยอย่างมีคุณภาพ
๓. การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม
๔. การสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
๕. การบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพ

จากเป้าหมายดังกล่าวนี้รัฐบาลได้วางรากฐานการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมที่มีความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งได้กำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะ ๕ ปี ซึ่งจะเป็นแผนที่มีความสำคัญในการวางรากฐานการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมที่มีความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ที่เป็นกรอบการพัฒนาประเทศในระยะยาว รัฐบาลมีนโยบายในการสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งเร่งสร้างสังคมที่มีคุณภาพ โดยการจัดอุปสรรคต่างๆ ที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ตลอดจนการวางแผนการพัฒนาในด้านต่างๆ ในระยะยาว ครอบคลุมถึงการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การสร้างความมั่นคง มั่งคั่งทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นสิ่งสำคัญที่ประเทศจะต้องมีทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวที่ชัดเจน โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง เพื่อผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการปฏิรูปประเทศที่มุ่งสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ในอนาคต^๑

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเน้นไปที่การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตามแต่สถานภาพของสังคมและชุมชนโดยทั่วไปจะมีความแตกต่างกันตามแต่ศักยภาพทุนทางสังคมของแต่ละชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน เป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้คนในชุมชนหลายๆ คน ทั้งผู้นำ และผู้ตามของชุมชน มีความต้องการและคาดหวังอยากให้ มี อยากให้เป็น ความเข้มแข็งของชุมชน บางครั้งจำเป็นจะต้องอาศัย ความรู้ ความคิดเห็นของผู้คนจากนอกชุมชน ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือบางทีที่เรียกกันว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับชุมชนนั้นๆ ด้วยความจริงจังตั้งใจ เพื่อเป็นกระบวนการนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนที่มีความหลากหลายของรูปแบบและหลากหลายความคิด ดังคำพูดของอาจารย์หมอประเวศที่พูดว่า หากชุมชนใดผู้คน “ไม่โง่ ไม่จน ไม่เจ็บ” ก็ถือได้ว่าชุมชนนั้นเป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้ โดยการเน้นไปที่ความรู้เป็นตัวตั้ง และในทางตรงกันข้ามองค์กรท้องถิ่นหลายๆ ท้องถิ่น วางนโยบายให้ชุมชนในท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง มุ่งเน้นที่ โครงสร้างพื้นฐาน ที่เป็นวัตถุประสงค์เน้นหนักไปที่งบประมาณ ซึ่งเป็นการใช้เงินตรา เป็นตัวตั้งในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งท้องถิ่น หรือชุมชนที่ไม่ตรงประเด็น เป็นการพัฒนาชุมชนที่ไม่ยึดหลัก “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” คือยังคงพึ่งพาทุน และปัจจัยต่างๆ จากนอกชุมชนเป็นส่วนใหญ่ หรือที่เรียกว่า พึ่งจมูกคนอื่นเพื่อหายใจ จึงอาจสรุปได้ว่าสิ่งที่ผิดหรือถูกนั้นขึ้นอยู่กับวิธีคิดของแต่ละชุมชน หากชุมชนใดโชคดี ผู้คนมีวิธีคิดดี ก็จะมีหรือได้ผู้นำชุมชนที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ซึ่งเป็นหัวใจในการพัฒนายุคใหม่ในปัจจุบัน ชุมชนใดที่มีผู้คนมีความเข้มแข็งทางความคิด นับว่าโชคดี ความจริงโดยธรรมชาติโครงสร้างของชุมชนมีความหลากหลายตามแต่สภาพของชุมชนในกระบวนการพัฒนาชุมชน

^๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒, พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔, ๒๕๖๐.

จึงน่าจะมีเรียงลำดับตามความสำคัญก่อนหลัง เช่น อาจจะเป็นเรื่องของ สุขภาพการศึกษาภูมิปัญญา อาชีพ สิ่งแวดล้อม สังคม การเมือง และการปกครอง ตามลำดับ^๒

ในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งนั้นต้องมีปัจจัยด้านต่างๆ ที่คอยสนับสนุนให้การดำเนินงานของชุมชนประสบความสำเร็จ นอกจากมูลเหตุต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มแล้ว ยังมีปัจจัยต่างๆ ที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

๑. ปัจจัยภายใน มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ผู้นำ คณะกรรมการสมาชิกของกลุ่ม และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยแต่ละส่วนจะต้องมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

๑.๑ ผู้นำหรือคณะกรรมการ ต้องมีความเสียสละ ซื่อสัตย์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก เน้นการมีส่วนร่วมยึดถือผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถจัดหาเงินทุนและตลาดรองรับผลผลิตของชุมชน มีการบริหารจัดการที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และความยุติธรรม

๑.๒ สมาชิกกลุ่มหรือคนในชุมชน มีความสามัคคีและให้ความร่วมมือในการร่วมคิด ร่วมทำ ในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย มีจิตสำนึกที่ดีต่อกันในการร่วมกันพัฒนาและร่วมทำกิจกรรมในชุมชน ตลอดจนการมีพื้นฐานการนับถือศาสนาและวัฒนธรรมที่เหมือนกัน ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนมีความผูกพันและมีความเอื้อเฟื้อต่อกันยิ่งขึ้น

๑.๓ การมีทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต โดยการนำปัญหาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการดัดแปลงทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เป็นสินค้าส่งออก ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

๒. ปัจจัยภายนอก มีดังนี้

๒.๑ หน่วยงานภายนอก ซึ่งหมายถึงภาครัฐและเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริมด้านวิชาการ คำแนะนำ ด้านการเงิน การตลาดและอุปกรณ์การผลิตสำหรับการดำเนินงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการประสานขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานอื่นให้เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม

๒.๒ การประสานเครือข่ายด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้าและการตลาด นับเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลักดันให้กลุ่มประสบความสำเร็จ หากมีการจัดการด้านคุณภาพสินค้า การตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่ดี ก็จะช่วยให้ผลผลิตส่งออกสู่ตลาดเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศได้ ดังตัวอย่างการผลิตน้ำสมุนไพรของศูนย์อินแปง จ. สกลนคร สามารถขยายเครือข่ายไปยังประเทศญี่ปุ่น จีน และมีการขยายเครือข่ายไปยังประเทศอื่นๆ อีก

๒.๓ กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะกระแสชีวิตส่งผลให้ผลผลิตของชุมชนเป็นที่ต้องการของตลาดและผู้บริโภคลักษณะการดำเนินงาน

^๒ ไพฑูรย์ ศิริรักษ์, “แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง”, <<https://www.gotoknow.org>>, ๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

นอกจากนี้ยังพบว่า ในแต่ละชุมชนต่างมีการดำเนินงานในกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ สภาพดินฟ้าอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น รวมทั้งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมให้การรวมกลุ่มมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ทั้งนี้แล้วแต่ลักษณะการดำเนินงานของชุมชน^๓

ในแผนพัฒนาฯ ที่ผ่านมา คุณภาพชีวิตของคนไทยมิได้เพิ่มขึ้นจริงตามดัชนีการบริโภคและกำไร ตามวัตถุประสงค์ของเครื่องอำนวยความสะดวกที่ล้นเหลือแต่อย่างใด ปัจจุบันจึงถือเป็นยุคสมัยที่ผู้คนมีหนี้สินมากมาย ครอบครัวแตกแยกล้มเหลว เด็กขาดความอบอุ่น ชุมชนล่มสลาย พ่อแม่ขายทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินมาบริโภคตามกระแสนิยมอันบ้าคลั่ง จึงเป็นผลพวงของการพัฒนา “เอาเงินนำหน้า เอาปัญญาตามหลัง” การพัฒนาประเทศในรอบกว่า ๔๐ ปีที่ผ่านมาที่มุ่งเอาเศรษฐกิจนำหน้าเอาตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นตัวชี้วัด (GDP) ได้สร้างช่องว่างรายได้ระหว่างคนจนกับคนรวยมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งมีคำเปรียบเปรยว่า “สังคมไทยเป็นสังคมรวยกระจุก จนกระจาย” ดัชนีความสุข (GDH) จึงเป็นประเด็นที่คนทั่วไปเริ่มกล่าวถึงและเรียกร้องให้กลับมาใช้เป็นหลักหรือเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

ในปีพ.ศ.๒๕๓๖ ทำให้รัฐบาลทุกยุคสมัยต่างก็พัฒนามาหลายโมเดล นับตั้งแต่โมเดล “ประเทศไทย ๑.๐” ที่เน้นภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก ก้าวสู่โมเดล “ประเทศไทย ๒.๐” ที่เน้นภาคอุตสาหกรรมเบาและ “ประเทศไทย ๓.๐” ภาคอุตสาหกรรมหนัก จนถึงรัฐบาลปัจจุบันได้แถลงนโยบายเพื่อนำพาพี่น้องประชาชนก้าวเข้าสู่โมเดล “ประเทศไทย ๔.๐” เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ในอีก ๓ – ๕ ปีข้างหน้า ทำให้บทบาทของชุมชนท้องถิ่นเป็นที่สนใจและถูกนำมากล่าวเป็นอันดับแรกๆ เพื่อการขับเคลื่อนโมเดลประเทศไทย ๔.๐ และในการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นจะเกิดขึ้นได้นั้น ชุมชนท้องถิ่นเองจะต้องมีแนวคิดโดยเฉพาะความเชื่อพื้นฐานในปรัชญาการพัฒนาชุมชนว่า มนุษย์มีความสามารถ และมีพลังอันซ่อนเร้น (Potential Ability) แฝงอยู่ที่พลังความคิด ทักษะ แรงงานที่มีความสามารถพัฒนาตนเองได้ตามขีดความสามารถทางคุณภาพและคุณธรรม หากโอกาสอำนวยและผู้ให้การสนับสนุน ซึ่งการอยู่กันชุมชน สังคมมนุษย์ต้องการอยู่ด้วยความสุขกายสบายใจและมีความเป็นธรรมโดยชุมชนมีความสมดุลในการพัฒนา โดยที่ชุมชนท้องถิ่นสามารถจัดการตนเองได้ ด้วยการสร้างให้ชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของคน สามารถจัดการตนเองได้ ด้วยการยึดหลักการพึ่งตนเองเป็นที่ตั้ง

โมเดลประเทศไทย ๔.๐ ได้มีการกล่าวถึง ยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประเทศภายใต้การนำของรัฐบาล โดยเน้นในเรื่องการพัฒนาสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน” ด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ขับเคลื่อนตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๙ ได้แก่

^๓ กองศึกษาและเผยแพร่การพัฒนา สนง.คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๔๔, ๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

แนวคิด “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยผ่านกลไก “ประชารัฐ” ซึ่งรัฐบาลชุดนี้เข้ามาบริหารประเทศภายใต้ปัญหาที่สะสมไว้นาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทุจริตคอร์รัปชัน ความขัดแย้งทางการเมือง ราคาพืชผลเศรษฐกิจตกต่ำ และวิกฤตภัยแล้ง เป็นต้น ดังนั้นภารกิจสำคัญของรัฐบาลชุดนี้ก็คือ การขับเคลื่อนการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ เพื่อให้สามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามชุดใหม่ ในศตวรรษที่ ๒๑ นี้ หลายประเทศได้กำหนดโมเดลเศรษฐกิจแบบใหม่ เพื่อสร้างความมั่งคั่งในศตวรรษที่ ๒๑ อาทิ สหรัฐอเมริกา พูดถึง A Nation of Makers อังกฤษกำลังผลักดัน Design of Innovation ขณะที่ประเทศจีนได้ประกาศ Made in China ๒๐๒๕ ส่วนอินเดียกำลังขับเคลื่อน Made in India และเกาหลีใต้ก็วางโมเดลเศรษฐกิจเป็น Creative Economy เป็นต้น สำหรับประเทศไทยเอง ณ ขณะนี้ยังติดอยู่กับดักของประเทศที่ประกอบด้วย รายได้ความเหลื่อมล้ำของความมั่งคั่งและความไม่สมดุลของการพัฒนา ซึ่งกับดักเหล่านี้เป็นสิ่งท้าทายรัฐบาลปัจจุบันในการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อก้าวข้าม “ประเทศไทย ๓.๐” ไปสู่ “ประเทศไทย ๔.๐” นั่นเอง^๔

ผลจากพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง ๑๑ ฉบับที่ผ่านมา ยังมีข้อบกพร่องที่พบซึ่งเป็นปัญหาที่รัฐต้องปรับเปลี่ยนแผนพัฒนาฯ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปรัฐจำเป็นต้องต้องมีทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาทุกระยะอย่างชัดเจน โดยกำหนดให้ทุกภาคส่วนในสังคมต้องมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง เพื่อผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการปฏิรูปประเทศที่มุ่งสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ในอนาคต ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าสังคมในระดับล่างได้แก่ชุมชนในสังคมชนบทในประเทศไม่มีความเข้มแข็งและไม่มีความเหมาะสมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในสังคมชนบท รัฐควรมีนโยบายเพื่อการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อใช้เป็นบทเรียนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ด้วยปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นที่จะต้องทำการวิจัยเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนและวิธีดำเนินการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน รวมถึงการถอดบทเรียนจากการดำเนินการสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

จากปัญหาดังกล่าวมานี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ โดยมุ่งวิจัยถึงแนวทางที่เหมาะสมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน วิธีดำเนินการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และการถอดบทเรียนจากการดำเนินการสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนก้าวข้ามพ้นกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และกับดักความเหลื่อมล้ำของความมั่งคั่ง ตลอดจนถึงกับดักความไม่สมดุลของการพัฒนา กับดักเหล่านี้เป็นสิ่งท้าทายใน

^๔ นำพล ม่วงอวยพร, บทบาทชุมชนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนสู่โมเดลประเทศไทย ๔.๐, ๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

การปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อเป็นการก้าวข้ามประเทศไทยยุค ๓.๐ และมุ่งสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ โดยมีความ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนเป็นเป้าหมาย โดยยึดหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียงเป็นแนวพัฒนา อีกทั้งงานวิจัยนี้เมื่อสำเร็จแล้วจะเป็นโมเดล และข้อมูลสารสนเทศต่อผู้สนใจต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๑.๒.๒ เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๑.๒.๓ เพื่อเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๑.๓ คำถามการวิจัย

๑.๓.๑ ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นมีกี่ด้านและปัจจุบันเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ กระบวนการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นมีวิธีการอย่างไร

๑.๓.๓ แนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ของชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นควรดำเนินการอย่างไรและด้วยวิธีอะไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เป็นตัวร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ๕ ด้าน ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร มีดังนี้ ๑) ชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้ง ๒ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ๒) ชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือตำรา บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาของการวิจัยไว้ดังนี้ 1) ความเข้มแข็งของชุมชน 2) กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน 3) แนวทางการสร้างชุมชน

เข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ โดยศึกษาความเข้มแข็งใน ๕ ด้าน คือ T= เทคโนโลยีของชุมชน E= เศรษฐกิจของชุมชน R= ทรัพยากรของชุมชน M= การจัดการของชุมชน S= เครือข่ายทางสังคม

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการวิจัย คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยมีเหตุผลในการเลือกพื้นที่ดังนี้

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากชุมชนที่ได้รับรางวัลด้านการสร้างความเข้มแข็งในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๑ ชุมชน จำนวน ๖๐ รูป/คน ประกอบด้วย

พระสงฆ์	จำนวน ๖ รูป
เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	จำนวน ๙ คน
ผู้นำชุมชน	จำนวน ๙ คน
พัฒนากรชุมชน	จำนวน ๙ คน
ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน ๙ คน
อาสาสมัครชุมชน	จำนวน ๙ คน
ผู้นำเยาวชน	จำนวน ๙ คน
รวมทั้งสิ้น	จำนวน ๖๐ รูป / คน

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

๑ มีนาคม ๒๕๖๓ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๓

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ การเสริมสร้าง หมายถึง การส่งเสริมในการพัฒนาคนในชุมชนให้เป็น คนดี คนเก่ง มีศักยภาพ และมีความคิดสร้างสรรค์ แบบองค์รวมครบทุกมิติในด้านเทคโนโลยีของชุมชน เศรษฐกิจของชุมชน ทรัพยากรของชุมชน การจัดการของชุมชน และการสร้างเครือข่ายทางสังคม เพื่อนำไปสู่การสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน

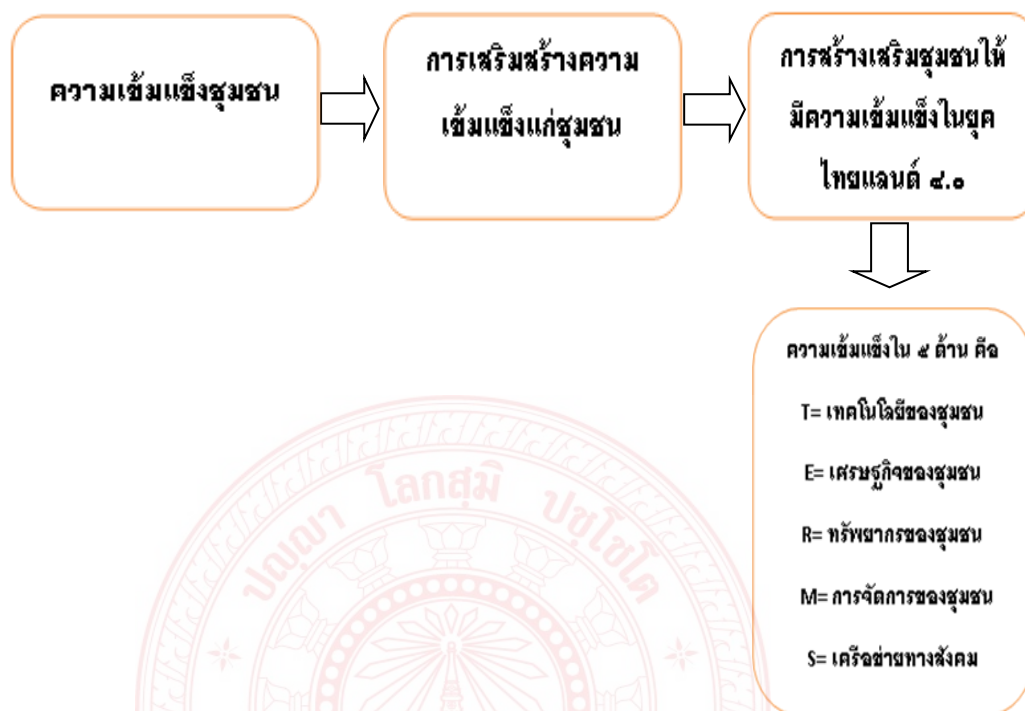
๑.๕.๒ ความเข้มแข็ง หมายถึง ชุมชนที่มีขีดความสามารถในการจัดการปัญหาโดยใช้ ศักยภาพของชุมชนในการจัดการปัญหาได้ด้วยตนเองภายใต้ความร่วมมือ และสนับสนุนจากองค์กร ภายนอกเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งใน ๕ ด้าน คือ T= เทคโนโลยีของชุมชน E= เศรษฐกิจของชุมชน R= ทรัพยากรของชุมชน M= การจัดการของชุมชน S= เครือข่ายทางสังคม โดยอาศัยพื้นฐานวัฒนธรรม ความเชื่อ คุณค่าดั้งเดิม ศาสนา และเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งพาเอื้อเพื่อกัน และกันได้

๑.๕.๓ ชุมชน หมายถึง ชุมชนหนองกุงชนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ที่มีความเข้มแข็งในด้านการพัฒนาที่มีการดำเนินแผนงานไปตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และกำหนดแผนพัฒนาอย่างสอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานคิดเพื่อความเป็นชุมชนวิถี

๑.๕.๔ ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ หมายถึง ชุมชนที่มีความเข้มแข็งใน ๕ ด้าน คือ T= เทคโนโลยีของชุมชน E= เศรษฐกิจของชุมชน R= ทรัพยากรของชุมชน M= การจัดการของชุมชน S= เครือข่ายทางสังคม ได้รับการพัฒนาศักยภาพที่มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ เป็นชุมชนวิถีที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

๑.๕.๕ การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ หมายถึง การส่งเสริมในการพัฒนาคนในชุมชนให้เป็นชุมชนที่มีความสามารถในการจัดการปัญหาของชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งใน ๕ ด้าน คือ T= เทคโนโลยีของชุมชน E= เศรษฐกิจของชุมชน R= ทรัพยากรของชุมชน M= การจัดการของชุมชน S= เครือข่ายทางสังคม ด้วยศักยภาพของชุมชนที่อาศัยพื้นฐานวัฒนธรรม ความเชื่อ คุณค่าดั้งเดิม ศาสนา และเศรษฐกิจชุมชน จนกลายเป็นชุมชนวิถีที่นำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานคิดที่มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้รู้ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ในด้านต่างๆ

๑.๗.๒ ได้รู้วิธีการสร้างกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๑.๗.๓ ได้แนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

๑.๗.๔ งานวิจัยนี้เมื่อเสร็จสมบูรณ์แล้วจะเป็นข้อมูลสารสนเทศของมหาวิทยาลัย และเป็นคู่มือในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น (Building of Strength to Community in the Age of Thailand ๔.๐ : A Case Study of The Strength-Community of Nong-Krungthanasan Sub-District Administrative Organization, Phu-Viang District, Khon Kaen Province) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงได้กำหนดเป็นประเด็นเพื่อการวิจัยในบทนี้ไว้ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดการเสริมสร้างความเข้มแข็ง
- ๒.๒ แนวคิดในการพัฒนาชุมชน
- ๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- ๒.๕ แนวคิด ทฤษฎีแรงจูงใจ
- ๒.๖ แนวคิด ทฤษฎี SWOT Analysis
- ๒.๗ แนวคิด ทฤษฎี T E R M S
- ๒.๘ บริบทชุมชน
- ๒.๙ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๑๐ สรุป

๒.๑ แนวคิดการเสริมสร้างความเข้มแข็ง

การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ผู้วิจัยได้เสนอถึงแนวคิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ ที่มุ่งเน้นความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานในการการสร้างความเข้มแข็ง ดังนี้

๒.๑.๑ แนวคิดการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

การพัฒนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีมิติครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของสังคมได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ การเมืองการศึกษา ศาสนา ครอบครัว เครือญาติ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี บรรทัดฐาน ค่านิยม กฎเกณฑ์ข้อบังคับของสังคม แนวทางการพัฒนากระแสหลัก ถูกใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศต่างๆ เป็นการพัฒนาที่มองสังคมเหมือนสิ่งมีชีวิตประกอบจากส่วนๆ เป็นระบบเพื่อการดำรงอยู่ได้ ผลหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดคือการพึ่งพิง การพัฒนาชุมชน คือ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่ตั้งใจกระทำให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท ปรับปรุงสภาพการดำรงชีวิต โดยทั่วไปของชาวชนบท ส่งเสริมให้ชาวชนบทสามารถพึ่งพาตนเองได้ปรับปรุงดัดแปลง ควบคุม ทรัพยากรและสภาพแวดล้อม ในการมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองกับชุมชนภายนอก และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน^๑

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ (๒๕๕๐ - ๒๕๕๔) ได้กำหนดแนวทางการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการส่งเสริมการรวมตัวกันทำ และจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอตามความพร้อมของชุมชน เชื่อมโยงกับการทำมาหากินเลี้ยงชีพตั้งแต่ระดับปัจเจก ระดับครอบครัวจนถึงระดับชุมชน โดยคำนึงถึงความพอประมาณ และความพออยู่พอกินเป็นลำดับแรก มีการเชื่อมโยงกันของชุมชนกับสังคมภายนอก มีกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นขั้น เป็นตอน มีเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยมีแนวทางโดยสรุป ดังนี้

๑) การส่งเสริมการรวมตัวกันของคนในชุมชนทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยมีวิธีการดังนี้

๑.๑) ส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันของคนในชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายมีกิจกรรมดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการรวมตัวในรูปแบบที่เป็นทางการ และไม่ใชทางการ หรือการรวมตัวของชุมชนทั้งในเชิงพื้นที่หรือประเด็นความสนใจ

๑.๒) เสริมหนุนให้ชุมชนที่มีความสามารถในการรวมตัวกันทำประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งเรื่องการเปิดพื้นที่สาธารณะในการจัดกิจกรรม การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านสื่อบุคคล สื่อการศึกษา สื่อท้องถิ่นและสื่อระดับชาติ รวมถึง

^๑ อัจฉรา สโรบล, *ชุมชนกับการพัฒนา*, (ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๘ - ๙.

มาตรการและกลไกทางกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับและการเงินการคลังเพื่อเอื้ออำนวยให้ภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

๒) การจัดการองค์ความรู้และระบบการเรียนรู้ของชุมชนอย่างครบวงจร โดยมีวิธีการดังนี้

๒.๑) สำรวจ รวบรวมและพัฒนาฐานข้อมูลชุมชนให้เป็นระบบและทันสมัย ทั้งข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลศักยภาพชุมชนในประเด็นต่างๆ อาทิ การจัดกิจกรรมของชุมชน ทูทางเศรษฐกิจทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์หรือผู้นำตามธรรมชาติในชุมชน การสืบค้นประวัติท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน เป็นต้น โดยให้มีการจัดทำในลักษณะของแผนที่ศูนย์ของชุมชนที่มีพลวัตที่คนในชุมชนเข้าถึงได้สะดวก และนำไปใช้เป็นฐานในการจัดการทรัพยากรในชุมชน และกำหนดทางเลือกการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

๒.๒) การฟื้นฟูความรู้พื้นบ้านควบคู่กับการทำวิจัยการพัฒนางองค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความหลากหลายของทุนในชุมชน โดยสนับสนุนบทบาทนักวิจัยท้องถิ่นร่วมกับสถาบันการศึกษาในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ให้เกิดความรู้ใหม่ของชุมชนที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสม เช่น การทำเกษตรผสมผสาน เทคโนโลยีการเกษตร และหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น โดยมีการรวบรวมความรู้ต่างๆ อย่างเป็นระบบและเผยแพร่สู่คนในชุมชน

๒.๓) ส่งเสริมให้ปราชญ์ แกนนำ และผู้รู้ ถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในชุมชนสู่เด็กและเยาวชน เชื่อมโยงความหลากหลายทางชีวภาพและความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ควบคู่กับการค้นหาผู้นำธรรมชาติรุ่นใหม่ ที่เข้มแข็งมีคุณธรรม จริยธรรม ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ และมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม เพื่อให้เป็นพลังขับเคลื่อนและขยายผลกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนในวงกว้างและระยะยาว

๒.๔) จัดให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชนด้วยตนเอง โดยนำข้อมูลชุมชนและองค์ความรู้จากภายนอกมาวิเคราะห์หาปัญหาและสาเหตุ แล้วค้นหาทางออกเพื่อนำไปทดลองปฏิบัติจริง บนฐานองค์ความรู้และศักยภาพของชุมชน มีการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเครือข่ายชุมชนที่ประสบความสำเร็จ นำมาปรับใช้ประโยชน์และประยุกต์ต่อยอดขยายผลกับสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ โดยใช้แหล่งทุนในชุม อาทิ ธนาคารประชาชน โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) สหกรณ์เครดิตยูเนียน เป็นต้น โดยพัฒนาเป็นแผนชุมชนเพื่อเชื่อมโยงกับภายนอกชุมชนในบริบทที่ต้องการได้รับการสนับสนุน

๒.๕) สนับสนุนเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างชุมชนกับชุมชน ชุมชนกับสถาบันการศึกษา ชุมชนกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ อาทิ ภาคธุรกิจเอกชน องค์กร

เอกชนสื่อมวลชน ฯลฯ เพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้โดยเฉพาะบทบาทของสถาบันการศึกษา และหน่วยงานวิจัยในการจัดการความรู้และภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคน ให้เป็นความรู้ที่เปิดเผยอย่างเป็นระบบมีกระบวนการพัฒนาต่อยอด ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนสู่การพึ่งตนเองและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน^๒

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) สำหรับกรอบแนวคิดการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ มีแนวคิดที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ – ๑๐ โดยยังคงยึดหลักการปฏิบัติตาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกภาคส่วน ทุกระดับ ยึดแนวความคิดพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการทั้งมิติตัวคน สังคมเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ขณะเดียวกันให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในกระบวนการพัฒนาประเทศ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๘ ตอนพิเศษ ๑๕๒ ง. หน้า ๙) ด้านการหนุนเสริมและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งนั้น แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ อาจถือได้ว่าได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะได้กล่าวถึงการ หนุนเสริม การส่งเสริม การสนับสนุน รวมถึงการกำหนดแนวทางการพัฒนาให้ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง แทรกไว้ในแทบทุกยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาประเทศ โดยภาพรวมนั้นเริ่มต้นที่ฐานรากคือมีชุมชนที่เข้มแข็ง โดยมีสาระสำคัญในประเด็นการหนุนเสริมความ เข้มแข็งของชุมชนโดยสรุป ดังนี้

๑. สนับสนุนการค้นหาอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้ และปลูกฝังความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน โดยอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งส่งเสริมกลไก เชิงสถาบันในชุมชนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมสร้างความเข้าใจในพหุวัฒนธรรมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความมั่นคงทางวัฒนธรรม และดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน

๒. สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองที่คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับการจัดการการเรียนรู้ในชุมชน การศึกษาถอดองค์

^๒ โกวิท พงงาม, การจัดการตนเองของชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: เอ็กเปอเน็ท, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓๙ – ๒๔๔.

ความรู้ของชุมชนและชุมชนต้นแบบ การจัดการตนเองได้ตามบริบทของพื้นที่และการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ช่วยพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ

๓. ส่งเสริมการขยายผลและพัฒนาศักยภาพของคนสามวัย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการอยู่ร่วมกับครอบครัวชุมชนอย่างอบอุ่น และเข้มแข็งควบคู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนกับเครือข่ายภาคประชาสังคม และภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาระบบเฝ้าระวังปัญหาทางด้านสังคม และวัฒนธรรมโดยเฉพาะในกลุ่มเด็ก และเยาวชนในชุมชน

๔. สนับสนุนการผลิตและบริการของชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรอาหาร และพลังงาน โดยพัฒนาศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน บนฐานความรู้ที่สร้างสรรค์เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของสินค้า เช่น สมุนไพรผลิตภัณฑ์อาหารและบริการเพื่อสุขภาพ สินค้าอาหารและผลิตภัณฑ์ฮาลาล เป็นต้น รวมถึงสินค้าเกษตรที่มีใช้อาหาร เช่น ผลิตภัณฑ์ยาง ไม้ยาง สินค้าจำพวกวัสดุชีวภาพ ผลิตภัณฑ์ยาและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ เป็นต้น ตลอดจนการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาต่อยอดให้มีโอกาสทางการตลาดและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน รวมถึงสนับสนุนการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรชนิดใหม่ๆ ที่มีมูลค่าสูงเพื่อรองรับความต้องการของตลาดเฉพาะกลุ่ม และตลาดโลก

๕. สนับสนุนการผลิตพลังงานทดแทนภายในชุมชน โดยการสนับสนุนองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตพลังงานทดแทน ทั้งจากวัตถุดิบเหลือใช้จากครัวเรือนและการเกษตร อาทิ มูลสัตว์ ขยะ ฟาง แกลบ เศษไม้ ตลอดจนถ่ายทอดวิธีการดูแลรักษาและการซ่อมบำรุงให้แก่ชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีศักยภาพในการผลิตพลังงานทดแทน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาพลังงานทดแทนอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระดับชุมชนและท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการลดต้นทุนด้านพลังงานรวมถึงลดมลภาวะแก่ชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมการผลิตพืชพลังงานทดแทนที่ไม่ใช่อาหารและมีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เช่น สบู่ดำ เป็นต้น

๖. เสริมสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่น ชุมชน ผู้ประกอบการรายย่อยวิสาหกิจชุมชน และบุคลากรภาครัฐ เพื่อร่วมกันพัฒนาและเชื่อมโยงกับสาขาการผลิตและบริการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ตามแนวทางการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ พัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของบุคลากรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน รวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมให้สามารถปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขตามกฎระเบียบใหม่ของโลก

๗. พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และส่งเสริมสิทธิชุมชนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยสนับสนุนแนวทางการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเชิงอนุรักษ์และแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ ตามวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมดั้งเดิมภายใต้หลักการคนอยู่ร่วมกับระบบนิเวศอย่างเกื้อกูล สนับสนุนสิทธิของชุมชน บทบาทของปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพึ่งตนเอง สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบนิเวศเพื่อให้ชุมชนเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ และ สนับสนุนให้ชุมชนสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดทำฐานข้อมูลระดับชุมชน โดยร่วมกับองค์กรท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมระบบการจัดการที่เคารพ สิทธิทางปัญญา คุ่มครองทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะด้านสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และปกป้อง ทรัพยากรของชุมชน

๘. สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมและพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่นและชุมชนโดยสนับสนุนการจัดการเชิงพื้นที่ พัฒนากลไกการจัดการร่วมที่ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน รวมทั้งการจัดตั้งสภาสิ่งแวดล้อมชุมชนท้องถิ่นเพื่อรับ ฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาของภาครัฐที่อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สุขภาพ อนามัยและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในทุกขั้นตอน บนพื้นฐานขององค์ความรู้ ข้อมูลที่ถูกต้องเปิดเผย โปร่งใส สามารถเข้าถึงได้อย่าง เท่าเทียม เสริมสร้างบทบาทของสื่อมวลชนในการสร้างความตระหนัก รู้และความตื่นตัวของสาธารณชนในการดูแลคุ้มครองทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ ประเทศ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็งด้านการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการบริหารจัดการน้ำ และมลพิษทางน้ำ การจัดการ ขยะ และของเสียอันตราย รวมทั้งการจัดการภัยพิบัติ

๙. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนกับภาคีการพัฒนาต่างๆ โดยพัฒนาความรู้และการจัดการความเสี่ยงให้ชุมชนเสริมด้วยความรู้จากภายนอกผ่านเครือข่ายการวิจัยในพื้นที่ และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กว้างขวางในทุกระดับจากชุมชน ตำบล สุ่มอำเภอ และจังหวัด เกิดความรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาและบริหาร จัดการความเสี่ยงต่างๆ ส่งเสริมการรวมกลุ่มร่วมคิดร่วมทำในชุมชนอย่างกว้างขวางสามารถทำแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมอันหลากหลายของชุมชนท้องถิ่น ขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยตนเองและส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) มุ่งต่อยอดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ได้กำหนดหลักการสำคัญไว้ ๖ ประการ โดยมี ๒ ประการที่อาจกล่าวได้ว่าให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

๑. ยึด “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกัน และการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี ซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาสและมีที่ยืนให้กับทุกคน ในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดี มีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศก็เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพ และมีเสถียรภาพ การกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึง และเป็นธรรมเป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรม

๒. ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทยพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีรับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูลอนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม^๓

๒.๒ แนวคิดในการพัฒนาชุมชน

ในการศึกษาถึงแนวคิดในการพัฒนาชุมชนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงแนวคิด และวิธีการในการพัฒนาชุมชนเพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนจากเอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ ความเป็นมาของแนวคิดการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาสังคมยึดหลักการที่ว่า คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนา ซึ่งมีแนวคิดของการพัฒนาชุมชนจากนักวิชาการ ดังนี้

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนมีแนวคิดพื้นฐานอยู่ ๓ ประการ ดังนี้

^๓ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๙, หน้า ๔.

๑) การช่วยเหลือตนเอง และการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถช่วยตนเองได้ ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องช่วยตนเองในรูปของแรงงาน วัสดุ และทรัพย์สินเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ความสามารถ รัฐบาลจึงจะให้การสนับสนุนตามควร เช่น ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการงบประมาณ เป็นต้น ความช่วยเหลือภายนอกจึงเป็นความจำเป็นที่จะเข้ามาแก้สถานการณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ว่าจะช่วยเหลือให้ประชาชนสามารถช่วยตนเองไปตลอดรอดฝั่ง

๒) การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ ปัญหาของชุมชนหรือประเทศไม่อาจแก้ไขได้โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ต้องเป็นการประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเป็นการประสานวิธีการหลายวิธี และหลายด้านหากเราศึกษาปัญหาของชุมชนอย่างละเอียด จะพบว่าปัญหาของชุมชนนั้นมีสาเหตุหลายประการ ฉะนั้น จึงต้องดำเนินการด้วยวิธีต่างๆ พร้อมกันไป เช่น การยกระดับการครองชีพของประชาชนจะต้องมีการพัฒนาทางด้านทักษะการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อม การวางแผนครอบครัว เป็นต้น การกำหนดวิธีการแก้ปัญหาของชุมชนจึงต้องหยิบยกปัญหาของชุมชนนั้นมาพิจารณาอย่างละเอียด และต้องระลึกว่าปัญหาหนึ่งจะเกี่ยวพันหรือกระทบกระเทือนไปยังอีกปัญหาหนึ่งหรือหลายปัญหาเสมอ ฉะนั้น โครงการที่กำหนดขึ้นมาจะต้องเป็นโครงการที่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้หลายปัญหา

๓) การพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินงานที่เริ่มจากท้องถิ่น ชนบท โดยมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับนโยบายพัฒนาประเทศ วัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศมีได้หมายความว่า นโยบายชาติเป็นผู้กำหนดนโยบายท้องถิ่น แต่หมายความว่ากิจกรรมในแต่ละท้องถิ่นจะได้รับการสนับสนุนให้เป็นการสำคัญในการดำเนินนโยบายชาติ การสนับสนุนที่ได้รับนี้ก็คือ การสนับสนุนจากรัฐบาลในด้านวัสดุ กำลังคน ฉะนั้น การดำเนินงานของท้องถิ่นใดเป็นเอกเทศ ปราศจากเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายชาติ ย่อมจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเท่าที่ควร^๔

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, กล่าวว่า การพัฒนาคนให้มีคุณภาพและคุณธรรมนั้น จะต้องกระทำครอบคลุมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งควรจะต้องทำพร้อมกันไปทุกๆ ด้าน เช่น การพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ เป็นคนที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ประกอบกิจการค้าขายไม่เอารัดเอาเปรียบ ไม่ขูดรีดหรือค้ำกำไรเกินควร หรือไม่กระทำการใดๆ ที่จะแสวงหาผลกำไรโดยทุจริต ในด้านสังคมเป็นคนที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี เสียสละประโยชน์หรือความสุขเพื่อส่วนรวม ประกอบอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน และซื่อสัตย์สุจริตมีศีลธรรม ส่วนในด้านการเมือง เป็นคนรู้จักสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง ไปใช้สิทธิของตน มีหน้าที่รับใช้ชาติ และส่งเสริมการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เพราะฉะนั้น

^๔ จีรพรรณ กาญจนะจิตรา, การพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๒), หน้า ๕.

เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชนนั้น จะได้อีกด้วยการพัฒนาทางวัตถุ เพื่อนำไปสู่การมีคุณภาพ และพัฒนาทางจิตใจเพื่อนำไปสู่การมีคุณธรรมของคนในชุมชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง^๕

มยุรี วัดแก้ว ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาชุมชนเอาไว้ว่า การปฏิบัติงานในการพัฒนานั้น ผู้ที่ทำงานจะต้องมีความเข้าใจในแนวคิดการพัฒนาอย่างดีเสียก่อน จึงจะสามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องพิจารณาถึงแนวคิดในการพัฒนา ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนในการพัฒนาชุมชนของตน ได้แก่ การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบ อันจะเป็นผลสะท้อนกลับมาถึงตัวประชาชนเอง ทำให้ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ห่วงแหน และปกป้องรักษาสิ่งที่สร้างขึ้นมาเสมือนเป็นสมบัติของตน

๒) การช่วยเหลือตนเอง หมายถึง การที่ประชาชนในท้องถิ่นช่วยตนเองในรูปของแรงงาน วัสดุ ทรัพย์สิน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตน และส่งผลให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว

๓) ความคิดริเริ่มของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนได้รับการเผยแพร่ความคิดและกระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหว โดยวิธีการรวมกลุ่มและการให้การศึกษาแก่ประชาชน เพื่อเป็นแนวทางในการกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มในการพัฒนาชุมชนขึ้น

๔) ชีตความสามารถของชุมชนและรัฐ กล่าวคือ ในการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องกล่าวถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และขีดความสามารถของชุมชนเอง ดังนั้น ในการพัฒนาชุมชนจึงต้องระดมทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนขีดความสามารถของรัฐในอันที่จะระดมความสามารถของรัฐในอันที่จะระดมความสามารถหลากหลายหน่วยงานมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาชุมชน

๕) การศึกษาตลอดชีวิต กล่าวคือ การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการในการให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัย อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตที่ดำรงอยู่โดยมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้ดำเนินการกระตุ้นด้วยกระบวนการ วิธีการ โครงการ และขบวนการ เพื่อให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมใหม่ๆ ที่เกื้อกูลต่อการพัฒนา^๖

^๕ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, หลักการพัฒนาชุมชน : การพัฒนาชุมชนประยุกต์, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๑๕.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘-๔๙.

๒.๒.๒ ความหมายของการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการพัฒนารูปแบบหนึ่งที่น่ามาใช้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนา มนุษย์ ชุมชน และสังคม ให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการการพัฒนามีหลายรูปแบบ เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาเมือง การพัฒนาสาธารณสุข การพัฒนาจิตใจ การพัฒนาเนื่องในวาระและโอกาสต่างๆ เป็นต้น การพัฒนาจึงถูกนำไปใช้อย่าง กว้างขวางและแพร่หลาย และมีความหมายแตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ที่นำไปใช้ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการพัฒนาดังต่อไปนี้

โกวิท พวงงาม ได้ทำการสรุปประมวลความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่าการพัฒนาชุมชน หมายถึง การเปลี่ยนแปลง การสร้างสรรค์ปรับปรุงอย่างมีกระบวนการ (Process)และเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีโครงสร้างและแบบแผน (Planned and Structured Change) หรือมีการกำหนด ทิศทาง เป้าหมายที่แน่นอน (Ultimate Goal) ที่อาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำของภาครัฐและ ภาคเอกชน หรือเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ให้ดีขึ้น เช่น เศรษฐกิจ การศึกษาเรียนรู้ สุขภาพอนามัย วัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้มีความสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ ในขณะที่เดียวกันยังอาจหมายถึงการเรียนรู้และการธำรงไว้ซึ่ง ทุนทางสังคม (Social Capital) ที่ชุมชนมีมาตั้งแต่เดิม คือภูมิปัญญา ระบบนิเวศ ความเชื่อค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม ชาติพันธุ์ ศาสนาและภาษา อีกด้วย^๗

สนธยา พลศรี กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาคน และกลุ่มคนในชุมชน ให้มีศักยภาพเพียงพอ และร่วมมือกันปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง และชุมชนตามแผน และ โครงการที่กำหนดไว้ ทั้งการใช้พลังของชุมชน และการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน^๘

องค์การสหประชาชาติ ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการรวมกำลัง ระหว่างประชาชนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและ วัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ให้เจริญยิ่งขึ้นและผสมผสานเข้าเป็นชีวิตของชาติ ทำให้ประชาชนสามารถ อุทิศตนเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่^๙

กรมการพัฒนาชุมชน ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชน คือการพัฒนาความรู้ ความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อบ้าน และชุมชนให้มี

^๗ โกวิท พวงงาม, การจัดการตนเองของชุมชน, หน้า ๑๓๒.

^๘ สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่๕, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์), หน้า ๔๙.

^๙ สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทยปี ๒๐๐๐, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP), ๒๐๐๐), หน้า ๖.

มาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการร่วมมือระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เป็นวิธีการที่นำเอาบริการของรัฐบาลผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น^{๑๐}

พัฒนา บุญรัตน์พันธุ์ ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่าเป็น ขบวนการอย่างใดอย่างหนึ่งที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือน ย้ำๆ และส่งเสริมประชาชนในชนบทให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้น และเสริมสร้างท้องถิ่นให้ก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และการดูแลตนเองตามระบอบประชาธิปไตย^{๑๑}

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, ได้ให้ความหมายของพัฒนาชุมชนว่า หมายถึง การทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญขึ้นการคลี่คลายไปในทางที่ดี ทำให้เจริญ ทำให้เติบโตงอกงาม ทำให้งอกงามและมากขึ้น^{๑๒}

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ อธิบายว่า การพัฒนาชุมชน คือการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่(สภาพที่ไม่พึงปรารถนาไม่ดั่งงาม)ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้(สภาพที่พึงปรารถนาที่ดั่งงามหรือเจริญ)กล่าวคือเป็นการจูงใจเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพของส่วนประกอบต่างๆ ในชุมชน จากสภาพที่ไม่พึงปรารถนาไปสู่สภาพที่พึงปรารถนาอันเป็นเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้ กล่าวโดยสรุปการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงชุมชนที่มีการวางแผน (Planned Community Change)^{๑๓}

สนธยา พลศรี^{๑๔} ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนว่า หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นทั้งทางคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมด้วยการวางแผนโครงการ และดำเนินงานโดยมนุษย์เพื่อประโยชน์แก่ตัวมนุษย์เอง

ปรกรณ์ ปรียากร^{๑๕} ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทีละเล็กทีละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่างๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้นเติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีและเหมาะสมกว่าเดิม หรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ

^{๑๐} กรมการพัฒนาชุมชน, การพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๒๗), หน้า ๑.

^{๑๑} พัฒนา บุญรัตน์พันธุ์, การสร้างพลังชุมชน โครงการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๑๗), หน้า ๑.

^{๑๒} พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๖), หน้า ๗๗๙.

^{๑๓} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๑๐.

^{๑๔} สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์, ๒๕๔๕), หน้า ๕.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ และพูนศิริ วัจนะภูมิ^{๑๖} ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนว่า หมายถึง การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติอย่างจริงจังและเป็นลำดับขั้นตอน ต่อเนื่องกันในลักษณะที่เป็นวงจรไม่มีการสิ้นสุด

ดังนั้น ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนได้ว่า จึงหมายถึงการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญขึ้น เหมาะสมขึ้นกว่าเดิม และเป็นประโยชน์แก่สิ่งๆ ที่ทำโดยสมาชิกในชุมชน โดยเน้นการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์วิธีการใหม่ๆ เพื่อสมาชิกในชุมชนสามารถดำรงอยู่อย่างมีความสุข และมีความยั่งยืนในสภาพสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงมีผลกระทบต่อชุมชน แต่ชุมชนก็สามารถปรับตัวได้ เพราะชุมชนไม่ได้ดำรงอยู่เพียงลำพัง มีความร่วมมือกันเป็นเครือข่ายใช้ทรัพยากร และแบ่งปันความรู้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

๒.๒.๓ หลักการสำคัญของการพัฒนาชุมชน

ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี ได้กล่าวถึง ปรัชญาของการพัฒนา ซึ่งเป็นความสำคัญของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า

๑) บุคคลแต่ละคนมีความสำคัญ ถึงแม้บุคคลจะมีความแตกต่างกัน แต่ทุกคนมีสิทธิที่พึงได้รับความยุติธรรมและอย่างมีเกียรติในฐานะที่เป็นมนุษย์ผู้หนึ่ง

๒) บุคคลแต่ละคนมีสิทธิเสรีภาพในการกำหนดวิถีการดำรงชีวิตตามความต้องการของตน โดยไม่ถูกบีบบังคับจากบุคคลอื่น

๓) บุคคลแต่ละคนมีศักยภาพหรือพลังความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ทั้งที่เปิดเผยและแฝงเร้น ศักยภาพเหล่านี้มีประโยชน์ต่อบุคคลและชุมชนเป็นอย่างมาก ถ้ารู้จักนำมาใช้อย่างถูกวิธี โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังที่แฝงเร้นอยู่ในบุคคล ซึ่งไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์มากนัก

๔) การพัฒนาศักยภาพของบุคคลและสังคมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของบุคคลชุมชน และสังคม โดยสามารถพัฒนาได้โดยวิธีการให้การศึกษาและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

๕) ถ้ามีโอกาส บุคคลแต่ละคนมีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพ หรือพลังความสามารถของตนได้^{๑๗}

^{๑๕} ปกรณ์ ปรียากร, **ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา**, เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารการพัฒนาชนบท หน่วยที่ -๖, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๘), หน้า ๕.

^{๑๖} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ และพูนศิริ วัจนะภูมิ, **ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๔), หน้า ๑๓. (เอกสารการสอน)

^{๑๗} ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, **การพัฒนาชุมชน : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**, (กรุงเทพมหานคร : บางกอกบล็อก, ๒๕๓๔), หน้า ๔.

การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ได้มีนักวิชาการกล่าวถึง ความสำคัญ ดังต่อไปนี้

ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนา ไว้ดังต่อไปนี้

๑) คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของสังคม การพัฒนาหรือเสื่อมถอยของสังคมขึ้นอยู่กับคนในสังคมนั้นเป็นสำคัญ การพัฒนาจึงต้องให้คนเป็นศูนย์กลาง

๒) การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามา ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในทุกๆ ขั้นตอน การพัฒนาจึงเป็นของประชาชนโดย ประชาชน เพื่อประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นแนวความคิดที่สำคัญในการพัฒนา

๓) การช่วยเหลือตัวเองของชุมชน การพัฒนาจึงเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของ ประชาชนและชุมชนให้สามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และ พึ่งตนเองได้ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ศีลธรรม และสุขภาพ^{๑๘}

มยุรี วัดแก้ว, ได้แบ่งแยกความสำคัญของการพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้

๑) ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ การนำเอาการพัฒนาชุมชนมาใช้จะทำให้เศรษฐกิจ ของชาวชนบทดีขึ้นคือ

๑.๑) ช่วยยกระดับการครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้น

๑.๒) ช่วยแก้ปัญหาการว่างงาน

๑.๓) ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

๑.๔) ลดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้นของประชาชน

๑.๕) ทำให้ประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นและประเทศชาติมีความมั่นคงทาง

เศรษฐกิจ

๒) ความสำคัญทางด้านสังคม การนำเอาวิธีการพัฒนาชุมชนเข้าไปใช้ในชุมชน มีผลทำให้สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี คือ

๒.๑) ทำให้ประชาชนได้รู้จักปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น

๒.๒) ช่วยให้สมาชิกรู้จักป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ รักษาอนามัยครอบครัวให้ดีขึ้น

๒.๓) เป็นการลดความแตกต่างระหว่างชนชั้นในสังคมให้บรรเทาเบาบางลงสร้างความ เป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่สมาชิก

๒.๔) ช่วยปรับปรุงชีวิตความสัมพันธ์ในครอบครัว และสังคมให้ดีขึ้น

๒.๕) ทำให้ประชาชนรู้จักหน้าที่ของตนและมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

^{๑๘} ประเวศ วะสี, ประชาคมตำบล, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๑), หน้า ๑๐.

๓) ความสำคัญทางด้านการเมืองการปกครอง การพัฒนาชุมชนมีผลต่อการเมืองการปกครองประเทศคือ

๓.๑) เป็นการก่อให้เกิดความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชนในชาติ ก่อให้เกิดความมั่นคงของประเทศชาติในที่สุด

๓.๒) ทำให้ประชาชนเกิดความรัก ความเข้าใจ ในรัฐบาล และประเทศชาติของตน ยิ่งขึ้น

๓.๓) เป็นการขจัดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นระหว่างประชาชนกับประชาชน และระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐบาล

๓.๔) ทำให้ประชาชนหันมาสนใจที่จะปกครองตนเอง สนใจและเข้าใจการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น

๓.๕) เป็นการลดและป้องกันการแทรกแซงบ่อนทำลายของฝ่ายตรงข้าม โดยเฉพาะผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์^{๑๙}

องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดหลักเกณฑ์การพัฒนาชุมชนไว้ ๑๐ ประการ ดังนี้

๑) ในการพัฒนาชุมชนถือว่า บรรดากิจการต่างๆ ที่ดำเนินไปนั้น ต้องเป็นไปเพื่อสนองความต้องการของชุมชนโดยส่วนรวม โดยเฉพาะโครงการแรกเริ่มดำเนินการ

๒) โครงการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องเป็นโครงการเอนกประสงค์ คือ มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน หรือปรับปรุงความสุขความเจริญในหลายๆ ด้านพร้อมกัน

๓) การพัฒนาชุมชนจะต้องดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนไปพร้อมกับการดำเนินงานตามโครงการ

๔) ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในโครงการต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการสร้างพลังชุมชน และจัดรูปสถาบันหรือหน่วยงานปกครอง หน่วยงานบริการของประชาชนนั้น

๕) ต้องแสวงหาผู้นำท้องถิ่น และพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำในท้องถิ่นตามลักษณะของกิจกรรมและความจำเป็นของชุมชน

๖) ต้องยอมรับและเปิดโอกาสให้สตรีเยาวชน ได้เข้ามามีบทบาทในโครงการพัฒนาชุมชนให้มากที่สุด เพราะสตรีมีบทบาทต่อการขยายตัวของงานและแนวความคิดต่างๆ ส่วนเยาวชนนั้นจะสามารถเป็นกำลังรับช่วงงานได้เป็นอย่างดี

๗) รัฐบาลจะต้องจัดบริการไว้ให้พร้อมเพื่อคอยเสริมงานของประชาชนเป็นหลักประกันในประสิทธิภาพของงานและกำลังใจ

^{๑๙} มยุรี วัดแก้ว, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (เพชรบุรี: คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๓๔-๓๖.

๘) การวางแผนงานเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่น รวมทั้งการจัดการบริหารงานในทุกระดับต้องมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

๙) ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้นต้องมีการวางแผนดำเนินงานให้เกิดความเจริญพร้อมๆ กันไปทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

๑๐) ในการวางแผนเพื่อการพัฒนาชุมชนนั้น ต้องมีการวางแผนดำเนินงานให้เกิดความเจริญพร้อมๆ กันไป ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความเจริญให้ได้ระดับกันทุกส่วนของประเทศ^{๒๐}

กรมการพัฒนาชุมชน ได้กล่าวถึงหลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนเอาไว้ว่าจะต้องยึดหลักที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

๑) ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด นักพัฒนาจะต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นมีศักยภาพที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่จะปรับปรุง พัฒนาตนเองได้ จึงต้องให้โอกาสประชาชนในการคิด วางแผนเพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวของเขาเอง นักพัฒนาควรเป็นผู้กระตุ้น แนะนำส่งเสริม

๒) ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน นักพัฒนาต้องยึดมั่นเป็นหลักการสำคัญว่าต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ โดยการสร้างพลังชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนส่วนรัฐบาลจะช่วยเหลือสนับสนุนอยู่เบื้องหลังและช่วยเหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน

๓) ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติตามแผนและติดตามประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการใดๆ ที่จะทำในชุมชนเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องของความเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม

๔. ยึดหลักประชาธิปไตย ในการทำงานพัฒนาชุมชนซึ่งจะต้องเริ่มด้วยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจและทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกันภายใต้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตยหลักการพัฒนาชุมชนที่นักพัฒนาชุมชนนำมาใช้ในประเทศไทย^{๒๑}

^{๒๐} เพ็ญศรี ฉิรินัง และ วรสิทธิ์ เจริญพุด , “การพัฒนาชุมชน : แนวคิด ขอบข่าย และหลักในการปฏิบัติของนักพัฒนา”, วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙): หน้า ๙๗-๙๘.

^{๒๑} กรมการพัฒนาชุมชน, การพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๒๗), หน้า ๕๕-๕๗.

นอกจากยึดถือหลักการพัฒนาชุมชนขององค์การสหประชาชาติแล้ว ยังได้ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของสังคมไทย ซึ่งมีหลักการสำคัญ ดังนี้

๑) หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอนคือ ร่วมศึกษา ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมแก้ปัญหา ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลของการพัฒนา ทั้งในรูปของบุคคล กลุ่ม และองค์กรอย่างแท้จริง และด้วยความสมัครใจ ไม่ใช่ด้วยความเกรงใจหรือถูกบังคับ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มองเห็น และตระหนักถึงศักยภาพหรือพลังความรู้ ความสามารถของตนเอง เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนและเจ้าของงานพัฒนาชุมชน (Sense of Belonging) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

๒) หลักการพึ่งตนเองของชุมชน หลักการพัฒนาชุมชนที่สำคัญประการหนึ่ง คือการพึ่งตนเองของชุมชนตามศักยภาพหรือพลังความสามารถที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งศักยภาพของคนทรัพยากร และทุนต่างๆ ของชุมชนด้วยการพัฒนาให้ประชาชนมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง เพราะเป็นผู้รู้สภาพที่แท้จริงในชุมชนมากกว่าผู้อื่น เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนมากกว่าผู้อื่น และต้องดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนนานกว่าผู้อื่น การพึ่งตนเองได้ของชุมชนเป็นการช่วยแบ่งภาระของรัฐบาล ทำให้คนในชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถดำรงรักษา และพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน

๓) หลักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและองค์กร กลุ่มและองค์กรเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงานพัฒนาชุมชน เป็นแหล่งกลางของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมกันรับผิดชอบ เป็นแหล่งฝึกพลังความรู้ความสามารถของชุมชน ทำให้เกิดศักยภาพหรือพลังในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ สนับสนุนส่งเสริมหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และหลักการพึ่งตนเองของประชาชนที่กล่าวมาแล้ว ให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ต่อไปอีกด้วย กลุ่ม และองค์กรยังช่วยให้เกิดความมั่นใจว่า การพัฒนาชุมชนจะไม่ประสบความสำเร็จล้มเหลว เพราะถึงแม้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสบปัญหาและไม่เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนา แต่กลุ่ม และองค์กรยังคงมีอยู่สามารถดำเนินงานพัฒนาต่อไปได้อีก

๔) หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำ ผู้นำในการพัฒนาชุมชนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ยอมรับในหลักการของระบอบประชาธิปไตย มีบุคลิกภาพเด่นเป็นพิเศษ เป็นที่ยอมรับนับถือของคนในชุมชน ทั้งผู้นำเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ทั้งที่ได้รับการแต่งตั้ง และการเลือกตั้งให้เป็นผู้นำ ผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานงานการพัฒนาชุมชนได้ดี และเป็นพลังสำคัญที่ทำให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ

๕) หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน ปรัชญาและความคิดของระบอบประชาธิปไตยกับปรัชญาและแนวความคิดของการพัฒนาชุมชนเป็นหลักการเดียวกัน กล่าวคือทำให้ประชาชนมีสิทธิ

อิสรภาพ เสรีภาพ เสมอภาคและภราดรภาพในการดำรงชีวิตตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้นหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน คือกิจกรรมการพัฒนาชุมชนต้องเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนในชุมชนด้วยความสมัครใจไม่ใช่ถูกบังคับ เมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกันจะใช้เสียงข้างมากตัดสิน ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกัน และกันแบบพี่น้องในครอบครัวเดียวกัน ทุกคนมีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นได้เท่าเทียมกัน มีความสำคัญทัดเทียมกันและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน

๖) หลักการประสานงาน การพัฒนาชุมชนมีบุคคล กลุ่ม และองค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้การประสานงานเป็นหลักการที่สำคัญทั้งการประสานพื้นที่ ประสานคน ประสานหน่วยงาน ประสานเงิน ประสานทรัพยากร ประสานแผนและโครงการ ประสานผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งการพัฒนาสิ้นสุดลง การประสานงานช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่รับผิดชอบและสร้างความร่วมมือ รับผิดชอบในกิจกรรมร่วมกัน ทำให้การพัฒนาชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ไม่ซ้ำซ้อน ประหยัดแรงงาน งบประมาณ ทรัพยากร เวลา ทำให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จด้วยดี

๗) หลักการจัดการชุมชน คือให้ผู้นำและคนในชุมชน เรียนรู้ในหลักการบริหารจัดการชุมชน ของตน ร่วมกันดำเนินการบริหารจัดการชุมชน สามารถศึกษาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา จัดทำแผนและโครงการ ดำเนินงานพัฒนาชุมชน ประเมินผลสรุปบทเรียน ในการดำเนินงานได้ด้วยตนเอง สามารถพัฒนาระบบการบริหารและจัดการชุมชนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของชุมชน

๘) หลักการบูรณาการ เป็นการผสมผสานองค์ประกอบต่างๆ ของการพัฒนาชุมชน ให้เป็นเอกภาพ เพื่อสร้างศักยภาพหรือพลังในการพัฒนา ทำให้การพัฒนา มีเป้าหมายร่วมกัน ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ประสบความสำเร็จร่วมกัน ไม่ใช่เป็นแบบต่างคนต่างทำ

๙) หลักการพัฒนาแบบองค์รวม เป็นการพัฒนาชุมชนที่ดำเนินการพัฒนาองค์ประกอบต่างๆ ของชุมชนไปพร้อมๆ กัน ทั้งนี้เพราะว่าองค์ประกอบต่างๆ ของชุมชน มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน การพัฒนาส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงส่วนเดียวไม่สามารถทำให้ชุมชนทั้งหมดพัฒนาได้

๑๐) หลักการพัฒนาแบบยั่งยืน การพัฒนาชุมชนต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม แต่มุ่งสนับสนุนส่งเสริมให้สิ่งแวดล้อมและชุมชนดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงถาวรหรือยั่งยืนไม่ล่มสลายไปได้ง่าย

๑๑) หลักการใช้วัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ประชาชนยอมรับและนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันจนกลายเป็นวิถีของชุมชน วัฒนธรรมเกิดจากการกระทำหรือผลงานของมนุษย์ ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ สิ่งประดิษฐ์ต่างๆ เป็นต้น และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เป็นต้น วัฒนธรรมบางอย่างเป็นภูมิปัญญาของชุมชน คือ เกิดจากสมาชิกในชุมชนเอง วัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการ

พัฒนาชนบทมาก เพราะการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจะได้รับความร่วมมือหรือถูกต่อต้านจากประชาชนหรือไม่ มากน้อยเพียงใดและจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องหรือความขัดแย้งกับวัฒนธรรมของชุมชนเป็นสำคัญ

๑๒) หลักการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน การเรียนรู้ในการพัฒนาชุมชน คือการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของคนในชุมชนและการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากภายนอกชุมชน ทำให้สามารถสรุปบทเรียนสร้างบทเรียนรับความรู้ใหม่ได้พร้อมๆ กัน และมีความรู้ความเข้าใจตรงกัน ช่วยกระตุ้นให้สมาชิกของชุมชนมีการตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาและนำไปสู่การตัดสินใจในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

๑๓) หลักการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน นอกจากชุมชนจะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันแล้ว การเชื่อมโยงการเรียนรู้ของคนในชุมชนต้องดำเนินการในลักษณะของเครือข่าย เพราะทำให้ระบบการเรียนรู้ของชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แล้วขยายไปสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับชุมชนอื่นๆ ทำให้ชุมชนมีพลังหรือศักยภาพมากขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่กว้างขวางเป็นองค์ความรู้ใหม่มากขึ้น เกิดความสมานฉันท์ระหว่างชุมชนนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๑๔) หลักการขยายผล โครงการและกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จในชุมชนใดชุมชนหนึ่งถือเป็นองค์ความรู้ของชุมชนนั้น ควรนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับชุมชน เพราะความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนจะสร้างขวัญกำลังใจ ความศรัทธาเชื่อมั่น ไม่ทอดถอยในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา การขยายผลจะทำให้การพัฒนาชุมชนแผ่ขยายไปได้อย่างรวดเร็ว และการสร้างเครือข่ายจะทำให้เกิดพลัง ประสิทธิภาพความสำเร็จในการพัฒนามากยิ่งขึ้น

๑๕) หลักการสมทบ การพัฒนาชุมชนมุ่งที่จะให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาโดยใช้ประชาชนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ แต่พลังหรือศักยภาพของประชาชนและชุมชนนั้นมีขีดจำกัด กล่าวคือมีเพียงในระดับหนึ่งเท่านั้น ไม่สามารถระดมมาใช้ได้อีกต่อไป การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐและภาคเอกชนที่อยู่ภายนอกชุมชนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น แต่ต้องตั้งอยู่บนหลักการช่วยเหลือตนเองและการพึ่งตนเองของชุมชน ไม่ใช่พึ่งพารัฐบาลและองค์กรเอกชนตลอดไป หลักการสมทบจึงเป็นการสมทบกันระหว่างขีดความสามารถทั้งหมดที่ชุมชนมีอยู่กับการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาล และองค์กรเอกชนอย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพในการพัฒนาของชุมชนให้ประชาชนอีกทางหนึ่ง^{๒๒}

^{๒๒} พิสนต์ ประทานชวโน รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนบรรยายหลักสูตร หลักประจำวิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง ชุดที่ ๕๔ ปีการศึกษา ๒๕๕๓ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ ณ วิทยาลัยการทัพบก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร.

เงื่อนไขที่สำคัญที่จะมีผลต่อความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนร่วมด้วย
เงื่อนไขความสำเร็จดังกล่าวประกอบด้วย

๑) ระบบคุณค่าอุดมการณ์ความเชื่อที่อยู่บนพื้นฐานของการเคารพอนันตต่อธรรมชาติ
หรือกำหนดตนเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติซึ่งจะทำให้ชุมชนเกิดการอนุรักษ์ธรรมชาติต่อไป

๒) ภูมิปัญญาท้องถิ่นและกระบวนการเรียนรู้ที่ชุมชนสรรสร้าง และสั่งสมมาเพื่อการดำรง
ชีพ เช่น ภูมิปัญญาด้านการเกษตร การแพทย์พื้นบ้าน การจัดการทรัพยากร การอยู่อาศัย เป็นต้น
รวมถึงประสบการณ์ของชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่างๆที่ชุมชนประสบอยู่

๓) ผู้นำทางปัญญาของชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีภูมิปัญญาในการดำรงชีพ เช่น ผู้
อาวุโส พระ หมอพื้นบ้าน ผู้นำเกษตรกร เป็นต้น ซึ่งกรณีตัวอย่างชุมชนที่มีความเข้มแข็งหลายแห่ง
พบว่า ปราชญ์ชาวบ้านจะมีบทบาทอย่างมากในกระบวนการส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

๔) โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมในแนวราบซึ่งเอื้อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น
ระบบครอบครัวเครือญาติ สถาบันผู้อาวุโส การเอามื้อเอาแรง เป็นต้น

๕) ระบบสิทธิและการจัดการร่วมกัน เช่น สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร อันเป็นสิทธิ
ในการใช้และดูแลรักษาสิ่งที่เป็นทรัพย์สินส่วนร่วมของชุมชน

๖) สถาบันชุมชน ได้แก่ กฎ จารีตประเพณี วัฒนธรรม จิตสำนึกร่วมกัน รวมถึงองค์กร
ชุมชนที่ควบคุมดูแลให้ชุมชนดำเนินไปตามระบบคุณค่าและระบบคิดที่เป็นอยู่

๗) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม อันเป็นที่มาของภูมิปัญญา วิธีคิดที่แตกต่างกันไปตาม
ระบบนิเวศ และเงื่อนไข ต่างๆ ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน ถ่ายทอด
ประสบการณ์ก่อนให้เกิดความเข้มแข็งของสังคมโดยรวม

๘) กลุ่มองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมสาธารณะในภาคสังคม เช่น องค์กรชาวบ้าน เครือข่าย
ประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มวิชาชีพ นักวิชาการ^{๒๓}

ดังนั้น สามารถสรุปความสำคัญของการพัฒนาสังคมได้ว่า การพัฒนาสังคมนั้นส่งผลดีต่อ
เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง เพราะการพัฒนาจากการยึดหลักมีส่วนร่วมของทุกคน
และให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในอนาคต

^{๒๓} ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม, **ชุมชนเข้มแข็งทุนทางสังคมของไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน, ๒๕๔๒), หน้า ๓๓ - ๓๔. อ้างใน ดร.กิริติ กมลประเทืองกร, **การ
จัดการชุมชน, ชุมชนเข้มแข็ง, วิถีพุทธ The Management of a Strong Community According to a
Buddhist Way** วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ (ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๕),
หน้า ๑๐๒-๑๐๓.

๒.๒.๔ องค์ประกอบหลักของการพัฒนาชุมชน

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของการพัฒนาชุมชนไว้ในหนังสือการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของภาครัฐ สรุปได้ ดังนี้

๑) ส่งเสริมชุมชนให้มีการสืบทอด และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีแผนชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเอง สร้างเครือข่ายองค์กรชุมชนที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

๒) กำหนดคุณลักษณะหลักของกระบวนการกำกับดูแล และกิจการที่ดี ประกอบด้วย หลักสร้างสรรค์คุณภาพประกันคุณภาพ รักษาสิ่งแวดล้อม ร่วมกันคิดร่วมกันทำเปิดเผย โปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต เสมอภาคเป็นธรรมสำนึกรับผิดชอบ และสนับสนุนการเรียนรู้

๓) กำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และวิธีปฏิบัติ เพื่อให้บุคลากรมีคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติ ได้แก่ จรรยาบรรณการป้องกันความขัดแย้งทางผลประโยชน์ การสร้างสรรค์วัฒนธรรมที่พึงประสงค์ ๕ ประการ คือ ซื่อสัตย์สุจริต มีสำนึกรับผิดชอบ ตอบสนองเป็นทีม ยึดบริการด้วยใจ และใช้ชีวิตพอเพียง

๔) มีการรณรงค์เพื่อเสริมสร้างและปลูกฝังคุณธรรมให้แก่บุคลากรในองค์กร โดยให้พนักงานมีส่วนร่วม เช่น กิจกรรมลด ละ เลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กิจกรรม“บริการด้วยใจ”

๕) สร้างแนวทางการมีส่วนร่วมภายในองค์กรทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีการกระจายอำนาจและถ่วงดุลอำนาจเพื่อให้เกิดประโยชน์กับเกษตรกร และชุมชนอย่างสูงสุด ส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักในคุณธรรมตามหลักศาสนาของตน มีความซื่อสัตย์สุจริต อดทน และมีความเพียรในการใช้สติปัญญาดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง เกิดความสมดุลในชีวิต และจัดสรรผลประโยชน์ในชุมชนแก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม^{๒๔}

เศรษฐกิจฐานรากความคิดดั้งเดิมต้องใส่ทุนเข้าไป เห็นตรงกันว่าชาวบ้านไม่มีทุน แต่วิธีการต้องอาศัยความพยายามที่จะพัฒนาไปสู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือการพึ่งตนเอง ซึ่งเรื่องทุนก็เห็นด้วย แต่ทุนต้องพึ่งตนเองเป็นสำคัญ โดยยึดหลัก ๓ ประการ

๑) เน้นกระบวนการเรียนรู้ ที่เป็นการบูรณาการ ไม่ใช่แยกส่วน เช่น อยากรู้เรื่องไก่ ก็มีศูนย์ไก่ คือมีศูนย์เรียนรู้และแผนแม่บทชุมชน

^{๒๔} มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของภาครัฐ, (กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๐), หน้า ๔.

๒) การมีส่วนร่วม ไม่ใช่เอาเงินแล้วไปว่ากันเอง เป็นเรื่องที่ต้องร่วมมือระหว่างชุมชนกับวิชาการ ชุมชนกับชุมชน ชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนกับผู้ว่าราชการจังหวัด

๓) การบริหารการจัดการ การมีส่วนร่วมจะสัมฤทธิ์ผลโดยไม่มีการจัดการเป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้น น้ำหนักของทุนก็ลดลงไป แม้ยังมีความสำคัญอยู่ แต่ถ้าเราหิบบิ้นทุนให้โดยไม่มี ๓ ส่วนประกอบกัน ก็จะกลายเป็นเรื่องการฟุ้งฟิง^{๒๕}

รีดเดอร์ (Reeder : ๑๙๗๑ อ้างถึงในกฤษณะพงษ์ จุฑะกนก) ได้อธิบายถึงที่มาของการกระทำของคนหรือสมาชิกในแต่ละชุมชน ว่าขึ้นกับปัจจัยต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการกำหนดศักยภาพในการพัฒนาได้ดังต่อไปนี้

- ๑) เป้าหมาย (Goals)
- ๒) ความเชื่อที่สืบทอดกันมา (Belief Orientation)
- ๓) ค่านิยมมาตรฐาน (Standard Value)
- ๔) อุปนิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี (Habit and Custom)
- ๕) ความคาดหวัง (Expectation)
- ๖) ข้อผูกพันหรือพันธกรณี (Commitments)
- ๗) แรงเสริม (Force)
- ๘) โอกาส (Opportunity)
- ๙) ความสามารถ (Ability)
- ๑๐) เครื่องค้ำจุน (Support)^{๒๖}

องค์ประกอบของกลุ่ม / องค์กรชุมชน Reeves กล่าวถึง องค์ประกอบของกลุ่ม ไว้ดังนี้

- ๑) กลุ่มมีผู้นำที่ดี
- ๒) สมาชิกมีความเต็มใจทำงานเพื่อให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย
- ๓) มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ทำได้จริงมีความสอดคล้องกับความสามารถของผู้นำและสมาชิก รวมทั้งต้องมีความร่วมมือกันและกันภายในกลุ่มเป็นอย่างดี
- ๔) สมาชิกมีความสนใจในกิจกรรมของกลุ่มอย่างแท้จริง
- ๕) กลุ่มมีการตัดสินใจที่เป็นอิสระด้วยตนเอง
- ๖) ผู้นำ และสมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนและควบคุมการทำงานซึ่งกันและกัน^{๒๗}

^{๒๕} พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี, แนวทางการพัฒนาประเทศตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, หน้า ๑๑-๑๒.

^{๒๖} กฤษณะพงษ์ จุฑะกนก, ศักยภาพในการพัฒนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนชนบทไทย, (มปท, ๒๕๔๑), หน้า ๘.

กรมการพัฒนาชุมชน ถ้าพิจารณาจากลักษณะที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนแล้ว การพัฒนาชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑) คนในชุมชน คนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาชุมชน เนื่องจากการพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาคน โดยความร่วมมือกันของคนในชุมชน เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของคนในชุมชนด้วยตนเอง การพัฒนาชุมชนจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคนในชุมชนโดยตรงทั้งที่เป็นบุคคลกลุ่มและองค์กรต่างๆ

๒) ทุนของชุมชน ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจและทุนสิ่งแวดล้อม

๒.๑) ทุนทางสังคม ได้แก่ คุณภาพของคน การจัดระเบียบทางสังคม สถาบันทางสังคม กลุ่มและองค์กรต่างๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม เทคโนโลยีต่างๆ ฯลฯ

๒.๒) ทุนทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ ผลิตภัณฑ์ รายได้ แหล่งทุนของชุมชน ฯลฯ

๒.๓) ทุนสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ป่าไม้ แร่ธาตุ ภูเขา แม่น้ำ ลำคลอง น้ำตก ฯลฯ ทุนของชุมชนเหล่านี้จะเป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ

๓) วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เช่น วัสดุสำนักงาน วัสดุก่อสร้าง เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ยานพาหนะ เครื่องมือ เครื่องจักร เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น โดยวัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ต้องมีคุณภาพที่เหมาะสม ทันสมัยและเพียงพอต่อกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่กำหนดขึ้น

๔) ยุทธศาสตร์หรือวิธีการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีหลายวิธีการ เช่น การให้การศึกษาอบรม การจัดระเบียบชุมชน การสร้างผู้นำ การสร้างกลุ่มและองค์กร การวางแผนและโครงการ การประสานงาน เป็นต้น ยุทธศาสตร์เหล่านี้เมื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนต้องเป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับชุมชนจึงจะเป็นประโยชน์และสนับสนุนการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ

๕) กระบวนการพัฒนาชุมชน จะเป็นลักษณะมีลำดับขั้นตอนในดำเนินงาน คือการศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ชุมชน การวางแผนและโครงการ การดำเนินงาน การประเมินผลและการทบทวนเพื่อไขปัญหาและอุปสรรค ซึ่งต้องดำเนินงานไปตามลำดับตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ

๖) การสนับสนุนช่วยเหลือจากรัฐบาลและภาคเอกชน เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือเฉพาะในสิ่งที่มีความจำเป็น เกินขีดความสามารถของชุมชน หรือเพื่อกระตุ้นเร่งเร้าให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวและเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา

๗) การบริหารและจัดการที่ดี เป็นการบริหารจัดการเกี่ยวกับบุคคล กลุ่ม องค์กร การเงิน เวลา พัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ เป็นต้น ให้มีประสิทธิภาพ

^{๒๗} Reeves, A.M, "Principals' Perceptions of Parent Involvement Practices in Urban Elementary Schools. Dissertations Abstracts International", < <http://www.wlip.umi.com/dissertations/fullcit/๙๕๒๐๙๐๓,๑๙๗๐>>, pp. ๓๓๑- ๓๓๔ .

๘) นักพัฒนาชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นเตือน จูงใจ ประสานงาน ระดมพลังหรือ ศักยภาพของชุมชนมาใช้ในการพัฒนา

๙) การประสานงาน เพื่อเป็นการเชื่อมประสานระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนให้ดำเนินกิจกรรมสอดคล้องกันเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็น ลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้

๑๐) ผลของการพัฒนา คือเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ซึ่งจะทำให้ คนที่ร่วมการพัฒนามีขวัญ และกำลังใจที่ดี มุ่งมั่นที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ต่อไป^{๒๘}

๒.๒.๕ กระบวนการ และวิธีการพัฒนาชุมชน

๑. แนวคิดการพัฒนาทางพระพุทธศาสนา

การพัฒนาชุมชนในทางพระพุทธศาสนานั้น ได้มีนักวิชาการทางศาสนากล่าวถึง พุทธวิธีใน การพัฒนาชุมชนดังต่อไปนี้ ในพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๒ ข้อที่ ๑๑ กล่าวถึงหลักการพัฒนาโดยการสร้างพลังเพื่อนไปสู่ความสำเร็จ ๕ ประการ หรือเรียกว่า พละ (คือ ธรรมเป็นกำลัง ๕ อย่าง) ประกอบไปด้วย การสร้างศรัทธาในสิ่งที่ทำการทำอย่าง ขยันหมั่นเพียร การสร้างจุดเตือน การหาจุดเน้น และการสร้างองค์ความรู้ภูมิปัญญา^{๒๙} การพัฒนา ตามหลักทางพระพุทธศาสนา พระธรรมปิฎก ได้กล่าวถึงการพัฒนาตามหลักทางพระพุทธศาสนา เอาไว้ว่า เป็นการพัฒนาที่ยึดเอาคนเป็นศูนย์กลาง และมีความหมายสำคัญที่พึงสังเกต ๓ อย่างคือ

๑) การพัฒนานั้นให้ความสำคัญสูงสุดแก่การพัฒนาคน เป็นการพัฒนาซึ่งพุ่งเป้าไปที่ตัว คนเป็นหลัก

๒) การพัฒนานั้นคำนึงถึงความสำคัญของคนว่า จะต้องมีคนที่ดีที่พร้อมที่มีคุณสมบัติ เหมาะสม เป็นคนที่พัฒนาดีแล้วมาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เป็นแกนกลาง ซึ่งจะทำให้ กระบวนการพัฒนาทั้งหมดดำเนินไปถูกต้องทาง อำนวนยประโยชน์สุขอย่างแท้จริง

๓) การพัฒนานั้นมุ่งให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขที่แท้แก่คน คือให้กระบวนการพัฒนาและ องค์ประกอบอื่นๆ ทุกด้าน ของการพัฒนาเป็นปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนช่วยให้คนพัฒนาคนขึ้นไปสู่การ เข้าถึงชีวิตที่ดีงาม คุณค่าสูงสุด และความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ รวมทั้งการที่มนุษย์จะดำรงอยู่ได้ด้วยดี อย่างแท้จริงในโลกที่สภาพอันเกื้อกูล

^{๒๘} กรมการพัฒนาชุมชน, การพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๒๗).

^{๒๙} สมหวัง วิทยาปัญญานนท์, พื้นฐานการบริหารงานเพื่อมุ่งสู่เรียบง่ายสบายใจ ๕ ล้าน ๔ OK, (ม.ป.ท., ๒๕๔๖), หน้า ๑๒.

โดยกระบวนการพัฒนานั้นแยกออกเป็น ๒ ตอนคือ

๑) การพัฒนาคน โดยพัฒนาตัวคนที่เป็นปัจจัยตัวกระทำให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ด้วยการพัฒนาตัวคนเต็มทั้ง ๓ ด้าน ประกอบไปด้วย

๑.๑) พฤติกรรม เป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญาออกงาม และพฤติกรรมในการหาความสุขก็เป็นที่มาสำคัญของปัญหาการพัฒนา คนที่ไม่พัฒนามักหาความสุขด้วยการเบียดเบียนก่อทุกข์หรือให้ทุกข์แก่ผู้อื่นและทำลายสิ่งแวดล้อม จึงควรพัฒนาให้คนรู้จักหาความสุขด้วยพฤติกรรมที่เกื้อกูล ความสุขที่อิงธรรมชาติ หาความสุขแบบประสาน และความสุขจากการให้ความสุข

๑.๒) จิตใจ มีเจตจำนงที่เป็นตัวขึ้นกำหนดพฤติกรรมและสภาพจิตที่พอใจมีความสุขก็ทำให้พฤติกรรมมีมั่นคง การรู้จักสันโดษอย่างถูกต้อง อย่างฉลาด และมีจุดหมาย

๑.๓) ปัญญา เป็นตัวจัดปรับทุกอย่างทั้งพฤติกรรม และจิตใจให้ลงตัวพอดี และเป็นตัวนำสู่จุดหมายแห่งความมีอิสรภาพ และสันติสุข ปัญญาที่ใช้เวลาด้วยความไม่ประมาทนี้ มองด้านตนเองแล้วก็มองออกไปข้างนอกด้วย โดยตามทันรู้ทันข่าวสารความเป็นไปต่างๆ รู้จักพิจารณาถ้อยแถลงเลือกสรรนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยมุ่งคุณภาพชีวิตของตนและคนใกล้ชิด ประโยชน์สุขของสังคม และดำรงอยู่ด้วยดีของโลก

๒) การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคนที่พัฒนาเต็มระบบนั้นเป็นตัวกลาง หรือเป็นแกนกลาง ด้วยการเป็นปัจจัยตัวกระทำที่ไปประสานปรับเปลี่ยนบูรณาการในระบบสัมพันธ์องค์รวมใหญ่ ให้เป็นระบบแห่งการดำรงอยู่ด้วยดีอย่างต่อเนื่องเรื่อยไป โดยพัฒนาใน ๔ ด้านคือ

๒.๑) มนุษย์ ในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ คือเป็นทุนหรือเป็นปัจจัยในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ก็พึงมีการพัฒนาพัฒนาให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ โดยมีสุขภาพดีขยันอดทน รับผิดชอบ มีฝีมือ มีความรู้

๒.๒) มนุษย์ ในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ คือเป็นทุนหรือเป็นปัจจัยในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ก็พึงมีการพัฒนาพัฒนาให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ โดยมีสุขภาพดีขยันอดทน รับผิดชอบ มีฝีมือ มีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญ พร้อมทั้งจะเป็นกำลังในระบบเศรษฐกิจและสังคมที่จัดสรรให้เกื้อกูลและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

๒.๓) สังคม ระบบการต่างๆ ทางสังคมนั้น ว่าโดยพื้นฐานเป็นการจัดตั้งวางรูปแบบขึ้น เพื่อให้เป็นเครื่องมือและเป็นสื่อที่ช่วยให้กระบวนการแห่งปัจจัยในกฎธรรมชาติทำงานหรือดำเนินไปในทางที่จะอำนวยผลดีแก่หมู่มนุษย์ จุดเน้นสำคัญของมาตรการต่างๆ ทางสังคมก็คือ การสร้างบรรยากาศแห่งการไม่เบียดเบียน ตลอดจนบรรยากาศแห่งความเกื้อกูล สังคมจึงจะต้องมีมาตรการพิทักษ์และป้องกันคนที่อยู่ในสถานะต่างๆ ซึ่งโอกาสมีกำลังความสามารถมากน้อยต่างกัน ไม่ให้เบียดเบียน ช่มเหง เอารัดเอาเปรียบกัน และเอื้อโอกาสที่แต่ละบุคคลจะพัฒนายิ่งขึ้นไปในฐานะมนุษย์ และในฐานะทรัพยากรมนุษย์

๒.๔) ธรรมชาติ ทศนคติของมนุษย์ต่อธรรมชาตินั้น ไม่ควรจะหยุดเพียงแค่เลิกมองตนเองแยกต่างหากจากธรรมชาติ และเลิกคิดจะพิชิตจัดการธรรมชาติตามชอบใจแล้วมองตนเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และจะต้องมีชีวิตที่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติเท่านั้น เพราะนั่นยังเป็นทัศนคติที่เชิงลบและเฉื่อยชา แต่ควรจะก้าวต่อไปถึงขั้นแสดงศักยภาพของมนุษย์ในทางที่ตรงข้ามจากเดิม เพราะความสามารถที่แท้จริงของมนุษย์ก็คือ การทำให้โลกซึ่งเคยมีการเบียดเบียนกันมาก เบียดเบียนกันน้อยลง ทำให้โลกที่มนุษย์และสรรพชีวิตเคยพอยู่กันได้ สามารถอยู่กันได้ดียิ่งขึ้นอย่างเกื้อกูลกันมากขึ้น

๒.๕) เทคโนโลยี เป็นเครื่องขยายวิสัยแห่งอินทรีย์ของมนุษย์ ทำงานแทนมนุษย์ได้มากมาย และอีกประการหนึ่งเป็นเครื่องบำรุงบำเรออำนวยความสะดวกสบาย ถ้ามนุษย์ใช้มันด้วยสติ และมีโยนิโสมนสิการ โดยปฏิบัติต่อมันถูกต้องมันก็จะยังเป็นปัจจัยที่เกื้อกูลยิ่งทั้งในการพัฒนาตัวมนุษย์เอง และในการนำการพัฒนาที่ยั่งยืนไปสู่จุดหมาย^{๓๐}

๒. กระบวนการพัฒนาชุมชน

ทวิศักดิ์ นพเกสร ได้เสนอแนะลักษณะของการพัฒนาชุมชน ดังนี้

๑) เป็นการดำเนินงานโดยคนและใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ ไม่พึ่งพาบุคคลหรือทรัพยากรนอกชุมชน นอกจากมีความจำเป็นจริงๆ คือ เกินขีดความสามารถของชุมชนนั้น

๒) เป็นการร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน คนในชุมชนกับหน่วยงานของรัฐหรือคนในชุมชนกับภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จตามขีดความสามารถที่มีอยู่

๓) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมายหรือทิศทาง สามารถควบคุมความสมดุลที่จะเปลี่ยนแปลงได้ กำหนดปริมาณ คุณภาพ และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมได้

๔) เกิดจากความตั้งใจและการกระทำของมนุษย์ ตามแผน และโครงการที่กำหนดขึ้น ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

๕) เป็นการพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชน ให้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเอง บุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนและชุมชนให้ได้มาตรฐานที่ต้องการ

๖) เป็นกระบวนการให้การศึกษา โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณภาพและมีความพร้อมที่จะรองรับในการพัฒนา

^{๓๐} พระธรรมปิฎก, ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐-๑๑, ๑๓-๑๔.

๗) เป็นกระบวนการจัดองค์กรหรือกลุ่ม เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นการฝึกกำลังของคนในชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดศักยภาพหรือพลังของชุมชนแล้วนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน

๘) เป็นการนำกลวิธีหรือวิธีการต่างๆ มาใช้ เช่น การใช้ตัวนำการเปลี่ยนแปลงเจตคติ การสร้างผู้นำ การสร้างกลุ่ม การเสริมสร้างทักษะความสามารถในด้านต่างๆ เป็นต้น จึงมีลักษณะเป็นการผสมผสานวิธีการเหล่านี้มาใช้ในการพัฒนาชุมชน

๙) มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย การพัฒนาชุมชนเป็นของคนในชุมชน ดำเนินการโดยคนในชุมชน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน เป็นการให้สิทธิเสรีภาพ อิสรภาพเสมอภาคและภราดรภาพแก่คนในชุมชน ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเป็นผู้กำหนดวิถีการดำรงชีวิตของตนเองและชุมชนได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ การพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินงานโดยคนและกลุ่มคนเป็นจำนวนมาก การทำงานร่วมกันให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องนำวิธีการแบบประชาธิปไตยมาใช้จึงจะประสบความสำเร็จ

๑๐) เป็นการศึกษาภาคชีวิต การพัฒนาชุมชนมีลักษณะเป็นกระบวนการ วิธีการ โครงการ และขบวนการทางสังคม ซึ่งเป็นลักษณะของกระบวนการเรียนรู้และการตัดสินใจร่วมกันของชุมชน ที่ต่อเนื่องกันไปทุกเพศทุกวัย คือ ตลอดชีวิตของคนในชุมชน ไม่มีสิ้นสุดในช่วงชีวิตใดชีวิตหนึ่ง เพราะชุมชนไม่หยุดนิ่ง มีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาชุมชนจึงต้องดำเนินการต่อเนื่องกันไปไม่มีสิ้นสุด^{๓๑}

๓. วิธีการการพัฒนาชุมชน

วิธีการในการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนช่วยให้ชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าขึ้น มีนักวิชาการได้กล่าวถึงวิธีการพัฒนาชุมชน ดังนี้

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, ได้กล่าวถึงวิธีการพัฒนาชุมชนที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้น ๑๐ ประการ ประกอบไปด้วย

๑) การพัฒนาชุมชนต้องตอบสนองความต้องการอันแท้จริงของประชาชนในชุมชน ด้วยการริเริ่มของประชาชน และเริ่มต้นจากโครงการที่ง่ายไปสู่โครงการที่ยากขึ้น

๒) การพัฒนาชุมชนมีลักษณะเป็นโครงสร้างเอนกประสงค์ ต้องอาศัยความร่วมมือของนักวิชาการหลายสาขาวิชา และผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย

๓) การพัฒนาชุมชนต้องเปลี่ยนแปลงเจตคติของประชาชนไปพร้อมๆ กับกิจกรรมด้านอื่นๆ

^{๓๑} ทวีศักดิ์ นพเกสร, *ต้นฉบับร่างวิกฤตสังคมไทย ๒๕๔๐* กับบทบาทวิทยาการการมีส่วนร่วมเพื่อจัดเวทีประชาคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพัฒนาการฝึกหัดครู สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, ๒๕๔๑), หน้า ๑๐.

๔) การพัฒนาชุมชนต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการสร้างพลังชุมชนและองค์กรของประชาชนขึ้น

๕) การพัฒนาชุมชนต้องค้นหาและพัฒนาผู้นำชุมชนในด้านต่างๆ ตามลักษณะของ กิจกรรมและความจำเป็นของแต่ละชุมชน

๖) การพัฒนาชุมชนต้องยอมรับในสถานภาพ บทบาทของสตรี และเยาวชนเปิดโอกาส ให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้มากที่สุด เพราะสตรีและเยาวชนมีผลต่อการขยายตัวของ งานและการรับช่วงของงานพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี

๗) การพัฒนาชุมชนของประชาชนและประสบความสำเร็จอย่างเต็มที่ ถ้าหากรัฐบาลมี ความพร้อมและให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง

๘) การพัฒนาชุมชนต้องมีนโยบายและการวางแผนตั้งแต่ระดับประเทศถึงระดับท้องถิ่น โดยการบริหารงานทุกระดับจะต้องมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

๙) การพัฒนาชุมชนต้องสนับสนุนให้องค์กรทางภาคเอกชน องค์กรอาสาสมัครต่างๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย

๑๐) การพัฒนาชุมชนต้องมีการวางแผนให้เกิดการพัฒนาพร้อมๆ กัน ทั้งในระดับ ท้องถิ่น และระดับชาติหรือระดับประเทศ^{๓๒}

สนธยา พลศรี, ได้เสนอวิธีการพัฒนาชุมชนที่นักพัฒนาชุมชน และประชาชนควรยึดถือเป็น แนวทาง ๖ ประการ ดังนี้

๑) วิธีการที่ให้ประชาชนช่วยตนเอง คือ การส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้มีการ ช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุด เพราะทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาชุมชนประชาชนในชุมชน การที่จะทำให้บุคคลนั้นมีคุณค่าและประสิทธิภาพสำหรับชุมชนได้คือ การสร้างความสามารถในการ พัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนของตนเองด้วยตัวเองเป็นสำคัญ เพราะประชาชนในชุมชนนั้น รู้ สภาพความเป็นจริงของชุมชนตัวเองได้ดีกว่าผู้อื่น ส่วนการช่วยเหลือจากภายนอกนั้น เพียงเพื่อให้ เขาสามารถช่วยตัวเองได้เท่านั้น ไม่ควรช่วยในทุกสิ่งทุกอย่าง จนเขาไม่มีส่วนร่วมในอันที่จะเป็นการ สร้างความภาคภูมิใจในตัวเอง การที่จะกระตุ้นให้ประชาชนกระตือรือร้นที่จะช่วยตัวเองนั้น ควร ปฏิบัติดังนี้

๑.๑) เริ่มจากสภาวะการณ์และสิ่งที่มีอยู่แล้วจากชุมชน

๑.๒) เริ่มจากสิ่งเล็กๆ น้อย และจากสิ่งง่ายๆ ไปหายาก

๑.๓) ไม่รีบเร่งทำโครงการดำเนินงาน แต่ค่อยทำค่อยไปเพื่อให้โอกาสเขาได้เรียนรู้ จากการทำงานนั้น

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑-๑๒.

๑.๔) พยายามให้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้มากที่สุด

๒) วิธีการที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในงาน หมายถึง ประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมทุกอย่างให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อให้เขาเป็นผู้ตัดสินใจทำงาน ลงมือทำงานตามที่เขาได้ตัดสินใจไปแล้วด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการทำให้เขาได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการของเขา การที่เขาได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการนั้น จะทำให้เขาได้โอกาสพัฒนาตนเองยิ่งขึ้น และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนของเขานั้น เป็นความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการสร้างความรู้สึกมั่นใจในตนเอง ความสามารถของตนเองและความรู้สึกเป็นเจ้าของอันจะมีผลต่อการปฏิบัติงานในด้านอื่นๆ ในภายหน้าอีกมากเป็นการสร้างความภูมิใจในตนเองและสร้างนิสัยรักในการทำงานร่วมกันให้เกิดขึ้น ในการที่จะดึงประชาชนเข้ามาร่วมกิจกรรมด้วยนั้น จะต้องไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ แต่ต้องมาจากชนทุกชั้นในสังคม ตั้งแต่คนที่ร่ำรวยที่สุดจนถึงยากจนที่สุดของชุมชนหรือตั้งแต่กลุ่มชนสูงสุดจนถึงกลุ่มชนต่ำสุดของชุมชน จะเลือกที่รักมักที่ชังในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งไม่ได้

๓) ความเสมอภาคในการดำเนินงาน ในการดำเนินงานใดๆ นั้น ทุกคนจะต้องมีสิทธิ์มีเสียงเท่ากัน ให้ความสำคัญแก่บุคคลในทุกๆ ด้าน อย่างเสมอภาคกัน เพื่อเป็นการผูกใจปฏิบัติงาน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานทุกๆ คน มีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานนั้นๆ ย่อมที่จะมีความสามารถในการที่จะแสดงความคิดเห็น คัดค้าน สนับสนุนได้เท่าๆ กับบุคคลอื่น ไม่มีใครสำคัญกว่าใครและทุกคนมีสิทธิ์ในการใช้ประโยชน์จากผลพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

๔) การใช้ประโยชน์จากผู้นำท้องถิ่น การเริ่มต้นปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนปัจจัยสำคัญที่มีส่วนช่วยให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการและสนับสนุนในกิจกรรมของประชาชนนั้นก็คือ ผู้นำท้องถิ่นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำชุมชนไปสู่การพัฒนา เพราะว่าสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ฝากภาระและอำนาจตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนของตนไว้กับผู้นำ เมื่อผู้นำเป็นความสำคัญในการที่จะให้ชุมชนของตนได้รับการพัฒนา และสนับสนุนเพื่อให้มีการพัฒนาเกิดขึ้นในชุมชน ย่อมที่จะดึงให้ประชาชนให้ความสนับสนุนโครงการนั้นๆ ยิ่งไปกว่านั้นผู้นำยังเป็นผู้ช่วยเผยแพร่จุดมุ่งใจประชาชนเข้ามาร่วมงานด้วยอย่างมีประสิทธิภาพและในบางกรณียังช่วยเป็นวิทยากรให้ความกระจ่างในปัญหาต่างๆ ในชุมชนนั้นๆ ได้เป็นอย่างดีในอีกทางหนึ่งด้วย

๕) ความเข้าใจวัฒนธรรมของท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่นย่อมจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเอง ซึ่งอาจจะเหมือนหรือคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันจากชุมชนอื่น หรือมีลักษณะจำกัด ซึ่งเป็นลักษณะเคารพยึดมั่นที่แตกต่างกันโดยทั่วไป ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาจึงจำเป็นต้องทราบและยึดถือด้วย ในขั้นแรกของการเข้าไปสู่ชุมชนจะต้องไม่กระทำการใดๆ ให้เป็นที่ขัดแย้งกับความเชื่อดังกล่าว ต่อเมื่อภายหลังเห็นว่าส่วนใดส่วนหนึ่งที่ได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นค่อยทำไปทีละเล็กทีละ

น้อย โดยให้ชาวบ้านรู้สึกสะเทือนใจน้อยที่สุด หรือไม่รู้สึกเลย แต่ให้เห็นดีเห็นงามในการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย

๖) การประเมินผลและตรวจสอบงาน ทุกโครงการหรือกิจกรรมมีความจำเป็นจะต้องมีการประเมินผล เพราะจะได้รู้ว่าการดำเนินงานนั้นๆ ได้ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้หรือไม่เพียงไร และประสบหรือมีปัญหาอุปสรรคขัดขวางในแง่มุมใดบ้าง ภายหลังจากที่ได้ดำเนินการไปแล้วชั่วระยะเวลาหนึ่ง แล้วจึงจะได้หาช่องทางแก้ไขข้อบกพร่อง และหาวิธีดำเนินงานที่ดีกว่ามาใช้ในการดำเนินงานได้อย่างฉับพลันและเหมาะสม เพราะหากปล่อยให้มียุทธศาสตร์ปัญหาขณะกำลังปฏิบัติงานจะมีผลต่อความไม่มั่นใจของประชาชนได้ ซึ่งเป็นผลเสียในการร่วมปฏิบัติงาน^{๓๓}

สมเดช นิลพันธุ์ กล่าวถึง วิธีการพัฒนาชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีอยู่ ๔ ประการ ได้แก่

๑) ปลุกฝังความเชื่อมั่นในการช่วยตนเองและการทำงานร่วมกัน แต่เดิมการช่วยเหลือประชาชนฝ่ายรัฐบาลเป็นผู้หยิบยื่นให้ ไม่มีการแข่งขันร่วมแรงร่วมใจกันอย่างจริงจังไม่มีการชี้แจงแนวทางให้คนรู้จักร่วมมือกัน ประชาชนมีหน้าที่คอยความช่วยเหลือจากรัฐบาลแต่เพียงอย่างเดียว ขาดความคิดริเริ่ม จะต้องปลุกฝังความรู้สึกของคนให้ตั้งมั่นในการช่วยตนเอง และการทำงานร่วมกัน ให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน

๒) ยึดการมีส่วนร่วมของประชาชน งานพัฒนาชุมชนจะต้องยึดเอาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก กล่าวคือ ต้องให้ประชาชนทราบ เข้าใจและร่วมในกิจกรรมนั้นๆ ทั้งนี้ เพื่อให้เขาสำนึกว่าเป็นงานของเขาไม่ใช่งานของรัฐบาล แต่รัฐบาลเข้ามาร่วมในการดำเนินงานเท่านั้น

๓) ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด งานพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ต้องพยายามใช้ทรัพยากรของชาวบ้านหรือของประชาชนให้มากที่สุด ผลงานพัฒนาชุมชนขั้นแรกควรจะเกิดจากการตัดแปลงแก้ไขและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในหมู่บ้านให้เป็นประโยชน์ แล้วจึงค่อยนำความช่วยเหลือจากภายนอกเข้าไปทีหลัง โดยตระหนักว่าพลังอันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านนั้นหาอยู่ที่แห่งใดไม่หากแต่อยู่ในหมู่บ้านนั่นเอง

๔) รัฐบาลให้ความสนับสนุนทางด้านวิชาการและวัสดุ การพัฒนาที่จะได้ผลดีที่สุดและถาวรที่สุด ควรจะเกิดจากความต้องการของชุมชนร่วมกันผสมผสานกับการสนับสนุนของรัฐในส่วนที่เกินขีดความสามารถของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลจะให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการ และวัสดุ ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้

^{๓๓} สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๓), หน้า ๕๖-๕๗.

เพื่อสนับสนุนหลักการพัฒนาชุมชนดังกล่าว กรมการพัฒนาชุมชนจึงได้กำหนดนโยบายขึ้นดังมีรายละเอียดคือ พัฒนาประชาชนในชนบทให้มีความขยันและเชื่อมั่นในการช่วยตนเองเพื่อรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนของตน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครอง โดยความร่วมมือของหน่วยราชการและเอกชนในส่วนที่เกินความสามารถของประชาชน โดยมีหลักดำเนินงานดังนี้

- ๑) ปลุกฝังอุดมการณ์ให้ประชาชนมีความขยัน ความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง ความร่วมมือช่วยเหลือกัน ในการสร้างความเจริญให้กับชุมชนของตน
- ๒) ให้ประชาชนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม และใช้สถาบันต่างๆ เพื่อฝึกสอนการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- ๓) ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกำหนดความต้องการ วางแผนและดำเนินงานเพื่อสนองความต้องการของชุมชนด้วยตนเอง
- ๔) ให้ประชาชนรู้จักเสียสละและอาสาสมัคร เพื่อช่วยชุมชนในด้านความมั่นคง ความปลอดภัยและบริการสังคม
- ๕) พัฒนาคุณภาพของประชาชนทุกเพศทุกวัย โดยเน้นเด็กวัยก่อนเรียนวัยเรียนเยาวชน และสตรี
- ๖) ให้ประชาชนรู้จักใช้วิทยาการและทรัพยากรที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตของตน เพื่อยกฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- ๗) ให้ประชาชนปรับปรุงและสร้างเสริมสาธารณสมบัติต่างๆ โดยเน้นปัจจัยในการผลิตทางด้านเกษตรกรรม
- ๘) พัฒนากลุ่มอาชีพต่างๆ ให้สามารถรับผิดชอบด้านการผลิต เงินทุน และการตลาด เพื่อเตรียมการไปสู่ระบบสหกรณ์ต่อไป^{๓๔}

สัญญา สัญญาวิวัฒน์, ได้กล่าวถึงวิธีการพัฒนาชุมชนไว้ว่าการพัฒนาชุมชนโดยแท้จริงแล้วคือ การพัฒนาคนในชุมชนนั่นเอง การพัฒนาชุมชนอาจจะกระทำได้ ๓ วิธีการคือ

- ๑) การให้การศึกษาแก่ชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชน เป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้และศึกษาร่วมกันในข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ตลอดจนสามารถค้นหาและกำหนดวิธีการต่างๆ ในการแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้วยตนเอง

^{๓๔} สมเดช นิลพันธุ์, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (นครปฐม : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒), หน้า ๘๒-๘๔.

๒) การจัดระเบียบชุมชน เป็นวิธีการพัฒนาชุมชนที่สำคัญอีกวิธีหนึ่ง เป็นกระบวนการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างปัจเจกชนต่อปัจเจกชนในชุมชนระหว่างกลุ่มชนต่อกลุ่มชน หรือระหว่างปัจเจกชนหรือกลุ่มชนในชุมชน

๓) การดำเนินงานในลักษณะของกระบวนการ ซึ่งการพัฒนาชุมชนมีลักษณะประการหนึ่งคือ เป็นกระบวนการ ดังนั้น วิธีการพัฒนาชุมชนวิธีการหนึ่งคือการดำเนินงานในลักษณะของกระบวนการ^{๓๕}

แนวทางการพึ่งตนเองในการพัฒนาชนบทจะต้องมีความเชื่อมั่นว่าตนเองย่อมช่วยตนเองได้ก่อน โดยจะต้องมีกระบวนการที่เกี่ยวข้อง ๖ เรื่องดังนี้

๑) ความรู้สึกร่วมของการรวมกลุ่มเกิดจากความสนใจร่วมกัน

๒) ค่านิยมประชาธิปไตย โดยเน้นการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และใช้มติของที่ประชุมตัดสินใจโดยไม่ใช้อิทธิพลส่วนตัวของคนใดคนหนึ่ง

๓) การทำงานร่วมกันจะต้องมีการตกลงร่วมกันเกี่ยวกับกิจกรรมร่วม และการกระทำร่วมกัน โดยมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน

๔) การทำงานเป็นกลุ่ม ต้องให้ความสำคัญต่อความสนใจของกลุ่ม และพยายามในการดำเนินการนั้นบรรลุผลของความสนใจนั้น

๕) การปลูกฝังให้มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ การริเริ่มการแสวงหาทรัพยากรใหม่ๆ การใช้เทคโนโลยีใหม่ที่เหมาะสมและบริหารและการจัดรูปองค์การใหม่เพื่อให้มีประสิทธิภาพใหม่ๆ

๖) การร่วมกันสร้างความเชื่อถือว่าตนเองสามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยมีการรวบรวมทรัพยากรของกลุ่มหรือชุมชนทั้งกายภาพหรือทางวัตถุ ผนวกกับจิตใจ และมองการใช้ทรัพยากรจากภายนอกเป็นเพียงลำดับรองหรือตัวประกอบเท่านั้น^{๓๖}

จากหลักการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น ที่ผ่านมาสรุบได้ว่า การพัฒนานั้นต้องเริ่มจากปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้คนในชุมชน แล้วจึงกำหนดเป็นแผนงาน โครงการงาน เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการของชุมชนนั้นๆ และที่สำคัญก็คือการทราบความต้องการของชุมชนต้องเป็นความคิดหรือประชาชนได้ร่วมกันคิดและตระหนักในปัญหาไม่ใช่คนอื่นเป็นผู้กำหนดให้ ในการดำเนินงานย่อมต้องอาศัยและดำเนินไปด้วยผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นหลัก ผู้คนในชุมชนนั้นต้องมี

^{๓๕} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : เอมีเทรดดิ้ง, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕-๑๖.

^{๓๖} กীরติ กมลประเทืองกร, การจัดการชุมชน ชุมชนเข้มแข็ง วิธีพุทธ The Management of a Strong Community According to a Buddhist Way, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๙), หน้า ๙๘-๙๙.

ส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ ทำแผนงาน โครงการ และจะต้องเป็นการกระทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ อาจจะต้องอาศัยบุคลากรภายนอก ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์แนะนำ จึงจะทำให้งานพัฒนานั้นสำเร็จลุล่วง และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒.๒.๖ การประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาชุมชน

แนวคิดยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สำหรับแนวคิดยุทธศาสตร์การสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมเป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ ยุทธศาสตร์ชุมชน ได้กำหนดไว้ ดังนี้

๑) แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน นอกจากจะเน้นการกระจายการพัฒนาที่ ระดับฐานรากคงไม่เพียงพอ ผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ที่รุนแรงจะต้องมีมาตรการเชิงรุกที่มีพลังมาก พอในการป้องกันและปกป้องชุมชนมากขึ้น โดยจะต้องระบุให้ชัดเจนว่า อะไรห้ามทำ อะไรที่จะต้อง กระทำ และกระทำโดยใคร เพื่อให้ชุมชนมีภูมิคุ้มกันสอดคล้องกับภาวะคุกคามทางสังคมที่จะส่งผล กระทบต่อชุมชนและท้องถิ่น

๒) กระบวนการพัฒนาท้องถิ่นและการเสริมสร้างสุขภาวะชุมชนนั้น จะต้องใช้พื้นที่เป็น ตัวตั้งประสานบูรณาการกันทุกระดับ โดยมีกลไกทุกภาคส่วนเข้ามาสนับสนุนและให้ชุมชนและท้องถิ่น มีบทบาทในการจัดการตัวเอง รวมทั้งผลักดันให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาต่อไป

๓) การสร้างการเรียนรู้ในชุมชนต้องเปิดกว้างให้ชุมชนกำหนดรูปแบบของชุมชนได้เอง เพราะในแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกันทั้งในมิติของประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ขณะเดียวกันก็ต้องนำนวัตกรรมความรู้ใหม่ๆ มาใช้ควบคู่กับการจัดการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อการเรียนรู้ของชุมชน รวมทั้งต้องไม่กำหนดจำนวนเป้าหมายที่จะดำเนินการ เนื่องจากการสร้าง การเรียนรู้ของชุมชนใช้ระยะเวลา

๔) การใช้พลังชุมชนในการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จะต้องมีความชัดเจนใน คำจำกัดความของความยากจน เพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับภาคส่วนต่างๆ ขณะเดียวกันก็สร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนด้านการศึกษาและการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

๕) ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในสังคม เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กร ผู้นำภาครัฐ รวมถึงเด็ก และเยาวชน มีความรู้และความเข้าใจในทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อ การสร้างต้นแบบที่ดีต่อไป

๖) แนวทางการพัฒนาให้ชุมชนยึดตามความเป็นจริง ความถูกต้อง และความเป็นธรรม โดยใช้แผนชุมชนเป็นกลไกในการสร้างการเรียนรู้แก่ชุมชน

๗) พัฒนาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนและตัวชี้วัดสังคมเป็นสุข เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ ความสำเร็จ ที่ชัดเจนและผลักดันให้มีการอ้างอิงเพื่อเป็นกรอบให้เกิดการเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติเช่น

การวัดจากเงินออกที่วัดทั้งครัวเรือน ชุมชน วัดจากมีทรัพย์ มีปัจจัยสี่ ใช้จ่ายเหมาะสม ไม่มีหนี้สิน และทำงานเป็นสุข ซึ่งเป็นการสะท้อนทั้งเศรษฐกิจพอเพียงและความมั่นคงของครัวเรือนและชุมชน

๘) การใช้พลังของทุนต่างๆ เพื่อการพัฒนาอย่างสมดุล ไม่ควรมุ่งเน้นการพัฒนาด้าน เศรษฐกิจ และการสร้างรายได้เป็นเป้าหมายหลัก โดยเฉพาะการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมน่าจะมุ่งการอนุรักษ์มากกว่าไปสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ^{๓๗}

ดังนั้น สามารถสรุปความสำคัญของการพัฒนาสังคมได้ว่า การพัฒนาสังคมนั้นส่งผลดี ต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง เพราะการพัฒนาจากการยึดหลักมีส่วนร่วมของทุกคนและให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ในอนาคต

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความ พอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกัน ใน ตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคน ในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความ ซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี^{๓๘}

๑) ความหมายและความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบรมราชาโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นต้นมา พระองค์ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาบนหลักแนวคิดการพึ่งตนเองเพื่อให้เกิด ความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ของคนส่วนใหญ่ โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมี เหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวและทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท แต่ให้ตระหนัก

^{๓๗} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ ๑-๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๙), หน้า ๖๕-๗๖.

^{๓๘} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เรียบรู้หลักการทรงงานใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๔)

ถึงการพัฒนาย่างเป็นขั้นเป็นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชาและการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการดำรงชีวิต ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นที่รู้จักกันดีภายใต้ชื่อว่า “เศรษฐกิจพอเพียง”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสในวาระและโอกาสต่าง ๆ อยู่เสมอเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อน้อมนาให้บุคคลในทุกระดับได้ตระหนักถึงแนวทางการดำรงชีวิต ซึ่งค่อนข้างจะแตกต่างจากแนวคิดของนักวิชาการและนักเศรษฐศาสตร์ของประเทศในช่วงนั้น พระองค์ทรงใช้คำต่างๆ อาทิ พออยู่พอกิน, พอกินพอใช้, อยู่ดีกินดี, พอประมาณ, พอสมควร, พอเพียง, และเศรษฐกิจพอเพียง (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, ๒๕๔๘)

สิ่งที่พระองค์ทรงเน้นย้ำในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง คือวิธีปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงนั้นไม่ต้องทำทั้งหมดและขอเติมว่าถ้าทำทั้งหมดก็จะทำไม่ได้ ถ้าครอบครัวหนึ่งหรือหมู่บ้านหนึ่งทางเศรษฐกิจพอเพียงร้อยเปอร์เซ็นต์ก็จะเป็นการถอยหลังถึงสมัยหิน นอกจากนี้ยังทรงอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติมไว้อีกว่า (สุเมธ ตันติเวชกุล, ๒๕๔๔ : ๒๘๕-๒๘๐)

“คำว่าพอเพียงมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้เองเท่านั้นแต่มีความหมายว่าพอมีพอกิน พอมีพอกินนี้แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนพอมีพอกินก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี ...

...ประเทศไทยสมัยก่อนนี้พอมีพอกิน มาสมัยนี้ชักจะไม่พอมีพอกินจึงต้องมีนโยบายที่ทำให้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะทำให้ทุกคนมีพอเพียงได้ ให้พอเพียงนี้หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือยแต่ถ้าทำให้มีความสุขถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ อันนี้ก็เป็นความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจพอเพียงหรือระบบพอเพียง”

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ

ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี^{๓๕}

ประเวศ วะสี ให้ความหมายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นส่วนหนึ่งของธรรมรัฐแห่งชาติหรือเป็นส่วนหนึ่งในระเบียบวาระระดับต้นของชาติ อันประกอบด้วยสร้างคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ สร้างเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิรูประบบเศรษฐกิจมหภาคและการเงิน ปฏิรูประบบรัฐทั้งการเมืองและระบบราชการ ปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูปสื่อ และปฏิรูปกฎหมาย ที่เมื่อเชื่อมโยงกันแล้ว จะทำให้ประเทศไทยมีฐานที่เข้มแข็งและเติบโตได้อย่างสมดุล

พระธรรมปิฎก ปราชนฺ์แห่งพุทธธรรมได้มองเศรษฐกิจพอเพียงในแง่วัตถุนิยมและจิตวิสัยดังนี้

๑) มองอย่างวัตถุนิยม มองภายนอก คือต้องมีกินมีใช้ มีปัจจัยสี่เพียงพอ ที่เราพูดว่าพอสมควรอัตราภาพซึ่งใกล้เคียงกับคำว่า พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ

๒) ส่วนความหมายด้านจิตวิสัยหรือจิตใจภายใน คือคนจะมีความรู้สึกเพียงพอไม่เท่ากัน บางคนมีเป็นล้านก็ไม่พอ บางคนมีนิดเดียวก็พอเป็นการเพียงพอทางจิต

สุเมธ ตันติเวชกุล กล่าวว่าความพอเพียงตามความหมายของเศรษฐศาสตร์คือให้หันกลับมายึดเส้นทางการดำรงชีวิตตามหลักการพึ่งตนเองซึ่งมีรายละเอียด ๕ ประการดังนี้

๑) พึ่งตนเองทางจิตใจ คนที่สมบูรณ์พร้อมต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกว่าตนนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นจึงควรที่จะสร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตใจอีกเข็มต่อสู้ชีวิตด้วยความสุจริต แม้อาจจะไม่ประสบความสำเร็จบ้างก็ตาม มิพึงท้อถอยท้อแท้ให้พยายามต่อไป

๒) พึ่งตนเองทางสังคม ควรเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันหาความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้ประโยชน์ซึ่งกันและกัน

๓) พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือการส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คนในท้องถิ่น สามารถแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติหรือวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศได้อย่างดีเยี่ยม สิ่งดีก็คือการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมีมากมายในประเทศ

๔) พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้มีการศึกษา ทดลอง ทดสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทยและสิ่งสำคัญสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

^{๓๕} กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, คู่มือปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเพื่อยกระดับรายได้ครัวเรือน, (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน, ๒๕๔๙).

๕) ฟังตนเองได้ทางเศรษฐกิจ หมายถึง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น กล่าวคือ แม้ไม่มีเงินก็ยังมีความ ขาว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถื่นของตนเองเพื่อการยังชีพและสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคต่อไปด้วย

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (๒๕๕๐, หน้า ๓๑) ได้ให้ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินงานทุกชั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

๒) หลักแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ว่าด้วยเรื่องการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมสรุปได้ตามลำดับ ดังต่อไปนี้^{๔๐}

๑) ต้องฟังตนเองให้มากที่สุด หมายความว่า ต้องพยายามอาศัยตนเองให้มากที่สุด และอาศัยปัจจัยหรือคนภายนอกน้อยที่สุด ในระดับครอบครัวควรฟังการผลิตภายในครอบครัว ระดับชุมชนควรฟังการผลิตในชุมชน ระดับชาติควรฟังการผลิตภายในชาติ เช่นในระดับครอบครัว มีการปลูกพืชไว้รับประทานเอง พยายามตัดหรือทอเสื้อผ้าเอง ปลูกต้นไม้ไว้สำหรับทำเชื้อเพลิง ทำเครื่องเรือน และสร้างอาคารบ้านเรือน พยายามซื้อให้น้อยที่สุด โดยเฉพาะการซื้อสินค้าจากต่างประเทศ เมื่อมีปัญหาที่พยายามแก้ไขด้วยตนเอง สำหรับตัวอย่างในระดับชุมชนนั้นควรมีโรงสีของชุมชน มีโรงเรียนของชุมชน มีสหกรณ์ของชุมชน ส่วนตัวอย่างในระดับชาติ ได้แก่ ผลิตสินค้าที่จำเป็นที่ประชาชนใช้กันตามบ้านเรือน ไม่มุ่งฟังสินค้านำเข้ามากนัก เมื่อมีปัญหาระดับชาติ ต้องฟังคนในชาติด้วยกันแก้ปัญหา

^{๔๐} ขวัญกลม ดอนขวา, แบบจำลองปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๕๗), หน้า ๑๐.

๒) ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด ตามลักษณะข้อ ๑ ของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด พยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลดีมากที่สุด เช่น ในครัวเรือน มีที่ดินเหลืออยู่ ก็ปลูกผักผลไม้เอาไว้รับประทาน ใช้เวลาอย่างมีคุณค่า เช่น ผลิตสิ่งของเล็กๆ น้อยๆ ไว้ใช้ โดยการเอากระดาษเหลือใช้มาพับถุง อ่านหนังสือหาความรู้ ซ่อมแซมเครื่องใช้หรือบ้านเรือนที่ชำรุด ดีกว่านอนดูโทรทัศน์อย่างเกียจคร้าน นำเสื้อผ้าของลูกคนโตมาดัดแปลงให้เป็นเสื้อผ้าของลูกคนเล็ก นำกระดาษที่ใช้แล้วด้านหนึ่งกลับมาใช้อีกด้านหนึ่ง เศษอาหารที่เหลือก็หมักไว้เป็นปุ๋ย ขยะที่เกิดจากการกินเมื่อนำมาแยกส่วน ก็สามารถส่งให้ผู้อื่นทำประโยชน์ได้ เช่น ถุงพลาสติกนำไปหลอมทำเป็นถุงใช้ได้ อีก โลหะหลอมใช้ได้ อีก แก้วแตกนำไปหลอมใหม่ เศษกระดาษนำไปย่อยแล้วทำเป็นกระดาษสำหรับผลิตกล่องกระดาษ ถ้วยหรือจานแตก และเศษคอนกรีตจากการก่อสร้างนำไปถมที่ก่อสร้าง ถ้าปฏิบัติเช่นนี้ จะไม่เกิดปัญหาเรื่องขยะหรือขยะล้นเมือง

๓) ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง แสวงหาความพอเหมาะพอดีได้ดูคุณภาพ การผลิตและบริโภคเกินกำลัง เป็นการเสียความสมดุลแห่งธรรมชาติของเศรษฐกิจ ธรรมชาติของเศรษฐกิจต้องการความสมดุล การผลิตที่เกินกำลังทรัพยากร รวมทั้งกำลังเงิน เป็นความโลภตามวิธีการของตะวันตก นักธุรกิจตะวันตกสั่งสอนกันต่อๆ มาว่า ในทำธุรกิจใดๆ จะใช้ทรัพยากรของตนอย่างเต็มที่พอและไม่มีการทำกัน จะต้องเช่าที่ดินหรืออาคารของผู้อื่น ต้องกู้เงินจากธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่นๆ พยายามทำกิจการให้ใหญ่ที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองจากการมีส่วนแบ่งการตลาดสูงกว่า ความคิดนี้ได้แพร่เข้ามาสู่คนไทย ไม่ว่าจะเป็พ่อค้าหรือชาวนาต้องกู้เงินมาทำอาชีพในที่สุดสินค้าของตนก็เกินอุปสงค์ของตลาด ต่อมาก็เป็นกำลังเงินทุนสำรอง แล้วอาจล้มละลายไปตามๆ กัน ชาวนาต้องสูญเสียที่ดิน นักธุรกิจต้องปิดกิจการ ธุรกิจสั่งหาริมทรัพย์ที่ขาดทุนในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นต้นมา สาเหตุเกิดจากการผลิตที่เกินกำลัง ต้องกู้เงินมาก และบริโภคเกินกำลัง จนขาดดุลการค้าระหว่างประเทศ รัฐบาลรับภาระหนี้ จนเกินกำลังทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนเป็นจำนวนมาก

๔) การมีส่วนร่วมช่วยเหลือกัน เนื่องจากเศรษฐกิจแบบพอเพียงต้องพยายามผลิตสินค้าและบริการใช้เองให้มากที่สุด เป็นความพยายามหลีกเลี่ยงจากการซื้อจากตลาด เพราะไม่ใช่เศรษฐกิจการตลาด (Market Economy) แต่ทุกชุมชนไม่สามารถผลิตสินค้าและบริการที่ตนต้องการได้ทุกอย่าง จึงต้องอาศัยผู้ที่อยู่ใกล้เคียงในชุมชนที่เป็นหมู่บ้านหรือตำบลเดียวกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนในอดีตของสังคมไทย คือ การลงแขกเกี่ยวข้าว ซึ่งต่างก็เวียนไปช่วยกันเกี่ยวข้าวในนาของผู้อื่นโดยไม่รับค่าจ้าง การนำสินค้ามาแลกกันภายในตำบล โดยผู้แลกต้องไม่ใช่พ่อค้า หรือถ้าซื้อขายกันก็เป็นการซื้อสินค้าที่ผลิตได้ในตำบลหมู่บ้านเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน การยืมสินค้ากันใช้แทนการซื้อก็เป็นการช่วยเหลือกันเองแบบหนึ่ง การตั้งกลุ่มออมข้าวเพื่อให้สมาชิกได้ยืมบริโภคในยามขาดแคลน สหกรณ์ที่สมาชิกผลิตสินค้า และออมทรัพย์ร่วมกัน เหล่านี้เป็นตัวอย่างที่ดีของการร่วมมือช่วยเหลือกันเอง ซึ่ง

แนวทางนี้ตรงข้ามกับเศรษฐกิจการตลาด ที่ผลิตสินค้าอย่างเดียว จำหน่ายเอาเงินไว้ซื้อสินค้าอื่นที่ตนต้องการ ขาดการช่วยเหลือกันและกันในการผลิตและการบริโภค

กรมการพัฒนาชุมชน ได้จัดระดับการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงออกเป็น ๒ ระดับ คือ

๑. เศรษฐกิจพอเพียงระดับครอบครัว เป็นความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อนมีความเป็นอยู่อย่างพอประมาณตนตามฐานะตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลตามกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพในการประกอบอาชีพเดินทางสายกลาง ทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง และสามารถพึ่งพาตนเองได้ การดำเนินวิถีชีวิต ทางสายกลาง“เศรษฐกิจพอเพียง” ยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ดังนี้

๑) ด้านจิตใจ รู้จักทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตใจสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม คำนึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

๒) ด้านสังคมและชุมชน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สร้างเครือข่ายชุมชน

๓) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการอย่างชาญฉลาด รู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตั้งอยู่บนพื้นฐานการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

๔) ด้านเทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีพื้นฐานและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง

๕) ด้านเศรษฐกิจ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย การออม สะสมเป็นเงินทุน (การออมเป็นการสร้างวินัยในเรื่องของการใช้จ่ายภายในครัวเรือน เป็นการพัฒนาและสร้างครัวเรือนให้มีศักยภาพในประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ทุน และเพื่อประโยชน์ของครัวเรือนในอนาคต อันเป็นกระบวนการที่เชื่อมต่อไปสู่การสร้างระบบภูมิคุ้มกันของครัวเรือน เมื่อประสบปัญหาหรือวิกฤตจึงประกอบไปด้วย ออมเงิน ออมต้นไม้ ออมทรัพยากร เช่น น้ำ ดิน พลังงาน ฯลฯ ออมสัตว์ ออมความรู้ ออมกัลยามิตร)

๖) ด้านหลักพระพุทธศาสนา ได้แก่ การลด ละ เลิกอบายมุข หมายถึง การสร้างจิตสำนึก และความนึกคิดตามแนวทางของศาสนา คึ้นความสุข ความอบอุ่นให้ครอบครัว และธรรมะแห่งความสำเร็จ ได้แก่ อัตตา หิ อัตตโน นาโถ “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” สัปปริสธรรม ๗ “ธรรมแห่งความไม่ฉิบหาย” อิทธิบาท ๔ “ธรรมแห่งความสำเร็จ” และอริยสัจ ๔ “ความจริงอันประเสริฐ”

๒. เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน เป็นเศรษฐกิจเพื่อการเกษตรที่เน้น “การพึ่งพาตนเอง” เกษตรกรจะใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการที่ดินโดยเฉพาะแหล่งน้ำและกิจกรรมการเกษตรได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และความต้องการของเกษตรกรเอง ด้วยการนำเรื่องทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง : ฐานการผลิตความพอเพียง มาใช้ในไร่นาของตนเอง โดยเริ่มจากการผลิตจะต้องทำในลักษณะพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ให้มีความหลากหลาย

ของกิจกรรมการเกษตรในไร่นา ได้แก่ การทำการเกษตรผสมผสาน หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน เช่น ปลูกข้าวซึ่งเป็นพืชอาหารหลักของคนไทยสำหรับบริโภคในครอบครัว ชุดสระน้ำเป็นแหล่งน้ำในไร่นา และเลี้ยงสัตว์น้ำ ปลูกพืชผักไว้บริโภคในครัวเรือนช่วยลดรายจ่ายประจำวัน ปลูกพืชสมุนไพรเป็นอาหารและยาพื้นบ้าน ปลูกไม้ยืนต้นและนำไม้มาใช้สอย หรือใช้เป็นไม้พิน ทำโรงเรือน และเครื่องจักรสาน เลี้ยงสัตว์เป็นแหล่งอาหารโปรตีนและเสริมรายได้ ปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อความสวยงาม พักผ่อนจิตใจและเสริมรายได้ และใช้ปุ๋ยหมักบำรุงดินรักษาสมดุลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังควรมีกิจกรรมเกี่ยวคู่กัน กิจกรรมเสริมรายได้ ใช้แรงงานในครอบครัวทำงานอย่างเต็มที่ ลดต้นทุนการผลิต ตลอดจนการผสมผสานกิจกรรมการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และประมงในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๔๑}

ทั้งนี้ ลักษณะการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงดังที่กล่าวมาสอดคล้องกับแนวคิดของ ประสาร บุญเสริม ที่จำแนกปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงออกเป็น ๒ แบบ^{๔๒} ได้แก่

๑) เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน สามารถพึ่งตนเองได้ โดยไม่โลภมากและไม่เบียดเบียนผู้อื่น

๒) เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า คือ การแลกเปลี่ยน ร่วมมือ ช่วยเหลือกันเพื่อให้ส่วนรวมได้รับประโยชน์ และนำไปสู่การพัฒนาชุมชน และสังคมให้เจริญอย่างยั่งยืน การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้เกิดทั้งวิถีการพัฒนา และผลของการพัฒนา ที่สมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ความพอเพียงเป็นทั้งวิธีการที่คำนึงถึงความสมดุลอย่างมีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม ในขณะเดียวกันก็นำไปสู่ผลของการกระทำที่ก่อให้เกิดความสมดุลในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางสิ่งแวดล้อม และทุนทางภูมิปัญญา การนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติให้เกิดขึ้นจริงได้นั้น อำนวย คำต๋อ ได้กล่าวว่า มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้น้อมนำเอาแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาสร้างผลในทางปฏิบัติให้เกิดรูปธรรมขึ้น โดยได้กำหนดการใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงตามขั้นตอนของบันได ๓ ขั้น ดังนี้

๑) การพึ่งตนเอง หมายความว่าให้ประชาชนในชนบทแต่ละคน แต่ละครอบครัวพึ่งตนเองได้ก่อน โดยการที่จะให้พึ่งตนเองได้นั้น ประชาชนต้องรู้จักตนเองก่อนโดยการวิเคราะห์ตนเองตามหลัก อริยสัจ ๔ คือ รู้ว่าทุกข์คืออะไร อะไรคือสาเหตุของทุกข์ รู้ทางที่จะดับทุกข์ และหาแนวทางที่จะ

^{๔๑} กรมการพัฒนาชุมชน, รูปแบบการดำเนินงานเชิงธุรกิจของกลุ่มอาชีพพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: เพาเวอร์ ฟรინท์, ๒๕๔๓).

^{๔๒} ประสาร บุญเสริม, สารสาระสำคัญบางประการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง, วารสารรามคำแหง, ปีที่ ๒๓ฉบับที่ ๒, (เม.ย. - มิ.ย. ๒๕๔๙): หน้า ๕๖ - ๖๗.

ก้าวสู่การดับทุกข์ หรือการใช้การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis) ผสมผสานกับประสบการณ์และภูมิปัญญาและแรงกระตุ้นจากภายนอก จากนั้นนำมาทดลองปฏิบัติ หากปฏิบัติได้ก็จะเกิดการรู้จริง ทาเป็น และเกิดองค์ความรู้ขึ้น

๒) การพึ่งพากันเอง หมายความว่า ให้ประชาชนแต่ละคนที่พึ่งพากันเองได้ มารวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มอาชีพภายใต้ปรัชญา คือ “เราจะทำในสิ่งที่ชาวบ้านเขาอยากทำ ไม่ทำในสิ่งที่เราอยากเห็น เขาทำให้เกิดพลังจากชุมชนเกิดความเข้มแข็ง” และให้ประชาชนแต่ละคนเกิดความคิดกันเอง แล้วร่วมแรงร่วมใจ ภายใต้คำขวัญ “ฮวมคิด ฮวมสร้าง ฮวมทาง ฮวมแอง เอ็ดชุมชนเข้มแข็งหมั่นยืน (ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมทาง ร่วมแรง สร้างชุมชนเข้มแข็ง ยั่งยืน)”

๓) การเติบโตอย่างสมบูรณ์และยั่งยืน โดยให้กลุ่มที่ประชาชนจัดตั้งขึ้น มีการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็ง ด้วยประการแรก การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายใน ประกอบด้วยทดลองปฏิบัติ การประชุมและการสรุปทบทวน ประการที่สอง การถ่ายทอดความรู้สู่ภายนอก ประกอบด้วยการสรุปทบทวนร่วมกับภายนอก การถ่ายทอดองค์ความรู้หรือภูมิปัญญา และประการสุดท้าย การเรียนรู้จากภายนอก ประกอบด้วยการศึกษาดูงาน การฝึกอบรม สัมมนา นอกจากนี้ ยังมีการสร้างเครือข่ายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่นในหมู่เครือญาติเพื่อแสวงหา ทุนความรู้ ความร่วมมือ การมีส่วนร่วม และการขยายความคิดโดยการสร้างเครือข่าย มีทั้งภายในชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ฝ่ายปกครอง วัดและโรงเรียน ภายนอกชุมชน เช่น หน่วยราชการ ฝ่ายการเมือง และสถาบันการศึกษาต่างๆ^{๔๓}

ทองทิพภา วิริยะพันธ์ กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญ สรุปได้ดังนี้

๑) ใช้ทางสายกลาง โดยเน้นการดำเนินชีวิตหรือการดำเนินงานในลักษณะไม่เร่งรัดหรือเชื่องช้าจนเกินไป มีความพอดี อยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ ไม่หลงกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพ สร้างพื้นฐานความมั่นคงให้กับชีวิตทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

๒) ให้ความสำคัญกับความพอประมาณ โดยยึดหลักความมีเหตุผล และตั้งอยู่บนพื้นฐานความไม่ประมาท ใช้สติปัญญาในการพิจารณาเรื่องต่างๆ

๓) ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้มีความพอเพียงทั้งในด้านวัตถุ และด้านจิตใจ เป็นการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต ให้รู้จักคำว่าพอ ขจัดความโลภให้น้อยลง ให้มีความสุขทั้งทางกาย จิตใจ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อ

^{๔๓} อำนวย คำตื้อ, การพัฒนาชนบทเชิงบูรณาการตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง, วารสารศูนย์บริการวิชาการ, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑-๒ (ม.ค. - มิ.ย.๒๕๕๐): หน้า ๓๘ - ๔๑.

ความวุ่นวายให้แก่สังคมโดยรวม^{๔๔} ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้มนุษย์รู้จักการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด รู้จักความพอเพียง รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกัน และกันในด้านต่างๆ ดังนี้

๑) ด้านจิตใจ ยึดหลัก “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมีจิตสำนึกที่ดีต่อประเทศชาติ มีเมตตา เอื้ออาทร ประนีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง รู้รักสามัคคี

๒) ด้านสังคม ให้แต่ละชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการเชื่อมโยงไปสู่เครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง เพื่อให้มีการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น มีการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในทุก ๆ ด้าน

๓) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงการใช้และการจัดการทรัพยากรอย่างชาญฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยยึดหลักของความยั่งยืน

๔) ด้านเทคโนโลยี ควรผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น

๕) ด้านเศรษฐกิจ ควรให้ความสำคัญกับหลักการประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นทุกด้าน ลดการฟุ้งเฟ้อฟุ้งเฟ้อ ยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ หลีกเลี่ยงการก่อหนี้ที่ไม่มีผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ^{๔๕} ได้กล่าวถึง การน้อมนาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ซึ่งทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ไม่ใช่ว่าเฉพาะในหมู่คนจนหรือเกษตรกรโดยต้องเกิดจิตสำนึกมีความศรัทธาเชื่อมั่นเห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป โดยแบ่งเป็นระดับ ดังนี้

๑) ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจพึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถไม่ทำอะไรเกินตัวดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นรวมทั้งใฝ่รู้และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่พึ่งให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น หาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบสัมมาชีพ รู้ข้อมูลรายรับ-รายจ่าย ประหยัดแต่ไม่ตระหนี่ ลด ละ เลิก อบายมุข สอนให้เด็ก รู้จักคุณค่า รู้จักใช้ และรู้จักออมเงิน ดูแลรักษาสุขภาพ มีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชน และสังคมรอบข้าง รวมถึงการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

๒) ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้ รัก สามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกัน

^{๔๔} ทองทิพภา วิริยะพันธ์, เศรษฐกิจพอเพียง: ความพอเพียงมวลรวมในประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ดวงกลมสมัยจำกัด, ๒๕๕๐).

^{๔๕} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, <www.industry.go.th>, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

ชุมชนและนอกชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ องค์การการเงินสวัสดิการชุมชน การช่วยดูแลรักษาความสงบความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

๓) ความพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน เริ่มจากความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจที่หวังผลประโยชน์ หรือกำไรในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการแบ่งปันมุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสม และเป็นธรรมทั้งลูกค้า คู่ค้า ผู้ถือหุ้น และพนักงาน ด้านการขยายธุรกิจต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป รวมทั้งต้องมีความรู้และเข้าใจธุรกิจของตนเอง รู้จักลูกค้า ศึกษาคู่แข่ง และเรียนรู้การตลาดอย่างถ่องแท้ ผลผลิตในสิ่งที่ถนัดและทำตามกำลังสร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์รับผิดชอบต่อสังคมและป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญต้องสร้างเสริมความรู้ และจิตสวัสดิการให้แก่พนักงานอย่างเหมาะสม

๔) ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศ โดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกิน และพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆ แห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญาแลร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้ รัก สามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด ด้านการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้สำนักงานเศรษฐกิจเกษตร กล่าวไว้ว่า^{๔๖} พื้นฐานของประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ดังนั้นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นตั้งแต่ขั้นการฟื้นฟูและขยายเครือข่ายเกษตรกรรมให้ยั่งยืน เป็นการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตและบริโภคอย่างพออยู่พอกินไปจนถึงการแปรรูปอุตสาหกรรมครัวเรือน สร้างอาชีพ และทักษะวิชาการ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาทีละขั้นตอนเป็นลำดับ รวมถึงเทคโนโลยีที่ค่อยๆ พัฒนาขึ้นมาจากฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาที่มีอยู่ภายในชาติและเรียนรู้จากโลกภายนอกด้วย ซึ่งในการพัฒนาประเทศไม่ได้มีแบบอย่างตายตัวตามตำรา แต่ต้องเป็นไปตามสภาพภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ สังคมวิทยา วัฒนธรรมชุมชน ที่มีความหลากหลาย ในขณะเดียวกันต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วตามอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ ควบคู่ไปกับการพยายามหาแนวทางหรือวิธีการที่จะดำรงชีวิตตามหลักการพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ให้ดำเนินไปได้อย่างสมดุลและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในยุคโลกาภิวัตน์ โดยอาศัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวสร้าง

^{๔๖} สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, <http://oae.go.th/ewt_news.php?nid=๖๕๘๒>, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

ภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบที่ชุมชนอาจจะได้รับ ไม่ให้กระแสเหล่านั้นมาทำลายเอกลักษณ์ และวัฒนธรรม ชุมชนจนต้องล่มสลายไป จากแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่ให้ประชาชนดำเนินตามวิถีแห่งการดำรงชีพที่สมบูรณ์ สันติสุข โดยมีธรรมะเป็นเครื่องกำกับ และใจตนเป็นที่สำคัญ ซึ่งก็คือวิถีชีวิตไทย ที่ยึดเส้นทางสายกลางของความพอดี ในหลักของการพึ่งพาตนเอง ๕ ประการ ได้แก่

๑) ความพอดีด้านจิตใจ คือ มีความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอม คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม

๒) ความพอดีด้านสังคม คือ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รู้จักฝึกฝนกำลัง และที่สำคัญมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากฐานรากที่มั่นคงและแข็งแรง

๓) ความพอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาด และรอบคอบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศ เพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงเป็นขั้นเป็นตอนไป

๔) ความพอดีด้านเทคโนโลยี คือ รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการและควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง และสอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง

๕) ความพอดีด้านเศรษฐกิจ คือ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอสมควร พออยู่พอกินตามอัตภาพ และฐานะของตนเอง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาเริ่มจากการสร้างพื้นฐาน ความพอกินพอใช้ ของประชาชนในชาติเป็นส่วนใหญ่ก่อน แล้วจึงค่อยเสริมสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจตามลำดับ เพื่อจะได้เกิดสมดุลทางด้านต่างๆ หรือเป็นการดำเนินการไปอย่างเป็นขั้นเป็นตอนจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๒๕ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้ผู้ผลิต หรือผู้บริโภค พยายามเริ่มต้นผลิต หรือบริโภคภายใต้ขอบเขต ข้อจำกัดของรายได้ หรือทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งก็คือหลักในการลดการพึ่งพา เพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมการผลิตได้ด้วยตนเอง และลดความเสี่ยงจากการไม่สามารถควบคุมระบบตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพื้นฐานแล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เศรษฐกิจของประเทศจึงควรเน้นที่เศรษฐกิจเกษตร เน้นความมั่นคงทางอาหาร เป็นการสร้างความมั่นคงให้เป็นระบบเศรษฐกิจในระดับหนึ่ง จึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่ช่วย

ลดความเสี่ยง หรือความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้ นอกจากนี้ เศรษฐกิจพอเพียงยังสามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ ทุกสาขา และทุกภาคของเศรษฐกิจ ไม่จำเป็นจะต้องจำกัดเฉพาะแต่ภาคการเกษตร หรือภาคชนบท แม้แต่ภาคการเงิน ภาคอสังหาริมทรัพย์ และการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ โดยมีหลักการที่คล้ายคลึงกันคือ เน้นการเลือกปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผล และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคม^{๔๗}

๒.๔ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

๒.๔.๑ แนวคิดการมีส่วนร่วม (participation process approach)

ในที่ประชุมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ณ องค์การสหประชาชาติ เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๗๕ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น คำที่ไม่อาจกำหนดนิยามความหมายเดียวที่ครอบคลุมได้ เพราะความหมายของการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ หรือแม้แต่ในประเทศเดียวกันก็ตาม ดังนั้น การนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรมีลักษณะจำกัดเฉพาะในระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองหนึ่งๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวได้ขยายความการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าครอบคลุมประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ ๑ การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและของสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่ และมีอิทธิพลต่อกระบวนการ พัฒนา และเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

ประเด็นที่ ๒ การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้าเกี่ยวข้องโดยสมัครใจ และเป็นประชาธิปไตย ในกรณีนี้คือการเอื้อให้เกิดการพยายามพัฒนา การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน และการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย นโยบายและการวางแผนดำเนินการโครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

ประเด็นที่ ๓ การมีส่วนร่วมเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างประชาชนและทรัพยากรเพื่อพัฒนากับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนดังกล่าว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติจะช่วยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับประโยชน์ที่ได้รับ

ประเด็นที่ ๔ การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศ นโยบาย และโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจสังคมของ ประชากร การมีส่วนร่วม

^{๔๗} มูลนิธิชัยพัฒนา, เศรษฐกิจพอเพียง, <<http://www.chaipat.or.th/chaipat/index.php>>, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

ร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน^{๔๘}

๒.๔.๒ ความหมายการมีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนด นโยบายพัฒนา ท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนใน การควบคุมประเมินผล โครงการต่างๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมว่ามี ๒ ลักษณะ คือ

๑) การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การคิดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับ ผลประโยชน์จากการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชน มีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคต ของตนเอง^{๔๙}

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของ บุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความมีส่วนร่วม รับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย^{๕๐}

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้า ร่วม การตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วย เล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมี อิสระภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและ การเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ^{๕๑}

^{๔๘} กรมอนามัย, ประชุมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ณ องค์การสหประชาชาติ เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๗๕, ๒๕๕๐.

^{๔๙} สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับสูง, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย, ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้ง, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๔.

^{๕๐} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗), หน้า ๑๘๓.

^{๕๑} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณี ตัวอย่าง, (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๔๖), หน้า ๔.

ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร, ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึง การที่ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้เข้ามีส่วนร่วมหรือเข้ามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาชนบทขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนแล้วแต่เหตุการณ์จะเอื้ออำนวย^{๕๒}

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุก ขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มาก ขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน^{๕๓}

๒.๔.๓ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

सानิตย์ บุญชู, ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของ ประชาชนไว้ กล่าวคือ ชุมชนใดที่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด ก็จะทำให้การพัฒนาชุมชนนั้นสามารถเป็นไปได้โดยสะดวกและสามารถดำเนิน ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ ทั้งนี้โดยมีความเชื่อพื้นฐานที่ว่า คนมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลง คุณค่าของความคิดและสมรรถภาพของคนเรานั้นจะไม่มี ความหมาย ถ้าหากขาด การมีส่วนร่วมกับบุคคลอื่น^{๕๔}

ยุพาพร รุปราม, ได้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่ามี ๕ ทฤษฎี ได้สรุปไว้ดังนี้

๑) ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion) Maslow กล่าวว่า การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการ เกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงานและถ้าจะให้ เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่อง ความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่าลำดับขั้น ความต้องการ (hierarchy of needs) คือ ความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจาก น้อยไปมาก มีทั้งหมด ๕ ระดับ ดังนี้

^{๕๒} ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๒), หน้า ๓๕๐. (เอกสารการสอน)

^{๕๓} วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, การพัฒนาชนบทไทย, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๑๐.

^{๕๔} สานิตย์ บุญชู, การพัฒนาชุมชน: การมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๒๗), หน้า ๗.

๑.๑) ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (survival needs) ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

๑.๒) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (safety and security needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูก ขโมย ทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

๑.๓) ความต้องการทางด้านสังคม (social needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

๑.๔) ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (self-esteem needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการ ด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความสามารถ และความสำคัญของบุคคล

๑.๕) ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (self-actualization needs) เป็นความต้องการในระบบสูงสุด ที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิด ของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการ พิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด

๒) ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale) คนเรามีความต้องการทางกายและใจถ้าคนมีขวัญดีพอ ผลของการทำงานจะสูง ตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็ตกต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทาง จิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่างๆ นั่นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้าง ทศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอาไรต์เอาเปรียบ การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญดีจะ เกิดสำนึกในความรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคล และขวัญของกลุ่ม ดังนั้น จะเป็นไปได้ว่าขวัญของคนเราโดยเฉพาะคนมีขวัญที่ดียอมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เช่นกัน

๓) ทฤษฎีสร้างความรู้รักชาตินิยม (Nationalism) ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้รักชาตินิยมให้ เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือ เน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ ส่วนรวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดี ผูกพันต่อ ท้องถิ่น

๔) ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการร่วม

กลุ่มคน จูงใจไปยังเป้าประสงค์โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (dynamic leader) และผู้นำไม่มีกิจ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (negative leader) ผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจ งานมีคุณภาพมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดี ย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยดีนั่นเอง

๕) ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method) การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยังเพราะใช้กฎหมาย ระเบียบ แบบแผน เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดที่ดีที่สุดในเรื่องการใช้บริหาร เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหาร เป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์^{๕๕}

๒.๔.๔ กระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมที่แท้จริงในการพัฒนาของประชาชน ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อม ไร้ประโยชน์ เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการ ดำเนินงานเหล่านั้น

๒) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการ นำเอาปัจจัยข่าวสาร ข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการวางแผน

๓) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมี ฐานะยากจน แต่ก็มีแรงงานของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุน และปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

๔) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวบ้านย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับ

^{๕๕} ยูพาพร รูปงาม, การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๗-๙.

ผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไปจึงอาจจะประสบความยากลำบาก^{๕๖}

นอกจากนี้สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัยยังได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการพัฒนา ๕ ขั้น ดังนี้

๑) ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจน กำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความ ต้องการ

๒) ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่ใช้

๓) ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วม บริหารงาน ประสานงานและ ดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

๔) ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้ง ด้านวัตถุและจิตใจ

๕) ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาเป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด^{๕๗}

๒.๔.๕ ระดับของการมีส่วนร่วม

ระดับของการมีส่วนร่วมตามหลักการทั่วไปว่าแบ่งเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ครอบครัว/ชุมชนของตน

๒) การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร

๓) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะในโครงการที่ตนมีส่วนได้เสีย โดย แบ่งเป็น ๓ กรณี แล้วแต่กิจกรรมในตนอยู่ในขั้นตอนใดต่อไปนี้

๓.๑) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ

๓.๒) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ

๓.๓) ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ

^{๕๖} โกวิท พวงงาม, การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน, ม.ป.ท. ๒๕๔๕, หน้า ๘.

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๖.

๔) การมีส่วนร่วมทำ คือ ร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด

๕) การมีส่วนร่วมสนับสนุน คือ อาจไม่มีโอกาสร่วมทำแต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือในด้านอื่นๆ นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมเป็นระดับของการมีส่วนร่วม ตามแนวทางพัฒนาชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยได้ แบ่งไว้ดังนี้

๑) ร่วมค้นหาปัญหาของตนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหารากเหง้าของปัญหา

๒) ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร

๒.๑) ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดลำดับปัญหาเพื่อจะแก้ไขสิ่งใดก่อนหลัง

๒.๒) วางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่องๆ

๒.๓) ร่วมระดมความคิดถึงทางเลือกต่างๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหานั้น

๒.๔) ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้

๒.๕) ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นๆ

๒.๖) ร่วมติดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน

๒.๗) ร่วมรับผลประโยชน์/หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินงาน^{๕๘}

๒.๔.๖ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักการสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมี ๖ ประการ ดังนี้

๑) หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชนโดยยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานหรือต่อบุคคล

๒) หลักการขจัดความขัดแย้ง ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และความคิดจะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้งานหยุดชะงัก และล้มเหลว

๓) หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความขยัน ความอดทน การร่วมมือ การซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจประชาชนให้ร่วมสนับสนุนนโยบายและเป้าหมายการดำเนินงาน และอาจก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

๔) การให้การศึกษอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ความคิดของตนเอง ช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษอบรมโดยให้ประชาชนมีโอกาสทดลองคิดปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้รู้จักวิเคราะห์เห็นคุณค่าของงาน และนำไปสู่การเข้าร่วมในการพัฒนา

๕) หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำมาใช้ในการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาได้

^{๕๘} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณี ตัวอย่าง, (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๔๖), หน้า ๑๗.

๖) หลักการสร้างพลังชุมชน การรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิดพลังในการทำงาน และทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ^{๔๙}

อนึ่ง สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัยได้ กล่าวถึงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๒ ประการคือ

๑) การจัดกระบวนการเรียนรู้ สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

๑.๑) จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจ และเรียนรู้ร่วมกัน
ในประเด็นต่างๆ

๑.๒) จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือจัดทัศนศึกษาระหว่างกลุ่มองค์กรต่างๆ
ภายในชุมชน และระหว่างชุมชน

๑.๓) การจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่างๆ

๑.๔) ลงมือปฏิบัติจริง

๑.๕) ถ่ายถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนที่จะนำไปสู่การปรับปรุง กระบวนการ
ทำงานที่เหมาะสม

๒) การพัฒนาผู้นำเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความสามารถ และ
ความสามารถที่มี จะช่วยให้สามารถริเริ่มกิจกรรมการแก้ไขปัญหา หรือกิจกรรมการพัฒนาได้ซึ่ง
สามารถทำได้หลายวิธี ดังนี้

๒.๑) แลกเปลี่ยน เรียนระหว่างผู้นำทั้งภายใน และภายนอกชุมชน

๒.๒) สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนข้อมูล
ข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

๒.๓) แลกเปลี่ยนเรียน!และดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องจะทำให้
เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน^{๖๐}

๒.๔.๗) กรรมวิธีในการมีส่วนร่วมของประชาชน

กรรมวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถทำได้หลายวิธีโดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑) การเข้าร่วมประชุมอภิปราย เป็นการเข้าร่วมถกปัญหาหรือเนื้อหาสาระของ แผนงาน
หรือโครงการพัฒนา เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชน

^{๔๙} ชิต นิลพานิช และกุล ธนธนา, หน้า ๓๖๒

^{๖๐} สำนักมาตรฐานการศึกษา, หน้า ๑๑๘

๒) การถกเถียง เป็นการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งตามวิถีทางประชาธิปไตยเพื่อให้ทราบถึงผลดีผลเสียในกรณีต่างๆ โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นที่มีผลกระทบทั้งทางบวก และทางลบต่อความเป็นอยู่ของเขา

๓) การให้คำปรึกษาแนะนำ ประชาชนต้องร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการ บริหารโครงการเพื่อให้ความมั่นใจว่ามีเสียงของประชาชนที่ถูกผลกระทบในการเข้ามีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนด้วย

๔) การสำรวจ เป็นวิธีการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ อย่างทั่วถึง

๕) การประสานงานร่วม เป็นกรรมวิธีที่ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือกตัวแทนของกลุ่มเข้าไปเป็นแกนนำในการจัดการหรือบริหาร

๖) การจัดทัศนศึกษา เป็นการให้ประชาชนได้เข้าร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริง ณ จุดดำเนินการ ก่อนให้มีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

๗) การสัมภาษณ์หรือพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำรวมทั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น และความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น

๘) การไต่สวนสาธารณะ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย กฎ ระเบียบในประเด็นต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม

๙) การสาธิต เป็นการใช้เทคนิคการสื่อสารทุกรูปแบบเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึง และชัดเจนอันจะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม

๑๐) การรายงานผล เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทบทวน และสะท้อนผลการตัดสินใจต่อโครงการอีกครั้งหนึ่ง หากมีการเปลี่ยนแปลงจะได้แก้ไขได้ทันที่^{๖๑}

๒.๕ แนวคิด ทฤษฎีแรงจูงใจ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการจูงใจของมาสโลว์(Maslow's General Theory of Human & Motivation)มาสโลว์ได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับ แรงจูงใจ(Maslow's General Theory of Human & Motivation) โดยหลักการดังกล่าวได้อธิบายถึงความต้องการของมนุษย์ เรียงลำดับตั้งแต่ลำดับขั้นต่ำไปหาสูง (Hierarchy & Needs) โดยแนวคิดของมาสโลว์ที่ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

^{๖๑} โกวิทย์ พวงงาม, (อ้างแล้ว), หน้า ๑๑.

๑. มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอ และไม่มีที่สิ้นสุด แต่สิ่งที่มนุษย์ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับว่า เขามีสิ่งนั้นอยู่แล้วหรือยัง ขนาดที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอื่นจะเข้ามาแทนที่ กระบวนการนี้ไม่มีที่สิ้นสุด และจะเริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

๒. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นแรงจูงใจของพฤติกรรม

๓. ความต้องการของมนุษย์มีลำดับชั้นความสำคัญ กล่าวคือ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะมีการเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที

๔. ตามทฤษฎีของมาสโลว์ได้แบ่งลำดับชั้นของความต้องการ (Hierarchy of Needs) ไว้ ๕ ชั้นจากต่ำไปสูง ดังนี้

ลำดับชั้นความต้องการตามทฤษฎีมาสโลว์

(Maslow's hierarchy of human needs)

ภาพที่ ๒.๑ ลำดับชั้นความต้องการตามทฤษฎีมาสโลว์

๑. **ต้องการของร่างกาย (Physiological needs)** เป็นความต้องการพื้นฐานเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ได้แก่ ความต้องการปัจจัยสี่ ความต้องการการยกย่อง และความต้องการทางเพศ ฯลฯ เป็นต้น

๒. **ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs)** เป็นความต้องการที่เหนือกว่าความต้องการอยู่รอด ซึ่งมนุษย์ต้องการเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้น เช่น ต้องการความมั่นคงในการทำงาน ความต้องการได้รับการปกป้องคุ้มครอง ความต้องการความปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ เป็นต้น

๓. **ความต้องการด้านสังคม (Social needs)** หรือความต้องการความรักและการยอมรับ (Love and belongingness needs) ความต้องการทั้งในแง่ของการให้และการได้รับซึ่งความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการให้ได้รับการยอมรับ เป็นต้น

๔. **ความต้องการการยกย่อง (Esteem needs)** ซึ่งเป็นความต้องการการยกย่องส่วนตัว (Self-esteem) ความนับถือ (Recognition) และสถานะ (Status) จกสังคม ตลอดจนเป็นความพยายามที่จะให้มีความสัมพันธ์ระดับสูงกับบุคคลอื่น เช่น ความต้องการให้ได้การเคารพนับถือ ความสำเร็จ ความรู้ ศักดิ์ศรี ความสามารถ สถานะที่ดีในสังคมและมีชื่อเสียงในสังคม

๕. **ความต้องการประสพความสำเร็จสูงสุดในชีวิต (Self-actualization needs)** เป็นความต้องการสูงสุดแต่ละบุคคล ซึ่งถ้าบุคคลใดบรรลุความต้องการในขั้นนี้ได้ จะได้รับการยกย่องว่าเป็นบุคคลพิเศษ เช่น ความต้องการที่เกิดจากความสามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ นักร้องหรือนักแสดงที่มีชื่อเสียง เป็นต้น^{๖๒}

Herzberg ได้เสนอทฤษฎีองค์ประกอบคู่ของเฮร์ซเบิร์ก (Herzberg's Two Factor Theory) ซึ่งสรุปว่ามีปัจจัยสำคัญ ๒ ประการ ที่สัมพันธ์กับความชอบหรือไม่ชอบในงานของแต่ละบุคคล กล่าวคือ

๑. ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factor) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรงเพื่อจูงใจให้คนชอบและรักงานปฏิบัติ เป็นการกระตุ้นให้เกิดความพึงพอใจให้แก่บุคคลในองค์กร ให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะปัจจัยที่สามารถสนองตอบความต้องการภายในบุคคลได้ด้วยกันได้แก่

๑) ความสำเร็จในการทำงานของบุคคล หมายถึง การที่บุคคลสามารถทำงานได้เสร็จสิ้น และประสบความสำเร็จอย่างดี เป็นความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ การรู้จักป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น เมื่อผลงานสำเร็จจึงเกิดความรู้สึกพึงพอใจและปลื้มในผลสำเร็จของงานนั้นๆ

๒) การได้รับการยอมรับนับถือ หมายถึง การได้รับการยอมรับนับถือไม่ว่าจากผู้บังคับบัญชา การยอมรับนี้อาจจะอยู่ในการยกย่องชมเชยแสดงความยินดี การให้กำลังใจหรือการแสดงออกอื่นใดที่สื่อให้เห็นถึงการยอมรับในความสามารถ เมื่อได้ทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดบรรลุผลสำเร็จ การยอมรับนับถือจะแฝงอยู่กับความสำเร็จในงานด้วย

^{๖๒} Abraham H.Maslow. ๑๙๕๔, pp : ๘๐ - ๑๐๖.

๓) ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ หมายถึง งานที่น่าสนใจ งานที่ต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ท้าทายให้ต้องลงมือทำ หรือเป็นงานที่มีลักษณะสามารถกระทำได้ตั้งแต่ต้นจนจบโดยลำพังแต่ผู้เดียว

๔) ความรับผิดชอบ หมายถึง ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานใหม่ ๆ และมีอำนาจในการรับผิดชอบได้อย่างดี ไม่มีการตรวจหรือควบคุมอย่างใกล้ชิด

๕) ความก้าวหน้า หมายถึง ได้รับการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นของบุคคลในองค์การ การมีโอกาสได้ศึกษาเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมหรือได้รับการฝึกอบรม

๒. ปัจจัยค้ำจุน (Maintenance Factor) หรืออาจเรียกว่า ปัจจัยสุขอนามัย หมายถึง ปัจจัยที่จะค้ำจุนให้แรงจูงใจในการทำงานของบุคคลมีอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่มีหรือมีในลักษณะไม่สอดคล้องกับบุคคลในองค์การ บุคคลในองค์การจะเกิดความไม่ชอบงานขึ้น และปัจจัยที่มาจากภายนอกบุคคล ได้แก่

๑) เงินเดือน หมายถึง เงินเดือนและการเลื่อนขั้นเงินเดือนในหน่วยงานนั้น ๆ เป็นที่พอใจของบุคลากรในการทำงาน

๒) โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต นอกจากจะหมายถึง การที่บุคคลได้รับการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งภายในหน่วยงานแล้ว ยังหมายถึงสถานการณ์ที่บุคคลสามารถได้รับความก้าวหน้าในทักษะวิชาชีพด้วย

๓) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน หมายถึง การติดต่อไปไม่ว่าเป็นกิริยา หรือวาทะที่แสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกัน สามารถทำงานร่วมกันมีความเข้าใจซึ่งกันและกันอย่างดี

๔) สถานะของอาชีพ อาชีพหมายถึง อาชีพนั้นเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคมที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี

๕) นโยบายและการบริหารงาน หมายถึง การจัดการและการบริหารองค์การ การติดต่อสื่อสารภายในองค์การ

๖) สภาพการทำงาน หมายถึง สภาพทางกายภาพของงาน เช่น แสงเสียง อากาศ ชั่วโง่งการทำงาน รวมทั้งลักษณะของสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น อุปกรณ์หรือเครื่องมือต่าง ๆ อีกด้วย

๗) ความเป็นอยู่ส่วนตัว หมายถึง ความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีอันเป็นผลที่ได้รับจากงานในหน้าที่ของเขาไม่มีความสุข และพอใจกับการทำงานในแห่งใหม่

๘) ความมั่นคงในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงในการทำงาน ความยั่งยืนของอาชีพ หรือความมั่นคงขององค์การ

๙) วิธีการปกครองของผู้บังคับบัญชา หมายถึง ความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการดำเนินงานหรือความยุติธรรมในการบริหาร

Herzberg ได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า องค์ประกอบทางด้านจูงใจจะต้องมีค่าเป็นบวกเท่านั้น จึงจะทำให้บุคคลมีความพึงพอใจในงานขึ้นมาได้ แต่ถ้าเป็นลบก็จะทำให้บุคคลไม่พึงพอใจในงานอย่างใด ส่วนองค์ประกอบทางด้านค้ำจุนหรือสุขอนามัยถ้ามีค่าเป็นลบ บุคคลจะมีความรู้สึกไม่พึงพอใจในงานแต่อย่างใด เนื่องจากองค์ประกอบทางด้านปัจจัยค้ำจุนหรือสุขอนามัยนี้มีหน้าที่ค้ำจุน หรือบำรุงรักษาบุคคลให้มีความพึงพอใจในงานอยู่แล้ว สรุปได้ว่าทั้งสองปัจจัยต้องมีในเชิงบวกเท่านั้น จึงจะทำให้ความพึงพอใจในงานของบุคคลเพิ่มมากขึ้น^{๖๓}

ทฤษฎีแรงจูงใจของแมคเคิลล์แลนด ได้แบ่งแรงจูงใจตามความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลเป็น ๓ แบบ ดังนี้

๑. ความต้องการอำนาจ (The need of power) บุคคลมีความต้องการมีอำนาจอย่างมาก อาศัยการใช้อำนาจสร้างอิทธิพลและควบคุมในการทำงาน กล่าวโดยทั่วไป แต่ละบุคคลแสวงหาความเป็นผู้นำ มีพลังเข้มแข็ง

๒. ความต้องการความผูกพัน (The need of affiliation) บุคคลมีความต้องการมีความผูกพันเป็นอย่างมาก ตามปกติความผูกพันเกิดจากรักทำให้บุคคลมีความสุข และมีความตั้งใจหลีกเลี่ยงการไม่ยอมรับของกลุ่มสังคมที่ทำให้เกิดความเจ็บปวด แต่ละบุคคลชอบที่จะรักษาสัมพันธภาพที่ดีทางสังคม เพื่อทำให้เกิดความรู้สึกยินดี มีความคุ้นเคยกันเข้าใจกัน

๓. ความต้องการความสำเร็จ (The need for achievement) บุคคลมีความต้องการมีความสำเร็จ มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะได้รับความสำเร็จ มีความหวาดกลัวอย่างรุนแรงต่อการประสบความสำเร็จล้มเหลว ต้องการการท้าทายในการทำงาน ชอบการทำงานที่มีการเสี่ยงภัย ใช้แนวทางการทำงานที่เคยใช้ได้ผลสำเร็จมาแล้ว^{๖๔}

๒.๖ แนวคิดและทฤษฎี SWOT Analysis

ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีองค์การ และการจัดการเชิงกลยุทธ์ขั้นสูงมาเพื่อการวิเคราะห์ที่มีต่อการจัดการและการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และเพื่อหาจุดอ่อนจุดแข็งของชุมชนหนองกุงชนสารว่ามีจุดใดควรเสริมและพัฒนา ทฤษฎีดังกล่าวมีเนื้อหาสาระสรุปได้ดังนี้

^{๖๓} สุนทร อนนต์ศิริพร, ทฤษฎีองค์ประกอบคู่ของเฮอริชเบอร์ก (Herzberg's Two Factor Theory), ๒๕๓๒ : ๑๓-๑๖.

^{๖๔} อำนาจ แสงสว่าง, ทฤษฎีแรงจูงใจของแมคเคิลล์แลนด , หน้า : ๘๒.

๒.๖.๑ ประวัติ/แนวคิด SWOT Analysis

อัลเบิร์ต ฮัมฟรีย์ (Albert Humphrey) เป็นผู้คิดค้น SWOT เทคนิคนี้ขึ้นมา และได้ชื่อว่าเป็นผู้เริ่มแนวคิดนี้โดยนำเทคนิคนี้มาแสดงในงานสัมมนาที่ มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด สำหรับหลักการสำคัญของ SWOT ก็คือการวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ ๒ ด้าน คือ สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก ดังนั้นการวิเคราะห์ SWOT จึงเรียกได้ว่าเป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ (Situation analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ทั้งภายนอก และภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกองค์กร ทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้ว และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่มีต่อองค์กรธุรกิจ และจุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถด้านต่างๆ ที่องค์กรมีอยู่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์ และการดำเนินตามกลยุทธ์ขององค์กรระดับองค์กรที่เหมาะสมต่อไป

๒.๖.๒ องค์ประกอบของ SWOT Analysis

ทฤษฎี SWOT มาจากอักษรภาษาอังกฤษ ๔ ตัว ประกอบด้วย S W O T ซึ่งแต่ตัวอักษร มีคำอธิบายเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำไปสู่ภาคปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้

S มาจาก Strengths หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในบริษัท เช่น จุดแข็งด้านการเงิน จุดแข็งด้านการผลิต จุดแข็งด้านทรัพยากรบุคคล บริษัทจะต้องใช้ประโยชน์จากจุดแข็งในการกำหนดกลยุทธ์การตลาด

W มาจาก Weaknesses หมายถึง จุดด้อยหรือจุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบ ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่างๆ ของบริษัท ซึ่งบริษัทจะต้องหาวิธีในการแก้ปัญหาที่สถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็น

O มาจาก Opportunities หมายถึง โอกาส การที่สภาพแวดล้อมภายนอกของบริษัทเอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กร โอกาสแตกต่างจากจุดแข็งตรงที่โอกาสนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายนอก แต่จุดแข็งนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายในนักการตลาดที่ดีจะต้องเสาะแสวงหาโอกาสอยู่เสมอและใช้ประโยชน์จากโอกาสนั้นเช่น การเมือง การปกครอง กฎหมาย ราคาน้ำมัน ค่าเงินบาท คู่แข่ง เป็นต้น

T มาจาก Threats หมายถึง อุปสรรค ข้อจำกัด ซึ่งเกิด จากสภาพแวดล้อมภายนอก บางครั้งการจำแนกโอกาสและอุปสรรคเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะทั้งสองสิ่งนี้สามารถเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอาจทำให้สถานการณ์ที่เคยเป็นโอกาสกลับกลายเป็นอุปสรรคได้ เช่น ค่าเงินบาท คู่แข่ง เป็นต้น

๒.๖.๓ ประโยชน์ของทฤษฎี SWOT Analysis

SWOT เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ สำหรับองค์กร หรือโครงการ ซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนดจุดแข็ง และจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายในโอกาส และอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก สำหรับกำหนดแผนงานโครงการจะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ และการกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้อุตสาหกรรมพัฒนาไปในทางที่เหมาะสม

๒.๖.๔ ข้อดีและข้อเสีย ของ SWOT

ในการนำทฤษฎี SWOT ทุกหน่วยงานที่นำมาใช้ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เพราะบางทฤษฎีอาจมีความเหมาะสมเฉพาะหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการสร้างรายได้หรือกำไร ในเชิงธุรกิจเท่านั้น ดังนั้นในทฤษฎี SWOT นี้จึงมีทั้งข้อดี และข้อเสีย สรุปได้ดังนี้

ข้อดี :

๑) ใช้ประเมินสภาวะแวดล้อม และสถานภาพขององค์กรโดยเน้นศักยภาพ และความพร้อมที่องค์กรมีอยู่ และพยายามหลีกเลี่ยงภัยคุกคามหรือความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมภายนอก รวมทั้งแก้ไขจุดอ่อนขององค์กรด้วยเนื่องจากปัจจัยเหล่านี้มีโอกาสที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ได้เพิ่มมากขึ้น

๒) นำไปใช้ปรับปรุงแนวคิด และแนวปฏิบัติของการจัดทำแผนงานหรือโครงการของหน่วยงานให้มีโอกาสสร้างความสำเร็จมากขึ้น

๓) ทำให้ทราบถึงกลยุทธ์ในการปรับปรุงการทำงานความก้าวหน้าและขีดจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และระบบงานเป็นการป้องกันการแทรกแซงการทำงานจากปัจจัยภายนอกได้มากขึ้น

ข้อเสีย : การวิเคราะห์ SWOT ขององค์กรมีข้อที่ควรคำนึง ๔ ประการ (Boseman et al., ๑๙๘๖) คือ

๑) องค์กรต้องกำหนดก่อนว่า องค์กรต้องการที่จะทำอะไร
 ๒) การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคต้องกระทำในช่วงเวลาขณะนั้น
 ๓) องค์กรต้องกำหนดปัจจัยหลัก (key success factors) ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานให้ถูกต้อง

๔) องค์กรต้องประเมินความสามารถของตนให้ถูกต้อง

๒.๖.๕ ขั้นตอน/วิธีการดำเนินการทำ SWOT Analysis

การวิเคราะห์ SWOT จะครอบคลุมขอบเขตของปัจจัยที่กว้างด้วยการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคขององค์กร ทำให้มีข้อมูลในการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายที่จะถูกสร้างขึ้นมา บนจุดแข็งขององค์กร และแสวงหาประโยชน์จากโอกาสทางสภาพแวดล้อม และสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเอาชนะอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมหรือลดจุดอ่อนขององค์กรให้มันน้อยที่สุดได้ ภายใต้การ

วิเคราะห์ SWOT นั้น จะต้องวิเคราะห์ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก องค์กร โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑) การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร จะเกี่ยวกับการวิเคราะห์และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถภายในองค์กร ทุกๆ ด้าน เพื่อที่จะระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรแหล่งที่มาเบื้องต้นของข้อมูลเพื่อการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน คือระบบข้อมูลเพื่อ การบริหารที่ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในด้านโครงสร้าง ระบบ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงานและทรัพยากรในการบริหาร (คน เงิน วัสดุ การจัดการ) รวมถึง การพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาขององค์กรเพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์ และผลกลยุทธ์ก่อนหน้าด้วย

จุดแข็งขององค์กร (S-Strengths) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั่นเองว่า ปัจจัยใดภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นขององค์กรที่องค์กรควรนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรได้ และควรดำรงไว้เพื่อการ เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร

จุดอ่อนขององค์กร (W-Weaknesses) เป็นการวิเคราะห์ ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั่นเองว่า ปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นจุดด้อย ข้อเสียเปรียบขององค์กรที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือจัดให้หมดไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

๒) การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก ภายใต้การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก องค์กรนั้น สามารถค้นหาโอกาสและอุปสรรคทางการดำเนินงานขององค์กรที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งในและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร เช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นโยบาย การเงิน การงบประมาณ สภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ระดับการศึกษาและอัตราผู้หนังสือของประชาชน การตั้งถิ่นฐานและการอพยพของประชาชน ลักษณะชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อและวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางการเมือง เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา มติคณะรัฐมนตรี และสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี หมายถึงกรรมวิธีใหม่ๆและพัฒนาการทางด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและให้บริการ

โอกาสทางสภาพแวดล้อม (O-Opportunities) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอก องค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบต่อประโยชน์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินการของ องค์กรในระดับมหภาค และองค์กรสามารถถกนวยข้อดีเหล่านี้มาเสริมสร้างให้ หน่วยงานเข้มแข็งขึ้นได้

อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (T-Threats) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบต่อในระดับมหภาคในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและ

ทางอ้อม ซึ่งองค์กรจำเป็นต้องหลีกเลี่ยง หรือปรับสภาพองค์กรให้มี ความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญแรง กระแทบดังกล่าวได้

๓) ระบุสถานการณ์จากการประเมินสภาพแวดล้อม เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับ จุดแข็ง- จุดอ่อน โอกาส-อุปสรรค จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกด้วยการประเมินสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกแล้ว ให้นำจุดแข็ง-จุดอ่อนภายในมาเปรียบเทียบกับ โอกาส-อุปสรรค จากภายนอกเพื่อดูว่าองค์กร กำลังเผชิญสถานการณ์เช่นใดและภายใต้สถานการณ์ เช่นนั้น องค์กรควรจะทำอย่างไร โดยทั่วไป ในการวิเคราะห์ SWOT ดังกล่าวนี้องค์กร จะอยู่ใน สถานการณ์ ๔ รูปแบบดังนี้

๓.๑) สถานการณ์ที่ ๑ (จุดแข็ง-โอกาส) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนาที่สุด เนื่องจากองค์กรค่อนข้างจะมีหลายอย่าง ดังนั้น ผู้บริหารขององค์กรควรกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก (aggressive - strategy) เพื่อดึงเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างและปรับใช้และฉกฉวยโอกาสต่างๆ ที่ เปิดมาหาประโยชน์อย่างเต็มที่

๓.๒) สถานการณ์ที่ ๒ (จุดอ่อน-ภัยอุปสรรค) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์กรกำลังเผชิญอยู่กับอุปสรรคจากภายนอกและมีปัญหาจุดอ่อนภายในหลายประการ ดังนั้น ทางเลือกที่ดีที่สุดคือกลยุทธ์ การตั้งรับหรือป้องกันตัว(defensive strategy) เพื่อพยายามลด หรือหลบหลีกภัยอุปสรรค ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้องค์กรเกิดความ สูญเสียที่น้อยที่สุด

๓.๓) สถานการณ์ที่ ๓ (จุดอ่อน-โอกาส) สถานการณ์นี้้องค์กรมีโอกาเป็นข้อได้เปรียบด้าน การแข่งขันอยู่หลายประการ แต่ติดขัดอยู่ตรงที่มีปัญหาอุปสรรคที่เป็นจุดอ่อนอยู่ หลายอย่างเช่นกัน ดังนั้น ทางออกคือกลยุทธ์การพลิกตัว(turnaround-oriented strategy) เพื่อจัดหรือแก้ไขจุดอ่อน ภายในต่างๆ ให้ พร้อมทั้งจะฉกฉวยโอกาสต่างๆ ที่เปิดให้

๓.๔) สถานการณ์ที่ ๔ (จุดแข็ง-อุปสรรค) สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อม ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แต่ตัวองค์กรมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งหลายประการ ดังนั้น แทนที่ จะรอจนกระทั่งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ก็สามารถที่จะเลือกกลยุทธ์การแตกตัว หรือขยาย ขอบข่ายกิจการ (diversification strategy) เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีสร้างโอกาสในระยะยาว ด้านอื่นๆ แทน^{๖๕}

สรุปได้ว่าเมื่อนำทฤษฎี SWOTมาใช้เพื่อการวิเคราะห์ถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร

^{๖๕} <<http://promruca-dba๐๔.blogspot.com/๒๐๑๒/๑๐/swot-analysis-swot-swot-humphrey-swot-๒.htmlZX>>, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น แล้วจะทำให้เห็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

๒.๗ แนวคิด ทฤษฎี TERMS

๒.๗.๑ แนวคิดการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดวิธีหนึ่งที่จะนำมาใช้เพื่อยกระดับการครองชีพ ป้องกันการแก้ปัญหาต่างๆ ที่ประชาชนในชนบทกำลังเผชิญอยู่ การพัฒนาชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชนบททั่วประเทศด้วยเหตุที่การพัฒนาชุมชนนั้นครอบคลุมการพัฒนาสังคม ชุมชนและสาธารณูปโภคอื่นๆ เช่น การส่งเสริมอาชีพโดยพยายามช่วยเหลือประชาชนให้ตื่นตัวมาร่วมมือกับรัฐ ในการพัฒนาประเทศในส่วนที่ประชาชนจะช่วยให้ได้ การพัฒนาจึงถือได้ว่าเป็นกระบวนการการศึกษา (Education Process) ซึ่งถือได้ว่าเป็นความสำคัญยิ่งในการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเพื่อผสมผสานร่วมกันพัฒนาประเทศในขั้นสุดท้าย การพัฒนาชุมชนประกอบด้วยคำสองคำ คือ คำว่า พัฒนากับชุมชน ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของแต่ละคำไว้ดังนี้ คำว่า “พัฒนา” (Development) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๓ ของไทยให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนา แปลว่า ความเจริญเติบโตหรือก้าวหน้า ส่วนพจนานุกรมภาษาอังกฤษ ฉบับ Advance Learner’s Dictionary of Current English ให้ความหมายของคำว่า Development ไว้ว่า Development หมายถึง ทำให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดเติบโตหรือใหญ่ขึ้น ในขณะที่ สุนทรี โคมิน ให้ความหมายของการพัฒนา คือ การพัฒนาในทุกด้านของความกินดีอยู่ดีของคน (Well-being of individual) ทางเศรษฐกิจ การเมือง และทางสังคมวัฒนธรรม^{๖๖}

การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นโดยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชนและควรจะเป็นความคิดริเริ่มของประชาชนเองด้วย แต่ถ้าประชาชนไม่รู้จักริเริ่มก็ให้ใช้เทคนิคกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่ม ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการนี้ได้รับการตอบสนองจากประชาชนด้วยความกระตือรือร้นอย่างจริงจังพอจะกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลงซึ่งสะท้อนออกมาในลักษณะของความเจริญเติบโต ความก้าวหน้า การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีระดับของกลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมีการ

^{๖๖} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒.

ติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพันเอื้ออาทรกันภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกัน ร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน โดยมีความมุ่งหมายของการพัฒนาชุมชนการพัฒนาชุมชนมีความมุ่งหมายสำคัญ ดังนี้

๑. มุ่งเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนในชนบทที่ยังมีทัศนคติไม่ดีต่อการพัฒนาชุมชน ให้เกิดทัศนคติที่ดีต่องานพัฒนาชุมชน และต่อการปฏิบัติงานของรัฐบาล

๒. สร้างความเชื่อมั่น และศรัทธาในหมู่ประชาชนให้มีความคิดเห็นตรงกันต่องานพัฒนาชุมชน

๓. ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มในการพัฒนาชุมชนและการปกครองตนเอง

๔. ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มกันประสานประโยชน์แก่ชุมชน

๕. เพื่อพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้ในการช่วยเหลือตนเองเพิ่มขึ้น

และมีลักษณะสำคัญของการพัฒนาชุมชน และหลักการพัฒนาชุมชน ดังนี้

๑. เป็นงานที่ประชาชนมีความคิดริเริ่มเองหรือบุคคลภายนอก เช่น ข้าราชการของรัฐบาล กระตุ้นยั่วยุให้ประชาชนมีความคิดริเริ่ม

๒. เป็นงานที่ยึดหลักการช่วยตนเอง พยายามที่จะใช้ความรู้ความสามารถตลอดจนทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองในชุมชน จะเป็นหมู่บ้านก็ดี ตำบลก็ดี ให้มีความสะดวกสบายกิน ดียุติมีสุข เช่นเดียวกับชุมชนที่เจริญแล้วทั้งหลาย หากจะมีการช่วยจากภายนอกก็เป็นการช่วยเหลือ เพียงเพื่อให้ประชาชนสามารถที่จะช่วยตนเองได้ การช่วยเหลือตนเองนี้รวมถึงการวางแผน การลงมือ กระทำการเพื่อแก้ปัญหาความต้องการของตนและชุมชน

๓. เป็นงานตนที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น โดยใช้การพัฒนาเปลี่ยนแปลงทาง วัตถุ วัสดุ ไปสู่การพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิต ซึ่งเมื่อคนมีคุณภาพเป็นคนเฉลียวฉลาดแล้วจะทำให้การ พัฒนาอย่างอื่น เช่น วัตถุก็ย่อมจะเกิดตามมาซึ่งส่งผลให้ความเจริญเหล่านี้มีความยั่งยืน ๔. เป็นงานที่ ใช้วิชาการให้การศึกษาและจัดระเบียบชุมชน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์คือสามารถพัฒนาคน กล่าวคือ จะต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ให้ทราบชีวิต จิตใจ สภาพชุมชนสิ่งแวดล้อม องค์การ สถาบัน ปัญหาและอุปสรรค ความต้องการตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนนั้นๆ แล้วดำเนินการแก้ปัญหา อุปสรรค สนองต่อความต้องการโดยวิธีให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้วิธีการ แก้ปัญหาหรือสนองความต้องการของประชาชนตลอดจนวิธีการจัดระเบียบชุมชนและการท างานเป็น กลุ่มลักษณะสำคัญของการพัฒนาชุมชน การพัฒนาชุมชนต้องมีลักษณะที่สำคัญ ๗ ประการด้วยกัน คือ

๑. การพัฒนาชุมชน คือ การทำให้คนที่อยู่ในชุมชนนั้นมีความเป็นอยู่ดีขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชนเข้ามาตัดสินใจดำเนินการพัฒนาด้วยตนเองบนพื้นฐานของความสมัครใจและมีความรับผิดชอบที่จะช่วยตนเอง

๒. การพัฒนาชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมหรือหรือลักษณะทางกายภาพ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนให้ดีขึ้น

๓. การดำเนินงานต้องตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนโดยทั้งนี้หมายถึงกิจกรรมที่จะนำไปสู่การมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติจะต้องเป็นกิจกรรมที่ประชาชนส่วนใหญ่มีความต้องการอยู่แล้ว และเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนพยายามกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรู้สึกถึงความจำเป็นนั้นด้วย

๔. การพัฒนาชุมชนต้องใช้หลักการยั่วยุเร่งรัด ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มตลอดจนการดำเนินงาน กิจกรรม โครงการพัฒนาโดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่มในการพัฒนาชุมชน

๕. รัฐบาลหรือหน่วยงานอื่นที่จะให้ความช่วยเหลือจะต้องพิจารณาให้ความช่วยเหลือเฉพาะสิ่งที่เกิดความสามารถที่ชุมชนหรือประชาชนจัดทำได้เอง เช่น ความรู้ทางวิชาการวัสดุอุปกรณ์ และเงินเท่าที่จำเป็น

๖. การพัฒนาชุมชนจะต้องมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงทำหน้าที่ยั่วยุกระตุ้นให้ประชาชนมีความคิดริเริ่มในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

๗. จะต้องมีความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกสาขา เพราะปัญหาของชุมชนอยู่นอกเหนือความสามารถของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง การพัฒนาชุมชนเป็นการมุ่งพัฒนาในทุกๆ ด้านไม่ใช่การพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว^{๖๗}

๒.๗.๒ ทฤษฎี TERMS

หลักการพัฒนาชุมชนหลักการพัฒนาชุมชนมีหลักการดังต่อไปนี้ หลักการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องของการปฏิบัติ คือ คนและชุมชนต้องมีการพัฒนาเพื่อมีความสันติสุขและสันติภาพ การพัฒนาคุณภาพของประชาชนนั้นจะต้องริเริ่มจากภาวะความเป็นอยู่ของชุมชน โดยให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เป็นการเข้าใจและระลึกเสมอว่างานใดๆ ในชุมชนนั้นเป็นงานและกิจกรรมของเขาเอง การกระทำกิจกรรมใดๆ ให้เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปโดยคำนึงถึงองค์ประกอบ

^{๖๗} ทวี ทิมขำ, การพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๓ - ๙.

อื่นๆ ในชุมชนทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกฝังนิสัยส่งเสริมให้คนได้รู้จักคิดตัดสินใจวางแผนและดำเนินการด้วยตนเองเสมอ เป็นการพัฒนาทางสมองของคน นอกจากนี้ในการพัฒนาควรจะมีหลักการเหล่านี้ควบคู่ไปด้วย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานพัฒนาให้มากยิ่งขึ้น คือ หลักการช่วยตนเอง (Self help) เป็นหลักการที่ใกล้เคียงกับหลักการพึ่งตนเอง (Self reliance) เพราะจะทำให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ก็จะต้องมีปัจจัย ๕ ประการ เรียกว่า TERMS ประกอบด้วย

๑. ด้านเทคโนโลยีของชุมชน (Technology) ประชาชนในชุมชนจะต้องพึ่งตนเองได้ในด้านเทคโนโลยี คือมีเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และชุมชนต้องการเทคโนโลยีที่เหมาะสมหรือตอบสนองต่อสภาพท้องถิ่น การเห็นความสำคัญกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งโดยการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียกระดับการผลิตและการแปรรูปที่ลดต้นทุนการผลิตเพิ่มปริมาณและคุณภาพที่ได้มาตรฐาน พัฒนาชุมชนให้มีแนวทางในการบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองจากทรัพยากรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยมีเป้าหมายให้เกษตรกร นักเรียน และเยาวชน เข้ามาใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ โดยมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานแบบมีพื้นที่เป้าหมายเพื่อสร้างเป็นต้นแบบให้ชุมชนอื่นๆ เข้ามาเรียนรู้ ทำให้เกิดเป็นชุมชนต้นแบบในการพึ่งพาตนเองในด้านเทคโนโลยี

๒. ด้านเศรษฐกิจของชุมชน (Economics) เศรษฐกิจชุมชนมีลักษณะสำคัญที่เกิดจากสถาบันครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการอยู่รอดของครอบครัวต่อความพอเพียง และต่อความสามารถในการพึ่งตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ชุมชนเป็นตัวของตัวเอง มีพลวัต และสามารถที่จะอยู่รอดด้วยตัวเองได้พัฒนาเคียงคู่ไปกับพัฒนาการของระบบทุนนิยม และถือว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดในชุมชนไม่ว่าจะเป็นการผลิตการบริโภค การจำหน่ายจ่ายแจกที่คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมรับประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของเศรษฐกิจชุมชนมีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน เช่น วัฒนธรรม ประเพณี สภาพแวดล้อม และความหลากหลายทางทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน มีการนำเอาผลผลิตที่เกิดจากชุมชนมาก่อให้เกิดรายได้ มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ทำให้ทุกคนมีอาชีพ และรายได้พออยู่พอกินกลายเป็นชุมชนนวัตกรรม

๓. ด้านทรัพยากรของชุมชน (Resource) ถือเป็นต้นทุนของชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยสรุปทรัพยากรของชุมชนมี ๒ ประเภท คือ 1) สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ได้แก่ อากาศ แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ มหาสมุทร พื้น ดิน แร่

ธาตุ ภูเขา ป่าไม้และสัตว์อื่นๆ เป็นต้น และ2) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ บ้านเรือน โรงเรียน ถนน รถยนต์ เขื่อนเก็บน้ำ ตลอด จนขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจและสังคม ด้วย สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ประกอบกันขึ้นเป็นชุมชน โดยมีขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบเศรษฐกิจ และสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้น และข้อจำกัดทางธรรมชาติเป็นกฎเกณฑ์และเป็นหลักการสำหรับการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เพื่อให้เกิดการดำรงชีวิตอย่างผาสุก และเสริมสร้างคุณภาพแห่งชีวิต และถือได้ว่าในแต่ละชุมชนก็จะมีสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศ ทัศนคติ และนิสัยใจคอของผู้คนที่อยู่อาศัยในชุมชนด้วย เช่น บางแห่งอาจอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้ บางแห่งอาจมีความกว้างใหญ่ไพศาลของทะเลและบางแห่งก็สลับซับซ้อนด้วยทิวเทือกเขา มีภูเขา มาก สิ่งแวดล้อมในบางแห่งเหมาะที่จะใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยว บางแห่งก็เหมาะที่จะใช้ทำการเกษตรกรรม เป็นต้น ซึ่งแต่ละชุมชนต่างได้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันไป ตามลักษณะของสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ และโดยความเป็นจริงแล้วสิ่งแวดล้อมได้ให้ประโยชน์แก่คนในชุมชนนั้นอย่างมากมายมหาศาล เราใช้สิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต เป็นปัจจัยในการประกอบอาชีพ ให้เป็นกฎเกณฑ์และแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตของสังคม ใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งรวมของความสวยงามตามธรรมชาติ และเป็นแหล่งที่เราสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจในเรื่องธรรมชาติได้

๔. ด้าน การจัดการ ของชุมชน (Management)องค์ประกอบที่สำคัญ ของกระบวนการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยเน้นชุมชนเป็นตัวตั้งประกอบไปด้วย คือ 1) ภูมิปัญญาและความรู้ที่สืบสานและประยุกต์ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก 2) องค์กรชุมชนและกลุ่มผู้นำที่มีคุณธรรม และภูมิปัญญา รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มและจัดระเบียบชุมชน 3) เวทีการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และการบูรณาการจากภายนอก ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนเองควรตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง โดยไม่ต้องยึดติดกับหน่วยงานภาครัฐมากเกินไป ไม่ต้องรอคอยให้หน่วยงานใดเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ หรือกิจกรรม ชุมชนเองต้องมองตัวเองเป็นหลัก และพร้อมใจที่จะสละเวลาของตนเอง เพื่อพัฒนาหมู่บ้าน โดยการหมั่นศึกษาหาข้อมูล เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันและนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนสามารถจัดการความรู้ร่วมกัน นั่นคือการเอาความรู้ที่ได้มาจากการปฏิบัติ และความรู้จากผู้อื่นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน การถอดบทเรียน และการจัดการความรู้จึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชน

๕. ด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคม (Social network) คือ การมีคนจำนวนหนึ่งที่สมัครสมานสามัคคีมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีค่านิยมอุดมการณ์ที่ส่งเสริมการพึ่งตนเองก็จะทำให้คนหรือชุมชน

พึ่งตนเองได้ สนับสนุนให้ประชาชนช่วยเหลือตนเอง การช่วยเหลือจากภายนอกให้อยู่ในขอบเขตที่จะเป็นการช่วยให้เขาได้ช่วยตนเองได้เท่านั้น ไม่ควรช่วยทุกสิ่งทุกอย่างและเพื่อที่จะให้เขาช่วยตนเองได้ ซึ่งควรจะเริ่มจากสภาวะการณ์ที่เป็นอยู่ของประชาชนโดยเริ่มจากสิ่งเล็กน้อยและจากสิ่งง่ายไปหาสิ่งยาก ไม่ควรริบเร่งทำโครงการดำเนินงานแต่ค่อยทำค่อยไปเพื่อให้โอกาสประชาชนได้เรียนรู้จากการทำงานนั้นๆ โดยพยายามใช้ทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุดหลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วม คือ หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่างให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อให้เขาเป็นผู้ตัดสินใจทำงานลงมือทำงานตามที่เขาได้ตัดสินใจไปแล้วด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการทำให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการของประชาชนทำให้ประชาชนได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง และจะต้องไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะจะต้องมาจากทุกคนชั้นของชุมชน ตั้งแต่คนร่ำรวยที่สุดจนถึงคนยากจนที่สุดของชุมชนจะเลือกที่รักมักที่ชังไม่ได้หลักการประชาธิปไตยในการดำเนินงาน ทุกคนจะต้องมีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกันไม่มีใครใหญ่กว่ากันด้วยศรัทธาบรรดาศักดิ์ ยากดีมีเงิน หรือระดับการศึกษา โดยถือว่าเป็นคนหนึ่งที่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียงหรือการออกเสียงตามหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงานหลักการใช้ประโยชน์จากผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลในชุมชนที่มีผู้เคารพนับถือไว้วางใจมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด การตัดสินใจของประชาชนในชุมชน ผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นผู้ช่วยเผยแพร่ให้เกิดความนิยม จูงใจประชาชนให้มาร่วมงานอย่างมีประสิทธิภาพและบางครั้งยังช่วยเป็นวิทยากรให้ได้อีกด้วยหลักความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นของตนเองซึ่งเหมือนคล้ายคลึงหรือต่างไปจากชุมชนอื่นผู้มีหน้าที่พัฒนาจำต้องทราบรายละเอียดและยึดถืออย่างน้อย ขั้นแรกๆ ในการเข้าสู่ชุมชนต้องวางโครงการการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความเชื่อก่อนต่อมาภายหลังเห็นว่าสิ่งใดควรปรับปรุง แก้ไข จึงค่อยทำไปทีละเล็กละน้อย โดยให้ประชาชนได้รับความกระทบกระเทือนน้อยที่สุดหรือไม่รู้สึกเลยและทั้งนี้เพราะเห็นดีเห็นงามในการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วยหลักการประเมินผล การประเมินผลเป็นหลักการที่ดีของทุกโครงการ การที่ได้มีการประเมินผลงานภายหลังที่ได้ดำเนินการไปแล้วชั่วระยะเวลาหนึ่ง เป็นการตรวจสอบว่าโครงการนั้นได้ดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไรจะได้อะไรทางแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้น และจะได้วิธีการที่ดีกว่ามาดำเนินการต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย^{๖๘}

^{๖๘} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, หน้า ๓๑ -๓๒.

๒.๘ บริบทชุมชน

บริบทของชุมชนหนองกุงธนสาร อ.ภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยได้ลงสำรวจพื้นที่ และได้สอบถามข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนทำให้ได้ข้อมูลเพื่อการวิจัย สรุปได้ดังนี้

๒.๘.๑ ประวัติบ้านหนองกุงธนสาร

บ้านหนองกุงธนสาร ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๖๓ โดยมี นายแก้ว พระโพธิ์ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าพ่อแก้ว ดวงใจ จะได้พาลูกหลานอพยพมาจากจังหวัดศรีสะเกษประมาณ ๒-๓ ครอบครัวและได้มาสร้างบ้านใกล้ๆกับหนองน้ำหรือที่เรียกกันว่าหนองกุงคลองเพราะภูมิทัศน์แถบนั้นเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่จะมีต้นกุงน้อยใหญ่ล้อมรอบและต้นหนามคลองขึ้นอยู่เต็มไปหมด จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านและหนองน้ำอยู่มาเรื่อยๆจนถึง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๖ จึงได้รับการแต่งตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ และชาวบ้านก็ได้ร่วมกันตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านหนองกุงธนสาร ตำบลบ้านเรือ ขณะนั้นยังเป็นตำบลบ้านเรืออยู่และจำนวนครัวเรือน ทั้งหมดมี ๑๕ ครัวเรือน พอหลังจากได้เป็นหมู่บ้านแล้วก็ได้มีการย้ายมาอยู่มากขึ้น จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ขณะนั้น จำนวนครัวเรือน ทั้งหมดได้เพิ่มขึ้นเป็น ๑๘๐ ครัวเรือน นายจันดี พระตลับ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ ๓ จึงขอแยกหมู่บ้าน ออกมาเป็น ๒ หมู่บ้าน คือบ้านหนองกุงธนสาร หมู่ที่ ๑๓ ต.บ้านเรือ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ จึงได้ขอแยกตำบลออกจากตำบลบ้านเรือ เป็นตำบลหนองกุงธนสารเอง ตั้งแต่นั้นมาตำบลหนองกุงธนสาร ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกของจังหวัดขอนแก่น อยู่ห่างจากจังหวัดประมาณ ๖๖กิโลเมตร พื้นที่เขต อบต. อยู่ห่างจากอำเภอประมาณ ๖กิโลเมตร ไกลสุดประมาณ ๑๓กิโลเมตร

ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๑๖ หมู่ที่ ๑๕ ถนนสายห้วยแคน-หนองกุงเขิน ประมาณกิโลเมตรที่ ๕บ้านวังขอนแก่น ม. ๑๕ตำบลหนองกุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๒.๘.๒ อาณาเขต

ทิศเหนือ จดตำบลนาหว้า ตำบลหัวทอง ตำบลทุ่งชมพู อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

ทิศใต้ จดตำบลสงเปือย อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ต.โนนทอง อ.หนองเรือ

ทิศตะวันออก จดตำบลหนองกุงเขิน ตำบลกุดขอนแก่น อ.ภูเวียง อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น

ทิศตะวันตก จดเทศบาลภูเวียง ตำบลภูเวียง และตำบลบ้านเรือ อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๒.๘.๓ เนื้อที่

มีพื้นที่โดยประมาณ ๔,๖๐๐ ไร่ ๘๐ ตารางกิโลเมตร

๒.๘.๔ ภูมิประเทศ

ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบ และเป็นดินร่วนปนทราย ประชาชนอาศัยภายในหมู่บ้าน มีอาชีพทำไร่ ทำนา ปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกยางพารา และเลี้ยงสัตว์

๒.๘.๕ ภูมิอากาศ

มี ๓ ฤดู ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว มีฝนตกชุกเป็นบางครั้ง

๒.๘.๖ เขตการปกครอง

มีหมู่บ้านในเขตการปกครองทั้งหมด ๑๖ หมู่บ้าน ซึ่งแบ่งตามสภาพของหมู่บ้าน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑ หมู่บ้านในเขตปกครอง ๑๖ หมู่บ้าน

ลำดับที่	บ้าน	หมู่ที่	ชื่อผู้ใหญ่บ้าน	เบอร์โทรศัพท์
๑.	บ้านหนองกุ้งชนสาร	๑	นายทวี บุคดา	๐๘-๓๑๔๑-๘๒๓๙
๒.	บ้านหนองกุ้งชนสาร	๒	นายถาวร วรณมุล	๐๘-๕๗๔๗-๗๔๐๖
๓.	บ้านโคกสทกรณ	๓	นายพิชิตชัย ศุภรัมย์	๐๘-๗๗๐๓-๒๔๘๑
๔.	บ้านหัน	๔	นายสาคร หล้าอ่อน	๐๘-๕๗๕๕-๐๒๔๐
๕.	บ้านโนนสวรรค์	๕	นายทองเหรียญ คำนา	๐๘-๒๓๑๖-๔๓๖๐
๖.	บ้านนาเพียง	๖	นายกังวาน เพ็งตา	๐๘-๓๑๔๕-๗๕๖๙
๗.	บ้านโคกไม้้งาม	๗	นายบุญเชิด คงนอก	๐๘-๑๕๗๓-๕๓๙๘
๘.	บ้านวังขอนแดง	๘	นายอุดร หอสูงเนิน	๐๘-๑๐๖๙-๓๓๕๔
๙.	บ้านหนองบอน	๙	นายวิสิษฐศักดิ์ วิศรี	๐๘-๙๙๔๓-๗๐๗๔
๑๐.	บ้านห้วยแคน	๑๐	นายสุวิทย์ ทองก้านเหลือง	๐๘-๑๔๗๑-๑๔๔๐
๑๑.	บ้านโนนคุณ	๑๑	นายบรรเลง ศรีภา	๐๘-๑๙๗๔-๗๐๖๘
๑๒.	บ้านหนองกุ้งชนสาร	๑๒	นายเสวต เกตุโท	๐๘-๕๗๕๘-๖๑๑๐
๑๓.	บ้านเทพรักษา	๑๓	นายสมจิตร มุลคุตร	๐๘-๗๒๓๓-๐๙๗๑
๑๔.	บ้านหัน	๑๔	นายสุพัฒน์ ชัยอาจ	-
๑๕.	บ้านวังขอนแดง	๑๕	นายพนม โสภาศรี	๐๘๕-๔๙๑-๒๙๒๔
๑๖.	บ้านหนองกุ้งชนสาร	๑๖	นายโสภา เวียงยศ	๐๘-๕๕๑๐-๕๖๑๙

ประชากร

มีประชากรรวม ๙,๒๗๘ คน แยกเป็น ชาย ๔,๖๓๙ คน หญิง ๔,๖๓๕ คน จำนวนครัวเรือน ๒,๔๐๖ ครัวเรือน ซึ่งแยกได้ดังนี้ (สำรวจ เมื่อ ๒๑ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖)

ตารางที่ ๒.๒ จำนวนประชากร

หมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม	ครัวเรือน
ม.๑บ้านหนองกุ้งชนสาร	๔๕๐	๔๕๓	๙๐๓	๒๕๔
ม.๒ บ้านหนองกุ้งชนสาร	๒๙๕	๓๑๓	๖๐๘	๑๙๒
ม.๓ บ้านโคกสทกรณ	๓๗๔	๔๐๓	๗๘๑	๒๔๗
ม.๔ บ้านหัน	๕๙๒	๕๑๑	๑,๐๔๐	๒๙๔
ม.๕ บ้านโนนสวรรค์	๑๖๓	๑๕๒	๓๑๕	๗๗
ม.๖ บ้านนาเพียง	๑๗๓	๑๘๒	๓๕๕	๘๙
ม.๗ บ้านโคกไม้งาม	๒๔๒	๒๑๐	๔๕๒	๑๐๕
ม.๘ บ้านวังขอนแดง	๔๑๓	๓๗๒	๗๘๕	๑๘๕
ม.๙ บ้านหนองบอน	๒๗๑	๒๕๘	๕๒๙	๑๒๖
ม.๑๐ บ้านห้วยแคน	๑๘๗	๑๖๓	๓๕๐	๙๙
ม.๑๑ บ้านโนนคูณ	๒๘๖	๓๒๒	๖๐๘	๑๗๗
ม.๑๒ บ้านหนองกุ้งชนสาร	๔๓๕	๔๕๕	๘๙๐	๒๕๒
ม.๑๓ บ้านเทพรักษา	๙๑	๘๕	๑๗๖	๗๑
ม.๑๔ บ้านหัน	๑๗๕	๑๗๒	๓๔๗	๑๐๖
ม.๑๕ บ้านวังขอนแดง	๒๕๑	๒๑๙	๔๗๐	๑๒๒
ม.๑๖ บ้านหนองกุ้งชนสาร	๓๑๑	๓๕๐	๖๖๓	๖๖๑
รวม	๔,๖๔๖	๔,๖๒๐	๙,๒๖๖	๒,๕๘๑

ประชากรทั้งสิ้น ๙,๒๖๖ คน แยกเป็นชาย ๔,๖๔๖ คน แยกเป็นหญิง ๔,๖๒๐ คน (ข้อมูล ณ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย)

สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพ

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำสวน พืชที่นิยมปลูกในพื้นที่มี ข้าวโพด ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ฯลฯ การเลี้ยงสัตว์ส่วนมากเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน ได้แก่ ไก่ ปลา เลี้ยงเพื่อจำหน่ายบ้าง ได้แก่ โคพื้นบ้าน สุกร กระบือและไก่ ส่วนอาชีพ รับราชการ รับจ้างและค้าขายมีส่วนน้อย

๒.๘.๗ ด้านรายได้และรายจ่าย

สภาพทางรายได้และรายได้และรายจ่าย ของประชาชนในเขตพื้นที่โดยเฉลี่ยโดยประมาณ ๔๘,๖๓๙.๕๕ บาท/คน/ปี มีหนี้สินผูกพันทั้งหนี้ในระบบและนอกระบบส่วนมาก เป็นหนี้รายจ่ายรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร สาเหตุการมีหนี้สินแบบผูกพันระยะยาว เนื่องจากการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินของรัฐบาล ใช้ไปตามวัตถุประสงค์โดยมากจะนำมาใช้จ่ายซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกและสร้างที่อยู่อาศัยไม่ได้นำมาลงทุนทางอาชีพและประกอบกับส่วนมากประกอบอาชีพทางเกษตรซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอน ดังนั้นโดยภาพรวมประชาชนส่วนใหญ่จึงมีฐานะค่อนข้างยากจน ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร ได้พยายามที่จะหาทางช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่อไป

๒.๘.๘ สภาพทางสังคม แบ่งเป็นดังนี้

๑) การศึกษา

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารมีโรงเรียนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

๑. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จำนวน ๗ แห่ง
๒. โรงเรียนสังกัด สพฐ. (สนง. การประถมศึกษาเดิม) แยกได้ดังนี้

ตารางที่ ๒.๓ โรงเรียนสังกัด สพฐ. (สนง. การประถมศึกษาเดิม)

ลำดับ	ชื่อผู้อำนวยการ	ชื่อโรงเรียน	ครู	นักเรียน	พนักงานจ้าง
๑.	นายอัศวิน วั่งคำแหง	ร.ร เวียงนครวิทยาคม	๑๙	๗๐๘	๑๗
๒.	นายพนมไพร ปราบแกะ	ร.ร. บ้านโคกสหกรณ์เทพรักษา	๖	๑๑๓	๑
๓.	นายราชิต ชัยงาม	ร.ร. บ้านหนองกุงชนสารโสภณ	๑๒	๑๐๓	๓
๔.	นายจรูญ พรหมดวงดี	ร.ร. บ้านหัน	๖	๗๘	๑
๕.	นายถาวร ธรรมวงษ์	ร.ร. บ้านวังขอนแดง	๗	๖๐	๒

๓. ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน (ศูนย์การเรียนรู้ประจำหมู่บ้าน (ศาลาประชาคมหมู่บ้าน ๑๖ แห่ง)

๒) สถาบันและองค์กรทางศาสนา

- ๑) วัด ๑๗ แห่ง
- ๒) สำนักสงฆ์ ๒ แห่ง

๓) ทรัพยากรธรรมชาติ

- ๑) ป่าสงวน ๑ แห่ง ชื่อป่าหนองอ่าง มีเนื้อที่ ๔๒๕ไร่
- ๒) ที่สาธารณะ ๒๕แปลง เนื้อที่ ๑,๐๗๕ไร่ ๒งาน ๘๐ตารางวา

๔) สาธารณสุข

๑) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองกุงชนสาร จำนวน ๑ แห่ง

๒) อัตราการใช้ร่วมซิม ๑๐๐ %

๓) รายชื่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ประกอบด้วย

ตารางที่ ๒.๔ รายชื่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
๑.	นายแสงจันทร์ หล้าอ่อน	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
๒.	นางเตือนใจ หล้าอ่อน	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
๓.	นางสาววารภรณ์ ทুমแก้ว	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
๔.	นางสาวพิชาภรณ์ จันโสภา	จพง.สาธารณสุข
๕.	นายสิทธิพงษ์ วงษ์ปัญญา	จพง.สาธารณสุข
๖.	นางสาวชมพูนุท คำใบ	จพง.ทันตสาธารณสุข
๗.	นางประทวน สีคุณหลิว	พนักงานนวดแผนไทย
๘.	นางทองยูน แสนโคตร	พนักงานช่วยบริการ
๙.	นายทส หงอกแก้ว	คนงาน/คนสวน

๕) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

๑) จำนวน ๒๐๐ คน

๖) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๑) สถานีตำรวจ/ป้อมตำรวจ ๕ แห่ง

๗) วัฒนธรรมประเพณี

วัฒนธรรมทางภาษาท้องถิ่นเป็นภาษาอีสานเป็นสื่อกลาง ประเพณีมีการจัดตามฤดูกาลและวันสำคัญ การแต่งกายผู้หญิงใส่ผ้าถุง ผู้ชายใส่โคร่ง และผ้าขาวม้า มีประเพณีการเล่นพื้นเมือง ในงานประเพณีตามฤดูกาลและประเพณีในวันสำคัญทางศาสนา เช่น เข้าพรรษา ออกพรรษา ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นต้น ปัจจุบันการเล่นแบบพื้นเมืองไม่ค่อยพบเห็น แต่จะมีงานรื่นเริงแบบสากลต่างๆ ไป

๘) การจัดสวัสดิการสังคม

๑) มีการจัดกองทุนฌาปนกิจศพ ประจำหมู่บ้าน การให้สวัสดิการผู้สูงอายุ การจัดตั้งกองทุนสังคมสงเคราะห์คนยากจนและผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน ชมรมผู้สูงอายุประจำตำบล การสนับสนุนเบี้ยยังชีพคนชรา คนพิการ และผู้ป่วยเอดส์ เป็นต้น

๒.๘.๙) ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล

๑) สมาชิกสภา อบต.๓๒ คน มีผู้ดำรงตำแหน่ง ดังนี้

ฝ่ายผู้บริหารประกอบด้วย

๑. นายวิชัย อัยรา	ตำแหน่ง นายกองค้การบริหารส่วนตำบล
๒. นายจตุรงค์ แก้วโพธิ์น้อย	ตำแหน่ง รองนายก อบต. คนที่หนึ่ง
๓. นายสุริย์ เขียนจุม	ตำแหน่ง รองนายก อบต. คนที่สอง
๔. นางเยาวภา กุดกางวน	ตำแหน่ง เลขานุการนายก

ฐานะทางการเงินขององค์การบริหารส่วนตำบล

งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ตั้งไว้เป็นเงิน ๒๙,๑๖๙,๐๐๐ บาท
 มีรายรับในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ ๒๖,๗๖๓,๓๘๑.๗๑ บาท
 เงินสะสม (ณ วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๗) ๒๐,๑๖๐,๐๗๗.๔๓ บาท

ประเภทของรายได้

๑. รายได้จากเงินภาษีอากร	๓๔๖,๗๗๗.๒๖ บาท
๒. รายได้จากค่าธรรมเนียม ค่าปรับและใบอนุญาต	๒๐๑,๗๘๓.๔๐ บาท
๓. รายได้จากทรัพย์สิน	๑๐๔,๐๕๗.๒๘ บาท
๔. รายได้เบ็ดเตล็ด	๑๙๒,๓๙๐.๐๐ บาท
๕. ภาษีจัดสรร	๑๓,๔๓๐,๘๖๖.๗๗ บาท
๖. เงินอุดหนุน	๑๒,๔๘๗,๕๐๗.๐๐ บาท

๒.๘.๑๐ ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ๑) อ่างเก็บน้ำและลำห้วย

การรวมกลุ่มและมวลชนจัดตั้ง

- ๑) กลุ่มอาชีพ จำนวน ๑๑ กลุ่ม

- ๒) อฟพร. ๔ รุ่น จำนวน ๒๕๐ คน

- กองหนุนเพื่อความมั่นคง มีทุกหมู่บ้าน

๒.๘.๑๑ การบริหาร

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร มีการแบ่งการบริหารงานออกเป็น ๒ ส่วน คือ

๑. สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนที่ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่บ้านละ ๒ คน รวม ๓๒ คน อยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปีซึ่งถือว่าผู้แทนผู้แทนปวงชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติร่างแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล พิจารณาปรึกษาหารือในเรื่องที่เกี่ยวกับภารกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลตามที่กฎหมายกำหนดมีประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

๑ คน และเลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ๑ คน ซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

๒. คณะผู้บริหาร ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๒ คน เลขานุการนายกฯ จำนวน ๑ คน คณะผู้บริหาร ทำหน้าที่ควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้ ได้จัดแบ่งการบริหารงานออกเป็นส่วนต่างๆ ตามปริมาณของคุณภาพของงาน โดยมีปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบในงานประจำทั่วไป ขององค์การบริหารส่วนตำบล

๒.๘.๑๒ แนวทางการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล

๑. นิติธรรม ได้แก่ การมีระเบียบข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบล ชัดเจน เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ

๒. คุณธรรม ได้แก่ การดำเนินงานที่เป็นไปอย่างสุจริตถูกต้อง ดีงาม บนพื้นฐานของศีลธรรม และจริยธรรมภายใต้กฎระเบียบของสังคม

๓. โปร่งใส ได้แก่ การบริหารกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถเปิดเผยให้สาธารณชนตรวจสอบได้

๔. การมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม และเสนอความเห็นในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาตลอดถึงร่วมวางแผนและกำหนดแนวทางในการพัฒนา

๕. รับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ การมุ่งปฏิบัติงานเต็มความสามารถ และรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานนั้น

๖. คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดอย่างประหยัดมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวม

๒.๘.๑๓ บทบาทในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางการเมือง และการบริหาร

ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับสมัครเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และใช้สิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และการเลือกตั้งอื่นๆ ในทุกระดับ ตลอดจนส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชน/ประชาคมหมู่บ้าน/ตำบล เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลและเป็นสื่อกลางในการรับฟังความคิดเห็นปัญหาของชุมชนรวมทั้งสะท้อนความต้องการข้อเสนอแนะของหมู่บ้าน/ท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล

๒.๘.๑๔ การอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิต/ทรัพย์สิน และสวัสดิการของประชาชน

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนขึ้นและได้ดำเนินการฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำนวน ๔ รุ่น (๒๕๐ คน)

เพื่อเป็นการจัดเตรียมบุคลากรให้พร้อมสำหรับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และได้จัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อรถบรรทุกน้ำเพื่อใช้ในการดับเพลิง จำนวน ๑ คัน รถยนต์ส่วนบุคคล ๑ คัน รถยนต์กู้ชีพ จำนวน ๑ คัน และได้ทำความตกลงกับโรงพยาบาลสุวเวียงเกี่ยวกับการให้บริการแพทย์ฉุกเฉิน เพื่อกิจการดับเพลิง จำนวน ๑ คัน สนับสนุนน้ำมันเชื้อเพลิงให้กับรถยนต์ดับเพลิงและรถบรรทุกน้ำ ตลอดถึงการดำเนินโครงการเพื่อบรรเทาปัญหาน้ำอุปโภค-บริโภค ของประชาชน เช่น การก่อสร้างประปาหมู่บ้าน^{๖๙}

๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิทยา จันทร์แดง ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน พบว่า ๑) นโยบายการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน ๒) ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน การประกอบอาชีพการจัดการทรัพยากรในชุมชน และการพัฒนาองค์กรในชุมชน ๓) รูปแบบใหม่ที่ค้นพบ คือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการวิจัยในครั้งนี้นำไปสู่ข้อค้นพบใหม่ คือ ๑) การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน ๒) ระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ระบบความรู้ ระบบข้อมูล ระบบความสัมพันธ์ และมีแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ๓) แนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือ แนวทางด้านการฟื้นฟูชุมชน แนวทางด้านการปรับตัวของชุมชน และแนวทางการดำรงอยู่ของชุมชน^{๗๐}

พิชราวดี ตริชัย การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกลางดง ตำบลศิลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ๑.ปัจจัยสำคัญของการพลิกฟื้นจากสังคมที่มีปัญหาวิกฤติในด้านต่างๆ สามารถทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ เป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญคือ ๑) ผู้นำมีภาวะผู้นำโดดเด่นในด้านขีดความสามารถของผู้นำในการสร้าง

^{๖๙} ข้อมูลออนไลน์องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรุงนสาร เลขที่ ๑๖ หมู่ที่ ๑๕ บ้านวังขอนแดง ตำบลหนองกรุงนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๑๕๐ (เข้าถึงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๓)

^{๗๐} วิทยา จันทร์แดง, การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน, รายงานการวิจัย, (วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

กระบวนการประชาธิปไตย ในการบริหารงาน เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา การมีจุดยืนทางความคิด วิถีคิด เห็นคุณค่าและพลังในการพัฒนาชุมชน ตระหนักสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรู้จักพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก เป็นผู้นำที่มีความมั่นใจในตนเองสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมุ่งมั่น และมีความสามารถในการถ่ายทอดอย่างชัดเจน ๒) การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนบ้านหนองกลางดง การสร้างพลังการทำงานเป็นทีม สร้างคนดี คนเก่ง คนมีความสามารถ สร้างผู้นำในชุมชน ประสานผนึกกำลังร่วมคิดร่วมทำ ๓) การมีทุนทางสังคมในมิติต่างๆ ความสัมพันธ์เกื้อกูลภายในชุมชนความรักสามัคคี ผูกพันกัน สานสัมพันธ์กันในระบบอาวุโส ภูมิปัญญาชาวบ้าน เก่งคิด เก่งทำ เห็นผลได้ในทางปฏิบัติ ๔) ทุนทางเศรษฐกิจ สามารถพึ่งตนเองได้ มีการรวมกลุ่มทางอาชีพ นำภูมิปัญญาเพิ่มมูลค่าผลผลิต (แปรรูป) ลดปัญหาการว่างงาน สร้างรายได้ ชุมชนปลอดภัยนี้ สังคมมีความสุข ๒. กลยุทธ์ที่ผู้นำชุมชนสามารถพลิกฟื้นไปสู่ความเข้มแข็ง จากการศึกษา พบว่า การมีสภา ๕๙ และการจัดทำแผนชุมชน เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่ทำให้เกิดการหลอมรวมคนในชุมชนและเป็นการผนึกกำลังประสานประโยชน์เป็นหนึ่งเดียว การมีสภา ๕๙ เป็นพื้นฐานที่มั่นคงในระบอบประชาธิปไตย การจัดทำแผนชุมชน เป็นการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ กองทุนชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาพลิกฟื้นเศรษฐกิจ สังคม ให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการพัฒนาพลิกฟื้นให้เป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างแท้จริง แผนชุมชนเป็นแผนที่ชีวิตของสังคมให้ดำเนินไปตามแนวทางที่ได้ร่วมกันคิดแก้ปัญหาเพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนบ้านหนองกลางดง สภา ๕๙ และแผนชุมชนถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านหนองกลางดงเข้มแข็งอย่างยั่งยืน^{๗๑}

กมลศักดิ์ วงศ์ศรีแก้ว และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง:กรณีศึกษาชุมชนพูนบำเพ็ญเขตภาษี เจริญกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะชุมชนเข้มแข็งของชุมชนพูนบำเพ็ญสะท้อนได้จากความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน การมีวิสัยทัศน์ของชุมชน และความรักและห่วงใยชุมชน โดยมีปัจจัยที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนพูนบำเพ็ญ ได้แก่ ความสัมพันธ์เชิงสังคมแบบเครือญาติลักษณะการเรียนรู้ เพื่อชีวิตของคนในชุมชน เครือข่ายของชุมชน ผู้นำตามธรรมชาติ และลักษณะเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองของชุมชน ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาชุมชนพูนบำเพ็ญไปสู่ชุมชนยั่งยืน ได้แก่ สานต่อการอนุรักษ์พื้นที่เกษตร ปลูก

^{๗๑} พัทธราวัต ตรีชัย, การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกลางดง ตำบลศิลา ลอยอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, วารสารร่วมพฤษ มหาวิทยาลัยเกริก, ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม ๒๕๕๑ - มกราคม ๒๕๕๒): บทคัดย่อ.

จิตสำนึกผู้เข้ามาใหม่ การสรรสร้างกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการ ประชาสัมพันธ์ชุมชนเชิงรุก และมุ่งเฟ้นหากลุ่มผู้นำรุ่นใหม่ สร้างเครือข่ายสานต่อภารกิจ^{๗๒}

อัมพวัลย์ วิศวธีรานนท์ และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่อง ชุมชนเข้มแข็งสร้างกรุงเทพฯ ยั่งยืน: ตัวชี้วัดและบทเรียนความสำเร็จของชุมชน พบว่า ๑. ตัวชี้วัดการคัดเลือกชุมชนในกรุงเทพมหานคร มี ๔ องค์ประกอบ ๙ ตัวชี้วัดหลักตามแนวคิดการประเมินผล CIPP พบว่า องค์ประกอบด้านบริบท (Context) มี ๑ ตัวชี้วัด คือ ชุมชนมีภาคร่วมพัฒนา องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มี ๒ ตัวชี้วัด คือ ๑) มีผู้นำที่ได้รับการยอมรับและมีการสร้างผู้นำ ๒) การจัดทำวิสัยทัศน์และกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบส่วนองค์ประกอบด้านกระบวนการ (Process) มี ๓ ตัวชี้วัด คือ ๑) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ๒) การมีธรรมาภิบาลในชุมชน ๓) มีการสำรวจข้อมูลชุมชน (ทรัพยากร/ทุนชุมชน) และองค์ประกอบด้านผลผลิต (Product) มี ๓ ตัวชี้วัด คือ ๑) ชุมชนมีการศึกษาเรียนรู้ ๒) ชุมชนมีการเรียนรู้และน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชีวิต และ ๓) มีกิจกรรมการพัฒนาที่บ่งชี้ถึงความสามารถในการพึ่งตนเอง ๒. บทเรียนของชุมชนเข้มแข็งสร้าง กรุงเทพฯ ยั่งยืน จำนวน ๓๐ ชุมชน แยกตามชุมชนเมือง ๑๒ ชุมชน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐ ชุมชน แออัด ๙ ชุมชน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๐๐ ชุมชนชานเมือง ๕ ชุมชน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖๗ และชุมชน หมู่บ้านจัดสรร ๔ ชุมชน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๓พบว่า ชุมชนเมือง ชุมชนแออัด ชุมชนชานเมือง และชุมชนหมู่บ้านจัดสรร มีบทเรียนความสำเร็จของชุมชนที่ไม่แตกต่างกัน คือ ผู้นำชุมชนมีความ เข้มแข็ง มีคุณธรรมจริยธรรม ทุ่มเท เสียสละ รวมทั้งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การมีทีมงานที่ เสียสละ ทุ่มเทการทำงานให้ชุมชน ซึ่งถือเป็นปัจจัยนำเข้า โดยมีกระบวนการบริหารจัดการชุมชนที่ ต่างกันตามบริบทและปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละชุมชน เพื่อให้เกิดผลผลิตต่อชุมชนคือการพัฒนาชุมชน ทั้งในด้านการศึกษาเรียนรู้ และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อการพึ่งตนเอง^{๗๓}

สมบุญ ธรรมลังกา ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย พบว่า ในบริบททางด้านสังคมของชุมชนที่เข้มแข็งใน จังหวัดเชียงราย เป็นสังคมแบบเครือญาติมีโครงสร้างทางสังคมเป็นทั้งแนวราบและแนวตั้ง ทางด้าน การเมืองมีการกระจายอำนาจแบ่งการปกครองชุมชนเป็นหมวดหรือคุ้มชุมชนต่างๆ ทางด้าน วัฒนธรรมชุมชน มีวัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อและพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และ

^{๗๒} กมลศักดิ์วงศ์ศรีแก้ว และคณะ, การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาชุมชนพุน้ำเพ็ญเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร, วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๐): บทคัดย่อ.

^{๗๓} อัมพวัลย์ วิศวธีรานนท์ และคณะ, ชุมชนเข้มแข็งสร้างกรุงเทพฯ ยั่งยืน: ตัวชี้วัดและบทเรียน ความสำเร็จของชุมชน, วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑๕ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๙): บทคัดย่อ.

ทางด้านเศรษฐกิจ มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เป็นต้นทุนในการผลิต มีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิตการจำหน่ายผลผลิตเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในจังหวัดเชียงราย มีอาทิเช่นภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านผู้นำชุมชน การเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน มีปัจจัยสำคัญคือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ระบบเครือข่าย ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้ใช้ปัจจัยต่างๆเหล่านี้มากำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ส่วนกลยุทธ์การนำรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้กลยุทธ์การสร้างเครือข่าย และกลยุทธ์สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด^{๗๔}

ทวิ วัชระเกียรติศักดิ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน โดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า บริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงาน และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชน มีความพร้อมต่อการพัฒนา แนวทาง และการดำเนินการส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ จะต้องสร้างจากภายในภายนอก และทั้งภายในและภายนอกชุมชน ตามปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ความรู้ การยอมรับ ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมของภาคีสมาชิก และการมีชุมชนเป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้างความเข้มแข็งโดยที่ผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพเชิงรูปธรรมได้ทำให้มีการพัฒนา จัดตั้ง ดำเนินงานและขับเคลื่อนการจัดหาทุนของกลุ่มอาชีพในทั้ง ๑๕ หมู่บ้านตามความเหมาะสมและการตัดสินใจของแต่ละชุมชน^{๗๕}

ปณณพศ์ วงศ์ณาศรี ได้ทำวิจัยเรื่อง วิเคราะห์บริบทความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ผลการวิจัยพบว่า บริบทความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อน

^{๗๔} สมบูรณ์ ธรรมลังกา, รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย, วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒ (เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๖): บทคัดย่อ.

^{๗๕} ทวิ วัชระเกียรติศักดิ์, การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, วารสารวิชาการบริหารธุรกิจสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๙): บทคัดย่อ.

นวัตกรรมในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ มี ๔ ประการ ได้แก่ ๑) ความท้าทายด้านบริบทและการเปลี่ยนแปลงของเมือง ๒) ความท้าทายในด้านบริบทของการสร้างพลังประชารัฐ ๓) ความท้าทายด้านเทคโนโลยี และ ๔) ความท้าทายในการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดนวัตกรรมท้องถิ่นอย่างน้อย ใน ๔ ด้าน ประกอบด้วยนวัตกรรมด้านการวิจัย นวัตกรรมด้านการสร้างความร่วมมือ นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการพัฒนาเมือง^{๗๖}

นวนพล สีสาวงค์สันต์ และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนา OTOP ในยุค ๔.๐ ของกาแฟบ้านไร่ไชยราช อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีที่มาจากข้อจำกัดของการเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งจำกัดขอบเขตให้อยู่ในระดับท้องถิ่นหรือชุมชนระดับตำบลเท่านั้น ทั้งในเรื่องวัตถุดิบที่มีปริมาณน้อย, ทักษะที่ต่ำของสมาชิกในองค์กร, ต้นทุนทางการเงินที่ไม่มั่นคง, ขาดการส่งเสริมการตลาดที่เพียงพอ สรุปได้ว่าภาพรวมของปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของการพัฒนาเพื่อตอบรับนโยบาย Thailand ๔.๐ พบว่ามีภาพรวมที่ดี เนื่องจากมีการปรับดำเนินการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ ๑) ด้านการผลิต มีการนำเทคโนโลยีเครื่องจักรมาใช้ในขั้นตอนการผลิต ลดปริมาณคนงานลง ลดต้นทุนในระยะยาว ลดระยะเวลาการผลิตลง ๒) ด้านการตลาด มีการปรับปรุงทั้งตัวผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของกาแฟ เพิ่มช่องทางจัดจำหน่ายในสื่อออนไลน์เพื่อความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ๓) ด้านการจัดการภายในองค์กร มีการเพิ่มพูนทักษะความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อปรับตัวให้เข้ากับนโยบาย Thailand ๔.๐ ที่เน้นการนำเทคโนโลยีมาใช้งาน ๔) ด้านการเงิน การหาทุนสำรองเพิ่มเติมเพื่อขยายกิจการและเพื่อเหตุฉุกเฉิน มีการจัดสรรปันผลตอบแทนให้สมาชิกได้อย่างเป็นระบบและยุติธรรม ๕) ด้านการบริหารทรัพยากร ผู้ประกอบการซื้อวัตถุดิบจากแหล่งอื่น ๆ ที่มีคุณภาพใกล้เคียงมาใช้ในการผลิตสินค้า เพื่อรองรับความต้องการซื้อที่มีมาก ๖) ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีมีการนำเข้าเครื่องจักรใหม่แทนที่การใช้งานแรงงานคน^{๗๗}

^{๗๖} ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี, วิเคราะห์บริบทความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ ๔.๐, วารสารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์, ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๑ ๒๕๖๑: บทคัดย่อ.

^{๗๗} นวนพล สีสาวงค์สันต์ และคณะ, แนวทางในการพัฒนา OTOP ในยุค ๔.๐ ของกาแฟบ้านไร่ไชยราชอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, การประชุมวิชาการระดับชาติ สังคมศาสตร์วิชาการ ครั้งที่ ๑๔ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย “สังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้กระแส การเปลี่ยนผ่านสู่ยุค Thailand ๔.๐”, ๑๘ มกราคม ๒๕๖๑, บทคัดย่อ.

วิทยา จันทรแดง และดร.จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน พบว่า

๑) นโยบายการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน ๒) ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน การประกอบอาชีพการจัดการทรัพยากรในชุมชน และการพัฒนาองค์กรในชุมชน ๓) รูปแบบใหม่ที่ค้นพบ คือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการวิจัยในครั้งนี้นำไปสู่ข้อค้นพบใหม่ คือ ๑) การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน ๒) ระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ระบบความรู้ ระบบข้อมูล ระบบความสัมพันธ์ และมีแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ๓) แนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือ แนวทางด้านการศึกษา พัฒนาคน แนวทางด้านเศรษฐกิจ การบริการ และแนวทางด้านสังคม

ดาร์วรรณ วงศ์นิคม, สมศักดิ์ บุญสาธิต ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิทยาลัยการอาชีพฝาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า สภาพการบริหารจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการพัฒนาและการใช้หลักสูตร รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการเกี่ยวกับการศึกษา และ ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ตามลำดับแนวทางในการบริหารจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิทยาลัยการอาชีพฝาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลคือ ควรมีการประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอยู่อย่างพอเพียงในสถานศึกษา/ชุมชน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จัดแสดง/เผยแพร่/ประกวด/แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลงานของผู้เรียนที่เกิดจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่อง ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำกับเฝ้าระวังพฤติกรรมนักเรียนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน

^{๗๘} วิทยา จันทรแดง และ ดร.จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน, รายงานการวิจัย.

^{๗๙} ดาร์วรรณ วงศ์นิคม, สมศักดิ์ บุญสาธิต, การบริหารจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิทยาลัยการอาชีพฝาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, รายงานการวิจัย,

ปรียาตา สุขสว่าง, สำเร็จ ยุธชัย ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ พบว่า ๑. การบริหารจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากด้านที่มีระดับคุณภาพการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร รองลงมา คือ ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ ส่วนด้านที่มีระดับคุณภาพการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕^{๘๐}

สิริวันทน ชัยญาณะ และสนิท หาจัตร์ธ ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กของรัฐตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ๑) สภาพปัจจุบันและปัญหาในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กของรัฐตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้ ๑.๑) ด้านวิชาการ มีหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และ ไม่มีผลต่อการเรียนในระดับที่สูงขึ้น ๑.๒) ด้านบุคลากร ยังไม่มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพราะต้องบริหารจัดการตามระเบียบของทางราชการ ๑.๓) ด้านงบประมาณ ยังมิได้บริหารจัดการโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะต้องดำเนินการตามระเบียบกระทรวงการคลัง ๑.๔) ด้านบริหารจัดการทั่วไป ยังไม่มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ ยังคงบริหารจัดการตามกฎ ระเบียบของทางราชการ แต่มีโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร ๒) รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ FIT ECON Model (เศรษฐกิจแบบพอดี)^{๘๑}

จิราณีย์ พันมูล และ อาแว มะแส ได้ทำวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาชุมชนสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง :กรณีศึกษาบ้านนาเวียง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พบว่า ชุมชนมีการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาชุมชนสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ๕ ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ ๑) การศึกษาชุมชน ๒) การวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของชุมชน ๓) การวางแผนโครงการพัฒนาชุมชน ๔) การดำเนินงานพัฒนาชุมชน และ ๕) การติดตามและประเมินผล

^{๘๐} ปรียาตา สุขสว่าง, สำเร็จ ยุธชัย , การบริหารจัดการการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕, *รายงานการวิจัย*, (มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ),

^{๘๑} สิริวันทน ชัยญาณะ และ สนิท หาจัตร์ธ, รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กของรัฐตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๕๙ - มีนาคม ๒๕๕๙): หน้า ๑๒๑-๑๓๐.

สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนโดยเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง โดยมีคะแนนการเข้ามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนามากที่สุด สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ในระดับจิตสำนึกด้วยการตระหนักและยอมรับความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติโดยมีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตมากขึ้น ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับทำแล้วและจะทำอย่างต่อเนื่องทำให้ชุมชนเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับอยู่ดีกินดี ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการพัฒนาชุมชนสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความขัดแย้งในชุมชนที่ก่อให้เกิดการแตกแยกทางความคิด การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาชุมชนที่เหมาะสม และคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ตลอดจนกระบวนการบริหารงานพัฒนาของชุมชนที่ดีพอ^{๘๒}

สิทธิชัย ตันศรีสกุล ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืน กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ตัวแทนชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในจังหวัดมหาสารคาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี ร้อยละ ๓๒.๕ มีสถานภาพสมรส ร้อยละ ๖๒ การศึกษาจบชั้นประถมศึกษา ร้อยละ ๓๗.๕ และร้อยละ ๔๙ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า ๕,๐๐๐ บาทปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มี ๓ ปัจจัยหลัก ได้แก่ปัจจัยการบริหารจัดการด้านธุรกิจชุมชน ปัจจัยการบริหารจัดการด้านสังคมปัจจัยการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมส่วนรูปแบบการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในจังหวัดมหาสารคาม มี ๘ ขั้นตอน ประกอบด้วย ๑) การศึกษาชุมชน ๒) การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน ๓) การจัดลำดับความต้องการ และปัญหาชุมชน ๔) การวางแผนแก้ปัญหา ๕) การพิจารณาวิธีการดำเนินงาน ๖) การดำเนินงาน ๗) การประเมินผลงาน และ ๘) การทบทวนเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค^{๘๓}

พรรณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมืองแพร่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน พบว่า แนวทางในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมืองแพร่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ควรพัฒนาด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในเชิงการอนุรักษ์วัฒนธรรมเพื่อให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมไว้และพัฒนา

^{๘๒} จิราณี พันมูล และ อาแว มะแส, กระบวนการพัฒนาชุมชนสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาบ้านนาเวียง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง, วารสารวิชาการกาสะลองคำ, หน้า ๑๓๙- ๑๔๐.

^{๘๓}สิทธิชัย ตันศรีสกุล, ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนยั่งยืน กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดมหาสารคาม, วารสารช่อพะยอม, ปีที่ ๒๑ พุทธศักราช ๒๕๕๓, หน้า ๕๑.

ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยให้มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้ดียิ่งขึ้น เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองแพร่ ควรเป็นเส้นทางที่อยู่ในเขตเมืองเก่า ซึ่งมีสิ่งปลูกสร้างที่มีอายุนับร้อยปี แต่ละสถานที่มีระยะทางไม่ไกลกันมากและควรมีรถรางนำเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ๓ เส้นทาง คือ วัดศรีชุมถึงวัดสระบ่อแก้ว วัดศรีชุมถึงวัดหลวง และวัดจอมสวรรค์ถึงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแพร่ ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แก่การทำผ้าหม้อฮ่อมของชุมชนทุ่งโฮ้ง โดยนำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนนั้นทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนได้ทางด้านความคิดเห็นและทัศนคติของชาวบ้านต่อแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อม การประชาสัมพันธ์บุคลากร กิจกรรมการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชน^{๘๔}

สุชาวดี เดชทองจันทร์ และลิมปน นาคทอง ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเมืองกรณีศึกษา เคหะชุมชนท่าทรายเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร พบว่า เคหะชุมชนท่าทราย มีกิจกรรมการพัฒนาชุมชนต่างๆ มากมายอันนำมาสู่ชุมชนเข้มแข็งที่มีความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนผ่านการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง^{๘๕}

दारूररण วงศ์นิคม และสมศักดิ์ บุญสาธ ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิทยาลัยการอาชีพฝาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า แนวทางในการบริหารจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิทยาลัยการอาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลคือ ควรมีการประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการอยู่อย่างพอเพียงในสถานศึกษาหรือชุมชน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แสดง เผยแพร่ ประกวด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลงานของ

^{๘๔} พรรณเพ็ญ วัฒนมงคลลาภ, แนวทางในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอเมืองแพร่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน, *รายงานการวิจัย*, ๒๕๖๐, หน้า : บทคัดย่อ

^{๘๕} สุชาวดี เดชทองจันทร์ ลิมปน นาคทอง, “การพัฒนาชุมชนเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเมืองกรณีศึกษา เคหะชุมชนท่าทรายเขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร”, *การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารกิจการสาธารณะ ครั้งที่ ๔ (The ๔th National Conference on Public Affairs Management)* “การบริหารกิจการสาธารณะภายใต้ประเทศไทย ๔.๐” (Public Affairs Management Under Thailand ๔.๐) หน้า ๑๒๔๐.

ผู้เรียนที่เกิดจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่อง ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำกับเฝ้าระวังพฤติกรรมนักเรียนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน^{๘๖}

วิฑูลย์ แก้วสุวรรณ และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง พบว่า ๑) การพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง โดยรวมอยู่ระดับปานกลาง โดยที่ดำเนินการมีความรู้ความเข้าใจที่อยู่ในระดับสูงที่สุดนั้น พบว่า มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปราชญ์ผู้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทุกด้านที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดำเนินชีวิต ส่วนด้านความมีเหตุผลที่อยู่ในระดับต่ำสุด พบว่าชุมชนได้เห็นข้อเด่นข้อดีโอกาส ๒) ปัจจัยการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่างในการพัฒนาในด้านต่างๆ นั้นควรเน้นการพัฒนาและทบทวน ศึกษาให้ชัดเจน และทำเพื่อประโยชน์ในอนาคต การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มภาคกลางตอนล่าง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหาได้ด้วยตนเองตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓) แนวทางการปรับปรุงการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยการมุ่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การเกิดขึ้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ^{๘๗}

สิริกร บุญสังข์ และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อชุมชนอยู่เย็น เป็นสุข พบว่า รูปแบบการพึ่งตนเองของชุมชนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขจากการเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงโดยได้รับการสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโนนสูง นับตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๕๓ มี ๒ ระดับ คือ ๑) ความพอเพียงระดับครัวเรือน คือ ครอบครัวยุ่ง ลดรายจ่าย ลดความฟุ่มเฟือย สร้างรายได้ในครัวเรือน คือทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้เห็นรายรับปลูกผักสวนครัว ส่วนที่เหลือนำไปขาย และการผลิตของใช้ในครัวเรือน ๒) ความพอเพียงระดับชุมชนและแนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อชุมชนอยู่เย็นเป็น

^{๘๖} ดารุวรรณ วงศ์นิคม และสมศักดิ์ บุญสาธิต, การบริหารจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิทยาลัยการอาชีพพวง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

^{๘๗} วิฑูลย์ แก้วสุวรรณ เกษมชาติ นเรศเสนีย์ และบุญเรือง ศรีเหรียญ, “การพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง”, วารสารการเมืองการปกครอง, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม – สิงหาคม ๒๕๕๙): หน้า ๕๕-๕๖.

สุข คือ ๑) แนวทางการพัฒนาชุมชนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขระดับครัวเรือน ๒) มีการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มเพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพ^{๘๘}

ธัญชนก ปะวะละ ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมี ศรีสุข:กรณีศึกษาบ้านหนองเผือก อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับ มั่งมี ศรีสุข มี ๘ ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำหมู่บ้าน ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการมีส่วนร่วม ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ และด้านเทคโนโลยี โดยภาพรวมทั้ง ๘ ปัจจัย มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และผลกระทบ พบว่า การนำหลัก ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข ด้านความรู้ไปปฏิบัติ มีความสัมพันธ์และผลกระทบการดำเนินงานทางบวก ดังนั้นเพื่อให้ผลการดำเนินงานของชุมชนดีขึ้น จึงควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน^{๘๙}

दारूररण วงศ์นิคม และสมศักดิ์ บุญสาธ ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิทยาลัยการอาชีพฝาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า ในด้านการเรียนการสอน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาได้กำหนดให้เป็นนโยบายของสถานศึกษา ในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดการเรียนการสอนจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของสังคมและตลาด เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาจะมีอาชีพและค่านิยมในการประกอบอาชีพและดำเนินการให้เป็นรูปธรรมจนเกิดเป็นอาชีพอิสระที่หลากหลาย เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการว่างงาน มีการนำทรัพยากรในท้องถิ่น ชุมชน มาสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้ผู้เรียนจัดทำโครงการการเรียนรู้ที่หลากหลายตามภูมิสังคมอย่างสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเปรียบเทียบให้เห็นว่าการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้แล้วจะเกิดผลอย่างไรและถ้าหากไม่นำมาใช้ผลที่เกิดจะแตกต่างกันอย่างไร จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในทุกแผนกวิชา^{๙๐}

^{๘๘} สิริกร บุญสิงห์ วรรณษา และคณะ, “การพัฒนาชุมชนต้นแบบในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข”, *วารสารชุมชนวิจัย*, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๐): หน้า ๙-๑๐.

^{๘๙} ธัญชนก ปะวะละ, “การพัฒนาชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมี ศรีสุข:กรณีศึกษาบ้านหนองเผือก อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์”, *วารสารเกษตรพระวรุณ*, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๑), หน้า ๑๐๑.

^{๙๐} दारूररण วงศ์นิคม และสมศักดิ์ บุญสาธ, การบริหารจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิทยาลัยการอาชีพฝาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

อัยรวิ วีระพันธ์พงศ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนคลองลัดมะยม แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า ลักษณะการจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชนคลองลัดมะยมจำแนกได้ ๒ ด้าน คือ ๑) ด้านทรัพยากรน้ำมีการใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภคบริโภค, การเกษตร, การคมนาคม, ตลาดน้ำและการท่องเที่ยว และ ๒) ด้านทรัพยากรดิน โดยมีการใช้ประโยชน์ในด้านตลาดน้ำและแหล่งการเรียนรู้ ส่วนกระบวนการจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชน คือ ๑) การออกแบบกติกาในการจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชน ๒) การใช้กติกาในการจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชน และ ๓) การจัดการและการพัฒนาองค์การของชุมชน^{๙๑}

สมเกียรติ นากะโทก ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรธรรมชาติในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ พบว่า ร้อยละ ๕๓.๕ เป็นเพศชาย และประชาชน ร้อยละ ๓๕.๖ เห็นด้วยว่าทรัพยากรธรรมชาติเป็นของปวงชนชาวไทยร่วมกับรัฐ ซึ่งควรกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยรัฐทำหน้าที่ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนและของรัฐร่วมกันร้อยละ ๑๗.๙ เห็นด้วยกับการที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะอันจะเกิดผลกระทบต่อชุมชน อย่างไรก็ตาม ประชาชนร้อยละ ๙.๙ เห็นด้วยกับสิทธิของภาคเอกชนที่จะจัดตั้งกิจการในชุมชน ซึ่งงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมและพร้อมเข้าไปมีส่วนในการกำหนดนโยบายสาธารณะที่จะส่งผลกระทบต่อสิทธิในการจัดตั้งกิจการหรือการประกอบธุรกิจของเอกชนในชุมชนให้มีผลกระทบต่อชุมชนน้อยที่สุด^{๙๒}

พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล (เกษนคร) ได้ทำวิจัยเรื่อง ศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมขององค์กรชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า กระบวนการจัดการในองค์กรชุมชน คือ การมีส่วนร่วมในการทำงาน การยึดมั่นในอุดมการณ์ การวางแผนการทำงาน การเปิดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงาน ลักษณะการมีส่วนร่วมได้แก่ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเรียนรู้จากประสบการณ์กับกลุ่มต่างๆ รวมทั้งร่วมกันหาทางออกในการจัดการกับปัญหาด้วยความเข้าใจในระบบนิเวศแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี คือ การทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ เพิ่มศักยภาพสมาชิกในองค์กรเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน

^{๙๑} อัยรวิ วีระพันธ์พงศ์, “การจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนคลองลัดมะยม แขวงบางระมาดเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร”, วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐), หน้า ๒๑๑.

^{๙๒} สมเกียรติ นากะโทก, “การมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรธรรมชาติในร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ประเด็นสิทธิการจัดตั้งกิจการของเอกชนที่อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน”, สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๘), หน้า ๕๕.

ภายในองค์กรการเรียนรู้และการเปิดรับวัฒนธรรมองค์กรการเสริมแรง พฤติกรรมซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัดอุบลราชธานีได้อย่างยั่งยืนสืบไป^{๙๓}

อรทัย อินตะไชยวงศ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง สิทธิชุมชนในการจัดการการบำรุงรักษาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ พบว่า แนวความคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทยในปัจจุบันซึ่งแยกออกเป็น ๓ รูปแบบ คือ รูปแบบที่ ๑ เป็นรูปแบบที่การให้รัฐเข้าไปบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง รูปแบบที่ ๒ การที่รัฐให้เอกชนสัมปทานให้สิทธิ์แก่เอกชนบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และรูปแบบที่ ๓ เป็นการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน แต่การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบที่ ๑ และรูปแบบที่ ๒ เป็นที่ประจักษ์ได้ว่าไม่ประสบความสำเร็จ ปัจจุบันรูปแบบที่ ๓ เป็นที่ยอมรับและมีการรับรองไว้ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาการจัดการทรัพยากรร่วมตามแนวความคิดของ Elinor Ostrom สามารถใช้เป็นฐานแนวความคิดการจัดการทรัพยากรร่วมของประเทศไทย ในการจัดการทรัพยากรร่วมมีลักษณะกติกา ๓ ระดับ ได้แก่ ๑) กติการะดับปฏิบัติการ (Operational Rules) ที่เกิดจากผู้จากใช้ประโยชน์จากทรัพยากรกำหนด ๒) กติกากำกับทางเลือกร่วม (Collective Choice Rules) เป็นการให้ผู้ใช้ทรัพยากร ผู้มีอำนาจภายนอก หรือเจ้าหน้าที่กำหนดนโยบายการบริหารจัดการทรัพยากร ๓) กติการะดับธรรมนูญ (Constitutional Rules) เป็นการให้ผู้มีสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกติกา โดยมีกรอบหรือหลักเกณฑ์ในการกำหนดกติกาในการจัดการทรัพยากรร่วม อยู่ ๘ ประการ การที่ให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดกติกาช่วยทำให้กติกาที่กำหนดโดยชุมชนนั้นสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งนำไปสู่การจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลและยั่งยืน^{๙๔}

พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน : การเชื่อมโยงชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงและหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ พบว่า ความเชื่อมโยงเศรษฐกิจพอเพียงกับหมู่บ้านรักษาศีล ๕ คือ “ประโยชน์สุข” โดยการนำ

^{๙๓} พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล (เกษนคร) , “กระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมขององค์กรชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี”, การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ ๑ “สร้างเสริมสหวิทยาการ ผสมผสานวัฒนธรรมไทย ก้าวอย่างมั่นใจเข้าสู่ AC,(๒๕๕๙) หน้า ๑๑๙๙-๑๒๐๐.

^{๙๔} อรทัย อินตะไชยวงศ์, “สิทธิชุมชน ในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”, วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑, หน้า ๑๗๑-๑๗๒.

ไตรสิกขา ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ครอบคลุมการดำรงชีวิตทุกด้าน ส่วนชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงและหมู่บ้านรักษาศีล ๕ นั้นมีหลักการที่เน้นแก้ปัญหาสังคมในระดับรากหญ้า สำหรับรูปแบบบูรณาการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และหมู่บ้านรักษาศีล ๕ คือ รูปแบบที่มีระดมให้ดำเนินการของทุกภาคส่วน ซึ่งจะบูรณาการเชื่อมโยงให้ทุกเครือข่ายทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งกลยุทธ์ที่จะดึงเอาความรู้ความสามารถของปราชญ์ชาวบ้าน หรือคนในชุมชน ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลไกทางสังคม เพื่อให้สามารถนำมาใช้พัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ๑) แหล่งความรู้ชุมชนแบ่งออกเป็น องค์กรชุมชน และ สื่อต่างๆ ๒) แหล่งภูมิปัญญาชุมชน แบ่งออกเป็น คน และ กิจกรรมอื่นๆ ๓) ความสัมพันธ์ บ้าน วัด โรงเรียน กับ แหล่งความรู้และแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๔๕}

ขวัญกมล ดอนขวา ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีผลกระทบทางตรงต่อกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนในด้านการขายมากที่สุดโดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ ๐.๕๑๓ ส่วนกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนในด้านการขายมีผลกระทบทางตรงต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนในด้านการให้ความอนุเคราะห์ชุมชนมากที่สุดโดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ ๐.๔๑๗ ทางด้านปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนด้านการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพมีผลกระทบทางตรงต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุด โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ ๐.๔๓๔ นอกจากนี้ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีผลกระทบทางอ้อมต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนในด้านการให้การศึกษามากที่สุด โดยมีขนาดของผลกระทบเท่ากับ ๐.๓๐๒ ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทางด้านการพัฒนาผู้นำเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสมาชิกกลุ่มและการพัฒนาเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีผลต่อการเพิ่มยอดขายจากการขายสินค้าภายในชุมชน โดยรายได้จากการขายจะมีผลต่อขนาดของการจัดสรรกำไรไปช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ทางสังคมในชุมชนที่เป็นตั้งของกลุ่มอาชีพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยในด้านการให้การศึกษามากที่สุด^{๔๖}

^{๔๕} พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, “การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน : การเชื่อมโยงชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงและหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และสุรินทร์”, *Journal of MCU Peace Studies*, Vol.๖ No.๑ (January-March ๒๐๑๘), หน้า ๑๑๖-๑๑๘.

^{๔๖} ขวัญกมล ดอนขวา, *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, (สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, ๒๕๕๕), หน้า : บทคัดย่อ.

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาทั้งหมดนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ ได้มาทั้งหมดมาเป็นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในบทที่ ๔ และใช้สำหรับการอภิปรายผล เพื่อหาความสอดคล้องกับผลที่วิจัยที่ได้ในครั้งนี้ โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งใน ชุมชนที่ต้องอาศัยวิธีการต่างๆ แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนหนองกง ธารสวรรค์ด้วยวิธีการที่ยึดแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาไทยแลนด์ ๔.๐ มาเป็นแนวทางเพื่อการสร้างความ เข้มแข็ง และยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานคิด และใช้แนวคิดจากการมีส่วนร่วมของ ชุมชนร่วมกับทฤษฎีแรงจูงใจเป็นตัวช่วยในการขับเคลื่อนการพัฒนา และจากการลงพื้นที่เพื่อสำรวจ ข้อมูลเบื้องต้นพบว่าในชุมชนมีความเข้มแข็งอยู่หลายประเด็นผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชนต้องใช้แนวคิดและทฤษฎี SWOT Analysis ในการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ผลวิจัยที่ เป็นประโยชน์ และทำให้ชุมชนมีความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืนที่สอดคล้องแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ โดยอาศัยวิธีการทำการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอในบทที่ ๓ ต่อไป

๒.๑๐ สรุป

กระบวนการมีส่วนร่วมระดับสูงสุดคือการลงประชามตินั้นแม้จะดูดีที่แต่ละคนสามารถลง มติ แต่ละคนที่ลงคนได้ แต่การลงมติดังได้เพียง “ใช่ หรือ ไม่ใช่ หรือ เอา หรือ ไม่เอา” อาจจะทำให้ เกิดความขัดแย้ง ความแตกแยกขึ้นอีก ถ้าสังคมยังไม่เข้าใจกระบวนการประชาธิปไตยอย่าง แท้จริง “กระบวนการมีส่วนร่วม” เป็นกระบวนการที่จะกระจายอำนาจจากผู้มีอำนาจที่แต่เดิมมักจะ ใช้อำนาจเหนือ ตามทฤษฎีผู้มีอำนาจจะชอบที่จะใช้ อำนาจเหนือ เช่น แม่ซึ่งมีอำนาจมากกว่าลูก ก็ มักจะใช้อำนาจเหนือลูก สั่งให้ลูกกลับบ้านก่อนค่ำ มาถึงวันหนึ่งลูกซึ่งโตขึ้นมาเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว ก็ จะขอกลับบ้านดึก เพราะจะไปงานวันเกิดเพื่อน แม่ก็ยังใช้อำนาจเหนือให้กลับบ้านภายในหกโมงเย็น ถามว่าลูกสาวจะยังเชื่อและปฏิบัติตามไหม ตามทฤษฎีแล้ว หากผู้มีอำนาจยิ่งใช้อิทธิพลเหนือไปเรื่อยๆ อำนาจนั้นๆ ก็จะใช้ไม่ได้ เพราะอำนาจที่มีหรือไม่มีนั้น ไม่ใช่เรา “มี หรือ ไม่มี อำนาจ อย่างเดียว แต่อยู่ที่คนอื่นๆ ที่อยู่รอบข้างหรือที่เราใช้อำนาจเหนือเขานั้น เขามองว่าเราเหมาะสมที่จะมีอำนาจ เหนือหรือไม่ ซึ่งบางครั้งสำคัญกว่าด้วยซ้ำไป ฉะนั้นแทนที่แม่จะใช้อำนาจเหนือ หันมาใช้ อำนาจ ร่วมกันการทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระบบ องค์กรหรือระดับประเทศนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศน์ปัจจุบัน

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- ๑) เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
- ๒) เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
- ๓) เพื่อเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ พื้นที่ในการวิจัย
- ๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๕ การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย
- ๓.๖ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
- ๓.๗ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัย
- ๓.๘ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๙ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๑๐ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย
- ๓.๑๑ ขั้นตอนการปรับปรุงการและดำเนินการอย่างเหมาะสม
- ๓.๑๒ รายละเอียดกิจกรรมระยะเวลาดำเนินการ
- ๓.๑๓ การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๑๔ สรุประบวนการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย ๓ ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัย

เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อการวิจัยถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น โดยมีวิธีการศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิได้แก่พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลชั้นทุติยภูมิได้แก่เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

๓.๑.๑ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสาร แสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ดังนี้

๑) ประวัติความเป็นมาของชุมชนหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น เช่น วิถีวัฒนธรรมชุมชน อาชีพของชุมชน และหัตถกรรมชุมชนที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตของคนอีสาน ที่นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

๒) ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๓) กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๔) การนำเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๕) วิธีการเผยแพร่แนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๖) การพัฒนา และการสร้างเครือข่ายกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๓.๑.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑) การลงพื้นที่ชุมชนหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น” เพื่อศึกษาถึง ๑) ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ๒) กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ๓) การนำเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๒) การสัมภาษณ์ สันทนากลุ่มกับตัวแทนหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องในพื้นที่ที่จะพัฒนาเช่น พระสงฆ์ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน พัฒนาการชุมชน

ผู้บริหารสถานศึกษา อาสาสมัครชุมชน ผู้นำเยาวชน เกี่ยวกับแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุค
ไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๓) การสัมภาษณ์เชิงลึกกับพระสงฆ์ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน
และปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น

๔) การพูดคุยกับกลุ่มพระสงฆ์ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และ
ปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล
หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๓.๑.๓ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยการลงพื้นที่วิจัยคือชุมชน
หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบริบทชุมชน และได้สัมภาษณ์
ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องบางส่วนแล้วจึงสรุปได้ว่า ชุมชนหนองกุงชนสาร ที่ผู้วิจัยเลือกนี้จะเป็นตัวแทน
ชุมชนเข้มแข็งของชุมชนอื่นๆ ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ได้เป็นอย่างดี แล้วนำความรู้ที่ได้มา
สังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน แล้วนำไปเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วน
ตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น โดยเน้นการทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory
Action Research-PAR) มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การร่วมศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมกับกลุ่มชาวบ้าน ผู้นำ
ชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการศึกษาข้อมูลและกระบวนการการเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น โดยมีการ
จัดลำดับความสำคัญ และความต้องการในการพัฒนาพื้นที่ในชุมชน โดยการกระตุ้นให้ประชาชน
ได้เรียนรู้สภาพของชุมชน วิถีชีวิต สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการ
จัดทำ และประกอบการพิจารณาวางแผนงานวิจัยในการพัฒนาพื้นที่

ขั้นตอนที่ ๒ การร่วมวางแผน เป็นการวางแผนการพัฒนาหลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นของ
ชุมชนหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น แล้ว และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยการนำมาอภิปราย
แสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย การกำหนดวิธีการ
และแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะใช้เพื่อการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๓ การร่วมดำเนินการ เป็นการมีส่วนร่วมหน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาชน
ในการดำเนินการพัฒนา หรือเป็นขั้นตอนปฏิบัติการตามแผนการวิจัยที่ได้วางไว้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอน
ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยการสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุ
อุปกรณ์ และแรงงาน รวมทั้งการเข้าร่วมในการบริหารงาน การประสานขอความช่วยเหลือจาก
ภายนอกในกรณีที่มีความจำเป็น

ขั้นตอนที่ ๔ การร่วมรับผลประโยชน์ โดยชุมชนหนองกุ้งธนสาร และประชาชนทั่วไปต้องมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น อย่างเท่าเทียมกัน

ขั้นตอนที่ ๕ เป็นการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัย และผลของการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น จากการดำเนินการไปแล้วว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการต่อไป การเปิดให้ประชาชนหรือชาวบ้านที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนา ทั้งในด้านการสนับสนุนในด้านต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดรากฐานแห่งความยั่งยืนของการพัฒนา

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหวังให้การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในครั้งนี้ที่เหมาะสมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งธนสาร เพื่อพัฒนาให้เป็นชุมชนวิถีวิถีประจำตำบลหนองกุ้งธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น โดยมีการค้นคว้าด้านข้อมูล และเนื้อหา ดังนี้

๓.๒ พื้นที่ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบริบทชุมชน และได้สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องบางส่วนแล้วจึงสรุปได้ว่าชุมชนหนองกุ้งธนสาร ที่ผู้วิจัยเลือกนี้จะเป็นตัวแทนชุมชนเข้มแข็งของชุมชนอื่นๆ ในอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีประวัติดังนี้

บ้านหนองกุ้งธนสาร ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๖๓ โดยมี นายแก้ว พระโพธิ์ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าพ่อแก้ว ดวงใจ จะได้พาลูกหลานอพยพมาจากจังหวัดศรีสะเกษประมาณ ๒-๓ ครอบครัวและได้มาสร้างบ้านใกล้ๆกับหนองน้ำหรือที่เรียกกันว่าหนองกุ้งคลองเพราะภูมิทัศน์แถบนั้นเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่จะมีต้นกุงน้อยใหญ่ล้อมรอบและต้นหนามคลองขึ้นอยู่เต็มไปหมด จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านและหนองน้ำอยู่มาเรื่อยๆจนถึง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๖ จึงได้รับการแต่งตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ และชาวบ้านก็ได้ร่วมกันตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านหนองกุ้งธนสาร ตำบลบ้านเรือ ขณะนั้นยังเป็นตำบลบ้านเรืออยู่และจำนวนครัวเรือน ทั้งหมดมี ๑๕ ครัวเรือน พอหลังจากได้เป็นหมู่บ้านแล้วก็ได้มีคนย้ายมาอยู่มากขึ้น จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ขณะนั้น จำนวนครัวเรือน ทั้งหมดได้เพิ่มขึ้นเป็น ๑๘๐ ครัวเรือน นายจันดี พระตลับ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ ๓ จึงขอแยกหมู่บ้าน ออกมาเป็น ๒ หมู่บ้าน คือบ้านหนองกุ้งธนสาร หมู่ที่ ๑๓ ต.บ้านเรือ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ จึงได้ขอแยกตำบลออกจากตำบลบ้านเรือ เป็นตำบลหนองกุ้งธนสารเอง ตั้งแต่นั้นมาตำบลหนองกุ้งธนสาร ตั้งอยู่ที่ศตวันตก

ของจังหวัดขอนแก่น อยู่ห่างจากจังหวัดประมาณ ๖๖ กิโลเมตร พื้นที่เขต อบต. อยู่ห่างจากอำเภอประมาณ ๖ กิโลเมตร ไกลสุดประมาณ ๑๓ กิโลเมตร

๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง หนองสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยพิจารณาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงหนองสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น มาแล้วอย่างน้อย ๕ ปี เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง และเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย พระสงฆ์ จำนวน ๖ รูป เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จำนวน ๙ คน ผู้นำชุมชน จำนวน ๙ คน พัฒนาการชุมชน จำนวน ๙ คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๙ คน อาสาสมัครชุมชน จำนวน ๙ คน ผู้นำเยาวชน จำนวน ๙ คน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๖๐ รูป / คน โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลออกเป็น ดังนี้

๑. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย

พระสงฆ์	จำนวน ๑ รูป
เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	จำนวน ๒ คน
ผู้นำชุมชน	จำนวน ๒ คน
พัฒนาการชุมชน	จำนวน ๒ คน
ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน ๒ คน
อาสาสมัครชุมชน	จำนวน ๓ คน
ผู้นำเยาวชน	จำนวน ๓ คน
รวม	จำนวน ๑๕ รูป/คน

๓. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย

พระสงฆ์	จำนวน ๕ รูป
เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	จำนวน ๗ คน
ผู้นำชุมชน	จำนวน ๗ คน
พัฒนาการชุมชน	จำนวน ๗ คน
ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน ๗ คน
อาสาสมัครชุมชน	จำนวน ๖ คน
ผู้นำเยาวชน	จำนวน ๖ คน
รวม	จำนวน ๔๕ รูป/คน

รวมประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแผนบูรณาการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง หนองสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น” จำนวน ๖๐ รูป/คน

๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมผสานเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยการลงพื้นที่สำรวจพื้นที่ชุมชนหนองกงหนองสาร จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนที่จะนำมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน แล้วนำไปสร้างเป็นพื้นที่เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงหนองสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ซึ่งมีเครื่องมือในการวิจัยดังนี้

๑. แบบสัมภาษณ์ (Interview) มุ่งเน้นการสัมภาษณ์ ๑) พระสงฆ์ ๑ รูป ๒) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ๒ คน ๓) ผู้นำชุมชน ๒ คน ๔) พัฒนาการชุมชน ๒ คน ๕) ผู้บริหารสถานศึกษา ๒ คน ๖) อาสาสมัครชุมชน ๓ คน ๗) ผู้นำเยาวชน ๓ คน รวม จำนวน ๑๕ รูป/คนในประเด็นดังต่อไปนี้

๑) ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงหนองสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๒) กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงหนองสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๓) การนำเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงหนองสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๒. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (key informant) ในพื้นที่วิจัยคือ โดยมีเนื้อหาสำคัญ เช่น

๑) ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงหนองสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๒) กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงหนองสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๓) การนำเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงหนองสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๔. การจัดสัมมนาและนำเสนอผลงานทางวิชาการ เป็นการนำเสนอผลงานการวิจัย เพื่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์จากตัวแทนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยและกลุ่มนักวิชาการ โดยมีประเด็นหลักในการสัมมนาประกอบด้วย

๑) ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๒) กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๓) การนำเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๕. การจัดทำระบบฐานข้อมูลและเว็บไซต์ เพื่อรองรับข้อมูลของโครงการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นที่เกี่ยวข้องกับ

๑) ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๒) กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๓) การนำเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๖. แบบประเมินผลงานและกิจกรรม แบบประเมินผลงานและกิจกรรมนี้ จัดทำขึ้นเพื่อประเมินความรู้ ทักษะ และกระบวนการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาศูนย์การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน โดยประเมินก่อน-หลัง (Pre-test-Post-test) การเข้าร่วมกิจกรรม เนื้อหาประกอบด้วย

๑) ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๒) กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๓) การนำเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๓.๕ การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัยผู้วิจัยได้มีขั้นตอนดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์จนได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น จากนั้นนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์มาสร้างเป็นคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus group) และสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นฐาน

๒) นำแบบคำถามในการสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่สร้างขึ้นไปปรึกษาที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอคำแนะนำและตรวจความเหมาะสมของคำถามเพื่อใช้ในการวิจัย

๓) ปรับปรุงแบบคำถามในการสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตามข้อเสนอแนะของที่อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่านในการตรวจความเหมาะสมเชิงเนื้อหา ภาษา และวิธีวิจัย ประกอบด้วย ๑) พระครูภาวนาโพธิคุณ,ผศ.ดร. ๒) ผศ.ดร.ประยูร แสงใส ๓) ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี ๔) ผศ.ดร.สุวิน ทอปปัน ๕) ผศ.ดร.นิเทศ สนั่นนารี

๔) นำแบบคำถามส่งให้สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ตรวจสอบคุณภาพและแก้ไขแบบคำถามตามที่ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ได้แนะนำและเสนอแนะ

๕) นำแบบคำถามในการสนทนากลุ่มแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่านให้ข้อเสนอแนะไปปรึกษาที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติม

๖) ปรับปรุงแบบคำถามในการสนทนากลุ่มแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษางานวิจัย

๗) จัดพิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

๓.๖ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งวิจัยเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น โดยกำหนดขั้นตอนไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน จากนั้นจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ ๒ การดำเนินการวิจัยเรื่องการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

๑) คัดเลือกชุมชนและกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้เลือกชุมชนหนองกุงชนสารเป็นตัวแทนของชุมชนเข้มแข็ง และกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๖๐ รูป / คน

ประกอบด้วย พระสงฆ์ จำนวน ๖ รูป เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จำนวน ๙ คน ผู้นำชุมชน จำนวน ๙ คน พัฒนาการชุมชน จำนวน ๙ คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๙ คน อาสาสมัครชุมชน จำนวน ๙ คน ผู้นำเยาวชน จำนวน ๙ คน

๒) ผู้วิจัยนำกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวนทั้งสิ้น จำนวน ๖๐ รูป / คน เพื่อจัดสนทนากลุ่ม (Focus group)

๓) จัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ชุมชน ละ ๑ ครั้ง เพื่อหาการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ของชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ใน ๕ ด้าน คือ T= เทคโนโลยีของชุมชน E= เศรษฐกิจของชุมชน R= ทรัพยากรของชุมชน M= การจัดการของชุมชน S= เครือข่ายทางสังคม

๔) การสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยเครื่องมือที่สร้างขึ้นและได้ผ่านตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้ว เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ครบถ้วน และชัดเจน

๓.๗ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น ๖ ระยะ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑) ระยะที่ ๑ การจัดประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงความรู้ความเข้าใจและจัดสร้างการจัดสร้างเครื่องมือประกอบการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและเสียง และความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องมือการทำวิจัย

๒) ระยะที่ ๒ การลงสำรวจข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการคัดเลือกชุมชนเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงกายภาพของชุมชนหนองกุงชนสาร โดยการทำจดหมายและประสานงานติดต่อเพื่อขออนุญาตทำวิจัยกับกลุ่มประชากรเป้าหมาย โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้ตั้งไว้ โดยการสำรวจข้อมูลและคัดเลือกสถานที่เป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงกายภาพของวัดโพธิ์บ้านโนนทัน โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

๑) สถานที่ในการลงพื้นที่สำรวจต้องเป็นสถานที่เหมาะสมและมีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน

๒) สถานที่ในการลงพื้นที่สำรวจนั้น ต้องมีองค์กรชุมชน ผู้นำ และประชาชนอนุญาตและให้ความร่วมมือในพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์

๓) สถานที่ในการลงพื้นที่สำรวจนั้น มีเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสถานที่ที่มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

๔) เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

๓) ระยะที่ ๓ ปฏิบัติการในการพัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนเครือข่ายอื่นๆ

๔) ระยะที่ ๔ การจัดพิมพ์เอกสารรายงานความก้าวหน้างานวิจัยเพื่อนำเสนอรายงานความก้าวหน้าแก่แหล่งทุนสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงรายงานความก้าวหน้างานวิจัยและนำเครื่องมือการวิจัยไปทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ในการจัดทำฉบับสมบูรณ์

๕) ระยะที่ ๕ การสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แล้วนำข้อมูลไปสู่การจัดทำเวทีประชาคมในชุมชนหรือพื้นที่ โดยการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และจัดทำประชาพิจารณ์ หรือพื้นที่ โดยการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และจัดทำประชาพิจารณ์ หลังจากนั้น จึงดำเนินการลงมือปฏิบัติการวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ คือกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น แบบมีส่วนร่วม

๖) ระยะที่ ๖ การจัดประชุมเสวนาทางวิชาการ และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาและกระบวนการเผยแพร่กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ เพื่อสร้างเป็นต้นแบบในการพัฒนาแก่ศูนย์การเรียนรู้แก่ชุมชนอื่นๆ โดยการประเมินผลจากการสอบถามทัศนคติของคนในพื้นที่เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ คือ การเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๗) ระยะที่ ๗ การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ วีดีโอ ผลงานวิจัย วิทยุทัศน์นำเสนอ และนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน รวมทั้งการจัดทำแผ่นพับ หนังสือสรุปองค์ความรู้ เว็บไซต์ และการเผยแพร่สู่สื่อสารมวลชน สื่อสารสนเทศ วารสารท่องเที่ยวและวัฒนธรรม และการจัดพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โดยมีตารางการเก็บรวบรวมข้อมูล และการปฏิบัติการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ ๓.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการปฏิบัติการวิจัย

ที่	กิจกรรมการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล	ระยะเวลา ๗ เดือน						
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗
๑	การจัดประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงความรู้ ความเข้าใจและจัดสร้างการจัดสร้าง เครื่องมือประกอบการวิจัย	⇒						
๒	การลงสำรวจข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการคัดเลือกชุมชนหนองกง ธารสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น	⇒						
๓	การปฏิบัติการวิจัยการเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองกงธารสาร อ.ภูเวียง จ. ขอนแก่น		⇒	⇒	⇒			
๔	การรายงานความก้าวหน้างานวิจัยเพื่อ นำเสนอรายงานความก้าวหน้าแก่ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์				⇒			
๕	การสรุปองค์ความรู้ในการเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองกงธารสาร อ.ภูเวียง จ. ขอนแก่น					⇒		
๖	การจัดประชุมเสวนาทางวิชาการ และ กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ					⇒		
๗	การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ผลงานวิจัย วิดีทัศน์ นำเสนอ และนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้ สู่สาธารณชน						⇒	
๘	การจัดรายงานฉบับสมบูรณ์						⇒	
๙	การจัดทำบทความเผยแพร่ในระดับชาติ							⇒

๓.๘ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร ตั้งแต่ ๑ กันยายน ๒๕๖๒ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๓

๒. การลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก ตั้งแต่ ๑ พฤษภาคม ๓๐ กันยายน

๒๕๖๓

๓.๙ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จากเอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) หลังจากนั้น ผู้วิจัยยืนยันความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษา และบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา ตรวจสอบ และรับรองความถูกต้อง โดยการแปรข้อมูลพร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วงหรือยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ ซึ่งการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีนี้ ผู้วิจัยใช้กับข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่เป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการนำเสนอภาพกิจกรรมและชุดองค์ความรู้ (หนังสือสรุปองค์ความรู้) และวิธีทัศน์บรรยากาศการสังเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่สาธารณะของพื้นที่วิจัยให้ได้ผลเป็นเชิงประจักษ์ และนำผลไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ๒) เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ๓) เพื่อเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑) จัดหมวดหมู่ข้อมูลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้มาทั้งหมด

๒) แยกแยะข้อมูลในด้านต่างๆ ตามวัตถุประสงค์อย่างเป็นระบบ

๓) เปรียบเทียบข้อมูล ลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกัน

๔) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ตามหลักอุปนัยวิธีโดยวิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น และนำเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ใน ๕ ด้าน คือ T= เทคโนโลยีของชุมชน E= เศรษฐกิจของชุมชน R= ทรัพยากรของชุมชน M= การจัดการของชุมชน S= เครือข่ายทางสังคม

๕) สรุปการวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผล

๓.๑๐ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การพัฒนากิจกรรมในศูนย์เรียนรู้วิปัสสนากรรมฐาน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ นำมาทำการวิเคราะห์ สรุป และอภิปรายผล โดยจับประเด็นหลักของเรื่อง (Traits) และจำแนกเหตุการณ์หลักๆ ด้วยการแยกเป็นประเด็น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยจะนำเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) พร้อมอ้างอิงคำพูดผู้ให้ข้อมูลสำคัญและนำเสนอรูปภาพประกอบเหตุการณ์ของเรื่องเพื่อยืนยันประเด็นที่พรรณนาวิเคราะห์ตามความเหมาะสม โดยเป็นการนำเสนอผลการวิจัยชุดองค์ความรู้ในการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบการบรรยายตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายพร้อมการบรรยาย จากผลการลงสำรวจพื้นที่ชุมชนหนองกุงธนสาร เพื่อหาข้อมูลที่จะนำมาสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน แล้วนำไปสู่การสรุปองค์ความรู้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนแล้วนำข้อมูลไปสู่การจัดทำเวทีประชาคมในชุมชนหรือพื้นที่ โดยการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และจัดทำประชาพิจารณ์ ในชุมชนหรือพื้นที่ โดยการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และจัดทำประชาพิจารณ์ หลังจากนั้น จึงดำเนินการลงมือปฏิบัติการวิจัยเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น และการจัดประชุมเสวนาทางวิชาการ เพื่อการเรียนรู้องค์ความรู้พื้นที่วิจัย และการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ที่มีกระบวนการสร้างสรรค์ และการสร้างเครือข่ายที่เหมาะสม เพื่อสร้างเป็นต้นแบบในการพัฒนาแก่ชุมชนอื่นๆ โดยการประเมินผลจากการสอบถามทัศนคติของคนในพื้นที่ เพื่อจัดทำสิ่งพิมพ์ ผลงานวิจัย วิทยุทัศน์นำเสนอ และนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน รวมทั้งการจัดทำแผ่นพับโบว์ชัวร์ หนังสือสรุปองค์ความรู้ และการเผยแพร่สู่สื่อสารมวลชน สื่อสารสนเทศ และการจัดพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

๓.๑๑ ขั้นการปรับปรุงการและดำเนินการอย่างเหมาะสม (Act)

ตารางที่ ๓.๒ ขั้นการปรับปรุงการและดำเนินการอย่างเหมาะสม (Act)

ที่	ขั้นตอนกิจกรรม	ว/ด/ป	แผน	ความเสี่ยง	แนวทางปฏิบัติ
๑	ประชุมกำหนดแผนงานวิจัยภาพรวม โครงการวิจัย	เดือนที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๒	กำหนดเป้าหมาย แผนงานวิจัยและ การประสานงาน	ความไม่ชัดเจน ประเด็นการขอ สนับสนุนงานวิจัยและ	จัดทำหนังสือ ประสานอย่างเป็นทางการ และระบบ

ที่	ขั้นตอนกิจกรรม	ว/ด/ป	แผน	ความเสี่ยง	แนวทางปฏิบัติ
			หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	หน่วยงานไม่มีฐานข้อมูลรองรับงานวิจัย	ประเด็นที่ต้องการสนับสนุนให้ชัดเจน
๒	ศึกษาข้อมูลแนวคิด ทฤษฎีมากำหนด เป็นเครื่องมือวิจัย	เดือนที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒	พัฒนาเครื่องมือวิจัย	คณะผู้วิจัยร่วมกันสร้างเครื่องมือวิจัย	จัดทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย
๓	จัดประชุมทีมงานวิจัยชี้แจงแนวทางการทำงานตามแผนงานวิจัย	เดือนที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๖๒	กำหนดเป้าหมาย ดำเนินการ โครงการวิจัยและประสานกับคณะผู้วิจัย	คณะผู้วิจัยร่วมกันหาแนวทางการทำงานตามแผนการวิจัย	วางระบบการสื่อสารระหว่างคณะผู้วิจัยด้วยกัน
๔	ดำเนินงานตามแผนงานวิจัย	เดือนที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๓	ดำเนินงานตามแผนงานวิจัย	การดำเนินงานโครงการมีความคลาดเคลื่อนข้อมูลไม่ครบทุกด้าน	หัวหน้าแผนงานวิจัยดำเนินการติดตามเพื่อกำกับและติดตามความก้าวหน้า
๕	จัดทำรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ ๑	เดือนที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓	จัดทำรายงานความก้าวหน้า และปรับปรุงแก้ไข	หัวหน้าโครงการส่งรายงานความก้าวหน้าให้แผนงานพร้อมกัน	หัวหน้าแผนงานวิจัยดำเนินการติดตามความก้าวหน้าล่วงหน้าก่อนกำหนดส่ง และส่งฉบับปรับปรุงแก้ไข
๖	ดำเนินการตามแผนงานวิจัย	เดือนที่ ๖-๗ มีนาคม – เมษายน ๒๕๖๓	ดำเนินการตามแผนงานวิจัยในทุกโครงการแผนปฏิบัติการในพื้นที่วิจัย	การดำเนินการวิจัยยึดระเบียบวิธีวิจัย การเก็บข้อมูลวิจัย	หัวหน้าแผนงานวิจัยโครงการย่อยจัดทำแผนงานวิจัยให้ชัดเจนมีการประชุมและประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญ และเครือข่ายประชากรรัฐหน่วยงานราชการ
๗	จัดสัมมนาประชาวิจารย์ประชุมกลุ่มย่อยระดมสมองและถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อวางแผน	เดือนที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๓	จัดสัมมนาประชาวิจารย์ระดมสมองเครือข่ายประชากรรัฐให้ได้บทสรุปข้อตกลงร่วมกัน	หน่วยงานราชการ ประชาชน คณะสงฆ์ สังคม ชุมชน เครือข่ายประชากรรัฐไม่สามารถมาร่วมได้	นักวิจัยควรเข้าประสานหน่วยงานหน่วยงานเครือข่ายเพื่อแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของ

ที่	ขั้นตอนกิจกรรม	ว/ด/ป	แผน	ความเสี่ยง	แนวทางปฏิบัติ
	พัฒนาการจัด กิจกรรมมรดกทาง วัฒนธรรม			หรือมีภารกิจที่ติดขัด ต่าง ๆ	งานวิจัยที่จะสามารถ ซึ่งจะเกิดประโยชน์ ทั้งเชิงนโยบาย และ เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน ที่เกี่ยวข้อง
๘	รวบรวมข้อมูลจาก โครงการเพื่อเตรียม รายงานร่างสมบูรณ์	เดือนที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๓	รวมข้อมูลจัดทำร่าง สมบูรณ์	หัวหน้าโครงการส่ง ข้อมูลให้แผนงาน พร้อมกัน	หัวหน้าแผนงานวิจัย ดำเนินการติดตาม รวบรวมข้อมูลเตรียม จัดทำรายงานร่าง สมบูรณ์ก่อนกำหนด ส่ง
๙	จัดทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ผลการวิจัย ประชุมทีมงานวิจัย เพื่อทบทวน ผลการวิจัยให้ สอดคล้องเป็นไปใน ทิศทางเดียวกัน	เดือนที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓	ประชุมสรุปผลจาก ข้อมูลเพื่อเตรียมส่ง รายงานวิจัยฉบับ ร่างผลการวิจัย และ นำกลับมาปรับปรุง แก้ไข	ผู้มีส่วนได้เสียผู้ให้ ข้อมูลสำคัญไม่เข้าร่วม รับฟังการพิจารณา ปรับปรุงจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ	กำชับทบทวนข้อมูล งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับผู้มีส่วนได้เสีย
๑๐	ส่งร่างรายงานการ วิจัยฉบับสมบูรณ์	เดือนที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๓	ร่างรายงานการวิจัย ฉบับสมบูรณ์	หัวหน้าแผนงานได้รับ ข้อมูลจากโครงการ ล่าช้า	หัวหน้าแผนผู้ ประสานดำเนินการ เร่งรัดให้หัวหน้า โครงการส่งรายงาน ฉบับร่างในช่วงเดือน ๑๐
๑๑	จัดทำรายงานวิจัย ฉบับสมบูรณ์	เดือนที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๓	รายงานการวิจัย ฉบับสมบูรณ์	ข้อมูลเชิงสังเคราะห์ ของแผนงานวิจัยไม่ สมบูรณ์	หัวหน้าแผนงานวิจัย จัดทำรายงานแผน งานวิจัยเชิง สังเคราะห์ให้เกิดเป็น รูปแบบนวัตกรรม องค์ความรู้ใหม่

๓.๑๒ รายละเอียดกิจกรรมระยะเวลาดำเนินการ

ตารางที่ ๓.๓ รายละเอียดกิจกรรมระยะเวลาดำเนินการ

รายละเอียดกิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ											
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
ประชุมกำหนดแผนงานวิจัยภาพรวม โครงการวิจัย	→											
ศึกษาข้อมูลแนวคิดทฤษฎีที่กำหนดเป็น เครื่องมือวิจัย		→										
จัดประชุมทีมงานวิจัยชี้แจงแนวทางการทำงาน ตามแผนงานวิจัย			→									
ดำเนินงานตามแผนงานวิจัย				→								
จัดทำรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ ๑					→							
ดำเนินการตามแผนงานวิจัย						→						
จัดสัมมนาประชาวิจารณ์ประชุมกลุ่มย่อยระดม สมองและถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อวางแผนการ จัดการพัฒนาจัดกิจกรรม							→					
รวบรวมข้อมูลจัดทำการวิเคราะห์และ สังเคราะห์ และสรุปผลการวิจัย								→				
ส่งร่างรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์									→			
ปรับแก้ไขร่างรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ตามคำแนะนำผู้ทรงคุณวุฒิ										→		
จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์											→	
เข้าร่วมเวทีนำเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์และ แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานวิจัย												→

๓.๑๓ การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

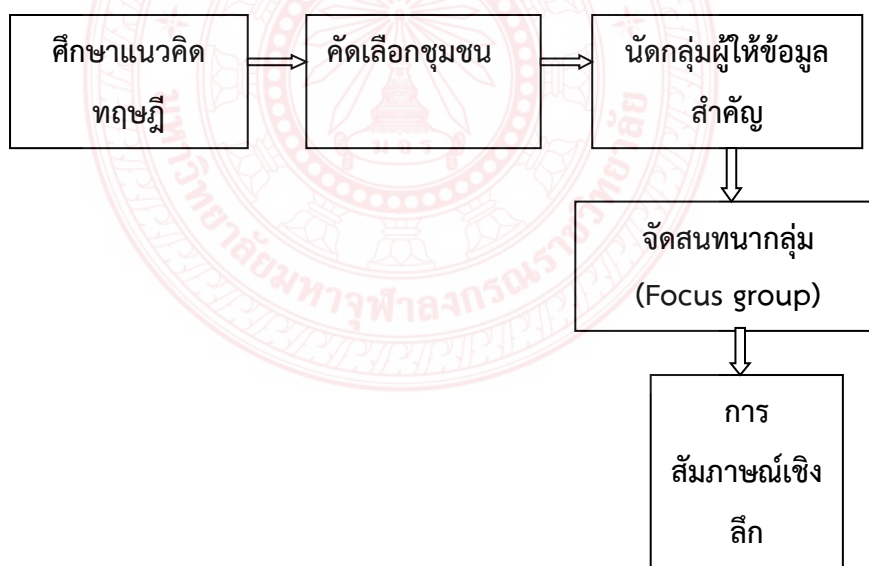
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้จัดทำได้ขอพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัยโดยได้อธิบายถึงเหตุผลและวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๖๐ รูป/คน มีความยินยอม และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัยโดยไม่มี การบังคับใดๆ ดังนั้นผู้วิจัยที่มีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนใน

ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น จึงได้ขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดในการตอบแบบสัมภาษณ์ ในการนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีสิทธิ์ในการตอบหรือปฏิเสธในการตอบแบบสัมภาษณ์ได้ และในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถยกเลิกหรือปฏิเสธในการตอบคำถามได้ โดยไม่มีข้อแม้ใดๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับ และในการนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้จะนำเสนอเป็นแบบภาพรวมทั้งหมด เพื่อไม่ทำให้เกิดผลกระทบแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

๓.๑๔ สรุปกระบวนการวิจัย

๓.๑๔.๑ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากข้อมูลชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิและได้ลงพื้นที่เพื่อคัดเลือกชุมชนและนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อจัดการเสวนากลุ่มย่อยและทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลที่สำคัญบางประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

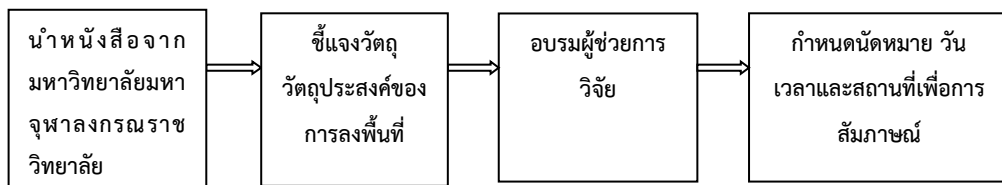

แผนภูมิภาพที่ ๓.๑ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๓.๑๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้โดยการนำหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เสนอต่อผู้นำชุมชน และได้มีการชี้แจงวัตถุประสงค์

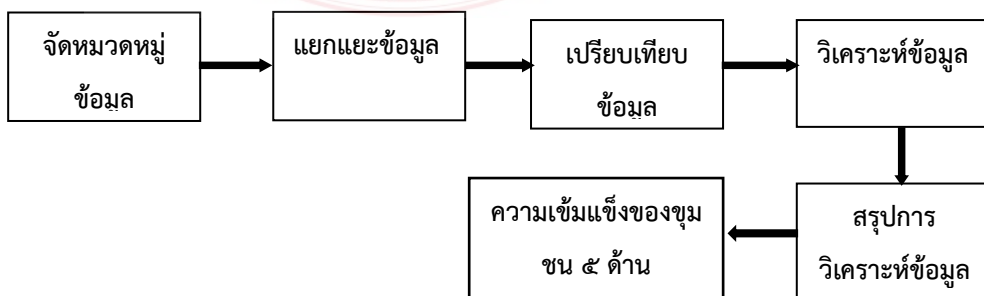
ของการลงพื้นที่และการอบรมผู้ช่วยการวิจัย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ และนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการทำกิจกรรมกลุ่ม การสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิภาพที่ ๓.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๑๔.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ การสังเกตการณ์ การสนทนากลุ่มย่อย การจดบันทึก โดยการเสนอข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ด้วยความถี่ความ การแปรความ และการจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิธี (Descriptive Analysis) ตามหลักการของอุปนัยวิธี (Inductive Method) โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนววิเคราะห์เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงที่ได้จากการวิจัย โดยกำหนดการวิเคราะห์โดยสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิภาพที่ ๓.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

บทที่ ๔

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น” ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๔.๒ เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๔.๓ เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๔.๔ เพื่อเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๔.๕ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากชุมชนที่ได้รับรางวัลด้านการสร้างความเข้มแข็งในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๑ ชุมชน จำนวน ๖๐ รูป/คน ประกอบด้วย

พระสงฆ์	จำนวน ๖ รูป
เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	จำนวน ๙ คน
ผู้นำชุมชน	จำนวน ๙ คน
พัฒนากรชุมชน	จำนวน ๙ คน
ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน ๙ คน
อาสาสมัครชุมชน	จำนวน ๙ คน
ผู้นำเยาวชน	จำนวน ๙ คน

รวมทั้งสิ้น จำนวน ๖๐ รูป / คน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลจำนวน ๖๐ รูป/คน จำนวนผู้ให้ข้อมูลเป็นชาย จำนวน ๓๙ รูป/คน เป็นหญิง จำนวน ๒๑ คน อยู่ในช่วงอายุ ๕๑-๖๐ ปี มากที่สุดจำนวน ๒๐ คน ๒๐- ๓๕ ปี จำนวน ๑๘ คน ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๓ คน และน้อยสุด ๖๑-๗๐ ปี จำนวน ๙ คน ด้านระดับการศึกษาพบว่า มัธยมปลาย มากที่สุด จำนวน ๒๐ รูป/คน ปริญญาตรี จำนวน ๑๘ รูป/คน มัธยมต้น จำนวน ๑๔ คน และน้อยสุดปริญญาโท จำนวน ๘ คน

๔.๒ เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นได้รับการสนับสนุนจากนโยบายของรัฐ และหน่วยงานต่างๆ ของรัฐที่มีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารเป็นตัวแทนภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนมีการปรับแนวคิดการวางแผนจากบนลงล่างไปเป็นล่างขึ้นบนมากขึ้นเพื่อพัฒนาให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดความสำนึกมีการประสานงาน และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น แต่โดยทั่วไปการมีส่วนร่วมต้องเป็นไปโดยความสมัครใจไม่ใช่เพราะว่าการมีส่วนร่วมที่ถูกระดมเข้าร่วมภายใต้การควบคุมการที่ชาวบ้านถูกผู้นำที่เป็นตัวแทนของภาครัฐเรียกมารวมกันเพื่อทำกิจกรรมพัฒนา เพราะลักษณะการทำงานเช่นนี้จะเรียกว่า การเกณฑ์ และในการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนนั้นองค์กรปกครองท้องถิ่นหรือองค์กรประชาชน ควรมีโครงสร้างองค์กรที่เป็นอิสระจากการครอบงำจากภายนอก ซึ่งพบว่า ชุมชนหนองกุงชนสารนั้นองค์กรที่เกิดขึ้นเพื่อทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนเช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มอาชีพต่างๆ สามารถมีอิสระในการตัดสินใจ และดำเนินงานสนองตอบความต้องการของแต่ละบุคคล และแต่ละกลุ่มได้เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนมีความเกรงใจ ผู้ใหญ่มีอิทธิพลช่วยเหลือผู้น้อย ระบบอาวุโสทำให้การเข้าร่วมอย่างจริงจังหรืออาสาสมัครเป็นไปได้ยาก อย่างไรก็ตามควรมีการสนับสนุนทางวัตถุและเทคนิค ซึ่งจะมีส่วนช่วยชาวบ้านที่ยากจนได้เข้าร่วมมากขึ้นแม้คนจนจะไม่ได้มีส่วนร่วมในการเสียสละทรัพย์ วัตถุมากนัก แต่อาจจะร่วมแสดงความคิดเห็นสละแรงกรร่วมทำหรือพัฒนาและสละเวลาเข้าร่วมประชุมมากขึ้น และในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากพื้นที่เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นเพื่อการวิเคราะห์ไว้ดังนี้

๑. การค้นหาองค์ประกอบของชุมชนในเชิงกายภาพ สรุปได้ ๓ ประเด็นสำคัญ ดังนี้

๑.๑ การศึกษาบริบทชุมชน พบว่า บ้านหนองกุงชนสาร ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. ๒๔๖๓ โดยมี นายแก้ว พระโพธิ์ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าพ่อแก้ว ดวงใจ จะได้พาลูกหลานอพยพมาจากจังหวัดศรีสะเกษประมาณ ๒-๓ ครอบครัวและได้มาสร้างบ้านใกล้ๆกับหนองน้ำหรือที่เรียกกันว่าหนองกุงคลองเพราะภูมิทัศน์แถบนั้นเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่จะมีต้นกุงน้อยใหญ่ล้อมรอบและต้นหนามคลอง

ขึ้นอยู่เต็มไปหมด จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านและหนองน้ำอยู่มาเรื่อยๆจนถึง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๖ จึงได้รับการแต่งตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ และชาวบ้านก็ได้ร่วมกันตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านหนองกง จนสาร ตำบลบ้านเรือ ขณะนั้นยังเป็นตำบลบ้านเรืออยู่และจำนวนครัวเรือน ทั้งหมดมี ๑๕ ครัวเรือน พอหลังจากได้เป็นหมู่บ้านแล้วก็ได้มีคนย้ายมาอยู่มากขึ้น จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ขณะนั้น จำนวนครัวเรือน ทั้งหมดได้เพิ่มขึ้นเป็น ๑๘๐ ครัวเรือน นายจันดี พระตลับ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ ๓ จึงขอแยกหมู่บ้าน ออกมาเป็น ๒ หมู่บ้าน คือบ้านหนองกงจนสาร หมู่ที่ ๑๓ ต.บ้านเรือ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ จึงได้ขอแยกตำบลออกจากตำบลบ้านเรือ เป็นตำบลหนองกงจนสารเอง ตั้งแต่นั้นมาตำบลหนองกงจนสาร ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันตกของจังหวัดขอนแก่น อยู่ห่างจากจังหวัดประมาณ ๖๖ กิโลเมตร พื้นที่เขต อบต. อยู่ห่างจากอำเภอประมาณ ๖ กิโลเมตร ไกลสุดประมาณ ๑๓ กิโลเมตร ปัจจุบัน บ้านหนองกงจนสาร แบ่งการปกครองออกเป็น ๒ หมู่ ประกอบด้วยหมู่ ๑ นายทวี บุคดา เป็นผู้ใหญ่บ้าน และหมู่ ๒ มีนายถาวร วรณมมูล เป็นผู้ใหญ่บ้าน

๑.๒ ค้นหาข้อมูลกลไกการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเชิงเอกสาร พบว่า ชุมชนหนองกงจนสาร ได้ใช้หลักการพัฒนาชุมชน โดยถือคติที่ว่า การพัฒนานั้นเป็นเรื่องของการปฏิบัติที่ทุกคนในชุมชนต้องมีการพัฒนาเพื่อให้เกิดมีความสันติสุข และในการพัฒนาคุณภาพของประชาชนนั้นจะต้องริเริ่มจากสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน โดยให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เป็นการเข้าใจ และระลึกเสมอว่างานใดๆ ในชุมชนนั้นเป็นงาน และกิจกรรมของเขาเอง การกระทำกิจกรรมใดๆ ให้เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปโดยคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นๆ ในชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกฝังนิสัยส่งเสริมให้คนได้รู้จักคิดตัดสินใจวางแผน และดำเนินการด้วยตนเองเสมอ จะทำให้คนในชุมชนพึ่งพาตนเองได้โดยวิธีการพึ่งตนเองด้วยการมีเทคโนโลยี ที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นทำให้มีอาชีพและรายได้พออยู่พอกิน มีทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ พอได้พึ่งพาอาศัย มีจิตใจที่เข้มแข็ง และแน่นอนว่าจะพึ่งพาตนเองได้รวมทั้งรู้จักในผลของความพยายาม และปัจจัยทางสังคม และวัฒนธรรม คือการมีคนจำนวนหนึ่งที่สมัครสมานสามัคคีมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีค่านิยมอุดมการณ์ที่ส่งเสริมการพึ่งตนเองก็จะทำให้คน หรือชุมชนพึ่งตนเองได้ สนับสนุนให้ประชาชนช่วยเหลือตนเอง การช่วยเหลือจากภายนอกให้อยู่ในขอบเขตที่จะเป็นการช่วยให้เขาได้ช่วยตนเองได้เท่านั้น ไม่ควรช่วยทุกสิ่งทุกอย่าง และเพื่อที่จะให้เขาช่วยตนเองได้ ซึ่งควรจะเริ่มจากสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของประชาชน โดยเริ่มจากสิ่งเล็กน้อยและจากสิ่งง่ายไปหาสิ่งยาก ไม่ควรริบเร่งทำโครงการดำเนินงานแต่ค่อยทำค่อยไปเพื่อให้โอกาสประชาชนได้เรียนรู้จากการทำงานนั้นๆ โดยพยายามใช้ทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุด

๑.๓ ศึกษาและค้นหาสภาพการณ์ชุมชนสภาพทางเศรษฐกิจ พบว่า ๑) อาชีพประชาชน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำสวน พืชที่นิยมปลูกในพื้นที่มี ข้าวโพด ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ฯลฯ การเลี้ยงสัตว์ส่วนมากเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน ได้แก่ ไก่ ปลา เลี้ยงเพื่อ

จำหน่ายบ้าง ได้แก่ โคพื้นบ้าน สุกร กระบือและไก่ ส่วนอาชีพ รับราชการ รับจ้างและค้าขายมีส่วนน้อย ๒) ด้านรายได้และรายจ่าย พบว่า สภาพทางรายได้และรายได้และรายจ่าย ของประชาชนในเขตพื้นที่โดยเฉลี่ยโดยประมาณ ๔๘,๖๓๙.๕๕ บาท/คน/ปี มีหนี้สินผูกพันทั้งหมดในระบบและนอกระบบส่วนมาก เป็นหนี้รายทุนผู้รับซื้อผลผลิตทางการเกษตร สาเหตุการมีหนี้สินแบบผูกพันระยะยาว เนื่องจากการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินของรัฐบาล ใช้ไปตามวัตถุประสงค์โดยมากจะนำมาใช้จ่ายซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกและสร้างที่อยู่อาศัยไม่ได้นำมาลงทุนทางอาชีพและประกอบกับส่วนมากประกอบอาชีพทางเกษตรซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอน ดังนั้นโดยภาพรวมประชาชนส่วนใหญ่จึงมีฐานะค่อนข้างยากจน ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร ได้พยายามที่จะหาทางช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่อไป และจากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่รวมถึงการศึกษาจากแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ในด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่จะเป็นกลไกในการนำไปสู่กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และจากลงพื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนในวันศุกร์ที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีนายวิชัย อัยรา นายกองการบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น เป็นต้น พบว่า ชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น มีแผนที่เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนที่ได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนามี จำนวน ๖ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านคุณภาพชีวิต พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารมีแนวทางการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่คนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยแบ่งแนวทางการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตออกเป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑.๑) คุณภาพชีวิตทางกาย องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร มีการส่งเสริมให้อาสาสมัครตำบล(อสม.) ออกตรวจเยี่ยมคนในชุมชนเป็นประจำ และประชาชนส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำสวน พืชที่นิยมปลูกในพื้นที่มี ข้าวโพด ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ฯลฯ การเลี้ยงสัตว์ส่วนมากเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน ได้แก่ ไก่ ปลา เลี้ยงเพื่อจำหน่ายบ้าง ได้แก่ โคพื้นบ้าน สุกร กระบือ และไก่ ส่วนอาชีพ รับราชการ รับจ้างและค้าขายมีส่วนน้อย จากการลงพื้นที่และได้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเบื้องต้น พบว่า คุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายส่วนมากมีคุณภาพชีวิตที่ดีเพราะเกิดจากการมีรายได้จากการประกอบอาชีพ ซึ่งโดยเฉลี่ยประชาชนในเขตพื้นที่มีรายได้ประมาณ ๔๘,๖๓๙.๕๕ บาท/คน/ปี และพบว่า แม้มีหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมมาเพื่อการลงทุนทางการเกษตร เป็นหนี้สินแบบผูกพันระยะยาวเพราะการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินของรัฐบาล บางครั้งใช้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์โดยมากจะนำมาใช้จ่ายซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก และสร้างที่อยู่อาศัย แต่ส่วนมากจะกู้เพื่อนำมาลงทุนทางอาชีพ และประกอบกับส่วนมากประกอบอาชีพทางเกษตร

ซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอน ดังนั้น โดยภาพรวมประชาชนส่วนใหญ่จึงมีฐานะค่อนข้างยากจน ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงชนสาร ได้พยายามที่จะหาทางช่วยเหลือ และแก้ปัญหาต่อไป

๑.๒) คุณภาพชีวิตทางจิตใจ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงชนสาร ได้ส่งเสริมในการสร้างสมรรถนะการรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง เช่นการรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลในชุมชนมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึก ภาควิชาจิตใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของตนเอง การรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเศร้า หรือกังวล การรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่นๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น และยังมีการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีกิจกรรมร่วมกันเช่น การทำบุญ ประเพณีต่างๆ มีประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา บุญประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น อีกทั้งในปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงชนสารได้จัดให้มีโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยกิจกรรมนี้จะทำในทุกวันศุกร์ของสัปดาห์ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจให้กับผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งดำเนินการเปิดโรงเรียนผู้สูงอายุมาเป็นรุ่นที่ ๒ แล้ว แต่ละรุ่นมีผู้สูงอายุในชุมชนเข้าร่วมไม่น้อยกว่า ๑๒๐ คน ถือเป็น การเสริมสร้างให้ผู้สูงอายุในชุมชนมีสุขภาพจิตใจเข้มแข็งไม่เป็นโรคซึมเศร้า และยังเป็นการพัฒนา ศักยภาพผู้สูงอายุในด้านภูมิปัญญา เพื่อเป็นการดึงภูมิปัญญาที่มีอยู่ในตัวผู้สูงอายุออกมาสร้างเป็น นวัตกรรม และสินค้า เป็นการสร้างรายได้ให้เกิดแก่ผู้สูงอายุ ดังคำกล่าวของนายสุรีย์ เขียนจุม (นาม สมมติ) อายุ ๖๒ ปี ที่กล่าวว่า

“องค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการเสริมสร้างให้คนชุมชนให้เห็นคุณค่าในการมีชีวิต โดยมีโครงการต่างๆ ที่จะส่งเสริมให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางกายและใจควบคู่กันไป เช่น ส่งเสริมในด้านการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ที่สามารถเลี้ยงชีพได้โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และยึดหลักความมีศักดิ์ศรี และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด ศักยภาพที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่จะปรับปรุง พัฒนาตนเองได้ ยึดหลักการพึ่งตนเองด้วยการพัฒนาภูมิปัญญาที่ชุมชนมีอยู่ให้ออกมาเป็นรูปธรรมและเป็นสินค้าของชุมชนเช่นการสานกระติบข้าวเป็นการสร้างรายได้แก่คนในชุมชน และยังได้ร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาจิตใจเพื่อการอยู่ร่วมในชุมชนอย่างมีความสุขการเช่น การได้ร่วมทำบุญประเพณีต่างๆ มีประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา บุญประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น และในปัจจุบันตนได้เข้าร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงชนสารที่ได้จัดให้มีโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยกิจกรรมนี้จะทำในทุกวันศุกร์ของสัปดาห์มีรถคอยรับส่งถึงบ้าน”^๑ ซึ่งสอดคล้องกับนายธงสิน แก้วทุม (นามสมมติ) อายุ ๖๕ ปี ที่กล่าวว่า

^๑ อยู่บ้านเลขที่ ๒๙ บ้านนาเพียง หมู่ ๖ ต.หนองกงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, สัมภาษณ์ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

“ตนได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ เช่นได้เข้าร่วมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารที่จัดขึ้นมีการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุในวันศุกร์ซึ่งตนได้สมัครเป็นนักเรียนของโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นรุ่นที่ ๒ แล้ว เพราะเห็นว่า โรงเรียนผู้สูงอายุที่อบต.จัดขึ้นทำให้ผู้สูงอายุได้พบปะพูดคุยกัน ทั้งยังได้ความรู้จากวิทยากรที่ทางอบต.ได้เชิญมาบรรยายในแต่ละครั้ง ได้พัฒนาจิตใจและการอยู่ร่วมในสังคม และยังมีโอกาสได้เรียนรู้ถึงทักษะการใช้ชีวิตในสังคมยุคใหม่ด้วย ทำให้สุขภาพกายและใจดีขึ้นเมื่อได้มาอยู่และทำกิจกรรมร่วมกันทำให้รู้ว่าชีวิตที่เหลือมีค่าต่อการพัฒนาชุมชนและสังคมด้วยการร่วมแชร์ประสบการณ์ที่ตนได้สั่งสมมาตลอดชีวิต”^๒ และซึ่งสอดคล้องกับ นางบุญกอง พานทอง (นามสมมติ) อายุ ๗๒ ปี ที่กล่าวว่า

“การได้มาร่วมกิจกรรมที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารจัดขึ้นทำให้คุณภาพชีวิตของตนขึ้น เพราะถ้าอยู่บ้านจะรู้สึกเหงาทำให้จิตใจหดหู่เพราะไม่มีเพื่อนจะพูดคุยพอได้มาร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุได้มานั่งฟังวิทยากรผู้ที่มีความรู้ในด้านต่างๆ มาพูดให้ฟังทำให้ได้ความรู้และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งได้ถ่ายทอดความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาที่ตนได้สั่งสมมาคือการทอผ้าไหมให้กับเพื่อนในโรงเรียน และทางอบต.จะทำเป็นสินค้าโอท็อปเพื่อจำหน่ายทำให้เกิดรายได้แก่ตนและช่วยในการบำรุงโรงเรียนผู้สูงอายุ และองค์ความรู้ในการทอผ้าไหมนี้จะได้ถูกสืบทอดแก่คนรุ่นลูกหลานต่อไป”^๓

๒. ด้านเศรษฐกิจชุมชน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารได้มีการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งมีคุณภาพ และนำไปสู่การพัฒนาที่ความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้นั้นในทุกภาคส่วนของสังคม ควรผนึกกำลังร่วมกันในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง บนพื้นฐานของทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ทั้งนี้ จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกใหม่ของคนในสังคมให้มุ่งผลประโยชน์ส่วนรวม และปรับวิธีคิดทัศนคติในการดำเนินชีวิตใหม่ ขณะเดียวกันต้องประสานเชื่อมโยงบทบาทภาครัฐ ท้องถิ่นและชุมชนให้มี ส่วนร่วมทำงานด้วยกันได้ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรในท้องถิ่นเศรษฐกิจชุมชนมีลักษณะสำคัญที่เกิดจากสถาบันครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการอยู่รอดของครอบครัวต่อความพอเพียง และต่อความสามารถในการพึ่งตนเอง ตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ชุมชนเป็นตัวของตัวเอง มีพลวัต และสามารถที่จะอยู่รอดด้วยตัวเองได้พัฒนาเคียงคู่ไปกับพัฒนาการของระบบทุนนิยม และถือว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดในชุมชนไม่ว่าจะเป็นการผลิตการบริโภค การจำหน่ายจ่ายแจกที่คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมรับ

^๒ สัมภาษณ์ นามสมมติ, อยู่บ้านเลขที่ ๓๓ บ้านโนนสวรรค์ หมู่ ๕ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^๓ สัมภาษณ์ นามสมมติ, อยู่บ้านเลขที่ ๓๖ บ้านโนนสวรรค์ หมู่ ๕ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

ประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของเศรษฐกิจชุมชนมีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน เช่น วัฒนธรรม ประเพณี สภาพแวดล้อม และความหลากหลายทางทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน มีการนำเอาผลผลิตที่เกิดจากชุมชนมาก่อให้เกิดรายได้ มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ทำให้ทุกคนมีอาชีพ และรายได้พออยู่พอกินกลายเป็นชุมชนสวัสดิวิถี และด้วยการใช้ทฤษฎี SWOT วิเคราะห์ถึงบริบทชุมชนหนองกุงชนสารทำให้พบว่า ชุมชนหนองกุงชนสารมีความพร้อมด้านกายภาพเพราะมีจุดแข็งหลายประการที่เกิดจากการพัฒนาของชุมชนเองเช่นการมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่างๆ ที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน และนำไปสู่ความเป็นชุมชนสวัสดิวิถีดังกล่าวแล้ว ซึ่งถูกขับเคลื่อนตามโครงการ “ไทยนิยม ยั่งยืน” จากการศึกษาที่รัฐบาลปัจจุบัน ที่มีนโยบายลดความเหลื่อมล้ำของสังคมที่มุ่งสร้างรายได้ และความเจริญ ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ โดยให้ภาคเอกชน และภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการร่วมกันกับภาครัฐ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ในภูมิภาคทั่วประเทศ โดยยกระดับผลิตภัณฑ์ และพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลาย เพื่อให้ขายสินค้าได้ อีกทั้งยังมุ่งปรับตัวสู่การค้าแบบสากล โดยต้องมีการเปลี่ยนผ่านยุคการผลิตขั้น ขายสินค้า OTOP ออกจากชุมชน สู่ออกไปตามความต้องการ โดยการจำหน่ายสินค้าที่มีอยู่ในชุมชนที่เกิดจาก ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ แปลงเป็นรายได้ ส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชนโดยรอบ เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง ดังคำกล่าวของ นายวิชัย อัยรา (นามสมมติ) อายุ ๖๔ ปี ที่กล่าวว่า

“จากการสำรวจรายได้ของชุมชนทำให้รู้ว่าโดยเฉลี่ยประชาชนในตำบลหนองกุงชนสารมีรายได้ประมาณ ๔๘,๖๓๙.๕๕ บาท/คน/ปี ทั้งยังมีหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมมาเพื่อการลงทุนทางการเกษตร เป็นหนี้สินแบบผูกพันระยะยาวเพราะการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินของรัฐบาล บางครั้งเป็นหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้เพราะการนำไปใช้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เช่น การนำไปซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก และสร้างที่อยู่อาศัย ทางองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร จึงได้พยายามที่จะหาทางช่วยเหลือ และแก้ปัญหาเพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยยึดหลักการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และส่วนหนึ่งทางอบต. ได้เสริมแนวคิดที่จะนำองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาในด้านต่างๆ ที่เป็นต้นทุนของชุมชนอยู่แล้วมาพัฒนาเพื่อให้เกิดเป็นนวัตกรรม และเป็นสินค้าประจำชุมชนที่สามารถจำหน่ายเพื่อเกิดรายได้เสริมแก่ชุมชน จึงได้จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นเพื่อค้นหาปราชญ์ชาวบ้านในด้านต่างๆ แล้วนำภูมิปัญญาเหล่านั้นมาสร้างเป็นสินค้าออกจำหน่ายเป็นการเสริมรายได้ และยังได้มีการทำงานร่วมกับศูนย์การศึกษาออกเรียน”^๔ ซึ่งสอดคล้องกับ นายสมัย พานสาน (นามสมมติ) อายุ ๖๖ ปี ที่กล่าวว่า

^๔ สัมภาษณ์ นามสมมติ, อยู่บ้านเลขที่ ๒๑ บ้านนาเพียง หมู่ ๖ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

“การสร้างเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ด้วยการพัฒนาภูมิปัญญาที่มีอยู่ให้เกิดรายได้ด้วยการได้รับการพัฒนาศักยภาพจากอบต.ให้มีความเหมาะสม ทำให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกเกิดการพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเอง คิดเป็นทำเป็น มีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา จนทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นมีการรวมตัวกัน สร้างความเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจแก่ชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตามความคาดหวัง และความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อให้เป็นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านเศรษฐกิจ ๒) ด้านสังคมวัฒนธรรม ๓) สิ่งแวดล้อม และสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนคือการรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา สืบสานสืบทอด ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ได้ เกิดความรักความภาคภูมิใจในความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในทรัพยากรของชุมชน และเกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันในที่สุด”^๕

๓. ด้านการสร้างเครือข่ายทางสังคม พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร มีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การมีสมาชิกในชุมชนที่สมัครสมานสามัคคี และมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีค่านิยมอุดมการณ์ที่ส่งเสริมการพึ่งตนเองก็จะทำให้คนหรือชุมชนพึ่งตนเองได้ สนับสนุนให้ประชาชนช่วยเหลือตนเอง การช่วยเหลือจากภายนอกให้อยู่ในขอบเขตที่จะเป็นการช่วยให้เขาได้ช่วยเหลือตนเองได้เท่านั้น ไม่ควรช่วยเหลือทุกอย่างและเพื่อที่จะให้เขาช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งควรจะเริ่มจากสถานการณ์ที่เป็นอยู่ของประชาชนโดยเริ่มจากสิ่งเล็กน้อยและจากสิ่งง่ายไปหาสิ่งยาก ไม่ควรรีบเร่งทำโครงการดำเนินงานแต่ค่อยทำค่อยไปเพื่อให้โอกาสประชาชนได้เรียนรู้จากการทำงานนั้นๆ โดยพยายามใช้ทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุดหลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วม คือ หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่างให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้เขาเป็นผู้ตัดสินใจทำงานลงมือทำงานตามที่เขาได้ตัดสินใจไปแล้วด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการทำให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการของประชาชนทำให้ประชาชนได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง และจะต้องไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะจะต้องมาจากทุกชนชั้นของชุมชน ตั้งแต่คนร่ำรวยที่สุดจนถึงคนยากจนที่สุดของชุมชน จะเลือกที่รักมักที่ชังไม่ได้ ยึดหลักการประชาธิปไตยในการดำเนินงาน ทุกคนจะต้องมีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกันไม่มีใครใหญ่กว่ากัน ยากดีมีเงิน หรือระดับการศึกษา โดยถือว่าเป็นคนหนึ่งที่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียงหรือการออกเสียงตามหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงานหลักการใช้ประโยชน์จากผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลในชุมชนที่มีผู้เคารพนับถือไว้วางใจมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด การตัดสินใจของประชาชนในชุมชน ผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นผู้ช่วยเผยแพร่ให้เกิดความนิยม จูงใจ

^๕ สัมภาษณ์ นามสมมติ, อยู่บ้านเลขที่ ๒๑ บ้านโคกสทกรณ หมู่ ๓ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

ประชาชนให้มาร่วมงานอย่างมีประสิทธิภาพและบางครั้งยังช่วยเป็นวิทยากรให้ได้อีกด้วยหลักความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นของตนเองซึ่งเหมือนคล้ายคลึงหรือต่างไปจากชุมชนอื่นผู้มีหน้าที่พัฒนาจำต้องทราบรายละเอียดและยึดถืออย่างน้อย ขั้นแรกๆ ในการเข้าสู่ชุมชนต้องวางโครงการการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความเชื่อก่อนต่อมาภายหลังเห็นว่าสิ่งใดควรปรับปรุง แก้ไข จึงค่อยทำไปที่ละเล็กละน้อย โดยให้ประชาชนได้รับความกระทบกระเทือนน้อยที่สุดหรือไม่รู้สึกเลยและทั้งนี้เพราะเห็นดีเห็นงามในการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วยหลักการประเมินผล การประเมินผลเป็นหลักการที่ดีของทุกโครงการ การที่ได้มีการประเมินผลงานภายหลังที่ได้ดำเนินการไปแล้วชั่วระยะเวลาหนึ่ง เป็นการตรวจสอบว่าโครงการนั้นได้ดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไรจะได้หาทางแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้น และจะได้วิธีการที่ดีกว่ามาดำเนินงานต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวของนายบุญมี สุขไชยยะ (นามสมมติ) อายุ ๖๒ ปี ที่กล่าวว่า

“ในชุมชนหนองกุงชนสารมีการสร้างเครือข่ายเพื่อการประกอบธุรกิจชุมชนในปัจจุบันมีความสำคัญมากเพราะมันยังหมายถึง ขบวนการทางสังคม ที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนต่างๆที่มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน และร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเจริญรุ่งเรือง โดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน และถือว่าเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นการสร้างแนวคิดใหม่ที่ทำให้มีการจัดความสัมพันธ์ภายในองค์กรหนึ่งระหว่างคนในองค์กร และระหว่างองค์กรนั้นกับองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง”^๖ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนายสมาน ดรพินิจ (นามสมมติ) อายุ ๖๔ ปี ที่กล่าวว่า

“กิจกรรมสำคัญที่สุดที่เครือข่ายทุกเครือข่ายทำร่วมกัน คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ทำให้ด้านหนึ่งหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน อีกด้านหนึ่งทำให้กิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเป็นการประสานพลัง เป็นการใช้ทรัพยากร ใช้พลังงาน อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการณรงค์เรื่องต่างๆถ้าทำเป็นเครือข่ายจะได้ผลมากกว่า”^๗ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนางสุนันทา วัดกลาง (นามสมมติ) อายุ ๕๖ ปี ที่กล่าวว่า

“ในการสร้างเครือข่ายชุมชนที่มีลักษณะคล้ายๆ กันถือเป็นเงื่อนไขสำคัญของเครือข่ายที่ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์สื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างสมาชิก อาจมีผู้ประสาน ซึ่งเป็นบุคคลหรือกลุ่มประสาน ซึ่งดำเนินกิจกรรมการประสาน แต่ไม่ใช่เป็นผู้ดำเนินการแทนสมาชิกเครือข่ายในทุก

^๖ สัมภาษณ์ นามสมมติ, อยู่บ้านเลขที่ ๑๓๕ บ้านหัน หมู่ ๔ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^๗ สัมภาษณ์ นามสมมติ, อยู่บ้านเลขที่ ๒๗ บ้านโคกสทกรณ์ หมู่ ๓ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

เรื่อง เครือข่ายอาจเป็นเครือข่ายแบบผสมผสานระหว่างสมาชิกที่แตกต่างกันในสถานภาพ เช่น เป็นผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักธุรกิจ นักวิชาการ แต่เมื่อทุกคนมีเป้าหมายร่วมกันก็สามารถเป็นเครือข่ายได้ อีกแบบหนึ่ง คือ เครือข่ายขององค์กรหรือคนที่มีสถานภาพเดียวกัน อาชีพเดียวกัน ระดับเดียวกัน เช่น เกษตรกร กลุ่มอาชีพ ที่แต่ละชุมชนมีเหมือนกัน”^๘

๔. ด้านความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร ได้ส่งเสริม และสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เพื่อลดอัตราความเสี่ยงทางรายได้ของเกษตรกรตามแนวการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ ส่งเสริมให้มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและศิลปหัตถกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ในครัวเรือน และสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ ส่งเสริม และสนับสนุนการประกอบอาชีพแก่ประชาชน โดยจัดให้มีตลาดกลางเพื่อจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร หรือสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกตามภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนและส่งเสริมธุรกิจชุมชน ร้านค้าชุมชน ร้านค้าสหกรณ์การเกษตร ให้สามารถเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม เข้มแข็ง และทั่วถึงด้วยการให้ความรู้ ด้านการจัดการ การตลาด รวมทั้งข้อมูลข่าวสาร ส่งเสริมสนับสนุนเงินจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนในเขตตำบลอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องเพื่อพัฒนาอาชีพ และรายได้ของประชาชนโดยให้ประชาชนวางแผน และบริหารจัดการกันเอง และส่งเสริม และสนับสนุนการฝึกอาชีพระยะสั้นตามความต้องการของชุมชน เพื่อส่งเสริมอาชีพ และเพิ่มรายได้แก่ ประชาชน พัฒนา และปฏิรูปการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพมุ่งสัมฤทธิ์ผลของการบริหารงบประมาณ และการบริการประชาชน เสริมสร้างและพัฒนาความร่วมมือให้สามารถรองรับภารกิจที่จะได้รับการถ่ายโอนจากส่วนราชการต่างๆ ตามกฎหมายตลอดจนสร้างระบบการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้าง และสนับสนุนกระบวนการพัฒนาและตัดสินใจในการบริหารจัดการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อความเป็นระบบโปร่งใส ยุติธรรม ร่วมคิด ร่วมรับผิดชอบ และร่วม ตัดสินใจระหว่างประชาชนกับองค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลได้เพิ่มมาตรการในด้านการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ดังนี้

- ๑) เพิ่มมาตรการ การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน
- ๒) พัฒนาศักยภาพของประชาชนในการจัดการปัญหาด้วยตนเองด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม

^๘ สัมภาษณ์ นามสมมติ, อยู่บ้านเลขที่ ๒๑ บ้านนาเพียง หมู่ ๖ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

๓) ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจและสามารถแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถป้องกันและพึ่งพาตนเองได้

๔) ปรับปรุง และพัฒนาระบบป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้สามารถช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕) ส่งเสริมจิตสำนึกให้ประชาชนเกิดความร่วมมือร่วมใจในการรักษาความปลอดภัย และทรัพย์สินโดยการจัดตั้งอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยในตำบล และเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุขภายในชุมชน เป็นต้น

และนอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารนี้ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนขึ้น และได้ดำเนินการฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำนวน ๔ รุ่น (๒๕๐ คน) เพื่อเป็นการจัดเตรียมบุคลากรให้พร้อมสำหรับการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย และได้จัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อรถบรรทุกน้ำเพื่อใช้ในการดังกล่าว จำนวน ๑ คัน รถยนต์ส่วนกลาง ๑ คัน รถยนต์กู้ชีพ จำนวน ๑ คัน และได้ทำความตกลงกับโรงพยาบาลภูเวียง เกี่ยวกับการให้บริการแพทย์ฉุกเฉิน เพื่อกิจการดังกล่าว จำนวน ๑ คัน สนับสนุนน้ำมันเชื้อเพลิงให้กับ รถยนต์ดับเพลิง และรถบรรทุกน้ำ ตลอดถึงการดำเนินโครงการเพื่อบรรเทาปัญหาน้ำอุบิโศก-บริโศก ของประชาชน เช่น การก่อสร้างประปาหมู่บ้าน เพื่อเป็นการเสริมสร้างด้านความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของคนในชุมชน ดังคำกล่าวของนายวิชัย อัยรา (นามสมมติ) อายุ ๖๔ ปี นายกองคการ บริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร ที่กล่าวว่า

“องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารได้มีแผนงานในด้านความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของคนในชุมชนเพื่อเพิ่มมาตรการ การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ ประชาชนด้วยการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการจัดการปัญหาด้วยตนเองด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมรวมถึงได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจ และสามารถแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถป้องกัน และพึ่งพาตนเองได้ มีการปรับปรุงและพัฒนาระบบป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยให้สามารถช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ส่งเสริมจิตสำนึกให้ประชาชนเกิดความร่วมมือร่วมใจในการรักษาความปลอดภัยและทรัพย์สินโดยการจัดตั้งอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยในตำบล และเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาเสพติด และอบายมุขภายในชุมชน และได้มีการดำเนินการจัดตั้งศูนย์อาสาสมัครป้องกัน ภัยฝ่ายพลเรือนขึ้น และได้ดำเนินการฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำนวน ๔ รุ่น มี สมาชิกทั้งสิ้น ๒๕๐ คน เพื่อเป็นการจัดเตรียมบุคลากรให้พร้อมสำหรับการป้องกัน และบรรเทาสา

ธารณภัย เป็นต้น”^๙ ซึ่งสอดคล้องกับนายสุรีย์ เขียนจุม (นามสมมติ) อายุ ๖๓ ปี รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร ที่กล่าวว่า

“ในด้านความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร ได้มีการพัฒนาและปฏิรูปการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพ มุ่งสัมฤทธิ์ผลของการบริหารงบประมาณ และการบริการประชาชน เสริมสร้างและสนับสนุนกระบวนการพัฒนา และตัดสินใจในการบริหารจัดการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อความเป็นระบบโปร่งใส ยุติธรรม ร่วมคิด ร่วมรับผิดชอบ และร่วม ตัดสินใจระหว่างประชาชนกับองค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานให้มีจิตสำนึกในหน้าที่และปฏิบัติงานอย่างสุจริต โปร่งใส ปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีรายได้เพียงพอต่อการบริหารกิจการด้านต่างๆ พัฒนาระบบและประสิทธิภาพของการประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านในเขตตำบล ตลอดจนส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นศูนย์กลางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืน”^{๑๐} ซึ่งสอดคล้องกับนายจตุรงค์ แก้วโพธิ์น้อย (นามสมมติ) อายุ ๖๒ ปี รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร ที่กล่าวว่า

“องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร ได้ส่งเสริมให้มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและศิลปหัตถกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ในครัวเรือน และสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ ส่งเสริม และสนับสนุนการประกอบอาชีพแก่ประชาชน โดยจัดให้มีตลาดกลางเพื่อจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร หรือสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกตามภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนและส่งเสริมธุรกิจชุมชน ร้านค้าชุมชน ร้านค้าสหกรณ์การเกษตร ให้สามารถเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม เข้มแข็ง และทั่วถึงด้วยการให้ความรู้ ด้านการจัดการ การตลาด รวมทั้งข้อมูลข่าวสาร ส่งเสริมสนับสนุนเงินจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนในเขตตำบลอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องเพื่อพัฒนาอาชีพ และรายได้ของประชาชนโดยให้ประชาชนวางแผน และบริหารจัดการกันเอง”^{๑๑}

^๙ สัมภาษณ์ นามสมมติ, อยู่บ้านเลขที่ ๒๑ บ้านนาเพียง หมู่ ๖ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นามสมมติ, อยู่บ้านเลขที่ ๒๙ บ้านนาเพียง หมู่ ๖ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นามสมมติ, อยู่บ้านเลขที่ ๓๘ บ้านนาเพียง หมู่ ๖ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

๕. ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยเน้นชุมชนเป็นตัวตั้งประกอบไปด้วย คือ

๑) ภูมิปัญญาและความรู้ที่สืบสานและประยุกต์ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก

๒) องค์กรชุมชนและกลุ่มผู้นำที่มีคุณธรรม และภูมิปัญญารวมถึงการจัดตั้งกลุ่มและจัดระเบียบชุมชน

๓) เวทีการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและการบูรณาการจากภายนอก

ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนเองได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเองโดยไม่ต้องยึดติดกับหน่วยงานภาครัฐมากเกินไป ไม่ต้องรอคอยให้หน่วยงานใดเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ หรือกิจกรรม ชุมชนเองต้องมองตัวเองเป็นหลัก และพร้อมใจที่จะสละเวลาของตนเองเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน โดยการหมั่นศึกษาหาข้อมูล เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนสามารถจัดการความรู้ร่วมกัน นั่นคือ การเอาความรู้ที่ได้มาจากการปฏิบัติ และความรู้จากผู้อื่นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน การถอดบทเรียน และการจัดการความรู้จึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชน ถือว่าเป็นต้นทุนของชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยสรุปทรัพยากรของชุมชนมี ๒ ประเภท คือ

๑) สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ได้แก่ อากาศ แม่น้ำ ลำคลอง ฟ้า ดิน ภูเขา ป่าไม้ และสัตว์อื่นๆ เป็นต้น

๒) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ บ้านเรือน โรงเรียน ถนน รถยนต์ เขื่อนเก็บน้ำ ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ และสังคมด้วย

สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ประกอบกันขึ้นเป็นชุมชน โดยมีขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบเศรษฐกิจ และสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้น และข้อจำกัดทางธรรมชาติเป็นกฎเกณฑ์ และเป็นหลักการสำหรับการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เพื่อให้เกิดการดำรงชีวิตอย่างผาสุก และเสริมสร้างคุณภาพแห่งชีวิต และถือได้ว่าในแต่ละชุมชนก็จะมีสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศ ทัศนคติ และนิสัยใจคอของผู้คนที่อยู่อาศัยในชุมชนด้วย เช่น บางแห่งอาจอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้ บางแห่งอาจมีความกว้างใหญ่ไพศาลของทะเลและบางแห่งก็สลับซับซ้อนด้วยทิวเทือกเขา มีภูเขา มาก สิ่งแวดล้อมในบางแห่งเหมาะที่จะใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยว บางแห่งก็เหมาะที่จะใช้ทำการเกษตรกรรม เป็นต้น ซึ่งแต่ละชุมชนต่างได้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันไป ตามลักษณะของสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ และโดยความเป็นจริงแล้วสิ่งแวดล้อมได้ให้ประโยชน์แก่คนในชุมชนน้อยอย่างมากมายมหาศาล เราใช้สิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต เป็นปัจจัยในการประกอบอาชีพ ให้

เป็นกฎเกณฑ์และแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตของสังคม ใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งรวมของ ความสวยงามตามธรรมชาติ และเป็นแหล่งที่เราสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจในเรื่องธรรมชาติได้

๖. ด้านวัฒนธรรมชุมชน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารมีวัฒนธรรม ต่างๆ ที่เป็นสิ่งที่มีมูลค่า และให้คุณค่าต่อวิถีชีวิตของสังคม แต่ทว่าทางวัฒนธรรมหลายเรื่องมีความ เป็นนามธรรมสูง เช่น วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เป็นพลวัตร สามารถเปลี่ยนแปลง และถ่ายทอดข้าม สังคม กลุ่มคน สถานที่ และเวลาได้ตลอด การนำทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนา และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนที่ต้องมีการบริหารจัดการที่ดี และตั้งอยู่บนหลักการ ที่สำคัญ คือการเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนาวัฒนธรรมอย่างเป็นองค์รวมการ สร้างความสมดุล และความยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เนื่องจากทางวัฒนธรรมมี การเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งอาจมีผลมาจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารการมีปฏิสัมพันธ์ ของสังคมโลก การเลื่อนไหลหรือการกระจายทางวัฒนธรรม จึงก่อให้เกิดการผสมผสานทาง วัฒนธรรมการร่วมมือกันธำรงรักษาไว้ให้คงอยู่ และพัฒนาต่อยอดให้เกิดมูลค่าต่อคนในชุมชน สังคม และส่งผลต่อเศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ คงไม่ใช่เรื่องง่าย แต่หากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ช่วยกันปลูกฝังและส่งเสริมการตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม ร่วมสืบสานและพัฒนาอย่าง ต่อเนื่องแล้วจะสามารถสร้างสิ่งที่ดีคืนกลับสู่สังคม ชุมชน อันเป็นที่รักของเราได้ไม่ยากนัก ทาง วัฒนธรรมชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร มีความโดดเด่นของเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความหลากหลายในทุกพื้นที่ และคุณลักษณะที่ดีของคนไทย ซึ่ง จะต้องนำมาต่อยอดและบริหารจัดการเพื่อสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์และบริการ เพื่อ ประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งมีคุณภาพ และนำไปสู่ การพัฒนาที่ความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้นั้นในทุกภาคส่วนของสังคม ควรผนึกกำลังร่วมกันในการ ขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานของทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ทั้งนี้ จำเป็นต้องสร้าง จิตสำนึกใหม่ของคนในสังคมให้มุ่งผลประโยชน์ส่วนรวม และปรับวิถีคิดทัศนคติในการดำเนินชีวิตใหม่ ขณะเดียวกันต้องประสานเชื่อมโยงบทบาทภาครัฐ ท้องถิ่นและชุมชนให้มี ส่วนร่วมทำงานด้วยกันได้ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรในท้องถิ่น ดังนั้นทาง วัฒนธรรมชุมชน จึงเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน แนวทางการดำรงชีวิตที่สั่งสมจากอดีต และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น สามารถนำมาแปลงเป็นสิ่งที่มีความหมายและมีมูลค่าที่ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อ วิถีชีวิต และสังคม

และถือว่าวัฒนธรรมชุมชนเป็นต้นทุนของชุมชนซึ่งเป็นสิ่งหล่อหลอมทำให้เกิด ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนหนองกุงชนสาร ที่มีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนเกือบทุกด้าน ทั้งจารีตประเพณีซึ่งเป็นเรื่องของศีลธรรม ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม คือสิ่งที่ชุมชนนิยมประพฤติปฏิบัติต่อเนื่องสืบกันมาเป็นเวลานาน จน

ยึดถือกันในชีวิตใจว่าต้องปฏิบัติเช่นนั้น จึงจะเกิดความสุขความเจริญ หรือ สิ่งที่คนในสังคมยึดถือปฏิบัติสืบต่อกัน ก้นมานาน มีคุณค่าทางชีวิต มักแฝงไปด้วยศีลธรรมจรรยา ความคิด ความเชื่อ เช่น การปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสม รวมถึงการมีประเพณีต่างๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญตามขนบธรรมเนียมของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่

๑) ขนบธรรมเนียมประเพณีส่วนบุคคลหรือประเพณีครอบครัว เป็นเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว โดยเฉพาะ เช่น ประเพณีการเกิด ประเพณีเกี่ยวกับการศึกษา ประเพณีการบวช ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการตาย

๒) ขนบธรรมเนียมประเพณีสังคม เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ทุกคนในชาติต้องกระทำร่วมกัน เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง ถือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีของคนในชาติ

๓) ขนบธรรมเนียมประเพณีเกี่ยวกับศาสนา เป็นธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติกันในวันสำคัญทางศาสนาโดยศาสนิกชนจะพร้อมใจกันไปร่วมงานที่วัด หรือศาสนสถานของศาสนานั้นๆ ถ้าเป็นพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา

๔) ขนบธรรมเนียมประเพณีเกี่ยวกับอาชีพ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกิดจากความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพท้องถิ่น เช่น ประเพณีแห่นางแมว ประเพณีสู้ขวัญข้าว ประเพณีบุญบั้งไฟ^{๑๒}

จากวัฒนธรรมประเพณีชุมชนดังกล่าวมานี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะยึดโยงและเสริมสร้างจิตของคนในชุมชนให้เข้มแข็งและสามารถนำไปปรับใช้เป็นกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น ต่อไป ดังคำกล่าวของ นายจตุรงค์ (นามสมมติ)อายุ ๖๒ ปีที่กล่าวว่า

“วัฒนธรรมชุมชนหนองกุงชนสารที่ได้ถือปฏิบัติกันอย่างยาวนานคือการมีความเคารพต่อผู้อาวุโสและผู้ที่ได้รับยกย่องว่าเป็นปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้ที่ทรงภูมิปัญญาเนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญแก่ผู้มีประสบการณ์ จึงมีความเคารพผู้อาวุโสเพราะถือว่าผู้อาวุโสมีประสบการณ์มากกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เอง และนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเป็นเทคนิควิธี เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้าง และทางลึกที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แล้วนำมาแก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิตในชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย และซึ่งถือว่าเป็นองค์ความรู้ และเทคนิคที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา และ

^{๑๒} ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย, <http://civicduty๑๒๓๔๕.blogspot.com/๒๐๑๕/๐๘/blog-post_๘๗.html>, ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๒.

การตัดสินใจ ซึ่งได้สืบทอด และเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน”^{๑๓} ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ นางสุภัททิภา (นามสมมติ) อายุ ๔๑ ปี ที่กล่าวว่า

“วัฒนธรรมชุมชนถือเป็นต้นทุนทางสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความหลากหลายที่แฝงอยู่กับประชาชน ชาวบ้านที่สั่งสมองค์ความรู้มาแต่ครั้งบรรพบุรุษซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ดีของชุมชน ซึ่งจะต้องนำมาต่อยอดและบริหารจัดการเพื่อสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ และบริการ เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งมีคุณภาพ และนำไปสู่การพัฒนาที่มีความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้นั้นในทุกภาคส่วนของสังคม ควรผนึกกำลังร่วมกันในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานของทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ ทั้งนี้จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกใหม่ของคนในสังคมให้มุ่งผลประโยชน์ส่วนรวม และปรับวิถีชีวิตทัศนคติในการดำเนินชีวิตใหม่ ที่นำไปสู่ความมุ่งมั่นคง และยั่งยืนของชุมชน”^{๑๔} ซึ่งสอดคล้องกับนายวันเฉลิม (นามสมมติ) อายุ ๓๒ ปี ที่กล่าวว่า

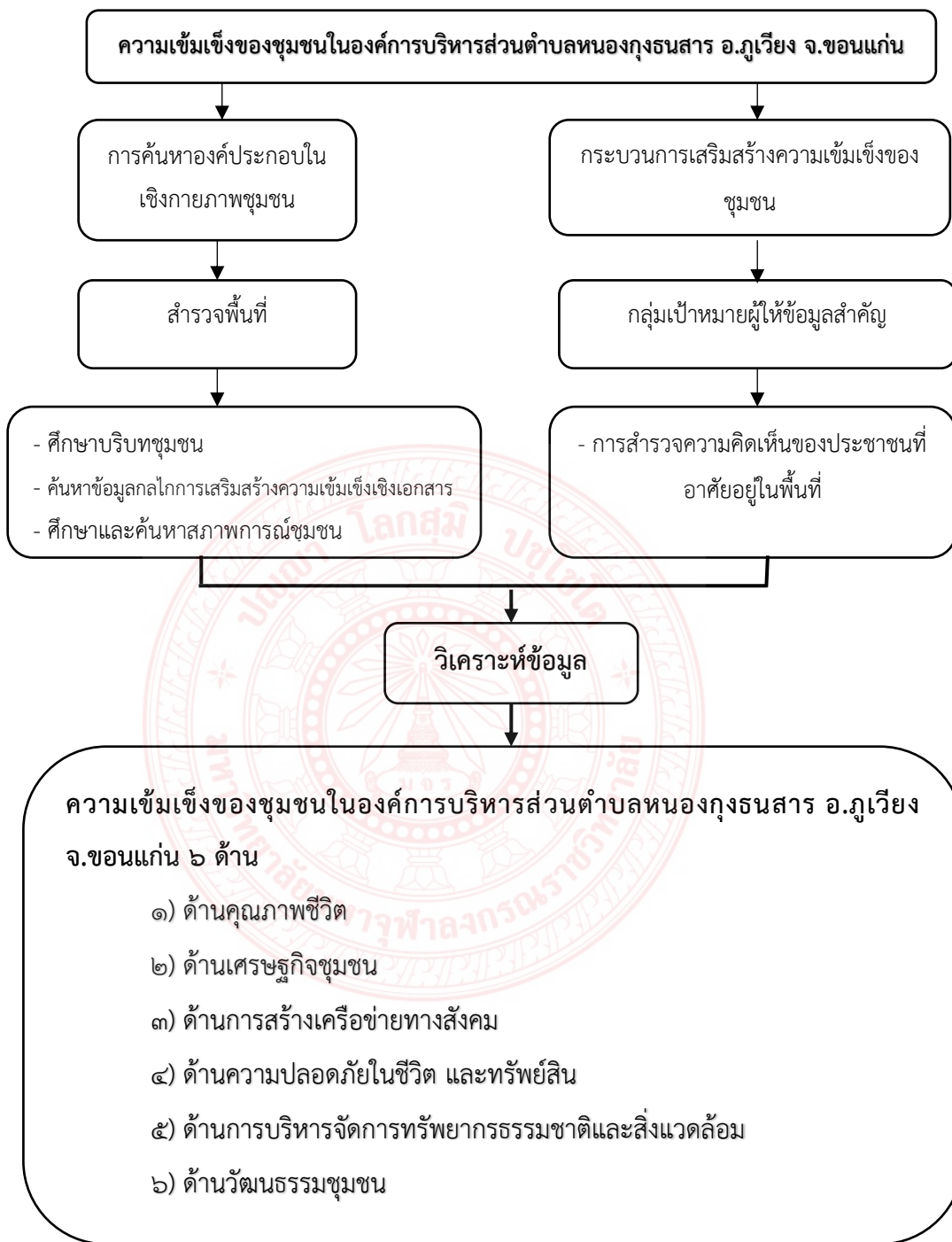
“วัฒนธรรมชุมชนที่มีฐานมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นองค์ความรู้จากชาวบ้านที่มาจากประสบการณ์ การสืบทอดจากบรรพบุรุษ และเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบไปด้วยหลักคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง คน ธรรมชาติ สิ่งเหนือธรรมชาติ องค์ความรู้ของชาวบ้าน ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน และภูมิปัญญาชาวบ้านก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นของสังคมชุมชนการพัฒนาประเทศตามแนวคิดเดิมได้ก่อให้เกิดความแตกแยกขึ้นในชุมชน ยิ่งความเจริญทางด้านวัตถุมีมากเท่าใด ผู้คนก็จะถูก ตัดขาดจากกันทางสังคมมากเท่านั้น การปรากฏตัวของภูมิปัญญาชาวบ้านได้จุดดิ่งให้ผู้คนที่แยกจากนั้นให้หันหน้าเข้าหากันอีกครั้งหนึ่งได้ว่าบทบาทของภูมิปัญญาชาวบ้านทั้งในด้านการประยุกต์วัฒนธรรมชุมชนเพื่อการพัฒนา การสร้างกลไกใหม่ทางสังคมวัฒนธรรม และการสร้างสรรค์สถาบันของชุมชนดังที่ได้กล่าวข้างต้น ต่างมีส่วนอย่างมากต่อการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้สังคมชุมชน”^{๑๕}

สรุปเป็นกระบวนการวิจัยเพื่อสืบค้นความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ที่เป็นต้นทุนเดิม และถูกบรรจุไว้ในแผนพัฒนาประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒-๒๕๖๓ ผู้วิจัยสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ มี ๖ ด้าน ดังนี้

^{๑๓} สัมภาษณ์ รองนายก อบต.หนองกุ้งชนสาร คนที่ ๑, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นักวิชาการศึกษา อบต.หนองกุ้งชนสาร, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นักวิชาการตรวจสอบภายใน อบต.หนองกุ้งชนสาร, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

ภาพที่ ๔.๑ กระบวนการวิจัยเพื่อสืบค้นความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๔.๓ เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น พบว่า

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในวัตถุประสงค์ที่ ๑ เกี่ยวกับความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ใน ๖ ด้าน ประกอบด้วย ๑) คุณภาพชีวิต ๒) เศรษฐกิจชุมชน ๓) การสร้างเครือข่ายทางสังคม ๔) ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ๕) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๖) วัฒนธรรมชุมชน มาแล้วนั้นทำให้พบว่าชุมชนหนองกุงชนสารมีความเข้มแข็งที่เป็นต้นทุนเดิมของชุมชนอยู่แล้วที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร และจากแหล่งพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ครั้งที่ ๒ ในวันศุกร์ที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓ ได้ร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มชาวบ้านในนามโรงเรียนผู้สูงอายุประจำตำบลหนองกุงชนสาร โดยการดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร เป็นผู้กำกับดูแล ซึ่งเปิดทำการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ มาเป็นรุ่นที่ ๒ ซึ่งมีผู้สูงอายุในชุมชนต่างๆ ในเขตตำบลหนองกุงชนสารเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๒๐ คน หลังจากได้เข้าร่วมสังเกตการณ์ และมีส่วนร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุแล้วผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน ๑๕ คน ประกอบด้วย

๑. พระมหาจรรยา กิตติปัญญา (ผู้วิจัย)
๒. ผศ.ดร.จรัส ลีกา (ผู้ดำเนินรายการ)
๓. นายวิชัย อัยรา (นายก อบต.)
๔. นายจตุรงค์ แก้วโพธิ์น้อย (รองนายก อบต.คนที่ ๑)
๕. นายสุริย์ เขียนจุม (รองนายก อบต.คนที่ ๒)
๖. นายวิญญู พิมพ์พงษ์ (ปลัด อบต.)
๗. นางสุดสงวน พรหมเวียง (ผู้อำนวยการกองการศึกษาฯและวัฒนธรรม)
๘. นายวันเฉลิม เมืองโพธิ์ (นักวิชาการตรวจสอบภายใน)
๙. นายสุรชัย เสนาเหล่า (นิติกร)
๑๐. นางสุนันทา วัดกลาง (ผู้อำนวยการศูนย์เด็กเล็ก)
๑๑. นางสุภัทวิภา สุวรรณราช (นักวิชาการศึกษา)
๑๒. นางรัญชนา บุคตา (ผช.เจ้าพนักงานธุรการ)
๑๓. นางสาวนันทน์ภัส มาสำแดง (พนักงานจ้างเหมาบริการ)
๑๔. นายบุญมี สุไชยยะ (ปราชญ์ชาวบ้าน)
๑๕. นายสมัย พานสาน (ปราชญ์ชาวบ้าน)

จากการสนทนากลุ่มถึงกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ในประเด็นต่างๆ จากการลงพื้นที่ และการศึกษาเอกสารคู่มือการบริหารงาน และเอกสารรายงานการดำเนินงาน/กิจกรรมประจำปี ๒๕๖๒ (๕) ระยะที่ ๕ การสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แล้วนำข้อมูลไปสู่การจัดทำเวทีประชาคมในชุมชนหรือพื้นที่ โดยการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และจัดทำประชาพิจารณ์ในชุมชนหรือพื้นที่ โดยการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และจัดทำประชาพิจารณ์ หลังจากนั้น จึงดำเนินการลงมือปฏิบัติการวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ คือกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ทำสังเคราะห์เป็นกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ได้ ๕ ประเด็นสำคัญดังนี้

- ๑) ด้านการประชาสัมพันธ์/และการให้ความรู้
- ๒) ด้านการประชุม
- ๓) ด้านการทำประชาคมชุมชน
- ๔) ด้านการจัดทำแผน
- ๕) ด้านการติดตามและประเมินผล

ซึ่งประเด็นสำคัญทั้ง ๕ ด้าน ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ดังนี้

๑) **ด้านการประชาสัมพันธ์ และการให้ความรู้** จากการลงพื้นที่วิจัย การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ถึงเรื่องคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชน การสร้างเครือข่ายทางสังคม ความปลอดภัยในชีวิต/ทรัพย์สิน และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชน พบว่า งานประชาสัมพันธ์เป็นงานสื่อสัมพันธ์ที่มีความสำคัญ และเป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวาง มีระบบงานที่ซับซ้อน แต่งานประชาสัมพันธ์จะช่วยส่งเสริมลักษณะความเป็นผู้นำขององค์การ และบุคคล ทั้งยังช่วยให้เกิดความเข้าใจ ความร่วมมือทั้งจากพนักงานภายในและจากประชาชนภายนอกด้วย นับว่างานประชาสัมพันธ์มีคุณค่าต่อสถาบันต่างๆ เป็นอย่างยิ่ง จากวิสัยทัศน์องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร ที่ว่า “ชุมชนก้าวหน้า พัฒนาคน พัฒนางาน ก้าวสู่บริการที่เป็นเลิศ” การพัฒนา อบต.หนองกุงชนสาร ยังสวนทางกับวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ ที่ผ่านมานั้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าการพัฒนาคน จึงควรพัฒนาคนควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ผู้วิจัยจึงเห็นว่า กระบวนการประชาสัมพันธ์ และการให้ความรู้นี้เป็นกระบวนการที่สามารถสื่อสารถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และการให้ความรู้ในด้านต่างๆ ที่

เป็นแผนนโยบายและกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารที่สื่อถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงเป็นการสื่อสารโดยตรงในลักษณะการเดินเข้าไปบอกที่ไม่ใช่เทคโนโลยีเช่น ไลน์ หรือเฟสบุ๊ค แต่อาศัยวิธีการของปราชญ์ชาวบ้านผู้ที่มีบทบาทในการเป็นผู้ทำหน้าที่หลักตลอดทั้งกระบวนการสื่อสารภูมิปัญญา ผ่านสื่อ และช่องทางการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ เป็นการบอกเล่าที่ทำผ่านวิถีวัฒนธรรม และกิจกรรมของชุมชน อาจจัดเป็นการสื่อสารในรูปแบบของการประชุมร่วมกันระหว่างกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชน โดยเป็นการสนทนากลุ่ม และการประชุมในระดับผู้นำกลุ่ม และการประชุมสมาชิกในกลุ่มรูปแบบการสื่อสารจึงมีทั้งที่ไม่เป็นทางการ และแบบเป็นทางการ และเป็นการสื่อสารทั้งแนวนอน และแนวตั้ง โดยส่วนใหญ่เป็นการสนทนา และการประชุมเพื่อชี้แจงข้อมูลข่าวสารหรือเหตุการณ์ประจำวัน และเมื่อวิเคราะห์ถึงกระบวนการสื่อสารของชุมชนแล้วจะพบว่า กระบวนการที่นิยมใช้เพื่อการสื่อสารคือ ๑) การใช้เสียงตามสายของชุมชนเพื่อสื่อสารให้สมาชิกในชุมชนได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับ ข่าวสารทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี ๒) การติดป้ายประชาสัมพันธ์ เป็นการสื่อสารเพื่อให้คนในชุมชนได้รับรู้ถึงกิจกรรมเฉพาะที่จะจัดหรือทำขึ้นในระยะเวลาที่กำหนดเมื่อหมดเขตของการประชาสัมพันธ์แล้วก็เก็บป้ายออก ๓) การจัดการประชุม เป็นการนัดคนในชุมชนมาเพื่อชี้แจงกิจกรรมต่างของชุมชนที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ในกระบวนการทั้ง ๓ วิธีนี้สามารถทำไปพร้อมๆ กันก็ได้หรืออาจใช้วิธีการสื่อสารเพียงอย่างเดียวแต่มีเป้าหมายคือสร้างความเข้าใจให้กับคนในชุมชนให้ตระหนักถึงการประชาสัมพันธ์

ส่วนด้านการให้ความรู้ถึงกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น พบว่า การให้ความรู้แก่ชุมชนถือว่ามี ความสำคัญอย่างยิ่ง เช่น การให้ความรู้ด้านยาเสพติด เป็นการสกัดกั้นไม่ให้ยาเสพติดทุกชนิดเข้าไปแพร่ระบาดในชุมชน เพราะสาเหตุของการติดยาเสพติดที่สำคัญในชุมชนมาจากคนในชุมชนขาดความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของยาเสพติด เห็นว่ายาเสพติดบางชนิดเป็นสารกระตุ้นให้ทำงานได้ปริมาณ มากจึงนำมาใช้เสพสุดท้ายทำให้ติดยาเสพติดนั้นในที่สุด เนื่องจากพิษภัยหรือโทษของสารเสพติดที่ เกิดแก่ผู้หลงผิดไปเสพสารเหล่านี้เข้า ซึ่งเป็นโทษที่มองไม่เห็นชัด เปรียบเสมือนเป็นฆาตกรเงียบ ที่ ทำลายชีวิตบุคคลเหล่านั้นลงไปทุกวัน ก่อปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสุขภาพ ก่อความเสื่อมโทรม ให้แก่สังคมและบ้านเมืองอย่างร้ายแรง เพราะสารเสพติดทุกประเภทที่มีฤทธิ์เป็นอันตรายต่อร่างกาย ในระบบประสาท สมอง ซึ่งเปรียบเสมือนศูนย์บัญชาการของร่างกายและชีวิตมนุษย์ การติดยาเสพติดเหล่านั้นจึงไม่มีประโยชน์อะไรเกิดขึ้นแก่ร่างกายเลย แต่กลับจะเกิดโรคและพิษร้ายต่างๆ จนอาจ ทำให้เสียชีวิต หรือ เกิดโทษและอันตรายต่อครอบครัว เพื่อนบ้าน สังคม และชุมชนต่างๆ ต่อไปได้อีก ในการให้ความรู้จำเป็นต้องแสวงหาความร่วมมือกับภาครัฐและประชาชนในทุกรูปแบบ เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชนให้หมดสิ้นไปหรือเพื่อลดปัญหาการแพร่

ระบอบของยาเสพติดในชุมชน ในพื้นที่ที่รับผิดชอบเพื่อให้คนในชุมชนได้ทราบถึงโทษ และผลเสียของยาเสพติด เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยตนเองของชุมชน โดยให้ทุกคนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนของตนเอง และต้องได้รับความร่วมมือกับทุกฝ่ายในการร่วมรณรงค์ต่อต้านการแพร่ระบาดของยาเสพติดทุกชนิด แจ้างเบาะแส ผู้เสพ ผู้จำหน่าย ผู้ผลิต รวมทั้งอาชญากรรมต่างๆ ให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและคนในชุมชน ดังคำกล่าวของนายวิชัย (นามสมมติ) อายุ ๖๓ ปี ที่กล่าวว่า

“การประชาสัมพันธ์ และการให้ความรู้แก่ชุมชนมีความสำคัญอย่างมากเพราะถ้าไม่ให้ข้อมูลข่าวสารความรู้แก่ชุมชนจะเป็นอุปสรรคต่อการรณรงค์ การขอความร่วมมือ จึงจำเป็นที่จะต้องให้ความรู้ด้วยการแจ้างไปยังผู้นำชุมชนต่างๆ ให้ประชาสัมพันธ์บอกข่าวแก่สมาชิกในชุมชนของตนให้ทราบ ซึ่งการประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้นั้นอาจทำได้หลายวิธีเช่น การแจ้างผ่านเสียงตามสายของชุมชนที่ผู้นำได้ใช้วิธีการนี้เป็นประจำ หรืออาจใช้วิธีแจ้างข่าวผ่านวิทยุชุมชน รวมถึงการติดป้ายประชาสัมพันธ์ในชุมชนต่างๆ ถึงกิจกรรม โครงการ หรือการรณรงค์เกี่ยวกับการลดอุบัติเหตุ หรือการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน”^{๑๖} ซึ่งสอดคล้องกับนางสุภัทวิภา (นามสมมติ) อายุ ๔๑ ปี ที่กล่าวว่า

“การประชาสัมพันธ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีการทำป้ายประกาศ และการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายของหมู่บ้านทั้งยังมีการประชาสัมพันธ์ผ่านรายการวิทยุชุมชนอย่างต่อเนื่อง และมีการจัดกิจกรรมเพื่อรณรงค์เกี่ยวกับยาเสพติดเช่นการแจ้างขันกีฬาสัมพันธ์ด้านยาเสพติดภายในตำบล และมีการรณรงค์ไม้ตีมีสุราและสิ่งมีนเมาในงานบุญต่างๆ ทั้งยังมีการรณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนออกกำลังกายโดยอบต. มีลานกีฬาเพื่อให้ประชาชนได้ออกกำลังกายด้วย และการใช้เสียงตามสายหรือหอกระจายข่าวของวัดเพื่อประกาศบอกข่าวเป็นความรู้ให้แก่ชุมชน อบรมธรรมะให้แก่ชุมชนทุกวันพระ และวันอาทิตย์เพื่อเป็นวัคชินใจทำให้จิตใจแจ้างแจ้างเข้มแข็งอยู่เหนือปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดได้ เพราะถ้าคนในชุมชนมีจิตใจแจ้างแจ้างและมีวัคชินใจแล้วปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดถึงจะมีอยู่อย่างไรถ้าคนในชุมชนมีวัคชินใจไม่ข้องเกี่ยวกับยาเสพติดก็จะหมดไปจากชุมชนเอง แต่ถ้าไม่ได้ผลจริงก็ต้องใช้มาตรการทางกฎหมายเข้ามาช่วยเพื่อเป็นการปราบปรามและจับดำเนินคดีตามความผิดของผู้ทำผิด”^{๑๗} และซึ่งสอดคล้องกับนางสุนันทา วัฒนกลาง (นามสมมติ) อายุ ๕๗ ปี ที่กล่าวว่า

“องค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในทุกรูปแบบเพื่อการให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและโทษภัยของยาเสพติดที่จะเกิดขึ้นทั้งโดยตรงและโดยอ้อมทั้งแก่ตนเองและแก่

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร,เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นักวิชาการศีกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

ส่วนรวม อบต. ควรมีการรณรงค์ในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่องอาจอยู่ในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติดโดยให้ทุกชุมชนในเขตปกครองมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมและมีการมอบหมายให้ผู้นำชุมชนทุกชุมชนมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับยาเสพติดอย่างต่อเนื่องผ่านเสียงตามสาย หอกระจายของวัดและวิทยุชุมชนอยู่เป็นประจำและหน่วยงานภาครัฐต้องให้ความสำคัญต่อปัญหาเสพติดในชุมชนอย่างจริงจัง โดยมีวัดและอบต. เป็นหน่วยงานหลักในการทำการรณรงค์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของยาเสพติดที่จะเป็นปัญหาต่อเยาวชนและคนในชุมชน”^{๑๘}

๒) ด้านการประชุม พบว่า การประชุมเพื่อหาข้อตกลงจากการประชุมเมื่อได้ผลจากการประชุมแล้วต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบโดยทั่วกันผ่านเสียงตามสายและวิทยุชุมชนหรือหอกระจายข่าวของวัดให้ได้ทราบข้อมูลข่าวสารโดยทั่วกันว่าชุมชนได้มีมติจากการประชุมหรือการเสวนากลุ่มโดยถือเป็นมติหรือกฎของหมู่บ้านเช่นการไม่ดื่มสุราในงานบุญประเพณีต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างแนวทางที่เป็นข้อตกลงของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชน การสร้างเครือข่ายทางสังคม ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชน รวมถึงการหามาตรการในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนในด้านอื่นๆ เช่น ด้านการป้องกัน และการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนโดยกำหนดเป็นแนวทางที่ถือเป็นข้อตกลงของชุมชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด จะต้องเกิดจากข้อถกเถียงจนตกลึกของคนในชุมชนจนได้เป็นประชาคมหมู่บ้านในการตั้งเป็นกฎหมู่บ้านหรือข้อตกลงของชุมชนเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติร่วมกันของชุมชนที่เกิดจากมีการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อตกลงของชุมชนให้ได้ทราบและถือเป็นแนวปฏิบัติอย่างพร้อมเพรียงกัน ทั้งนี้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนนั้นจะต้องได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐเพื่อการสนับสนุนกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนอย่างต่อเนื่องชุมชน ดังคำกล่าวของนายจตุรงค์ (นามสมมติ) อายุ ๖๒ ปี ที่กล่าวว่า

“ในการประชุมกันในชุมชนเพื่อให้เกิดเป็นข้อตกลงของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชน การสร้างเครือข่ายทางสังคม ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเช่น การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยกำหนดเป็นข้อตกลงของชุมชนหรือกฎของหมู่บ้านเพื่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เช่น การไม่ดื่มสุรายาเสพติดในงานบุญต่างๆ ซึ่งชุมชนได้นำข้อตกลงที่ได้จากการเสวนากลุ่มไปใช้และได้ผลจริง จนชุมชนใกล้เคียงได้นำไปเป็นแนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนาในชุมชนของตน และมีการประชาสัมพันธ์ด้านการให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ ผ่านหอกระจายข่าวและวิทยุชุมชน และมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดกิจกรรมต่างระหว่างชุมชน เมื่อมีการประชุมและได้ข้อตกลงจากการประชุมแล้วต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบโดยทั่วกันผ่านเสียงตามสายและวิทยุ

^{๑๘} สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนาสาร, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

ชุมชนหรือหอกระจายข่าวของวัดให้ได้ทราบข้อมูลข่าวสารโดยทั่วกันว่าชุมชนได้มีมติจากการประชุมหรือการเสวนากลุ่มโดยถือเป็นมติหรือกฎของหมู่บ้านเช่นการไม่ดื่มสุราในงานบุญประเพณีต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างแนวทางที่เป็นข้อตกลงของชุมชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดเบื้องต้นร่วมกัน”^{๑๙} ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ นายสุรชัย (นามสมมติ) อายุ ๔๑ ปี ที่กล่าวว่า

“ในการประชุมของชุมชนที่มีตัวแทนจากส่วนงานที่เกิดเกี่ยวข้องเช่น วัด บ้าน โรงเรียน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และหน่วยภาครัฐต่างๆที่มีส่วนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในด้าน การพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชน การสร้างเครือข่ายทางสังคม ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชน ในการประชุม นั้นอาจทำเวทีสาธารณะเพื่อให้ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ หรืออาจจัดเป็นการเสวนากลุ่มก็ได้แต่ต้องมีตัวแทนให้ครบทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องจะได้ร่วมกันหาวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการนำผลของการประชุมแต่ละครั้งจากตัวแทนที่ได้เข้าร่วมประชุมมีการปรึกษาหารือถึงประเด็นต่างๆ จนได้ข้อยุติ และตกผลึกแล้วกลายเป็นข้อตกลงของชุมชนหรือธรรมนูญหมู่บ้านที่จะถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน”^{๒๐} และซึ่งสอดคล้องกับ สุรีย์ (นามสมมติ) อายุ ๖๓ ปี ที่กล่าวว่า

“การประชุมเป็นวิถีของประชาธิปไตยที่จะนำไปสู่ความสงบสุขและเกิดประโยชน์แก่ชุมชน ในการประชุมนั้นจะต้องมีตัวแทนของแต่ละชุมชนเข้าร่วมทุกชุมชนจะได้ได้รับข่าวสารข้อมูลที่ตรงกันและให้ถ้อยคำที่ประชุมเป็นแนวปฏิบัติร่วมกันถือว่าเป็นแนวทางในเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในด้านต่างๆ ของชุมชนหนองกุงชนสารเช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชน การสร้างเครือข่ายทางสังคม ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชน ต่างๆ เหล่านี้แต่ละชุมชนมีวิธีการอย่างไร เมื่อการประชุมกันแล้วก็ให้ทุกชุมชนยึดมติของการประชุมเป็นข้อข้อตกลง และนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป”^{๒๑}

๓) ด้านการทำประชาคมชุมชน พบว่า ชุมชนหนองกุงชนสาร ได้มีการจัดทำ การประชาคมชุมชนเพื่อการส่งเสริมการพัฒนาในรูปแบบประชาธิปไตย โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร เป็นแกนนำ เพราะการทำประชาคมชุมชนเป็นการมุ่งเน้นให้คนในชุมชนในพื้นที่รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เข้าใจในข้อมูลของชุมชน และปัจจัยแวดล้อม

^{๑๙} สัมภาษณ์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร คนที่ ๑, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นิติกรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร, เมื่อที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

^{๒๑} สัมภาษณ์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร คนที่ ๒, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

ภายนอกเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชน การสร้างเครือข่ายทางสังคม ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยการจัดเวทีประชาคม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่งต่อกระบวนการดำเนินงาน และเนื่องจากการจัดเวทีประชาคมเป็นกิจกรรม ที่ต้องดำเนินการอย่างมีระบบ กล่าวคือ มีเป้าหมายที่ชัดเจน ต้องอาศัยเทคนิค และเครื่องมือที่หลากหลายต้องเสริมสร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างทั่วถึง และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างครบถ้วน จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมการให้เกิดความพร้อมให้มากที่สุด โดยจำเป็นต้องมีการเตรียมการในสิ่งต่างๆ ดังนี้

๑) กำหนดเป้าหมายเชิงประจักษ์ ในการจัดเวทีประชาคมว่าต้องการเห็น หรือให้เกิดอะไร ขึ้นบ้างเช่น การเสนอข้อมูล/ข้อคิดเห็น การร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหา การกำหนดกิจกรรม ทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือแผนแม่บทชุมชน เป็นต้น

๒) กำหนดประเด็นที่จะขับเคลื่อนเวทีประชาคม โดยพิจารณากำหนดเป็นหัวข้อคำถามที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ให้มีความครอบคลุมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

๓) กำหนดตัววิทยากรกระบวนการ และทีมงานที่จะทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีรวมทั้งผู้ทำหน้าที่จดบันทึกและอำนวยความสะดวกในการขับเคลื่อน กระบวนการเวทีประชาคมจนครบทุกขั้นตอน

๔) กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมเวทีประชาคม เพื่อให้การได้มาซึ่งสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับสภาพปัญหา/ความต้องการของชุมชนตลอดจนแนวทางหรือกิจกรรมทางเลือกที่เหมาะสม และมีความเป็นไปได้สูงที่จะแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชนภายใต้ศักยภาพและอุปสรรคที่เป็นอยู่จริง อีกทั้งจะก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความเข้าใจร่วมกันอย่างทั่วถึง กว้างขวางโดยพร้อมเพรียงกัน ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน ต้องร่วมกันพิจารณากำหนดกลุ่มเป้าหมาย ที่จะเข้าร่วมในการจัดทำเวทีประชาคมไว้ให้ชัดเจน ซึ่งควรประกอบด้วย

๕) แกนนำที่แท้จริงของชุมชน ซึ่งอาจจะเป็นผู้เฒ่าตามธรรมชาติ ผู้นำที่เป็นทางการ ผู้นำศาสนา ผู้นำกลุ่ม/องค์กรที่มีการจัดตั้ง หรือรวมตัวกันในหมู่บ้าน/ตำบล และประชาชนชาวบ้าน เป็นต้น

๖) หัวหน้าครัวเรือนที่เป็นตัวแทนกลุ่มบ้าน ชุมชน

๗) ตัวแทนภาคราชการและองค์กรเอกชน ที่มีบทบาทหน้าที่หรือแผนงานโครงการที่ดำเนินการอยู่ในพื้นที่เป้าหมาย

๘) ผู้ปกครองและบริหารท้องถิ่น อันได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการชุมชน และผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

กระบวนการจัดทำเวทีประชาคม จัดว่าเป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญยิ่งต่อกระบวนการขับเคลื่อน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า “เวทีประชาคม เป็นทั้งวิธีการและเป้าหมาย” เพราะจะช่วยให้ผู้ร่วมเวทีประชาคมทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและประชาชนเกิด “การรับรู้และเข้าใจ” ในบริบทที่เป็นอยู่จริงของสถานการณ์ในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ภาคราชการที่เกี่ยวข้องได้ลงไปร่วมศึกษาชุมชนอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องในทุกครั้งที่มีการจัดเวทีประชาคมจะเป็นการ “เข้าถึงประชาชน” อย่างแท้จริงอันจะนำไปสู่การเข้าใจจริงและถูกต้องเกี่ยวกับชุมชน ซึ่งในส่วนที่กล่าวมานี้จะยังผลเกื้อกูลให้ “การพัฒนาพื้นที่” ได้ดำเนินการไปบนพื้นฐานของการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและสนองตอบพันธกิจภาครัฐได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วนในที่สุด ทั้งนี้ในการจัดทำเวทีประชาคม มีเป้าหมายหลักในเชิงประจักษ์ที่จะต้องดำเนินการให้บรรลุ ดังนี้

๑) เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เรียนรู้สถานการณ์ที่เป็นจริงของชุมชนให้สมบูรณ์ให้มากที่สุด

๒) เพื่อให้ภาคประชาชนที่เข้าร่วมเวทีประชาคม ได้ร่วมกันระดม และเสนอปัญหาความต้องการที่แท้จริงของคนส่วนใหญ่ในชุมชน รวมทั้งมูลเหตุที่มีของปัญหานั้นๆ

๓) เพื่อให้ชุมชนได้ร่วมกันพิจารณากำหนดกิจกรรมทางเลือกที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว โดยสอดคล้องกับขีดความสามารถศักยภาพ และทุนทางสังคมที่มีอยู่เดิม

๔) เพื่อให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เข้าร่วมเวทีประชาคมร่วมกับภาคประชาชนได้ร่วมกับพิจารณาตามเหมาะสม และเป็นไปได้ของกิจกรรมทางเลือกที่จะนำมาใช้แก้ไขปัญหาของชุมชนที่สอดคล้องกับระเบียบข้อกำหนดทางราชการแนวคิดทางวิชาการ ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น และเป็นกิจกรรมที่มีโอกาสสูงที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน โดยมีความคุ้มค่า และกระจายประโยชน์ไปถึงคนส่วนใหญ่ รวมทั้งสามารถยกระดับการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดสันติสุขและความเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืนต่อไป

๕) เพื่อให้ผู้ร่วมเวทีประชาคมได้ร่วมกันทบทวนหรือจัดทำแผนแม่บทชุมชนที่มีคุณภาพสามารถใช้เป็นแผนกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการแก้ไขปัญหาชุมชนของภาคประชาชนและสามารถนำไปเชื่อมต่อกับกระบวนการบริหารการพัฒนาของภาครัฐ และหน่วยงานเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ดังคำกล่าวของ นายวิญญู ทิมพ์พงษ์ (นามสมมติ) อายุ ๔๘ ปี ที่กล่าวว่า

“การทำประชาคมถือทำให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในข้อตกลงต่างๆ ที่เกิดจากมติของการประชุมเป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยที่ทุกคนที่เป็นตัวแทนมาร่วมประชุมแล้วยอมรับในข้อตกลงนั้นๆ จนนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป้าที่ตั้งไว้ร่วมกัน และการประชาคมชุมชนเป็นสิ่งที่ได้มาซึ่งสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนตลอดจนแนวทางหรือกิจกรรมทางเลือกที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้สูงที่จะแก้ไขปัญหา และสนองความต้องการของ

ชุมชนภายใต้ศักยภาพ และอุปสรรคที่เป็นอยู่จริง อีกทั้งจะก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจร่วมกันอย่างทั่วถึง กว้างขวางโดยพร้อมเพรียงกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับกระบวนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้าน คุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชน การสร้างเครือข่ายทางสังคม ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การ บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชน ซึ่งชุมชนต้องร่วมกันพิจารณา กำหนดกลุ่มเป้าหมายไว้ให้ชัดเจน”^{๒๒} ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนางสุดสงวน (นามสมมติ) อายุ ๓๗ ปี ที่กล่าวว่า

“การจัดทำประชาคมชุมชนเป็นการเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริงอันจะนำไปสู่การเข้าใจ จริงและถูกต้องเกี่ยวกับชุมชน ซึ่งในส่วนที่กล่าวมานี้จะยังผลเกื้อกูลให้การพัฒนาพื้นที่ได้ดำเนินการ ไปบนพื้นฐานของการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ และประชาชน เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และสนองตอบพันธกิจภาครัฐได้ อย่างสมบูรณ์ครบถ้วนในที่สุด ทั้งนี้ในการจัดทำเวทีประชาคม มีเป้าหมายหลักในเชิงประจักษ์ที่ จะต้องดำเนินการให้บรรลุและเพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชน การสร้างเครือข่ายทางสังคม ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชน”^{๒๓} และซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนายสุรชัย (นามสมมติ) อายุ ๔๑ ปี ที่กล่าวว่า

“การจัดทำเวทีประชาคมชุมชนถือว่าเป็นวิธีที่มีความสำคัญยิ่งต่อกระบวนการขับเคลื่อน กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชน การสร้างเครือข่าย ทางสังคม ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเป็นทั้งวิธีการ และเป้าหมาย เพราะจะช่วยให้ผู้ร่วมเวทีประชาคมทุก ฝ่ายทั้งภาครัฐและประชาชนเกิดการรับรู้ และเข้าใจในบริบทที่เป็นอยู่จริงของสถานการณ์ในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ภาคราชการที่เกี่ยวข้องได้ลงไปร่วมศึกษาชุมชนอย่างใกล้ชิด และต่อเนื่อง ในทุกครั้งที่มีการจัดเวทีประชาคมจะเป็นการเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริงอันจะนำไปสู่การเข้าใจจริง และถูกต้องเกี่ยวกับชุมชน ซึ่งในส่วนที่กล่าวมานี้จะยังผลเกื้อกูลให้การพัฒนาพื้นที่ได้ดำเนินการไปบน พื้นฐานของการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ และประชาชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ สอดคล้องกับปัญหาความต้องการที่แท้จริงของประชาชน”^{๒๔}

^{๒๒} สัมภาษณ์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการกองการศึกษาฯ และวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง ชนสาร, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นิติกรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

๔) **ด้านการจัดทำแผน** จากการศึกษาเอกสารการจัดทำแผนการพัฒนาของชุมชนโดยอิงอาศัยกับแผนการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงจนสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า จากวิสัยทัศน์ที่ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจนสาร ชุมชนก้าวหน้า พัฒนาคน พัฒนางาน ก้าวสู่บริการที่เป็นเลิศ จากวิสัยทัศน์ดังกล่าวนี้นำไปสู่การกำหนดเป็นพันธกิจ ดังนี้

- ๑) พัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีทักษะในวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม
- ๒) จัดการศึกษาในและนอกระบบให้ได้มาตรฐาน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้
- ๓) สร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนและสังคมให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างมีเหตุผล
- ๔) สร้างเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งและแข่งขันได้โดยเชื่อมโยง การค้า การลงทุน การบริการและการ ท่องเที่ยว

๕) พัฒนาโครงข่ายระบบคมนาคมขนส่ง ระบบสาธารณสุข ระบบป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน

๖) บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์ มีความสมดุลอย่างยั่งยืน

และจากพันธกิจดังกล่าวมานี้นำไปสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจนสาร ได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาไว้ ๖ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

- ๑) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมที่มีคุณภาพ
- ๒) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการแข่งขัน
- ๓) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของเมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากกลุ่มประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

๔) ยุทธศาสตร์เสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๕) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๖) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารภาครัฐ

และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจนสารได้จัดทำแผนพัฒนา ๔ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔) ตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่า ด้วยการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๘ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๕๙ โดยผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การจัดเวทีประชาคม การประชุมกรรมการชุมชน เพื่อรับฟังปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ก่อนนำมาจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาพื้นที่ ที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนา ๔ ปี ต่อไป และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจนสาร ได้ประกาศใช้แผนพัฒนา ๔ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๔) เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๙ โดยได้กำหนดโครงการที่จะดำเนินการตามแผนพัฒนาสี่ปี ทั้ง ๖ ยุทธศาสตร์ รวม ๗๗๖ โครงการ งบประมาณ ๒๓๙,๗๓๔,๓๖๔ บาท (สองร้อยสามสิบเก้าล้านเจ็ดแสนสามหมื่นสี่พันสามร้อยหกสิบบาทถ้วน) และสำหรับปีงบประมาณ ๒๕๖๒ มี

จำนวน ๒๒๐ โครงการสามารถจำแนกตามยุทธศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชน การสร้างเครือข่ายทางสังคม ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชน ดังคำกล่าวของ นายวิชัย (นามสมมติ) อายุ ๖๓ ปี ที่กล่าวว่า

“ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๕๙ ข้อ ๑๓ และข้อ ๑๔ ได้กำหนดให้มีการดำเนินการติดตาม และประเมินผลแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคณะกรรมการติดตาม และประเมินแผนพัฒนามีหน้าที่ดำเนินการติดตาม และประเมินผลแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการจะต้องดำเนินการกำหนดแนวทางวิธีการในการติดตาม และประเมินผลแผนพัฒนาเพื่อรายงานผล และเสนอความเห็นซึ่งได้จากการติดตาม และประเมินผลแผนพัฒนาต่อผู้บริหารท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นเสนอผลการติดตาม และประเมินผลต่อสภาท้องถิ่น และคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น พร้อมประกาศผลการติดตาม และประเมินผลแผนพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบในที่เปิดเผยภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอผลการติดตาม และประเมินผลดังกล่าว และต้องปิดประกาศโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสิบวัน โดยอย่างน้อยปีละสองครั้งภายในเดือนเมษายน และภายในตุลาคมของทุกปี”^{๒๕} ซึ่งสอดคล้องกับ นายวิญญู (นามสมมติ) อายุ ๔๗ ปี ที่กล่าวว่า

“จากการร่วมประชุม และการทำประชาคมชุมชนนำไปสู่การจัดทำแผนเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชน การสร้างเครือข่ายทางสังคม ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชน และในการทำแผนงานควรได้รับความร่วมมือจากประชาชนร่วมกัน ทบทวนหรือจัดทำแผนแม่บทชุมชนที่มีคุณภาพ สามารถใช้เป็นแผนกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการแก้ไขปัญหาชุมชนของภาคประชาชน และสามารถนำไปเชื่อมต่อกับกระบวนการบริหารการพัฒนาของภาครัฐ และหน่วยงานเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป”^{๒๖} และซึ่งสอดคล้องกับ นายจตุรงค์ (นามสมมติ) อายุ ๔๗ ปี ที่กล่าวว่า

“ในการจัดทำแผนเพื่อการพัฒนาชุมชนต้องร่วมกันหลายฝ่ายและต้องนำผลการดำเนินงานในรอบที่ผ่านมามาร่วมพิจารณาว่าสิ่งตั้งเป็นแผนพัฒนาไว้นั้นมีสิ่งใดที่ไม่เป็นไปตามแผนหรือไม่สามารถดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงได้ต้องร่วมกันวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของโครงการ กิจกรรมที่ไม่บรรลุและเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ มีการตั้งคณะกรรมการจะต้องดำเนินการกำหนดแนวทางวิธีการในการติดตาม และประเมินผลแผนพัฒนาเพื่อเป็นไปเพื่อการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

^{๒๖} สัมภาษณ์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

เศรษฐกิจชุมชน การสร้างเครือข่ายทางสังคม ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชน”^{๒๗}

๕) **ด้านการติดตามและประเมินผล** พบว่า จากการทำแผนพัฒนาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่ชุมชน ที่ผ่านการประชุมและการทำประชาคมชุมชนจนเกิดการจัดทำแผนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชน การสร้างเครือข่ายทางสังคม ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชนของคนในชุมชน เมื่อมีการวิเคราะห์จากรายงานประจำปี และจากการติดตามประเมินผลแผนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร พบว่า

๑. **ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก อบต.หนองกุงชนสาร** พบว่า ภายใต้การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรนั้น สามารถค้นหาโอกาสและอุปสรรคทางการดำเนินงานขององค์กรที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งในและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร เช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นโยบาย การเงิน การงบประมาณ สภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ระดับการศึกษาและอัตรารู้หนังสือของประชาชน การตั้งถิ่นฐาน และการอพยพของประชาชน ลักษณะชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางการเมือง เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา มติคณะรัฐมนตรี และสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี หมายถึงกรรมวิธีใหม่ๆ และพัฒนาการทางด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและให้บริการ และนำทฤษฎี SWOT มาร่วมวิเคราะห์จะครอบคลุมขอบเขตของปัจจัยที่กว้างด้วยการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กร ทำให้มีข้อมูลในการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายที่จะถูกสร้างขึ้นมาบนจุดแข็งขององค์กร และแสวงหาประโยชน์จากโอกาสทางสภาพแวดล้อม และสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเอาชนะอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมหรือลดจุดอ่อนขององค์กรให้มึน้อยที่สุดได้ ภายใต้การวิเคราะห์ SWOT นั้น จะต้องวิเคราะห์ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร สรุปได้ดังนี้

๑.๑ จุดอ่อน

๑) ห่างไกลจากตัวจังหวัดทำให้ประสานงานหรือติดต่อกับส่วนภูมิภาคลำบาก

๒) บริการทางภาครัฐหรือส่วนกลางหลายอย่างยังเข้าไม่ถึง

๑.๒ จุดแข็ง

๑) การคมนาคมเชื่อมระหว่างหมู่บ้านตำบล/จังหวัดสะดวก

๒) การสื่อสารระดับอำเภอรวดเร็ว

^{๒๗} สัมภาษณ์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

๓) ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชนเป็นอย่างดี

๒. ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน อบต.หนองกุงชนสาร พบว่าการประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร จะเกี่ยวกับการวิเคราะห์และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถภายในองค์กร ทุกๆ ด้าน เพื่อที่จะระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรแหล่งที่มาเบื้องต้นของข้อมูลเพื่อการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน คือระบบข้อมูลเพื่อ การบริหารที่ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในด้านโครงสร้าง ระบบ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการ ทำงานและทรัพยากรในการบริหาร (คน เงิน วัสดุ การจัดการ) รวมถึงการพิจารณาผลการดำเนินงาน ที่ผ่านมาขององค์กรเพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์ และผลกลยุทธ์ก่อนหน้านี้ด้วยผลจากการวิเคราะห์ สรุปได้ว่า

๑.๑ จุดอ่อน

- ๑) โครงการที่สนับสนุน/จัดสรรในการพัฒนาคนมีน้อย
- ๒) ขาดบุคลากรที่ให้ความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนารายได้ให้กับชุมชนที่
- ๓) ประชากรไม่มีรายได้เสริม
- ๔) ราคาสินค้าด้านการเกษตรตกต่ำ
- ๕) ขาดตลาดรองรับสินค้าการเกษตรที่ยั่งยืน
- ๖) ไม่มีโรงงาน /บริษัทใหญ่เพื่อจ้างคนในพื้นที่
- ๗) คนในวัยทำงานอพยพไปหางานต่างจังหวัด

๑.๒ จุดแข็ง

- ๑) ประชาชน ผู้นำชุมชน มีความสามัคคีและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของ
- ๒) การบริการด้านสาธารณสุขทั่วถึง
- ๓) มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดี
- ๔) มีสิ่งแวดล้อมที่ดี และอากาศบริสุทธิ์

รัฐเป็นอย่างดี

๓. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินติดตาม และประเมินผลแผนพัฒนาอบต.หนองกุง

ชนสาร

๓.๑ ปัญหา ระหว่างเดือน ตุลาคม ๒๕๖๒ ถึง เดือน มีนาคม ๒๕๖๓

(๑) อบต.บรรจุโครงการ/กิจกรรมตั้งไว้ในข้อบัญญัติได้ร้อยละ ๓๘.๖๔ ของแผนพัฒนา ๔

ปี พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๔

จากการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานที่กำหนดไว้ในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองชนสารยังได้ส่งเสริมและสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เพื่อลดอัตราความเสี่ยงทางรายได้ของเกษตรกรตามแนวการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนหนองชนสาร ดังนี้

๑) ส่งเสริมให้มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและศิลปหัตถกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ในครัวเรือนและสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้

๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบอาชีพแก่ประชาชน โดยจัดให้มีตลาดกลางเพื่อจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร หรือสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓) สนับสนุน และส่งเสริมธุรกิจชุมชน ร้านค้าชุมชน ร้านค้าสหกรณ์การเกษตร ให้สามารถเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม เข้มแข็งและทั่วถึงด้วยการให้ความรู้ ด้านการจัดการ การตลาด รวมทั้งข้อมูลข่าวสาร

๔) ส่งเสริมสนับสนุนเงินจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนในเขตตำบลอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาอาชีพ และรายได้ของประชาชนโดยให้ประชาชนวางแผน และบริหารจัดการกันเอง

๕) ส่งเสริมและสนับสนุนการฝึกอาชีพพระยะสั้นตามความต้องการของชุมชน เพื่อส่งเสริมอาชีพและเพิ่มรายได้แก่ ประชาชน

นอกจากนี้ยังนำผลการติดตามประเมินผลนี้ไปสู่การพัฒนา และปฏิรูปการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มี

๑) ประสิทธิภาพมุ่งสัมฤทธิ์ผลของการบริหารงบประมาณ และการบริการประชาชน

๒) เสริมสร้างและพัฒนาความพร้อมให้สามารถรองรับภารกิจที่จะได้รับการถ่ายโอนจากส่วนราชการต่างๆ ตามกฎหมายตลอดจนสร้างระบบการติดตามตรวจสอบและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ

๓) เสริมสร้างและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาและตัดสินใจในการบริหารจัดการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อความเป็นระบบโปร่งใส ยุติธรรม ร่วมคิด ร่วมรับผิดชอบ และร่วมตัดสินใจระหว่างประชาชนกับองค์การบริหารส่วนตำบล

๔) พัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานให้มีจิตสำนึกในหน้าที่และปฏิบัติงานอย่างสุจริต โปร่งใส

๕) ปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีรายได้เพียงพอต่อการบริหารกิจการด้านต่างๆ

๖) พัฒนาระบบ และประสิทธิภาพของการประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านในเขตตำบล ตลอดจนส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นศูนย์กลางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

๗) ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างเครือข่ายตำบล การจัดเวทีประชาคมตำบล เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

และนอกจากนี้ยังนำผลการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานไปเพื่อการพัฒนาระบบความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ดังนี้

๑) เพิ่มมาตรการ การรักษาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน

๒) พัฒนาศักยภาพของประชาชนในการจัดการปัญหาด้วยตนเองด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม

๓) ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจ และสามารถแก้ไขปัญหอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถป้องกัน และพึ่งพาตนเองได้

๔) ปรับปรุง และพัฒนาระบบป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยให้สามารถช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕) ส่งเสริมจิตสำนึกให้ประชาชนเกิดความร่วมมือร่วมใจในการรักษาความปลอดภัย และทรัพย์สินโดยการจัดตั้งอาสาสมัครรักษาความปลอดภัยในตำบล และเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุขภายในชุมชน เป็นต้น ดังคำกล่าวของนายสุรีย์ (นามสมมติ) อายุ ๖๓ ปี ที่กล่าวว่า

“กระบวนการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของกิจกรรม โครงการต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผนที่ได้ทำร่วมกันกับชุมชนในการจัดทำแผนเพื่อการพัฒนาชุมชนต้องร่วมกันหลายฝ่าย และต้องนำผลการดำเนินงานในรอบปีที่ผ่านมามาร่วมพิจารณาว่าสิ่งตั้งเป็นแผนพัฒนาไว้นั้นมีสิ่งใดที่ไม่เป็นไปตามแผนหรือไม่สามารถดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงได้ต้องร่วมกันวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของโครงการ กิจกรรม ที่ไม่บรรลุ และเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้ มีการตั้งคณะกรรมการจะต้องดำเนินการกำหนดแนวทางวิธีการในการติดตาม และประเมินผลแผนพัฒนาเพื่อเป็นไปเพื่อการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชน การสร้างเครือข่ายทางสังคม ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชน”^{๒๘} ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ นายวิญญู (นามสมมติ) อายุ ๔๗ ปี ที่กล่าวว่า

“การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้แล้วนำมาทบทวนเพื่อนำไปเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชน การสร้างเครือข่ายทางสังคม ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชน และในการทำแผนงานควรได้รับความร่วมมือจากประชาชนร่วมกัน ทบทวนหรือจัดทำแผนแม่บทชุมชนที่มีคุณภาพ สามารถใช้เป็นแผนกลยุทธ์ในการขับเคลื่อน

^{๒๘} สัมภาษณ์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร คนที่ ๒, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

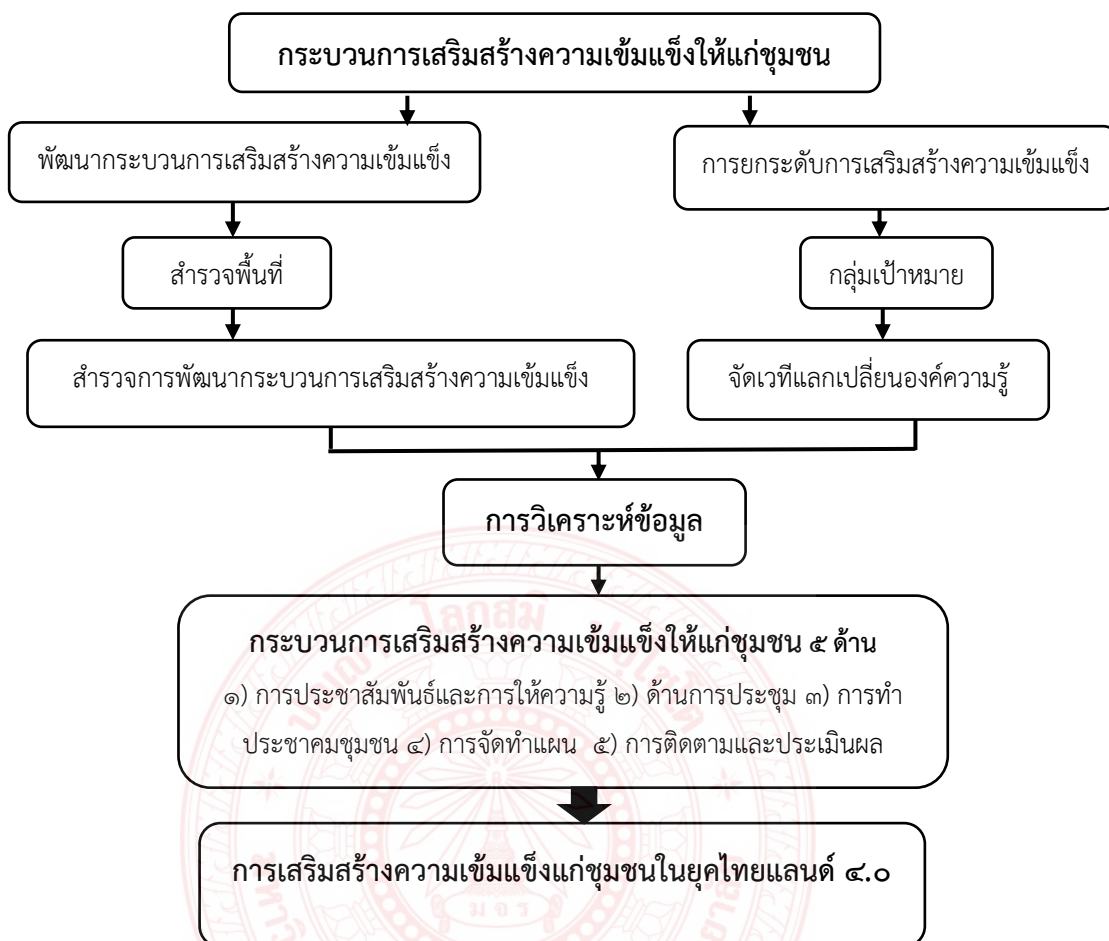
กระบวนการจัดการแก้ไขปัญหาชุมชนของภาคประชาชน และสามารถนำไปเชื่อมต่อกับกระบวนการบริหารการพัฒนาของภาครัฐ และหน่วยงานเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป”^{๒๙} และซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ นายวิชัย (นามสมมติ) อายุ ๖๓ ปี ที่กล่าวว่า

“การติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาที่อบต. จัดทำขึ้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนหนองกุงชนสารในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชน การสร้างเครือข่ายทางสังคม ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมชุมชน แล้วนำเสนอเป็นแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ในประเด็นดังต่อไปนี้คือ ๑) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน ๒) ด้านเศรษฐกิจของชุมชน ๓) ด้านทรัพยากรของชุมชน ๔) ด้านการจัดการของชุมชน ๕) ด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชน โดยใช้วิถีวัฒนธรรมชุมชนเป็นเครื่องเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่มีหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน”^{๓๐}

สรุปได้ว่า กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ใน ๕ ด้าน ที่ประกอบด้วย ๑) ด้านการประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้ ที่มีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่คนในชุมชนด้วยการใช้วิธีการต่างๆ ที่สามารถเข้าถึงชุมชนเช่น การใช้เสียงตามสาย วิทยูชุมชน หอกระจายข่าว และการติดป้ายประกาศ ๒) ด้านการประชุม ด้วยวิธีการประชุมร่วมกับชุมชนที่เป็นระดมความคิดร่วมกับชุมชนในรูปแบบของประชาธิปไตย ๓) ด้านการทำประชาคมชุมชน เป็นการนำผลการประชุมที่ลงมติจากการประชุมนั้นมาทำการประชาคมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ๔) ด้านการจัดทำแผน เป็นการนำเอาผลที่เกิดจากการทำประชาคมชุมชนที่เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนมาทำเป็นแผนเพื่อพัฒนาชุมชนที่มีเป้าหมายเพื่อความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืนของชุมชน และ ๕) ด้านการติดตาม และประเมินผล เป็นการติดตามประเมินผลโครงการ กิจกรรม ที่ได้กำหนดเป็นแผนพัฒนาชุมชน มีการนำผลการดำเนินในปีงบประมาณที่ผ่านมา มาร่วมวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การกำหนดเป็นแผนพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และนำไปเป็นแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ในประเด็นดังต่อไปนี้คือ ๑) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน ๒) ด้านเศรษฐกิจของชุมชน ๓) ด้านทรัพยากรของชุมชน ๔) ด้านการจัดการของชุมชน ๕) ด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชน ในปีงบประมาณต่อไป และกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ใน ๕ ด้านโดยสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

^{๒๙} สัมภาษณ์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

แผนภาพที่ ๔.๒ กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

และผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลนี้เป็นระยะที่ ๕ ของการวิจัยที่เป็นการสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แล้วนำข้อมูลไปสู่การจัดทำการศึกษาสนทนากลุ่มตามที่น่าเสนอมาแล้ว โดยการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และจัดทำประชาพิจารณ์ในชุมชน โดยการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชน จึงดำเนินการลงมือปฏิบัติการวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ เพื่อเป็นต่อบัณฑิตผู้ประสงค์ข้อที่ ๒ คือกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น แบบมีส่วนร่วม

๔.๔ เพื่อเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น พบว่า

จากการศึกษาจากแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นในด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และจากลงพื้นที่ในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนในวันศุกร์ที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีนายวิชัย อัยรา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น เป็นต้น พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ที่ได้บรรลุไว้ในแผนพัฒนามี จำนวน ๖ ด้านประกอบด้วย ๑) คุณภาพชีวิต ๒) เศรษฐกิจชุมชน ๓) การสร้างเครือข่ายทางสังคม ๔) ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ๕) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ๖) วัฒนธรรมชุมชน มาแล้วนั้นทำให้พบว่าชุมชนหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น มีความเข้มแข็งที่เป็นต้นทุนเดิมของชุมชนอยู่แล้วที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง และจากลงพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ครั้งที่ ๒ ในวันศุกร์ที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓ ได้ร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มชาวบ้านในนามโรงเรียนผู้สูงอายุประจำตำบลหนองกง โดยการดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง เป็นผู้กำกับดูแล ซึ่งเปิดทำการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ มาเป็นรุ่นที่ ๒ ซึ่งมีผู้สูงอายุในชุมชนต่างๆ ในเขตตำบลหนองกงเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๒๐ คน หลังจากได้เข้าร่วมสังเกตการณ์ และมีส่วนร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุแล้วผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน ๑๕ คน ทำให้ได้แนวทางที่นำไปสู่การกำหนดเป็นแผนพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น ๖ ระยะ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑) ระยะที่ ๑ การจัดประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงความรู้ความเข้าใจและจัดสร้างการจัดสร้างเครื่องมือประกอบการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและเสียง และความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องมือการทำวิจัย

๒) ระยะที่ ๒ การลงสำรวจข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการคัดเลือกชุมชนเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงกายภาพของชุมชนหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น โดยการกำหนดหมายและประสานงานติดต่อเพื่อขออนุญาตทำวิจัยกับกลุ่มประชากรเป้าหมาย โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ โดยการสำรวจข้อมูลและคัดเลือกสถานที่เป้าหมายแบบเจาะจง

(Purposive Sampling) เพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงกายภาพของวัดโพธิ์บ้านโนนทัน โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

๑) สถานที่ในการลงพื้นที่สำรวจต้องเป็นสถานที่ที่เหมาะสมและมีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน

๒) สถานที่ในการลงพื้นที่สำรวจนั้น ต้องมีองค์กรชุมชน ผู้นำ และประชาชนอนุญาตและให้ความร่วมมือในพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

๓) สถานที่ในการลงพื้นที่สำรวจนั้น มีเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสถานที่ที่มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

๔) เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

๓) ระยะที่ ๓ ปฏิบัติการในการพัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนเครือข่ายอื่นๆ

๔) ระยะที่ ๔ การจัดพิมพ์เอกสารรายงานความก้าวหน้างานวิจัยเพื่อนำเสนอรายงานความก้าวหน้าแก่แหล่งทุนสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงรายงานความก้าวหน้างานวิจัยและนำเครื่องมือการวิจัยไปทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ในการจัดทำฉบับสมบูรณ์

๕) ระยะที่ ๕ การสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แล้วนำข้อมูลไปสู่การจัดทำเวทีประชาคมในชุมชนหรือพื้นที่ โดยการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และจัดทำประชาพิจารณ์ในชุมชนหรือพื้นที่ โดยการจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้แก่ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และจัดทำประชาพิจารณ์ หลังจากนั้น จึงดำเนินการลงมือปฏิบัติการวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ คือ กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่มุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น แบบมีส่วนร่วม

๖) ระยะที่ ๖ การจัดประชุมเสวนาทางวิชาการ และกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาและกระบวนการเผยแพร่กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ เพื่อสร้างเป็นต้นแบบในการพัฒนาแก่ศูนย์การเรียนรู้แก่ชุมชนอื่นๆ โดยการประเมินผลจากการสอบถามทัศนคติของคนในพื้นที่เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ คือ การเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๗) ระยะที่ ๗ การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ วีดีโอ ผลงานวิจัย วิดีทัศน์นำเสนอ และนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน รวมทั้งการจัดทำแผ่นพับ หนังสือสรุปองค์ความรู้ เว็บไซต์ และการ

เผยแพร่สู่สื่อสารมวลชน สื่อสารสนเทศ วารสารท่องเที่ยวและวัฒนธรรม และการจัดพิมพ์ เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ซึ่งผู้วิจัยได้นำทฤษฎีหลักการพัฒนาชุมชนที่เรียกว่า TERMS มาร่วมวิเคราะห์เพื่อให้มาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชน หลักการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องของการปฏิบัติ คือ คน และชุมชนต้องมีการพัฒนาเพื่อให้เกิดสันติภาพ ซึ่งหลักในการพัฒนาคุณภาพของประชาชนนั้นจะต้องริเริ่มจากภาวะความเป็นอยู่ของชุมชน โดยให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เป็นการเข้าใจ และระลึกเสมอว่างานใดๆ ในชุมชนนั้นเป็นงาน และกิจกรรมของเขาเอง การกระทำกิจกรรมใดๆ ให้เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปโดยคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นๆ ในชุมชนทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกฝังนิสัยส่งเสริมให้คนได้รู้จักคิดตัดสินใจวางแผนและดำเนินการด้วยตนเองเสมอ เป็นการพัฒนาทางสมองของคน นอกจากนี้ในการพัฒนาควรจะมีหลักการเหล่านี้ควบคู่ไปด้วย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานพัฒนาให้มากยิ่งขึ้น คือ หลักการพึ่งตนเอง

ดังนั้น เพื่อนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น หลังจากผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ และการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนที่จัดขึ้นโดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร รวมถึงการร่วมสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง ทำให้พบแนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ที่สามารถสังเคราะห์ และนำเสนอเป็นแนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ได้ ซึ่งแนวทางทั้ง ๕ ด้าน ดังกล่าวนั้น มีดังนี้

- ๑) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน
- ๒) ด้านเศรษฐกิจของชุมชน
- ๓) ด้านทรัพยากรของชุมชน
- ๔) ด้านการจัดการของชุมชน
- ๕) ด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชน

ในการนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล และสามารถนำไปแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนได้ ดังนี้

๑) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน พบว่า ประชาชนในชุมชนหนองกุงชนสารมีการพึ่งพาตนเองได้ในด้านเทคโนโลยีที่มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และชุมชนต้องการเทคโนโลยีที่เหมาะสมหรือตอบสนองต่อสภาพท้องถิ่น การเห็นความสำคัญกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งโดยการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ใช้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยียกระดับการผลิต และการแปรรูปที่ลดต้นทุน

การผลิต เพิ่มปริมาณ และคุณภาพที่ได้มาตรฐาน พัฒนาชุมชนให้มีแนวทางในการบริหารจัดการ และพึ่งพาตนเองจากทรัพยากรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร โดยมีเป้าหมายให้เกษตรกร นักเรียน และเยาวชน เข้ามาใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ โดยมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานแบบมีพื้นที่เป้าหมายเพื่อสร้างเป็นต้นแบบให้ชุมชนอื่นๆ เข้ามาเรียนรู้ ทำให้เกิดเป็นชุมชนต้นแบบในการพึ่งพาตนเองในด้านเทคโนโลยี และเทคโนโลยีชุมชนหนองกุงชนสารแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๑.๑) เทคโนโลยีระดับต่ำ (Low technology) ส่วนมากเป็นเทคโนโลยีที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่อยู่ในชุมชนแบบดั้งเดิม ตลอดจนใช้แรงงานในท้องถิ่นที่มีการสืบทอดเทคโนโลยีต่อกันมาพร้อมกับขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ เป็นเทคโนโลยีอย่างง่าย ๆ ซึ่งผู้ที่มีความสามารถในระดับต่ำจำเป็นต้องมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเทคโนโลยีนั้นๆ อย่างถูกต้อง เนื่องจากมีความจำเป็นต้องใช้เพื่อการดำรงชีวิต เราจึงจำเป็นต้องรู้หลัก และวิธีการใช้เทคโนโลยีเหล่านั้น ตัวอย่างเช่น ยาสมุนไพรพื้นบ้าน ครกตำข้าว ลอบดักปลา และแห อวน เป็นต้น ที่เกิดจากภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ได้รับการสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพกาล

๑.๒) เทคโนโลยีระดับกลาง (Intermediate technology) เกิดจากการปรับปรุงพัฒนาเทคโนโลยีระดับต่ำ หรือเทคโนโลยีชุมชนขึ้นมา เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยีนั้นมากขึ้น มีบทบาทในการเสริมความรู้ และประสบการณ์ให้กับผู้คนในชุมชน เช่น การผลิตอาหาร โดยใช้ ผลผลิตเหลือใช้ จากการเกษตร การปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อแก้ปัญหาดินเสื่อม การถนอมอาหาร การสร้างอ่างเก็บน้ำ และการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ เป็นต้น

๑.๓) เทคโนโลยีระดับสูง (High technology) เป็นเทคโนโลยีที่ได้จากประสบการณ์อันยาวนานมีความลับซับซ้อนผู้ใช้ต้องรู้จักดัดแปลงเทคโนโลยีเดิมให้มีคุณภาพดีขึ้นจนก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เทคโนโลยีระดับสูงนั้นอาจจำเป็นต้องอาศัยการศึกษา เรียนรู้ ในสถาบันการศึกษาชั้นสูง มีการวิจัยทดลองอย่างสม่ำเสมอ และมีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือ เครื่องจักรกลต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพสูง ตัวอย่างเช่น การผลิตอาหารแปรรูปกระป๋อง การคัดเลือกพันธุ์สัตว์โดยใช้เทคโนโลยีชีวภาพ การคัดสรรเมล็ดพันธุ์เพื่อการเกษตร การสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น ดังคำกล่าวของนางสุดสงวน พรหมเวียง (นามสมมติ) อายุ ๔๓ ปี ที่กล่าวว่า

“การนำองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชนองค์ความรู้ในชุมชนที่มีองค์ความรู้ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายทั้งที่มีอยู่ในตัวบุคคล เอกสาร และคำบอกเล่า มาพัฒนาให้เป็นระบบเพื่อให้ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงความรู้เหล่านั้นแล้วนำมาขยายผลเพื่อเป็นเครื่องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่ความยั่งยืนแก่ชุมชน โดยแบ่งความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนออกเป็น ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์ หรือสัญชาติญาณ

ของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่างๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้งจึงเรียกว่าเป็นความรู้แบบนามธรรม และความรู้ที่ชัดเจน เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีต่างๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่างๆ และบางครั้งเรียกว่าเป็นความรู้แบบรูปธรรม ทั้งนี้ในชุมชนพื้นที่วิจัยมีองค์ความรู้ที่ถูกละเลย และได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษในรูปแบบของจดจำกันมากกลายเป็นองค์ความรู้ของประชาชนชาวบ้าน ที่คนรุ่นหลังได้พัฒนาองค์ความรู้เหล่านั้นจนกลายเป็นอาชีพต่างๆ และทำให้เกิดรายได้แก่ชุมชน”^{๓๑} ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของวันเฉลิม (นามสมมติ) อายุ ๓๒ ปี ที่กล่าวว่า

“เทคโนโลยีชุมชนเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่ชาวบ้านคิดได้เอง ทำได้เอง โดยอาศัยศักยภาพของตนเอง และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เพื่อแก้ปัญหาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม และสืบทอดเพิ่มพูนจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลานจนถึงปัจจุบัน เทคโนโลยีชุมชนจึงเป็นการนำภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานหรือทรัพยากรความรู้ ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน หรือเป็นลักษณะสากลที่หลากหลาย ท้องถิ่นมีคล้ายกันก็ได้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานเกิดจากการที่ชาวบ้านแสวงหาความรู้เพื่อเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติ หรืออุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อสังคมที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และวิถีชีวิตชาวบ้าน ได้แก่กิจกรรมที่ร่วมกันแล้วรู้สึกอบอุ่น ไม่โดดเดี่ยว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณค่าทางจิตใจและความรู้สึกเอื้อเฟื้อช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน เช่น การประกอบพิธีกรรมของชุมชน การลงแขกสร้างบ้าน การลงแขกสร้างวัด ทั้งนี้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อน และเป็นประโยชน์แก่คนทุกระดับ ตัวแบบกำหนดภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานว่า สายธารแห่งภูมิปัญญาอีสานมีรากเหง้าหลากหลายผสมผสานกลมกลืนระหว่างศาสนา ชาวบ้าน สถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรม”^{๓๒} และซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนายธงสิน แก้วทุม (นามสมมติ) อายุ ๖๕ ปี ที่กล่าวว่า

“การนำเทคโนโลยีชุมชนที่เกิดภูมิปัญญาที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นมาปรับใช้ทำให้วิถีชีวิตคนอีสานมีอยู่มีกินไม่อดอยากเหมือนอดีตกาลที่ผ่านมาพื้นดินภาคอีสานส่วนใหญ่มีความแห้งแล้งกันดารมีการอพยพเข้าไปทำงานในเมืองอุตสาหกรรมของคนหนุ่มสาว ต่อมาได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตได้มีการบุกเบิกที่ดินในการทำนา และพัฒนาใช้เนื้อที่ในการเลี้ยงสัตว์ปลูกพืช จนประสบความสำเร็จ ตลอดจนสามารถนำพืชมาประดิษฐ์ทำเครื่องมือต่างๆ เพื่อใช้ใน

^{๓๑} สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการกองการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นักวิชาการตรวจสอบภายใน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

ครอบครัว และจำหน่ายรายได้มาสู่ครอบครัว ล้วนแต่เป็นภูมิปัญญาที่ชาวบ้านได้ปฏิบัติ นำมาพัฒนา ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน จนเป็นมรดกที่ล้ำค่าสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน เช่น การทำนา การเพาะเห็ดฟาง การเลี้ยงปลาในนาข้าว การถักทอสวิง และการทำไม้กวาดดอกหญ้า เมื่อกกล่าวโดยสรุปถือว่า วิธีการดำรงชีวิตของประชาชนในภาคอีสานจะมีลักษณะเช่นเดียวกับวิถีชุมชนอีสานแบบดั้งเดิม ต่อมาการพัฒนาประเทศการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านเข้าสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมกระแสหลัก ระบบการผลิตของชุมชนแบบ “หาอยู่หากิน” คือ การเก็บหาผลิตจากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ การ “เฮ็ดอยู่เฮ็ดกิน” คือ การทำมาหากิน ด้วยการเพาะปลูกในเชิงเกษตรกรรม เข้าสู่ยุค “ซื้ออยู่ซื้อกิน” เนื่องจากการตีมูลค่าปัจจัยพื้นฐานเป็นตัวเงิน วิถีชีวิตการผลิตในภาคเกษตรกรรมพึ่งตนเองถูกเปลี่ยนแปลงเป็นระบบเกษตรเพื่อการค้า ชุมชนท้องถิ่นเกิดการพึ่งพิงการผลิตจากภายนอกมากกว่า การพึ่งตนเอง ซึ่งนำมาสู่ปัญหาที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ ที่เป็นฐานทรัพยากรสำคัญทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง เหล่านี้ล้วนส่งผลให้ชุมชนอ่อนแอขาดความสามัคคี วัฒนธรรมที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดน้อยลงเรื่อยๆ ผู้คนต่างดิ้นรนหาสิ่งทดแทนโดยไม่รู้ตัว การอพยพทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดไปขายแรงงาน เพื่อหาเงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ใช้จ่ายในภาระหนี้สิน ประกอบกับความเจริญทางด้านวัตถุ และการสื่อสารต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะของการนำภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้จนประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ”^{๓๓}

๒) ด้านเศรษฐกิจของชุมชน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารได้มีการเสริมสร้างให้ชุมชนมีรายได้ เศรษฐกิจชุมชนมีลักษณะสำคัญที่เกิดจากสถาบันครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการอยู่รอดของครอบครัวต่อความพอเพียง และต่อความสามารถในการพึ่งตนเอง ตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ชุมชนเป็นตัวของตัวเอง มีพลวัต และสามารถที่จะอยู่รอดด้วยตัวเองได้ พัฒนาเคียงคู่ไปกับพัฒนาการของระบบทุนนิยม และถือว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดในชุมชนไม่ว่าจะเป็นการผลิตการบริโภค การจำหน่ายจ่ายแจกที่คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมรับประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของเศรษฐกิจชุมชนมีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน เช่น วัฒนธรรม ประเพณี สภาพแวดล้อม และความหลากหลายทางทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน มีการนำอามผลผลิตที่เกิดจากชุมชนมาก่อให้เกิดรายได้ มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ทำให้ทุกคนมีอาชีพ และรายได้พออยู่พอกินกลายเป็นชุมชนนวัตกรรม

และยังพบว่า การนำพาชุมชนในการสร้างนวัตกรรมจากองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาที่สั่งสมมาแต่ครั้งบรรพกาลนั้น นอกจากการได้รับการสนับสนุนจากอบต.หนองกุงชนสารแล้ว ยังเกิดจาก

^{๓๓} อยู่บ้านเลขที่ ๒๙ บ้านนาเพียง หมู่ ๖ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

การมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้านได้ใช้ภูมิปัญญาไปแก้ปัญหาในด้านต่างๆ ของชุมชน เป็นการเพิ่มคุณค่า และมูลค่าให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การสร้างเป็นนวัตกรรมชุมชนในลักษณะที่เป็นชุมชนนวัตกรรม ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาเราจะพบนวัตกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดขึ้นในชื่อ OTOP ชุมชน และได้ถูกพัฒนามาเป็นสินค้าโอท็อปนวัตกรรม ที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญาของชุมชนจริงๆ มีตัวอย่างที่พบเห็นสินค้าที่ถูกสร้างให้เป็นนวัตกรรมของชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญาของชุมชน และสร้างรายได้แก่ชุมชนจริงๆ ทั้งที่เกิดจากงานวิจัยของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน ทั้งนี้ปราชญ์ชาวบ้านควรมีบทบาทในการส่งเสริมการสร้างอาชีพให้กับชุมชนโดยเป็นผู้ประสานขอความร่วมมือจากหน่วยภาครัฐ และเอกชน มีการแบ่งอาชีพออกเป็นกลุ่มอาชีพตามความถนัดของคนในชุมชนมีการนำองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านมาปรับใช้จนก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน ซึ่งแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

๑) กลุ่มหัตถกรรม (กลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มทำกระเป๋าจากผ้าไหม กลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มสานเปเล่ไม้ไผ่ กลุ่มทำไม้กวาด กลุ่มตีมีด)

๒) กลุ่มเกษตรปลอดสารพิษ

๓) กลุ่มหัตถเวช (นวดแผนไทย)

กลุ่มอาชีพที่เกิดขึ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเกิดรายได้หลักของคนในชุมชน จะเห็นได้ว่าการทำงานเมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้ว และมองเห็นโอกาสแห่งความเป็นไปได้ ปราชญ์ชาวบ้านต้องมีความมุ่งมั่นใช้กำลังกาย กำลังความคิด สติปัญญา และความสามารถทั้งหมด พร้อมทั้งทุ่มเทเวลาให้กับงาน โดยไม่คำนึงถึงความยากลำบาก เพื่อให้งานบรรลุความสำเร็จที่มุ่งหวังไว้ อาจมีการลองผิดลองถูกเรียนรู้จากข้อผิดพลาดที่ผ่านมาเพื่อแก้ไขให้เกิดความสำเร็จจนเกิดความพอใจภูมิใจกับผลที่เกิดขึ้นเป็นเชิงประจักษ์ ชุมชนจะประสบความสำเร็จในการส่งเสริมกลุ่มอาชีพต่างๆ ได้ ทุกคนจะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้ที่ชอบนำประสบการณ์ใหม่ๆ มาประยุกต์เพื่อการสร้างสรรคงานโดยหาวิธีใหม่ที่ดีกว่าเดิม และหาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการปรับปรุงกระบวนการดำเนินการอยู่ตลอดเวลา ถ้าที่จะผลิตสินค้าที่แตกต่างจากเดิม ถ้าใช้วิธีขายที่ไม่เหมือนใคร ถ้าประดิษฐ์ ถ้าคิดค้นสิ่งแปลกใหม่เข้าสู่ตลาด มีความกล้าตัดสินใจมีความหนักแน่นไม่หวั่นไหว เชื่อมมั่นในตนเองกับงานที่ทำ มีจิตใจของนักสู้ ถึงแม้งานจะหนักก็ทุ่มเทสุดความสามารถ ไม่กลัวงานหนัก เห็นงานหนักเป็นงานท้าทายในการใช้ความรู้ สติปัญญา และความสามารถในการทำงาน ความมานะ และความพยายามเป็นการทุ่มเทชีวิตจิตใจในการทำงาน แข่งขันกับตนเอง และแข่งขันกับเวลา ขวนขวายหาหนทางแก้ปัญหา และอุปสรรคจนประสบความสำเร็จ อีกทั้งต้องรู้จักการปรับตัวตามสภาพแวดล้อม มากกว่าปล่อยให้ทุกอย่างเป็นไปตามยถากรรม หรือขึ้นอยู่กับโชคหรือดวง และต้องรู้จักประมาณตนเองไม่ทำสิ่งเกินตัว โดยเริ่มจากกลุ่มอาชีพเล็กๆ ก่อน และเมื่อกิจการเจริญค่อยเพิ่มทุนและขยายธุรกิจออกไปจนประสบความสำเร็จ รวมถึงการสร้างค่านิยมในประหยัด และอด

ออม จากสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ทำให้วาทะของปราชญ์ชาวบ้านมีต่อการเกิดขึ้นอาชีพต่างของชุมชนซึ่งสามารถสร้างนวัตกรรมจากอาชีพต่างๆ เหล่านี้ได้หลากหลายตามความเหมาะสมของแต่ละอาชีพ และจากอาชีพต่างๆ ที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านสามารถนำมาสร้างเป็นนวัตกรรมชุมชนและจำหน่ายเป็นผลผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ได้ เช่น

๑) ประเภทสมุนไพร เช่น ยาหอมแก้วิงเวียนศีรษะ น้ำมันเหลืองจากไทรแก่เคล็ดขัดยอก ยาหม่องแก้แมลงสัตว์กัดต่อย สะเดาน้ำสำหรับฆ่าแมลง ยาแก้ไอเสบจากฟ้าทลายโจร เป็นต้น

๒) ประเภทอาหาร เช่น แจ่วบอง ปลาแห้ง ปลาร้า เป็นต้น

๓) ประเภทของใช้ในชีวิตรประจำวัน เช่น มีด พร้า จอบ เสียม เป็นต้น

๔) ประเภทเครื่องจักรอุปกรณ์การเกษตร เช่น เครื่องเจ้าน้ำบาดาล รถเกี่ยวข้าว เป็นต้น นวัตกรรมชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านนอกเหนือจากตัวอย่างดังกล่าวมานี้ ยังมีผลิตภัณฑ์อีกมากมายที่ได้มีการประดิษฐ์ขึ้นมาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน แต่ไม่สามารถที่จะพัฒนาให้เป็นสินค้าอุตสาหกรรมเข้าสู่ตลาดได้จริง ด้วยเหตุนี้ปราชญ์ชาวบ้านจึงมีบทบาท และเล็งเห็นความสำคัญของการนำภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่มาพัฒนาให้เป็นนวัตกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้เกิดแก่ชุมชนของตน ดังคำกล่าวของนางเดือน (กลุ่มสตรีทอผ้าไหม) ที่กล่าวว่า

“ตนเป็นผู้มีอาชีพทอผ้าไหมเป็นอาชีพ และได้มีการส่งเสริมการสร้างอาชีพให้กับชุมชน โดยแบ่งเป็นกลุ่มตามความถนัดของสมาชิกที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษนับว่าเป็นภูมิปัญญาของชุมชนซึ่งแบ่งเป็น ๑) กลุ่มหัตถกรรมมีการรวมผู้ที่มีความชำนาญในการทอผ้าไหมแล้วนำผ้าไหมแปรสภาพเป็นกระเป๋าในขนาดต่างๆและกลุ่มทอเสื่ออก กลุ่มสานเปลไม้ไผ่ กลุ่มทำไม้กวาด ๒) กลุ่มเกษตรปลอดสารพิษ ๓) กลุ่มหัตถเวช(นวดแผนไทย) กลุ่มอาชีพที่เกิดขึ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเกิดรายได้หลักของคนในชุมชน จึงควรส่งเสริมเพื่อเป็นนวัตกรรมชุมชนให้แก่ชุมชน หากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วจะเห็นได้เป็นโอกาสที่เป็นไปได้ที่จะสร้างอาชีพ และสร้างรายได้แก่ชุมชนที่ผู้นำชุมชนจะต้องมุ่งมั่นใช้กำลังกาย กำลังความคิด สติปัญญาและความสามารถทั้งหมด พร้อมทั้งทุ่มเทเวลาให้กับงานโดยไม่คำนึงถึงความยากลำบาก เพื่อให้งานบรรลุความสำเร็จที่มุ่งหวังไว้”^{๓๔} ซึ่งสอดคล้องกับนายนายสมาน ดลพินิจ (นามสมมติ) ที่กล่าวว่า

“ในฐานะที่ตนเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรที่ได้รับความรู้มาจากบรรพบุรุษจึงอยากเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรนี้ให้กับคนรุ่นหลังได้สืบทอดและสร้างเป็นนวัตกรรมชุมชนเช่นการนำหวานไพรต่างๆ มาทำเป็นลูกประคบเพื่อจำหน่ายในลักษณะที่เป็นนวัตกรรมชุมชน และตนยังได้ส่งเสริมคนในชุมชนให้มีอาชีพอย่างเหมาะสมโดยวิธีการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนในลักษณะที่เป็นภูมิปัญญามาพัฒนาให้เข้ากับยุคสมัยจนก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน จากเดิมอาจเป็นทำเพื่อใช้ใน

^{๓๔} อยู่บ้านเลขที่ ๑๗๕ บ้านนาเพียง หมู่ ๖ ต.หนองกุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

ครัวเรือนแต่เมื่อมีการส่งเสริมทำให้เกิดการทำเพื่อจำหน่ายสร้างเป็นนวัตกรรมชุมชนโดยการนำสินค้าที่เป็นภูมิปัญญามาพัฒนาจนกลายเป็นสินค้าที่ทันสมัย และเป็นที่ต้องการของผู้มาเยี่ยมชมชุมชน ทั้งนี้ยังทำให้คนหนุ่มสาวในชุมชนได้มีงานทำให้ไม่ทิ้งบ้านเรือนไปทำงานในกรุงเทพฯ ทั้งยังได้ช่วยเป็นแรงในการพัฒนาสินค้าที่ผลิตจากชุมชนให้มีความแปลกใหม่ด้วย และรู้จักวิธีการขายหรือจำหน่ายสินค้าของชุมชนในระบบออนไลน์ซึ่งเป็นวิธีการขายแนวใหม่ที่ทำให้สินค้าชุมชนกระจายตัวไปสู่ผู้บริโภคได้เร็วขึ้น”^{๓๕} และซึ่งสอดคล้องกับนายบุญมี (นามสมมติ) ที่กล่าวว่า

“ตนได้มีบทบาทในการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ดฟางให้แก่คนหนุ่มสาวในชุมชนมีความตื่นตัวในการสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชนสนใจในเรื่องการสร้างอาชีพต่างๆ เช่นการเรียนเรื่องการเพาะเห็ดและการแปรรูปเห็ดเช่นการทำแหนมเห็ดฟางซึ่งเป็นที่น่าสนใจของผู้มาเยี่ยมชมชุมชนเป็นสร้างนวัตกรรมด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ที่สามารถพอเพียงต่อการดำรงชีพได้อย่างไม่เดือดร้อน และมีบางคนที่มีความสนใจในการออกแบบสินค้า และบรรจุภัณฑ์ที่มีรูปแบบที่ทันสมัย เมื่อก่อนชุมชนจะจำหน่ายสินค้าที่ผลิตขึ้นเองตามวิถีของชาวบ้านที่ไม่มีการคิดถึงหีบห่อหรือบรรจุภัณฑ์ แต่เมื่อมีแนวคิดสมัยใหม่จากคนวัยหนุ่มสาวที่มีความในศาสตร์สมัยก็ทำให้มีการเพิ่มมูลค่าของสินค้ามากขึ้น”^{๓๖}

๓) ด้านทรัพยากรของชุมชน พบว่า ทรัพยากรของชุมชนถือว่าเป็นต้นทุนของชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยสรุปทรัพยากรของชุมชนมี ๒ ประเภท คือ ๑) สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ได้แก่ อากาศ แม่น้ำ ลำคลอง พื้นดินเพื่อการเกษตร และป่าไม้ชุมชน เป็นต้น และ๒) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ บ้านเรือน โรงเรียน ถนน รถยนต์ เขื่อนเก็บน้ำ ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจและสังคมด้วย สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ประกอบกันขึ้นเป็นชุมชน โดยมีขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบเศรษฐกิจ และสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นและข้อจำกัดทางธรรมชาติเป็นกฎเกณฑ์และเป็นหลักการสำหรับการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เพื่อให้เกิดการดำรงชีวิตอย่างผาสุก และเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านคุณภาพชีวิต และถือได้ว่าในแต่ละชุมชนก็จะมีสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศ ทัศนคติ และนิสัยใจคอของผู้คนที่อยู่อาศัยในชุมชนด้วย เช่น บางแห่งอาจอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้ และบางแห่งก็สลับซับซ้อนด้วยทิวเทือกเขา มีภูเขาสูง สิ่งแวดล้อมในบางแห่งเหมาะที่จะใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยว บางแห่งก็เหมาะที่จะใช้ทำการเกษตรกรรม เป็นต้น ซึ่งแต่ละชุมชนต่างได้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม

^{๓๕} อยู่บ้านเลขที่ ๒๗ บ้านโคกสทกรณ หมู่ ๓ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๓๖} อยู่บ้านเลขที่ ๑๓๕ บ้านหัน หมู่ ๔ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

แตกต่างกันไป ตามลักษณะของสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ และโดยความเป็นจริงแล้วสิ่งแวดล้อมได้ให้ประโยชน์แก่คนในชุมชนนั้นอย่างมากมาหลายทศวรรษ เราใช้สิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต เป็นปัจจัยในการประกอบอาชีพ ให้เป็นกฎเกณฑ์และแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่จะใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งรวมของความสวยงามตามธรรมชาติ และเป็นแหล่งที่เราสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจในเรื่องธรรมชาติได้

นอกจากนี้ชุมชนหนองกงจนสารยังมีโครงการพัฒนาอ่างเก็บของชุมชนที่อยู่หน้าอบต. หนองกงจนสารเพื่อเป็นแลนด์มาร์คเพื่อใช้ประโยชน์ใช้สอยร่วมกันของคนในชุมชนอื่นๆ ด้วย เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในด้าน ๑) คุณภาพชีวิต ๒) เศรษฐกิจชุมชน ๓) การสร้างเครือข่ายทางสังคม ๔) ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ๕) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ๖) วัฒนธรรมชุมชน ที่นำไปสู่กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนหนองกงจนสารใน ๕ ๑) ด้านการประชาสัมพันธ์/และการให้ความรู้ ๒) ด้านการประชุม ๓) ด้านการทำประชาคมชุมชน ๔) ด้านการจัดทำแผน และ ๕) ด้านการติดตามและประเมินผล และจะนำเสนอเป็นแนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงจนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ได้ ซึ่งแนวทางทั้ง ๕ ด้าน คือ ๑) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน ๒) ด้านเศรษฐกิจของชุมชน ๓) ด้านทรัพยากรของชุมชน ๔) ด้านการจัดการของชุมชน และ ๕) ด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชน ดังคำกล่าวของ นางสุภัทวิภา (นามสมมติ) อายุ ๔๑ ปี ที่กล่าวว่า

“ด้านทรัพยากรของชุมชนต้องใช้กระบวนการคิดร่วมกันของชุมชน คนในชุมชนได้เรียนรู้ปัญหาาร่วมกัน ร่วมกันค้นหาสาเหตุ วิธีการและแนวทางแก้ไข ได้ร่วมกำหนด กฎ กติกา โดยเฉพาะวิธีการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้มีการจัดเวทีประชาคมถือเป็นการขับเคลื่อนกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา/แนวทางการแก้ไขปัญหา และเรื่องอื่นๆ ของชุมชน”^{๓๗} ซึ่งสอดคล้องกับนางสาวณัญชนก (นามสมมติ) อายุ ๓๘ ปี ที่กล่าวว่า

“ในการจัดการทรัพยากรของชุมชนผู้นำชุมชนต้องมีความเข้มแข็ง เนื่องจากกระบวนการก่อเกิด และรูปแบบวิธีการดำเนินงานมีการพัฒนา และดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้นำ และประชาชนในทุกขั้นตอน บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ทำให้มีพลัง มีความแน่นแฟ้นเกิดความเอื้ออาทรต่อกันใช้แผนชุมชนเป็นกลไกสำคัญ เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ตรงตามความต้องการ ผลสำเร็จของการจัดการทรัพยากรของชุมชนเป็นองค์ความรู้ของชุมชนที่ทำให้เกิดคุณประโยชน์แก่ชุมชนในด้านต่างๆ เช่น ๑) คุณภาพชีวิต ๒) เศรษฐกิจชุมชน ๓) การสร้างเครือข่าย

^{๓๗} สัมภาษณ์ นักวิชาการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงจนสาร, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

ทางสังคม ๔) ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ๕) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ๖) วัฒนธรรมชุมชน”^{๓๘} และซึ่งสอดคล้องกับนายวิญญู (นามสมมติ) อายุ ๔๘ ปี ที่กล่าวว่า

“การจัดการทรัพยากรของชุมชนเป็นการช่วยดูแลทรัพย์สินสมบัติของชุมชนที่จะส่งเสริมให้มีความเข้มแข็งในด้านคุณภาพชีวิตและด้านเศรษฐกิจซึ่งถือเป็นประโยชน์แก่ชุมชน แต่ต้องมีการใส่ใจและการติดตามอย่างต่อเนื่อง มีการเฝ้าระวังผลลบที่จะเกิดปัญหาขึ้นแก่ชุมชนด้วยโดยเฉพาะในด้านสิ่งแวดล้อม เช่น จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้น การใช้น้ำ ระบบนิเวศธรรมชาติ การรับวัฒนธรรมที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว เกิดกระแสการเลียนแบบ มีความขัดแย้งทางความคิด เสียความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และต้องปลูกฝังให้คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจสำหรับชุมชนจะได้เกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา แต่ชุมชนไม่ได้ละทิ้งพื้นฐานเดิม หรือปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปตามกระแสวัฒนธรรม ต้องร่วมใจกันในการสอดส่องดูแลและให้ความสำคัญกับการดูแลทรัพยากรของชุมชนร่วมกัน”

๔) **ด้านการจัดการของชุมชน** พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารได้มีการจัดการของชุมชนซึ่งถือว่า องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยเน้นชุมชนเป็นตัวตั้งประกอบไปด้วย คือ

๔.๑) การจัดการด้านภูมิปัญญา จะต้องได้รับการจัดการให้มีความสอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ถือได้ว่าภูมิปัญญาที่ชุมชนสั่งสมมาว่า มีคุณค่า ความสำคัญ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างไร และปราชญ์ชาวบ้านต้องมีการเตรียมเนื้อหาที่จะบรรยายทำความเข้าใจในส่วนที่เป็นเนื้อหา โดยเฉพาะเนื้อหาที่มาก และมีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน ผู้บรรยายต้องมีทักษะค่อนข้างสูงเพื่อไม่ให้เกิดการบรรยายนั้นน่าเบื่อหน่าย ซึ่งตรงกันข้ามกับการบอกเล่าที่ไม่ต้องเตรียมหาไว้ล่วงหน้า ปราชญ์ชาวบ้านต้องบรรยายให้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าเป็นองค์ความรู้ และประสบการณ์ของคนในแต่ละท้องถิ่นที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ท้องถิ่นและประเทศเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งปราชญ์ชาวบ้านจัดเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาและประสบการณ์ที่ได้สั่งสมไว้ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง และรุ่นถัดๆ ไปตามลำดับ และปรับให้ใช้ได้ภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น และสอดคล้องกับระบบนิเวศในปัจจุบัน เช่น การผลิตเครื่องใช้สอย การทำเกษตรอินทรีย์ การผลิตปุ๋ยหมักแทนการใช้ปุ๋ยเคมี ศิลปหัตถกรรมต่างๆ การยึดถือปฏิบัติตามหลักศาสนา ขนบธรรมเนียม จารีต

^{๓๘} สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่พนักงานธุรการ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

ประเพณี และพิธีกรรม ซึ่งข้อมูลความรู้ภูมิปัญญาต่างๆ เหล่านี้ต้องมีการจัดการความรู้ การวิเคราะห์ ประเมินผล และนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และสามารถเชื่อมโยงเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือการที่กลุ่มคนที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน มารวมตัวกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยความสมัครใจเพื่อร่วมสร้างความเข้าใจหรือพัฒนาแนวปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ

ในปัจจุบันถือว่าองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสินทรัพย์ทางปัญญาที่สำคัญ และเป็นทรัพยากรหลักที่มีค่ายิ่ง ซึ่งแตกต่างจากทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตอื่นๆ เนื่องจากความรู้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลง และสร้างขึ้นใหม่ได้ตลอดเวลา และสามารถนำไปใช้พร้อมๆ กันได้ ไม่จำกัดจำนวน สถานที่ และเวลาในการใช้ แตกต่างทรัพยากรอื่นๆ ซึ่งสภาวะดังกล่าวก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยเฉพาะในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ความรู้ได้กลายเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ ซึ่งทำให้การบริหารจัดการความรู้ซึ่งมีจุดมุ่งหมายคือการนำความรู้มาใช้พัฒนาขีดความสามารถของบุคคล องค์กร ชุมชนท้องถิ่นหรือสังคมให้ได้มากที่สุด โดยมีกระบวนการในการสรรหาความรู้ เพื่อถ่ายทอด แบ่งปันความรู้ไปยังบุคคลกลุ่มเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นเป็นสินทรัพย์ที่มีค่าที่สุดของชุมชนท้องถิ่นที่มีลักษณะโดดเด่นกว่าสินทรัพย์อื่นๆ คือเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีข้อจำกัด ยิ่งใช้ยิ่งเพิ่ม ยิ่งใช้มากเท่าไรก็ยิ่งมีคุณค่าเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น หรืออีกนัยหนึ่งคือยิ่งองค์กร ชุมชนท้องถิ่น มีความรู้มากเท่าไร ก็ยังสามารถเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ได้มากขึ้นเท่านั้น เมื่อเรียนรู้ได้มากขึ้นก็สามารถสร้างความรู้ใหม่ได้มากขึ้น เมื่อนำความรู้เก่ามาบูรณาการกับความรู้ใหม่ก็จะก่อให้เกิดความรู้ใหม่ๆ ขึ้นอีกระดับหนึ่ง และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น ซึ่งการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างถูกต้องจะเกิดประโยชน์แก่ปัจเจกบุคคล และชุมชน

๔.๒) องค์กรชุมชน เป็นการจัดตั้งขึ้นเพื่อการดูแลผลประโยชน์ของชุมชน ในชุมชนหนองกุงชนสารมีการจัดตั้งองค์กรชุมชนออกเป็นกลุ่มตามสายอาชีพของคนในชุมชนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรักษาผลประโยชน์ของชุมชนเองโดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารเป็นผู้กำกับดูแลในเชิงนโยบายและงบประมาณ โดยมีกลุ่มต่างๆ ดังนี้

๑) กลุ่มหัตถกรรม เป็นการตั้งขึ้นสร้างหัตถกรรมชุมชนเกี่ยวกับการทำเครื่องมือเครื่องใช้ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำไม้กวาดก้านมะพร้าว การทำแคร่ไม้ไผ่ การทำไม้ถูพื้นจากเศษผ้า การสานกระติบข้าว เป็นต้น แล้วนำมารวมกันเพื่อจำหน่ายในลักษณะที่เป็นโอท็อปบนวิถีที่นำไปสู่การมีรายได้แก่สมาชิกในกลุ่ม

๒) กลุ่มเกษตรปลอดสารพิษ เป็นการปลูกพืชผักด้วยวิธีการแบบดั้งเดิมที่ไม่ใช้สารเคมีในการทำเกษตรเพราะทำให้สารตกค้างและเป็นปัญหามาแล้วในอดีต ดังนั้นเพื่อการป้องกัน

ปัญหาที่จะกลับมาเกิดซ้ำอีกจึงมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรเพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน จึงรวมกลุ่มกัน เพื่อการทำการเกษตรปลอดสารพิษด้วยการใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ได้จากมูลสัตว์หรือเศษใบไม้ต่างๆ

๓) กลุ่มสมุนไพร เป็นการปลูกพืชสมุนไพรเพื่อนำมาประเป็นอาหาร และรักษาโรค มีการเรียนรู้เรื่องการนำสมุนไพรมาใช้อย่างถูกวิธีไม่ต้องพึ่งพายาเคมีในแผนปัจจุบัน โดยถือคติว่า กินอาหารให้เป็นยาดีกว่ากินยาเป็นอาหาร เป็นการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน

๔) กลุ่มตีมีด เป็นการรักษาภูมิปัญญาที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ และสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในกลุ่มในการจำหน่ายมีดที่ใช้ในครัวเรือน และการเกษตร

๕) กลุ่มภูมิปัญญา เป็นการนำภูมิปัญญาที่มีในชุมชนออกมาเพื่อสร้างเป็นนวัตกรรมชุมชนโดยแปลงภูมิที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมที่สร้างรายได้แก่ชุมชน

สรุปได้ว่าองค์กรชุมชนเกิดจากกลุ่มผู้นำที่มีคุณธรรม และภูมิปัญญา ที่มีการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อร่วมกันจัดระเบียบชุมชน เป็นกลไกสำคัญของชุมชนในการขับเคลื่อนการส่งเสริมคุณธรรมสู่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยทุกภาคส่วนสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณธรรมในองค์กร ชุมชน และสังคม เพื่อสร้างให้ชุมชนหนองกุงชนสารเป็นสังคมคุณธรรม อันจะส่งผลต่อความเจริญและสงบสุขด้วยมิติทางพุทธศาสนา ให้ประชาชนมั่นคง เข้มแข็งด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมชุมชนอย่างยั่งยืน การส่งเสริม และพัฒนาองค์กรคุณธรรมเป็นกลไกหนึ่งที่คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารเห็นชอบให้ทุกภาคส่วนในชุมชน ดำเนินการขับเคลื่อน โดยมีอนุกรรมการส่งเสริมคุณธรรมระดับตำบล และหมู่บ้านในการขับเคลื่อน เพื่อให้องค์กรมีบทบาทและสามารถสร้างคนดีเพื่อสังคมดี ส่งเสริมให้คนในองค์กรมีทัศนคติ วิธีคิด และการประพฤติปฏิบัติที่สะท้อนการมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี และองค์กรมีคุณค่าและประสิทธิภาพประสิทธิผลในการดำเนินกิจการเพราะสมาชิกขององค์กรมีคุณธรรมมากขึ้น

๔.๓) เวทีการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และการบูรณาการจากภายนอก ผู้นำชุมชน และคนในชุมชนเองควรตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง โดยไม่ต้องยึดติดกับหน่วยงานภาครัฐมากเกินไป ไม่ต้องรอคอยให้หน่วยงานใดเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ หรือกิจกรรม ชุมชนเองต้องมองตัวเองเป็นหลัก และพร้อมใจที่จะสละเวลาของตนเองเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน โดยการหมั่นศึกษาหาข้อมูล เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งกันและกัน และนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน และคนในชุมชนสามารถจัดการความรู้ร่วมกัน นั่นคือ การเอาความรู้ที่ได้มาจากการปฏิบัติ และความรู้จากผู้อื่นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน การถอดบทเรียน และการจัดการความรู้จึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชน และจากการลงพื้นที่เพื่อการวิจัยและการสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้ได้ข้อสรุปว่า ควรมีการจัดตั้งศูนย์การ

เรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ ของชุมชน โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่ง เรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เป็นศูนย์ฯ ของประชาชน ที่ ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน ศูนย์ การเรียนรู้ชุมชนในความคาดหวังของกรมการพัฒนาชุมชน ไม่ใช่ศูนย์ฝึกอบรมประจำหมู่บ้านที่รอรับ การนัดหมายจากวิทยากรภายนอก แต่จะเป็นสถานที่ที่จะสร้างความผูกพันระหว่างคนในชุมชนกับ เรื่องราวของเขาเองเป็นสำคัญ การสร้างและพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นการจัดให้มีการศึกษาที่ เกื้อหนุนให้บุคคลในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต โดยการกระจายโอกาสทาง การศึกษาให้ทั่วถึงภายใต้สิ่งที่มีอยู่ในสังคมนอบๆ ตัว ทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต เช่น จากประสบการณ์ ของปราชญ์ชาวบ้าน จากแปลงสาธิต จากศูนย์เรียนรู้ต่างๆ โดยมุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง ในลักษณะของการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ ที่ไม่เน้น การเรียนรู้เฉพาะในห้องเรียน ดังนั้นการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในชุมชนจึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะ ก่อประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพจากประสบการณ์ตรง ซึ่งสัมผัส และจับต้องได้ ทั้งนี้ความสำคัญของศูนย์เรียนรู้ในชุมชนไม่ได้มีเฉพาะต่อสมาชิกในชุมชนเท่านั้น แต่ยัง รวมถึงบุคคลทั่วไป และผู้ที่ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้เพื่อดำเนิน กิจกรรมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และก่อให้เกิดการบันทึกข้อมูลชุมชนที่เป็นระบบที่ ก่อให้เกิดประโยชน์และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้

- ๑) ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมทั้งที่มีในตำราเรียนและที่ไม่มีในตำราเรียน
- ๒) ใช้เป็นสถานที่ในการจัดการเรียนการสอน การฝึกอบรม
- ๓) ใช้เป็นสถานที่พบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็น
- ๔) ใช้เป็นแหล่งสถานที่ศึกษาดูงาน ฝึกฝนอาชีพ
- ๕) ใช้เป็นสื่อเรียนรู้ สื่อประกอบการเรียนการสอนที่มีมิติ มีชีวิต เช่น จิตกรรมฝาผนัง ร่องรอยประวัติศาสตร์ นิเวศวิทยา สัตว์ต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน (แมลง นก ปลา ฯลฯ) เป็นต้น
- ๖) ใช้เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ ข้อมูล ข่าวสารต่างๆ ไป รวมทั้งเป็นสถานที่ ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ หรือแจ้งข้อมูลที่ต้องการสื่อไปถึงคนในชุมชน

๗) ใช้เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น ไม่ให้ลบล้างสำหรับสืบต่อไปยังชนรุ่นหลัง

๘) ใช้เป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ อาทิ เป็นศูนย์จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นจุดรวบรวมผลผลิต พื้นที่รวมกลุ่มทำกิจกรรมของแม่บ้าน

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารได้มีการจัดทำเวทีการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยมีรูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อสร้างความเข้มแข็งชุมชนที่นำไปสู่การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดังกล่าวมานี้ถือว่าเป็นรูปแบบที่สำคัญโดยผู้วิจัยได้ให้เหตุผลไว้ดังนี้

๑) ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นสถานที่รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต และเป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่างๆ ทุกอย่างเพื่อให้เกิดความสมดุลกัน

๒) ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นสถานที่สอนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ควรเน้นที่องค์ความรู้ของบุคคลหรือกิจกรรม แต่ควรสอนให้ผู้เรียนทราบเกี่ยวกับระบบความคิด การสั่งสมความรู้ ศึกษาสภาพสังคมสภาพแวดล้อม ว่ามีปัจจัย มีเหตุผล มีเกณฑ์อย่างไรที่ทำให้เกิดความคตินั้น ให้ผู้เรียนวิเคราะห์หาปัจจัยร่วมของประเด็นต่างๆ ว่ามีการสืบทอดและมีการเรียนรู้ได้อย่างไร

๓) ศูนย์เรียนรู้ชุมชนได้จัดการทำหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน

๔) ศูนย์เรียนรู้ชุมชนได้จัดกิจกรรมเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีประโยชน์สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน

๕) ปราชญ์ชาวบ้านได้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนควรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นหรือผู้รู้ในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร วางแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังคำกล่าวของนางสุนันทา (นามสมมติ) อายุ ๕๘ ปี ที่กล่าวว่า

“เวทีแห่งการเรียนรู้ของชุมชนถือเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ศูนย์การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นศูนย์รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่มีปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้คอยทำหน้าที่ในการแนะนำให้ความรู้เป็นเหมือนเป็นคลังความรู้ของชุมชนเช่นความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาด้านยาสมุนไพร ถ้ามีศูนย์การเรียนรู้ได้รวบรวมไว้ก็เป็นการง่ายต่อการสืบค้นและค้นคว้าหาความรู้ในเองที่ตนอยากรู้ และนอกจากเป็นศูนย์กลางของการเรียนด้านวัฒนธรรมประเพณีแล้วยังเป็นศูนย์การเรียนรู้เรื่องเกษตรพอเพียงที่มีการทำเป็นแปลงสาธิตในเรื่องการปลูกข้าว ปลูกมะนาว และพืชผักสวนครัวต่างๆ ไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปดูงานในที่ไกลๆ แค่ดูงานที่ชุมชนของ

เราเองก็ถือว่าได้ประโยชน์มาก”^{๓๙} ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของจตุรงค์ (นามสมมติ) อายุ ๖๒ ปี ที่กล่าวไว้ว่า

“รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อสร้างความเข้มแข็งชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและการทำประชาคมของชุมชนที่นำไปสู่การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพราะการสร้างและพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งของการเรียนรู้ เป็นการจัดให้มีการศึกษาที่เกื้อหนุนให้คนในชุมชนทุกเพศวัยสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต โดยการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงภายใต้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต เช่นความรู้ภูมิปัญญาที่ได้จากประสบการณ์ของปราชญ์ชาวบ้าน จากแปลงสาธิต จากศูนย์เรียนรู้ต่างๆ โดยมุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ในลักษณะของการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ ที่ไม่เน้นการเรียนรู้เฉพาะในห้องเรียน ดังนั้นการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในชุมชนจึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะก่อประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพจากประสบการณ์ตรง”^{๔๐} และซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนายสุริย์(นามสมมติ) อายุ ๖๓ ปี ที่กล่าวว่า

“ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับคนในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ ของชุมชน โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่ง เรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เป็นศูนย์ฯ ของประชาชน ที่ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ด้วยการจัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้ด้านต่างๆ ของประชาชนในชุมชนเป็นศูนย์รวมของข้อมูล เกี่ยวกับแหล่งน้ำ กลุ่มอาชีพ รวมทั้งข่าวสาร สาระความรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เท่าทันสถานการณ์โลกรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน องค์ความรู้ที่มีอยู่กระจายกระจายในชุมชน และจัดการให้เป็นหมวดหมู่ มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม ที่ จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน”^{๔๑}

^{๓๙} สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการศูนย์ดูแลเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธารา, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

^{๔๐} สัมภาษณ์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธารา คนที่ ๑, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

^{๔๑} สัมภาษณ์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธารา คนที่ ๒, เมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

๕) ด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชน คือ การมีคนจำนวนหนึ่งที่สมัครสมานสามัคคีมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีค่านิยมอุดมการณ์ที่ส่งเสริมการพึ่งตนเองก็จะทำให้คนหรือชุมชนพึ่งตนเองได้ สนับสนุนให้ประชาชนช่วยเหลือตนเอง การช่วยเหลือจากภายนอกให้อยู่ในขอบเขตที่จะเป็นการช่วยให้เขาได้ช่วยเหลือตนเองได้เท่านั้น ไม่ควรช่วยทุกอย่างและเพื่อที่จะให้เขาช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งควรจะเริ่มจากสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของประชาชนโดยเริ่มจากสิ่งเล็กน้อยและจากสิ่งง่ายไปหาสิ่งยาก ไม่ควรรีบเร่งทำโครงการดำเนินงานแต่ค่อยทำค่อยไปเพื่อให้โอกาสประชาชนได้เรียนรู้จากการทำงานนั้นๆ โดยพยายามใช้ทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุดหลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วม คือ หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่างให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้เขาเป็นผู้ตัดสินใจทำงานลงมือทำงานตามที่เขาได้ตัดสินใจไปแล้วด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการทำให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการของประชาชนทำให้ประชาชนได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง และจะต้องไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะจะต้องมาจากทุกชนชั้นของชุมชน ตั้งแต่คนร่ำรวยที่สุดจนถึงคนยากจนที่สุดของชุมชนจะเลือกที่รักมักที่ชังไม่ได้หลักการประชาธิปไตยในการดำเนินงาน ทุกคนจะต้องมีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกันไม่มีข้อยกเว้นหรือระดับการศึกษา โดยถือว่าเป็นคนหนึ่งที่มีสิทธิในการลงคะแนนเสียงหรือการออกเสียงตามหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงานหลักการใช้ประโยชน์จากผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลในชุมชนที่มีผู้เคารพนับถือไว้วางใจมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด การตัดสินใจของประชาชนในชุมชน ผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นผู้ช่วยเผยแพร่ให้เกิดความนิยม จูงใจประชาชนให้มาร่วมงานอย่างมีประสิทธิภาพ และบางครั้งยังช่วยเป็นวิทยากรให้ได้อีกด้วยหลักความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นของตนเองซึ่งเหมือนคล้ายคลึงหรือต่างไปจากชุมชนอื่นผู้มีหน้าที่พัฒนาจำต้องทราบรายละเอียดและยึดถืออย่างน้อย ชั้นแรกๆ ในการเข้าสู่ชุมชนต้องวางโครงการการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความเชื่อก่อนต่อมาภายหลังเห็นว่าสิ่งใดควรปรับปรุงแก้ไข จึงค่อยทำไปทีละเล็กทีละน้อย โดยให้ประชาชนได้รับความกระทบกระเทือนน้อยที่สุดหรือไม่รู้สึกเลยและทั้งนี้เพราะเห็นดีเห็นงามในการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วยหลักการประเมินผล การประเมินผลเป็นหลักการที่ดีของทุกโครงการ การที่ได้มีการประเมินผลงานภายหลังที่ได้ดำเนินการไปแล้วชั่วระยะเวลาหนึ่งเป็นการตรวจสอบว่าโครงการนั้นได้ดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไรจะได้หาทางแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้น และจะได้วิธีการที่ดีกว่ามาดำเนินงานต่อไป เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

การสร้างเครือข่ายมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะปัจจุบันการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจำเป็นต้องมีเครือข่ายเพื่อเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนไปสู่ชุมชนอื่นๆ ทำให้มีการติดต่อและการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และเกิดการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ ในการสร้างเครือข่ายควรสนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระ มากกว่าทำให้เกิดการคับค้ำสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้อง

ไม่ใช่การสร้างระบบการติดต่อเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เครือข่ายจึงไม่ใช่การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อเท่านั้น แต่ต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างชุมชนที่มีปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้เชื่อมสัมพันธ์ สาระของการเชื่อมโยงระหว่างกันที่จะช่วยให้มองเห็นรูปธรรมของเครือข่ายมี ๓ ลักษณะ คือ เครือข่ายการแลกเปลี่ยน เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร และเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน เครือข่ายไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนตายตัว อาจมีการออกแบบโครงสร้างขึ้นมาทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนให้ต่อเนื่อง แต่ในเครือข่ายไม่มีใครบังคับให้ใครทำอะไรได้ แต่ละชุมชนต่างเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายได้พอๆ กัน และแนวทางการสร้างเครือข่ายนี้ยังเป็นการเชื่อมโยงของกลุ่มของคนในชุมชน และชุมชนอื่นด้วยความสมัครใจ ที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื้อถือ เอื้ออาทร ซึ่งกัน และกัน เพื่อการทำงานที่มีความเกี่ยวข้องกับคนในชุมชนของตน และคนอื่น อาจเกิดข้อจำกัดในการปฏิบัติ เช่น ขาดทรัพยากร ความรู้ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญยังไม่มาก ต้องอาศัยผู้ที่มีประสบการณ์ ความชำนาญหรือแม้กระทั่งการพึ่งพา แลกเปลี่ยนทรัพยากรจากภายนอก ซึ่งสามารถสร้างความสัมพันธ์เป็นเครือข่ายระหว่างกัน เป็นการยกระดับการทำงานที่กว้างออกไป และทำงานที่ยาก และท้าทายเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้นได้ เพราะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นการกระจายทรัพยากร อำนาจ และความรับผิดชอบในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชน ดังนั้น เพื่อเสนอแนวทางการสร้างเครือข่ายของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อสร้างความเข้มแข็งชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จากการพัฒนาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปการสร้างเครือข่ายในด้านต่างๆ ไว้เป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

๑. เครือข่ายด้านกลุ่มอาชีพ พบว่า แนวทางสร้างเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านเพื่อสร้างความเข้มแข็งชุมชนผ่านกระบวนการโสเหล่เสวนาทำให้เกิดการตักตวงเกิดเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการโสเหล่เสวนาที่ผ่านรูปแบบต่างๆ โดยมีปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น จึงได้เกิดมีการส่งเสริมการสร้างอาชีพให้กับชุมชนโดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยภาครัฐ และเอกชน โดยแบ่งอาชีพออกเป็นกลุ่มอาชีพตามความถนัดของคนในชุมชนมีการนำองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้จนก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน ซึ่งแบ่งเป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้

๑) กลุ่มหัตถกรรม พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้เกิดอาชีพแก่คนคนในชุมชนที่รวบรวม และจัดเป็นหมวดหมู่ไว้คือกลุ่มหัตถกรรมที่เกิดจากการทัก ทอ จัก สาน ซึ่งในกลุ่มหัตถกรรมนี้ยังมีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้อีกเช่น กลุ่มทักไม้กวาดเช่นการทำไม้กวาดก้านมะพร้าว กลุ่มทอ เช่น การทอเสื่อกก การทอผ้าไหมและผ้าแพรร กลุ่มจัก ได้แก่ การตอกไม้ไผ่ การทำตระแกรงจากไม้ไผ่ และกลุ่มสานมีการสานแห การสานกระบุง ตะกร้า อาชีพเหล่านี้เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาโดยปราชญ์ชาวบ้าน

๒) กลุ่มเกษตรกรกรรม พบว่า ภาคอีสานได้มีการนำเกษตรทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ทำให้ การทำเกษตรกรรมประสบความสำเร็จ โดยมีการจัดสรรที่ดินตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ แบ่งพื้นที่เป็น ๓๐ : ๓๐ : ๓๐ : ๑๐ คือ ๑) บ่อปลาเพื่อกักเก็บน้ำ ๒) แปลงนาเพื่อปลูกข้าว ๓) ปลูก ผักปลูกพืชที่กินได้ ปลูกต้นไม้ ๔) ที่อยู่อาศัยและคอกสัตว์เลี้ยงวัว นอกจากนี้ชุมชนยังได้ตั้งกลุ่มทำ เกษตรปลอดสารพิษหรือเกษตรอินทรีย์ กลุ่มปลูกผักหวานป่า กลุ่มปลูกมะพร้าว น้ำหอม และกลุ่ม ปลูกข้าวหอมมะลิ เป็นต้น ซึ่งประสบความสำเร็จและอยู่ได้อย่างพอเพียง

๓) กลุ่มหัตถเวชกรรม พบว่า การรักษาด้วยวิธีการนวดเป็นแพทย์ทางเลือกที่ถูก ยอมรับจากการรักษาแผนปัจจุบันจะเห็นได้จากโรงพยาบาลทุกแห่งจะมีแผนกบริการแพทย์แผนไทย หรือการนวดแผนไทย ซึ่งความรู้นี้ได้สืบทอดมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรงทั้งนี้ในการนวดแผนไทย ยังมีการใช้หว่านไผ่มาทำเป็นลูกประคบเพื่อรักษาอาการเจ็บปวดกล้ามเนื้อหรือประคบหลังการนวด เพื่อผ่อนคลายเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดมาโดยปราชญ์ชาวบ้านที่ตกทอดเป็นมรดกให้เราใช้เป็นอาชีพ ได้จนถึงปัจจุบัน

๔) กลุ่มแปรรูปอาหาร พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นของอีสานมีวิธีการแปรรูปอาหารได้ หลากหลายวิธีเป็นการถนอมอาหารเพื่อเก็บไว้กินนานๆ เช่นการแปรรูปปลาสามารถทำได้หลายวิธีเช่น ทำปลาแห้ง ปลาร้า สุกท้ายก็แปรรูปเป็นแจ่วบองที่มีชื่อเสียง เป็นนวัตกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้แก่คน ในชุมชน

๒. เครือข่ายด้านภูมิปัญญา ปัจจุบันการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจำเป็นต้องมีเครือข่าย เพื่อเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนไปสู่ชุมชนอื่นๆ ทำให้มีการติดต่อ และการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และเกิดการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ ในการสร้างเครือข่ายควร สนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็น อิสระ มากกว่าทำให้เกิดการคับค้ำสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้าง ระบบการติดต่อเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เครือข่ายจึงไม่ใช่การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตาม รายชื่อเท่านั้น แต่ต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างชุมชนที่มีปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้เชื่อม สัมพันธ์ สารระของการเชื่อมโยงระหว่างกันที่จะช่วยให้มองเห็นรูปธรรมของเครือข่ายมี ๓ ลักษณะ คือ เครือข่ายการแลกเปลี่ยน เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร และเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน เครือข่ายไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนตายตัว อาจมีการออกแบบโครงสร้างขึ้นมาทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ ระหว่างคนในชุมชนให้ต่อเนื่อง แต่ในเครือข่ายไม่มีใครบังคับให้ใครทำอะไรได้ แต่ละชุมชนต่างเป็น ศูนย์กลางของเครือข่ายได้พอๆ กัน และแนวทางการสร้างเครือข่ายนี้ยังเป็นการเชื่อมโยงของกลุ่มของ คนในชุมชน และชุมชนอื่นด้วยความสมัครใจ ที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของ ความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทร ซึ่งกัน และกัน เพื่อการทำงานที่มีความเกี่ยวเนื่องกับคนในชุมชน

ของตน และคนอื่น อาจเกิดข้อจำกัดในการปฏิบัติ เช่น ขาดทรัพยากร ความรู้ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญยังไม่มาก ต้องอาศัยผู้ที่มีประสบการณ์ ความชำนาญหรือแม้กระทั่งการพึ่งพา แลกเปลี่ยนทรัพยากรจากภายนอก ซึ่งสามารถสร้างความสัมพันธ์เป็นเครือข่ายระหว่างกัน เป็นการยกระดับการทำงานที่กว้างออกไป และทำงานที่ยาก และท้าทายเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้นได้ เพราะมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นการกระจายทรัพยากร อำนาจ และความรับผิดชอบในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชน ดังนั้น เพื่อเสนอแนวทางการสร้างเครือข่ายของปราชญ์ชาวบ้านเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งถือว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นผลที่เกิดมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการ และทิศทางของการเปลี่ยนแปลง จะต้องมีการจินตนาการความคิดริเริ่มโครงการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง เหตุผลแรกของการที่มียุคมารวมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าการกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่ม ผู้นำชุมชน หรือกระทำผ่านองค์กรภาครัฐ และเอกชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนนวัตกรรม สิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาย่อมจะต้องเกิดจากปัจจัยหลายด้านที่จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนา เช่น การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หลักการในการพัฒนาชุมชน รวมถึงจะต้องสร้างกระบวนการพัฒนาชุมชนเพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน และสิ่งสำคัญในการพัฒนาคือคนในชุมชนจะต้องมีความคิดเห็นอย่างสอดคล้องกันเพราะคนเป็นศูนย์กลาง และเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาที่จะทำให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทางที่ดี และยังพบว่า การพัฒนาเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมนำไปสู่ความเป็นชุมชนนวัตกรรมที่เป็นแบบอย่างของชุมชนอื่นๆ ได้เข้าศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง จากการที่ได้ลงไปสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ใช้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในด้านการใช้สิทธิ์การบริหารจัดการเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการให้บรรลุเป้าหมายหรือความสำเร็จ โดยยึดหลักหลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เปิดโอกาสให้ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วน ซึ่งสามารถแบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

๓. เครือข่ายด้านสารสนเทศ เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการรวบรวมภูมิปัญญาองค์ความรู้ของชุมชน และวิธีการต่างๆที่เป็นต้นแบบได้ และใช้เป็นศูนย์การประสานงานเครือข่ายวิชาการ การประชุมวิชาการ และการจัดนิทรรศการ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนในชุมชนที่สามารถสืบค้นหาข้อมูลต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนอื่นที่ได้ทำข้อตกลงกันไว้ผ่านกระบวนการสื่อสารที่หลากหลายวิธีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่เป็นการสื่อสารโดยตรงในลักษณะการเดินเข้าไปบอกที่ไม่ใช้เทคโนโลยี ไลน์ หรือเฟสบุ๊คอาศัยวิธีการของปราชญ์ชาวบ้านผู้ที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำหน้าที่หลักตลอดทั้งกระบวนการสื่อสารภูมิปัญญา ผ่านสื่อ และช่องทางการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ เป็นการบอกเล่าที่ผ่านวิถีวัฒนธรรมและกิจกรรมของชุมชน อาจจัดเป็นการสื่อสารในรูปแบบของการประชุมร่วมกันระหว่างกลุ่มต่างๆ

ภายในชุมชน โดยเป็นการสนทนากลุ่ม และการประชุมในระดับผู้นำกลุ่ม และการประชุมสมาชิกในกลุ่มรูปแบบการสื่อสารจึงมีทั้งที่ไม่เป็นทางการ และแบบเป็นทางการ และเป็นการสื่อสารทั้งแนวนอน และแนวดิ่ง โดยส่วนใหญ่เป็นการสนทนา และการประชุมเพื่อชี้แจงข้อมูลข่าวสารหรือเหตุการณ์ประจำวัน และเมื่อวิเคราะห์ถึงกระบวนการสื่อสารของชุมชนแล้วจะพบว่า กระบวนการที่นิยมใช้เพื่อการสื่อสารคือ ๑) การใช้เสียงตามสายของชุมชนเพื่อสื่อสารให้สมาชิกในชุมชนได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับ ข่าวสารทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี ๒) การติดต่อประชาสัมพันธ์ เป็นการสื่อสารเพื่อให้คนในชุมชนได้รับรู้ถึงกิจกรรมเฉพาะที่จะจัดหรือทำขึ้นในระยะเวลาที่กำหนดเมื่อหมดเขตของการประชาสัมพันธ์แล้วก็เก็บป้ายออก ๓) การจัดการประชุม เป็นการนัดคนในชุมชนมาเพื่อชี้แจงกิจกรรมต่างของชุมชนที่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ในกระบวนการทั้ง ๓ วิธีนี้สามารถทำไปพร้อมๆ กันก็ได้หรืออาจใช้วิธีการสื่อสารเพียงอย่างเดียวแต่มีเป้าหมายคือสร้างความเข้าใจให้กับคนในชุมชน

ในการสร้างเครือข่ายด้านสารสนเทศนั้นต้องมีการเสริมสร้างความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้วยการเตรียมบุคลากรเพื่อสามารถบริหารจัดการเทคโนโลยี สามารถบริหารจัดการเข้าใจบทบาทของเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับชุมชนใน ๔ อย่าง คือ

- ๑) ต้องรู้ว่าการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ อย่างชาญฉลาดนั้น สามารถช่วยองค์กรที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน
- ๒) ต้องรู้จักคัดเลือก พัฒนา และจูงใจทีมงานที่เก่งเรื่องเทคโนโลยีให้อยู่กับองค์กรไปนานๆ
- ๓) ต้องรู้วิธีการบริหารและการลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ๆ
- ๔) ต้องเป็นผู้นำตัวอย่างในแง่การกล้าใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ

ในการสร้างความเข้มแข็งด้านการสร้างเครือข่ายสารสนเทศในยุคปัจจุบันมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะชุมชนจะปิดตัวเงียบไม่มีเครือข่ายกับชุมชนภายนอกนั้นไม่ได้แล้ว เพราะการพัฒนาชุมชนในยุคใหม่ต้องมีเครือข่ายให้มากเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อนำไปสู่ความมั่งคั่งมั่นคง ของชุมชน ในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ของชุมชนหนองกุงธนสาร ต.หนองกุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ดังคำกล่าวของนายสมัย (นามสมมติ) อายุ ๖๖ ปี ที่กล่าวว่า

“ในการสร้างเครือข่ายชุมชนที่มีลักษณะคล้ายๆ กันถือเป็นเงื่อนไขสำคัญของเครือข่ายที่ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์สื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างสมาชิก อาจมีผู้ประสาน ซึ่งเป็นบุคคลหรือกลุ่มประสาน ซึ่งดำเนินกิจกรรมการประสาน แต่ไม่ใช่เป็นผู้ดำเนินการแทนสมาชิกเครือข่ายในเรื่อง เครือข่ายอาจเป็นเครือข่ายแบบผสมผสานระหว่างสมาชิกที่แตกต่างกันในสถานภาพ เช่น เป็นผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักธุรกิจ นักวิชาการ แต่เมื่อทุกคนมีเป้าหมายร่วมกันก็สามารถเป็นเครือข่ายได้ อีกแบบหนึ่ง คือ เครือข่ายขององค์กรหรือคนที่มีสถานภาพเดียวกัน อาชีพเดียวกัน ระดับเดียวกัน

เช่น เกษตรกร กลุ่มอาชีพ ที่แต่ละชุมชนมีเหมือนกัน”^{๔๒} ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนายวิชัย (นามสมมติ) อายุ ๖๓ ปี ที่กล่าวว่า

“กิจกรรมสำคัญที่สุดที่เครือข่ายทุกเครือข่ายทำร่วมกัน คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ทำให้ด้านหนึ่งหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน อีกด้านหนึ่งทำให้กิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเป็นการประสานพลัง เป็นการใช้ทรัพยากร ใช้พลังงาน อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการรณรงค์เรื่องต่างๆถ้าทำเป็นเครือข่ายจะได้ผลมากกว่า”^{๔๓} และซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของนายบุญมี (นามสมมติ) อายุ ๖๒ ปี ที่กล่าวว่า

“การสร้างเครือข่ายเพื่อการประกอบธุรกิจชุมชนในปัจจุบันมีความสำคัญมากเพราะมันยังหมายถึง ขบวนการทางสังคม ที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนต่างๆที่มีเป้าหมายวัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน และร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเจริญรุ่งเรือง โดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน และถือว่าเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นการสร้างแนวคิดใหม่ที่ทำให้มีการจัดความสัมพันธ์ภายในองค์กรหนึ่งระหว่างคนในองค์กร และระหว่างองค์กรนั้นกับองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง”^{๔๔}

สรุปได้ว่า แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ใน ๕ ด้าน ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาทำให้พบว่า กระบวนการเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร ใน ๕ กระบวนการ ประกอบด้วย

๑) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน ประชาชนในชุมชนหนองกุงชนสารมีการพึ่งพาตนเองได้ในด้านเทคโนโลยีที่มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และชุมชนต้องการเทคโนโลยีที่เหมาะสมหรือตอบสนองต่อสภาพท้องถิ่น การเห็นความสำคัญกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งโดยการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ใช้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยียกระดับการผลิต และการแปรรูปที่ลดต้นทุนการผลิตเพิ่มปริมาณ และคุณภาพที่ได้มาตรฐาน พัฒนาชุมชนให้มีแนวทางในการบริหารจัดการ และพึ่งพาตนเองจากทรัพยากรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร โดยมี

^{๔๒} อยู่บ้านเลขที่ ๒๑ บ้านนาเพียง หมู่ ๖ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๔๓} สัมภาษณ์ นายกองการบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร, เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

^{๔๔} อยู่บ้านเลขที่ ๑๓๕ บ้านหัน หมู่ ๔ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น, เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

เป้าหมายให้เกษตรกร นักเรียน และเยาวชน เข้ามาใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ โดยมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานแบบมีพื้นที่เป้าหมายเพื่อสร้างเป็นต้นแบบให้ชุมชนอื่นๆ เข้ามาเรียนรู้ ทำให้เกิดเป็นชุมชนต้นแบบในการพึ่งพาตนเองในด้านเทคโนโลยี

๒) ด้านเศรษฐกิจของชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารได้มีการเสริมสร้างให้ชุมชนมีรายได้ เศรษฐกิจชุมชนมีลักษณะสำคัญที่เกิดจากสถาบันครอบครัวเป็นหน่วยการผลิตแรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการอยู่รอดของครอบครัวต่อความพอเพียง และต่อความสามารถในการพึ่งตนเอง ตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ชุมชนเป็นตัวของตัวเอง มีพลวัต และสามารถที่จะอยู่รอดด้วยตัวเองได้ พัฒนาเคียงคู่ไปกับพัฒนาการของระบบทุนนิยม และถือว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดในชุมชนไม่ว่าจะเป็นการผลิตการบริโภค การจำหน่ายจ่ายแจกที่คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมรับประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของเศรษฐกิจชุมชนมีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน เช่น วัฒนธรรม ประเพณี สภาพแวดล้อม และความหลากหลายทางทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน มีการนำอภผลผลิตที่เกิดจากชุมชนมาก่อให้เกิดรายได้ มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ทำให้ทุกคนมีอาชีพ และรายได้พออยู่พอกินกลายเป็นชุมชนนวัตวิถี

๓) ด้านทรัพยากรของชุมชน ทรัพยากรของชุมชนถือว่าเป็นต้นทุนของชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยสรุปทรัพยากรของชุมชนมี ๒ ประเภท คือ ๑) สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ได้แก่ อากาศ แม่น้ำ ลำคลอง พื้นดินเพื่อการเกษตร และป่าไม้ ชุมชน เป็นต้น และ๒) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ บ้านเรือน โรงเรียน ถนน รถยนต์ เขื่อนเก็บน้ำ ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจและสังคมด้วย สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ประกอบกันขึ้นเป็นชุมชน โดยมีขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบเศรษฐกิจ และสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้น และข้อจำกัดทางธรรมชาติเป็นกฎเกณฑ์และเป็นหลักการสำหรับการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เพื่อให้เกิดการดำรงชีวิตอย่างผาสุก และเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านคุณภาพชีวิต และถือได้ว่าในแต่ละชุมชนก็จะมีสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิประเทศ ดินฟ้าอากาศ ทัศนคติ และนิสัยใจคอของผู้คนที่อยู่อาศัยในชุมชนด้วย เช่น บางแห่งอาจอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้ และบางแห่งก็สลับซับซ้อนด้วยทิวเทือกเขา มีภูเขา มาก สิ่งแวดล้อมในบางแห่งเหมาะที่จะใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยว บางแห่งก็เหมาะที่จะใช้ทำการเกษตรกรรม เป็นต้น ซึ่งแต่ละชุมชนต่างได้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันไป ตามลักษณะของสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ และโดยความเป็นจริงแล้วสิ่งแวดล้อมได้ให้ประโยชน์แก่คนในชุมชนนั้นอย่างมากมายมหาศาล เราใช้สิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต เป็นปัจจัยในการประกอบอาชีพ ให้เป็นกฎเกณฑ์และแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่จะใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งรวมของความสวยงามตามธรรมชาติ และเป็นแหล่งที่เราสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจในเรื่องธรรมชาติได้

๔) ด้านการจัดการของชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารได้มีการจัดการของชุมชนซึ่งถือว่า องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยเน้นชุมชนเป็นตัวตั้งประกอบไปด้วย คือ ๑) การจัดการด้านภูมิปัญญา ๒) องค์กรชุมชน และกลุ่มผู้นำที่มีคุณธรรม และภูมิปัญญารวมถึงการจัดตั้งกลุ่ม และจัดระเบียบชุมชน ๓) เวทีการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และการบูรณาการจากภายนอก ผู้นำชุมชน และคนในชุมชนเองควรตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง โดยไม่ต้องยึดติดกับหน่วยงานภาครัฐมากเกินไป ไม่ต้องรอคอยให้หน่วยงานใดเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ หรือกิจกรรม ชุมชนเองต้องมองตัวเองเป็นหลัก และพร้อมใจที่จะสละเวลาของตนเองเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน โดยการหมั่นศึกษาหาข้อมูล เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน และคนในชุมชนสามารถจัดการความรู้ร่วมกัน

๕) ด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชน ผู้วิจัยได้สรุปการสร้างเครือข่าย ไว้ ๓ กลุ่ม ดังนี้

๑. เครือข่ายด้านกลุ่มอาชีพ ที่เกิดการภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ตกผลึกเกิดเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น และได้เกิดมีการส่งเสริมให้มีการสร้างอาชีพให้กับชุมชน โดยแบ่งอาชีพออกเป็นกลุ่มอาชีพตามความถนัดของคนในชุมชนมาปรับใช้จนก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน ซึ่งแบ่งเป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้

๑) กลุ่มหัตถกรรม พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้เกิดอาชีพแก่คนคนในชุมชนที่รวบรวมและจัดเป็นหมวดหมู่ไว้คือกลุ่มหัตถกรรมที่เกิดจากการทัก ทอ จัก สาน ซึ่งในกลุ่มหัตถกรรมนี้ยังมีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้อีกเช่น กลุ่มทักไม้กวาดเช่นการทำไม้กวาดก้านมะพร้าว กลุ่มทอ เช่นการทอเสื่อก การทอผ้าไหมและผ้าแพร กลุ่มจัก ได้แก่ การตอกไม้ไผ่ การทำตระแคร่จากไม้ไผ่ และกลุ่มสานมีการสานแห การสานกระบุง ตะกร้า อาชีพเหล่านี้เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาโดยปราชญ์ชาวบ้าน

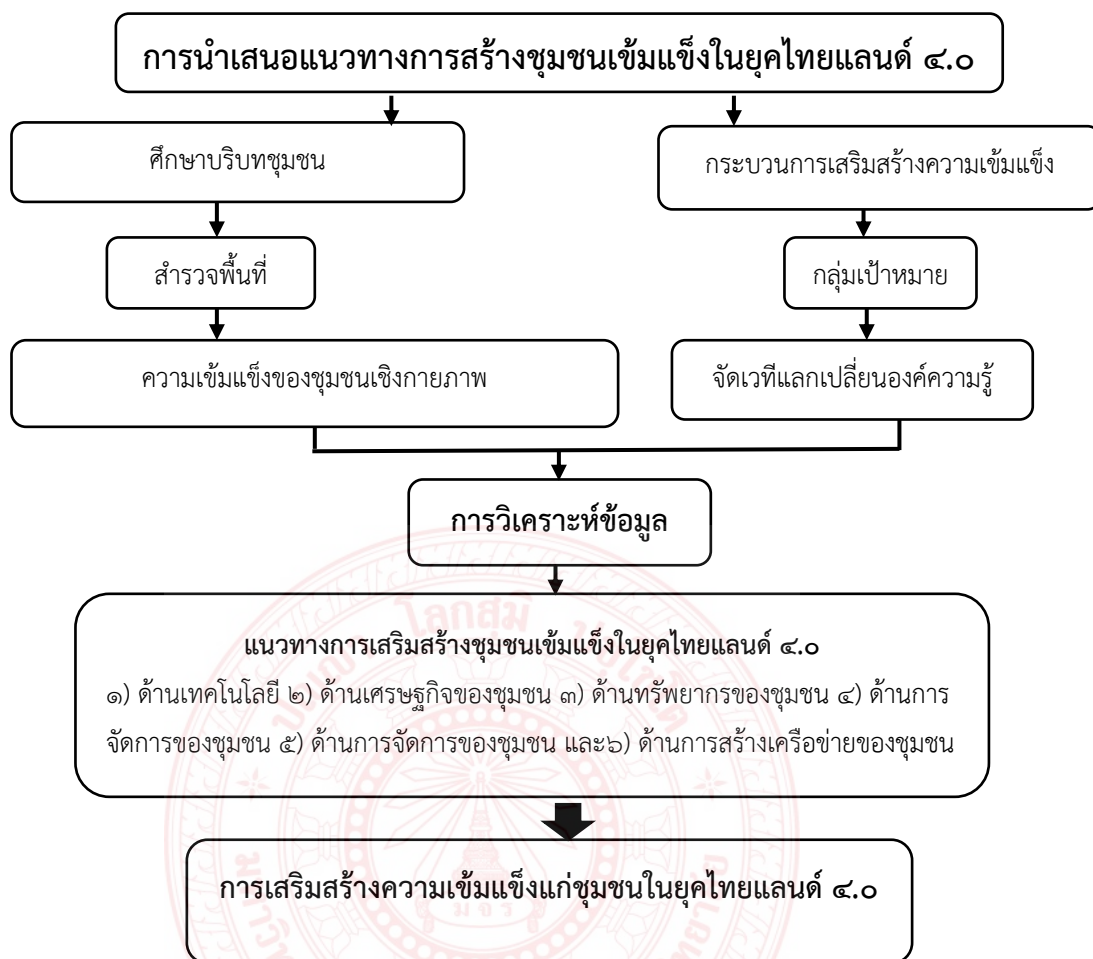
๒) กลุ่มเกษตรกรรม พบว่า ภาคอีสานได้มีการนำเกษตรทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ทำให้การทำเกษตรกรรมประสบความสำเร็จ โดยมีการจัดสรรที่ดินตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือแบ่งพื้นที่เป็น ทำการเกษตร ขุดบ่อเลี้ยงปลา กักเก็บน้ำ ทำแปลงนาเพื่อปลูกข้าว ปลูกผักปลูกพืชที่กินได้ ปลูกต้นไม้ และสร้างที่อยู่อาศัยและคอกสัตว์เลี้ยงวัว นอกจากนี้ชุมชนยังได้ตั้งกลุ่มทำเกษตรปลอดสารพิษหรือเกษตรอินทรีย์ จนประสบความสำเร็จและอยู่ได้อย่างพอเพียง

๓) กลุ่มหัตถเวชกรรม พบว่า การรักษาด้วยวิธีการนวดเป็นแพทย์ทางเลือกที่ลูกยอมรับจากการรักษาแผนปัจจุบันจะเห็นได้จากโรงพยาบาลทุกแห่งจะมีแผนกบริการแพทย์แผนไทยหรือการนวดแผนไทยที่สืบทอดมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง และภูมิปัญญานี้มีการสืบทอดมาโดยปราชญ์ชาวบ้านที่ตกทอดเป็นมรดกให้เราใช้เป็นอาชีพได้จนถึงปัจจุบัน

๔) กลุ่มแปรรูปอาหาร พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นของอีสานมีวิธีการแปรรูปอาหารได้หลากหลายวิธีเป็นการถนอมอาหารเพื่อเก็บไว้กินนานๆ เช่นการแปรรูปปลาสามารถทำได้หลายวิธีเช่น ทำปลาแห้ง ปลาร้า สุดท้ายก็แปรรูปเป็นแจ่วบองที่มีชื่อเสียง เป็นนวัตกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน

๒. เครือข่ายด้านภูมิปัญญา ปัจจุบันการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจำเป็นต้องมีเครือข่ายเพื่อเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนไปสู่ชุมชนอื่นๆ ทำให้มีการติดต่อ และการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และเกิดการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ ในการสร้างเครือข่าย ควรสนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระ

๓. เครือข่ายด้านสารสนเทศ เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการรวบรวมภูมิปัญญา องค์ความรู้ของชุมชน และวิธีการต่างๆที่เป็นต้นแบบได้ และใช้เป็นศูนย์การประสานงานเครือข่ายวิชาการ การประชุมวิชาการ และการจัดนิทรรศการ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนในชุมชนที่สามารถสืบค้นหาข้อมูลต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนอื่นที่ได้ทำข้อตกลงกันไว้ผ่านกระบวนการสื่อสารที่หลากหลายวิธีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่เป็น การสื่อสารโดยตรงในลักษณะการเดินเข้าไปบอกที่ไม่ใช้เทคโนโลยี ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

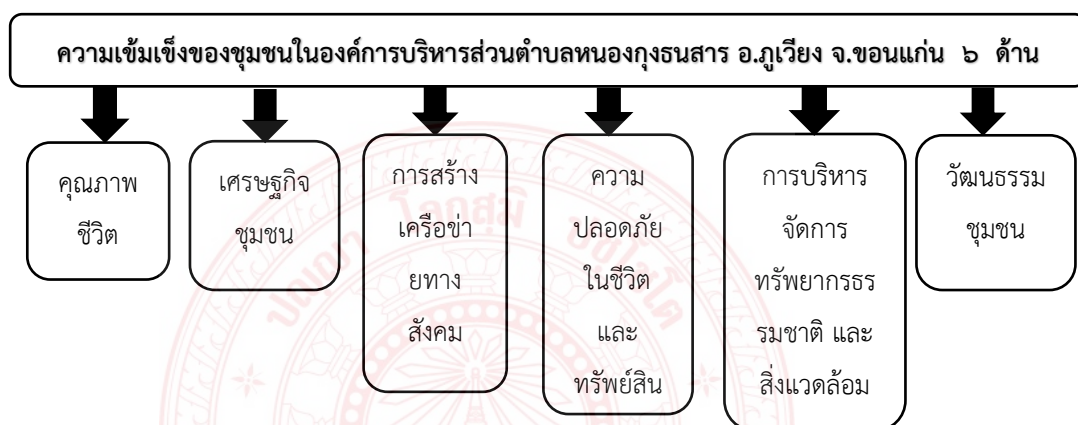
ภาพที่ ๔.๓ การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

๔.๕ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการทำวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ ดังนี้

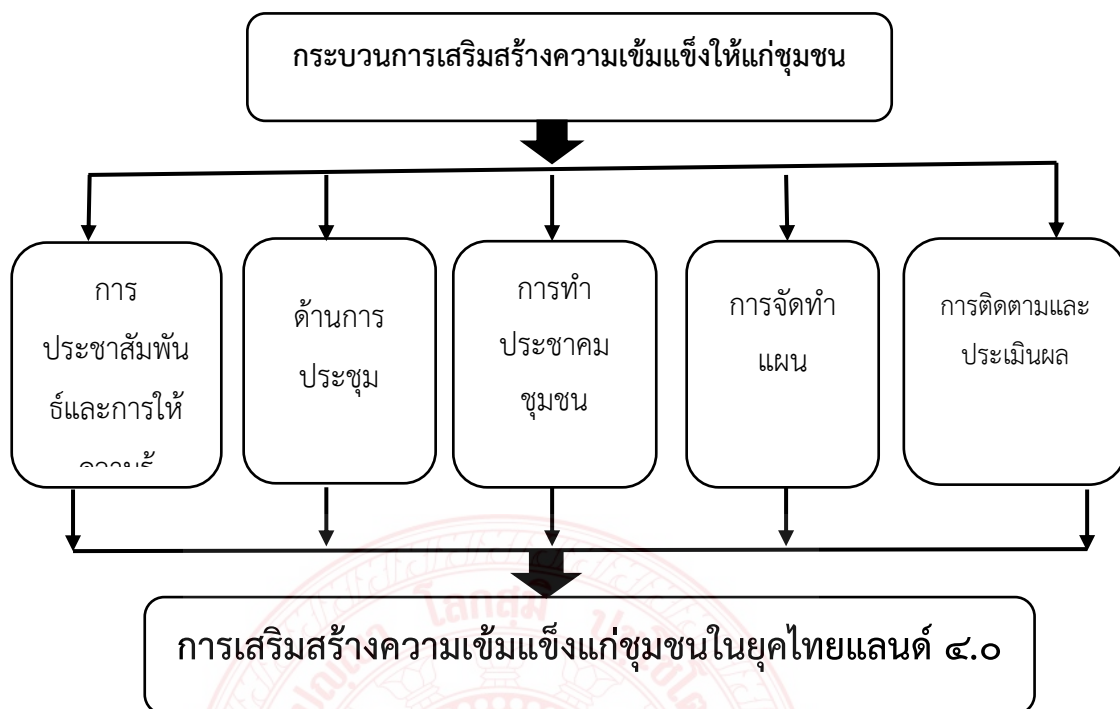
๑. ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ๖ ด้าน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ว่า ๑) ด้านคุณภาพชีวิต ชุมชนมีกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจผ่านกิจกรรม โครงการ ที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมตามเทศกาล เป็นต้น ๒) ด้านเศรษฐกิจชุมชน มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นนวัตกรรมเพื่อการจำหน่ายที่ก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน ๓) ด้านการสร้างเครือข่าย ชุมชนมีการประสานงานกับชุมชนอื่นๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ๔) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ชุมชนมีการสอดส่องดูแลใน

เรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชนโดยอาสาสมัครประจำหมู่บ้านและการตั้งศูนย์เฝ้าระวังภัยเพื่อความสงบเรียบร้อยของชุมชน ๕) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนได้มีการตั้งศูนย์เฝ้าระวังภัยเพื่อดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ ๖) ด้านวัฒนธรรมชุมชน มีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่นำไปสู่ความสงบสุขทั้งกายและใจของคนในชุมชน ซึ่งกระบวนการทั้ง ๖ ด้านนี้ นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนที่จะสร้างความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืนของชุมชนต่อไป ผู้วิจัยสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพที่ ๔.๔ ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้ง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ๖ ด้าน

๒. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้ง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ใน ๕ ด้าน ที่ประกอบด้วย ๑) ด้านการประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้ ๒) ด้านการประชุม ๓) ด้านการทำประชาคมชุมชน ๔) ด้านการจัดทำแผน และ ๕) ด้านการติดตาม และประเมินผล ซึ่งนำไปเป็นแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้ง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ในประเด็นดังต่อไปนี้คือ ๑) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน ๒) ด้านเศรษฐกิจของชุมชน ๓) ด้านทรัพยากรของชุมชน ๔) ด้านการจัดการของชุมชน ๕) ด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชน ในปีงบประมาณต่อไป และกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้ง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ใน ๕ ด้าน โดยสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพที่ ๔.๕ กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ๕ ด้าน

๓. แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ใน ๕ ด้าน ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาทำให้พบว่า กระบวนการเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร ใน ๕ กระบวนการ ประกอบด้วย

๑) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน ประชาชนในชุมชนหนองกุงชนสารมีการพึ่งพาตนเองได้ในด้านเทคโนโลยีที่มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และชุมชนต้องการเทคโนโลยีที่เหมาะสมหรือตอบสนองต่อสภาพท้องถิ่น การเห็นความสำคัญกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งโดยการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ใช้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยียกระดับการผลิต และการแปรรูปที่ลดต้นทุนการผลิตเพิ่มปริมาณ และคุณภาพที่ได้มาตรฐาน

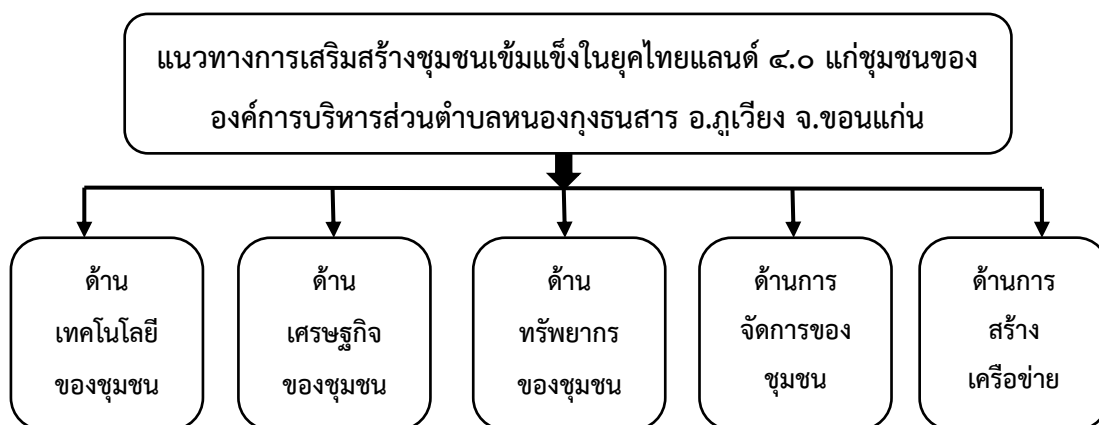
๒) ด้านเศรษฐกิจของชุมชน เป็นการเสริมสร้างให้ชุมชนมีรายได้ สามารถที่จะอยู่รอดด้วยตัวเองได้ พัฒนาเคียงคู่ไปกับพัฒนาการของระบบทุนนิยม และถือว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดในชุมชนไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริโภค การจำหน่ายจ่ายที่คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมรับประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของเศรษฐกิจชุมชนที่มีรากฐานมาจากศักยภาพของ

ชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน เช่น วัฒนธรรม ประเพณี สภาพแวดล้อม ก่อให้เกิดรายได้ มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ทำให้ทุกคนมีอาชีพ และรายได้พออยู่พอกินจนกลายเป็นชุมชนนวัตวิถี

๓) ด้านทรัพยากรของชุมชน เป็นต้นทุนของชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยสรุปทรัพยากรของชุมชนมี ๒ ประเภท คือ ๑) สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และ ๒) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ประกอบกันขึ้นเป็นชุมชน โดยมีชนบทธรรมนิยม ประเพณี ระบบเศรษฐกิจ และสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้น และข้อจำกัดทางธรรมชาติเป็นกฎเกณฑ์และเป็นหลักการสำหรับการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เพื่อให้เกิดการดำรงชีวิตอย่างผาสุก และเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านคุณภาพชีวิต

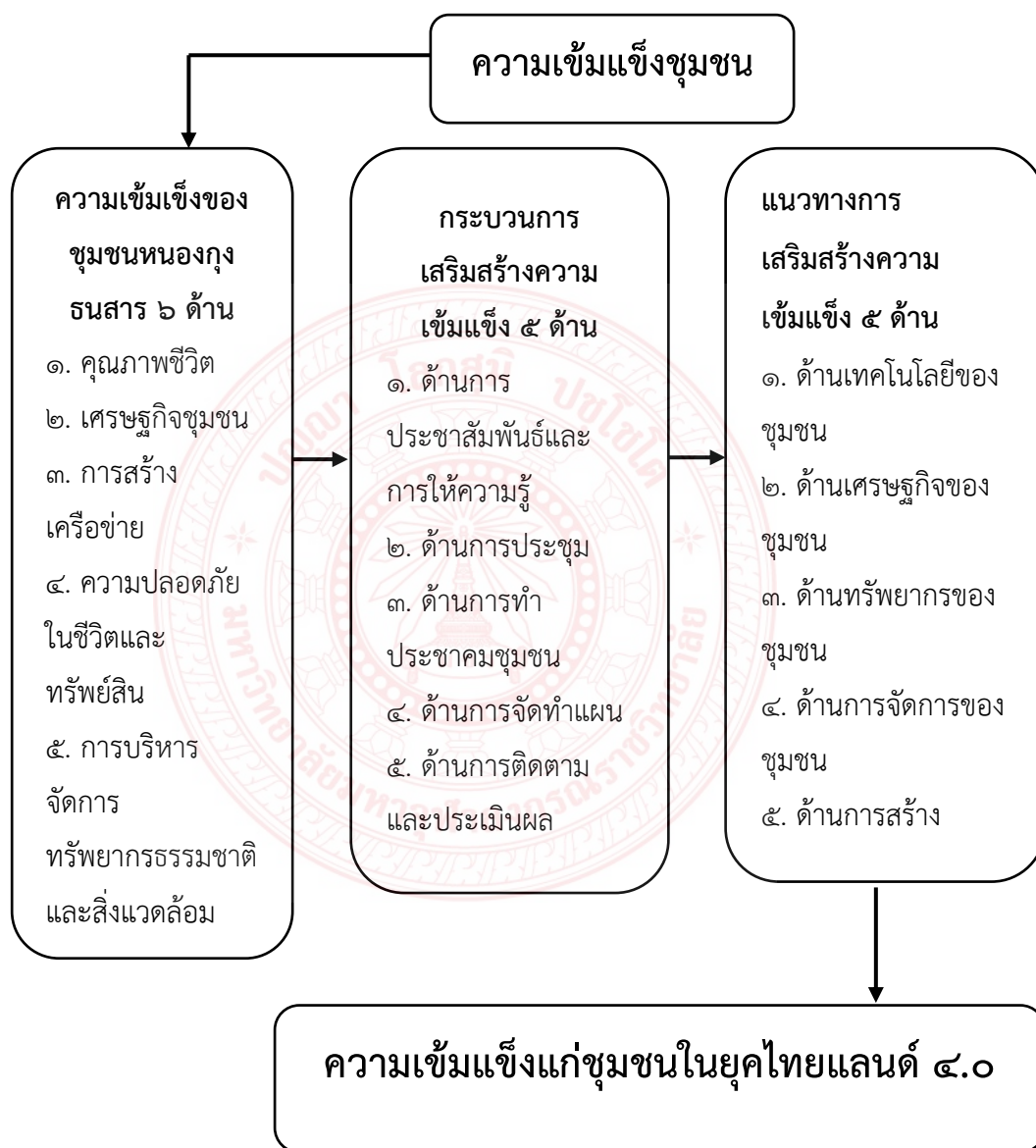
๔) ด้านการจัดการของชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนาสาระได้มีการจัดการของชุมชนซึ่งถือว่า องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยเน้นชุมชนเป็นตัวตั้งประกอบไปด้วย คือ ๑) การจัดการด้านภูมิปัญญา ๒) องค์กรชุมชน และกลุ่มผู้นำที่มีคุณธรรม และภูมิปัญญารวมถึงการจัดตั้งกลุ่ม และจัดระเบียบชุมชน ๓) เวทีการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และการบูรณาการภายนอก ผู้นำชุมชน และคนในชุมชนเองควรตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง โดยไม่ต้องยึดติดกับหน่วยงานภาครัฐมากเกินไป ไม่ต้องรอคอยให้หน่วยงานใดเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ หรือกิจกรรม ชุมชนเองต้องมองตัวเองเป็นหลัก และพร้อมใจที่จะสละเวลาของตนเองเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน โดยการหมั่นศึกษาหาข้อมูล เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน และคนในชุมชนสามารถจัดการความรู้ร่วมกัน

๕) ด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชน สรุปได้ ๓ กลุ่ม คือ ๑) เครือข่ายด้านกลุ่มอาชีพ แบ่งเป็น ๔ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มหัตถกรรม (๒) กลุ่มเกษตรกรรม (๓) กลุ่มหัตถเวชกรรม (๔) กลุ่มแปรรูปอาหาร ๒) เครือข่ายด้านภูมิปัญญา ๓) เครือข่ายด้านสารสนเทศ ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพที่ ๔.๖ แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนาสาระ อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

สรุปภาพรวมของกระบวนการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ดังนี้

ภาพที่ ๔.๗ การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๔.๖ องค์ความรู้จากการวิจัย

๑. การพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทำให้พบองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนที่แฝงอยู่ตัวบุคคลที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าวนี้มาด้วยวิถีของชุมชนเองจนกลายเป็นภูมิปัญญาของชุมชนห้วยเตยจนเกิดเป็นกลุ่มอาชีพต่างๆ จนก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน และกลายเป็นนวัตกรรมชุมชนหนองกุงธาราจนถึงปัจจุบัน

๒. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเมื่อมีการพัฒนาและส่งเสริมด้วยวิทยาการสมัยใหม่แล้วสามารถสร้างรายได้และสร้างมูลค่าเพิ่มได้อย่างมากมาย สิ่งสำคัญคือองค์ความรู้ที่มีในชุมชนเมื่อได้รับการจัดการองค์ความรู้นั้นอย่างถูกต้องเหมาะสม และมีการสร้างเครือข่ายอย่างถูกวิธีก็จะเป็นการเผยองค์ความรู้ของชุมชนสู่ชุมชนอื่นก่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกันจนกลายเป็นนวัตกรรมที่ยั่งยืน

๓. การรวบรวมองค์ความรู้ ซึ่งแต่ละชุมชนจะแตกต่างกันออกไปมีเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน เช่น บางชุมชนเด่นด้านการพัฒนาอาชีพชุมชน บางชุมชนเด่นระบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เหมาะสม เป็นต้น ซึ่งชุมชนต้องร่วมกันดึงเอกลักษณ์ ให้เห็นร่วมกันก่อนนำสู่การเผยแพร่ออกไปสู่ชุมชนอื่นๆ และส่วนการสรุปเนื้อหาของการวิจัย และการอภิปรายผลการวิจัยเพื่อหาความสอดคล้องแนวคิด ทฤษฎี และเอกสาร งานวิจัยที่ได้ศึกษาทบทวนมา รวมถึงข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยจะนำเสนอในบทที่ ๕ ต่อไป

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น” ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

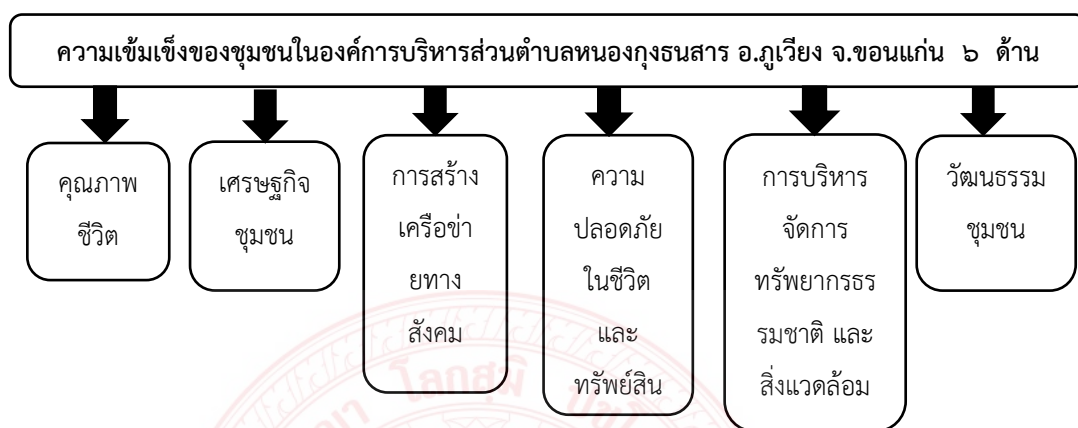
๑. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
๒. เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
๓. เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการทำวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

๑. ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นสรุปได้ว่า ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น มี ๖ ด้านประกอบด้วย ๑) ด้านคุณภาพชีวิต ชุมชนมีกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจผ่านกิจกรรม โครงการ ที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมตามเทศกาล เป็นต้น ๒) ด้านเศรษฐกิจชุมชน มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นนวัตกรรมเพื่อการจำหน่ายที่ก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน ๓) ด้านการสร้างเครือข่าย ชุมชนมีการประสานงานกับชุมชนอื่นๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ๔) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ชุมชนมีการสอดส่องดูแลในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชนโดยอาสาสมัครประจำหมู่บ้านและการตั้งศูนย์เฝ้าระวังภัยเพื่อความสงบเรียบร้อยของชุมชน ๕) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนได้มีการตั้งศูนย์เฝ้าระวังภัยเพื่อดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ ๖) ด้านวัฒนธรรมชุมชน มีการสืบสาน

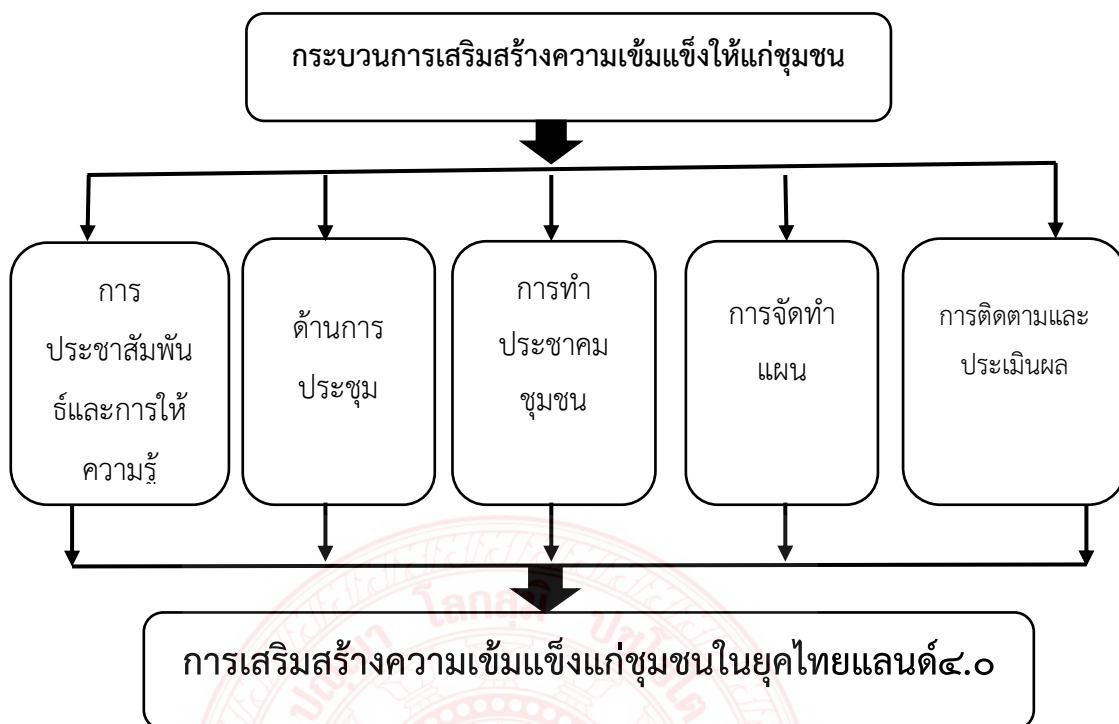
วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่นำไปสู่ความสงบสุขทั้งกายและใจของคนในชุมชน ซึ่งกระบวนการทั้ง ๖ ด้านนี้ นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนที่จะสร้างความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืนของชุมชนต่อไป ผู้วิจัยสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพที่ ๕.๑ ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร

อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ๖ ด้าน

๒. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น สรุปได้ว่า มี ๕ ด้าน ที่ประกอบด้วย ๑) ด้านการประชาสัมพันธ์และทำให้ความรู้ ๒) ด้านการประชุม ๓) ด้านการทำประชาคมชุมชน ๔) ด้านการจัดทำแผน และ ๕) ด้านการติดตามและประเมินผล ซึ่งนำไปเป็นแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ในประเด็นดังต่อไปนี้คือ ๑) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน ๒) ด้านเศรษฐกิจของชุมชน ๓) ด้านทรัพยากรของชุมชน ๔) ด้านการจัดการของชุมชน ๕) ด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชน ในปีงบประมาณต่อไป และกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ใน ๕ ด้าน โดยสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพที่ ๕.๒ กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ใน ๕ ด้าน

๓. การเสนอแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ใน ๕ ด้าน ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาทำให้พบว่า กระบวนการเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร ใน ๕ กระบวนการ ประกอบด้วย

๑) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน ประชาชนในชุมชนหนองกุงธนสารมีการพึ่งพาตนเองได้ในด้านเทคโนโลยีที่มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และชุมชนต้องการเทคโนโลยีที่เหมาะสมหรือตอบสนองต่อสภาพท้องถิ่น การเห็นความสำคัญกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งโดยการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ใช้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยียกระดับการผลิต และการแปรรูปที่ลดต้นทุนการผลิตเพิ่มปริมาณ และคุณภาพที่ได้มาตรฐาน

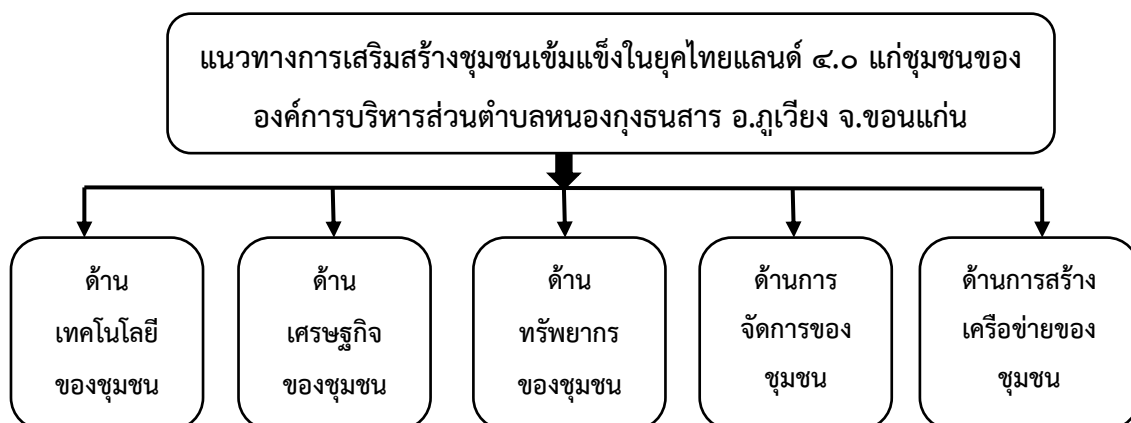
๒) ด้านเศรษฐกิจของชุมชน เป็นการเสริมสร้างให้ชุมชนมีรายได้ สามารถที่จะอยู่รอดด้วยตัวเองได้ พัฒนาเคียงคู่ไปกับพัฒนาการของระบบทุนนิยม และถือว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิด

ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นการผลิตการบริโภค การจำหน่ายจ่ายที่คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมรับประโยชน์ของประชาชน และร่วมกันเป็นเจ้าของเศรษฐกิจชุมชนที่มีรากฐานมาจากศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน หรือทุนในชุมชน เช่น วัฒนธรรม ประเพณี สภาพแวดล้อม ก่อให้เกิดรายได้ มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ทำให้ทุกคนมีอาชีพ และรายได้พออยู่พอกินจนกลายเป็นชุมชนนวัตวิถี

๓) ด้านทรัพยากรของชุมชน เป็นต้นทุนของชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยสรุปทรัพยากรของชุมชนมี ๒ ประเภท คือ ๑) สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และ ๒) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ประกอบกันขึ้นเป็นชุมชน โดยมีขนบธรรมเนียม ประเพณี ระบบเศรษฐกิจ และสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้น และข้อจำกัดทางธรรมชาติเป็นกฎเกณฑ์และเป็นหลักการสำหรับการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เพื่อให้เกิดการดำรงชีวิตอย่างผาสุก และเสริมสร้างความเข้มแข็งในด้านคุณภาพชีวิต

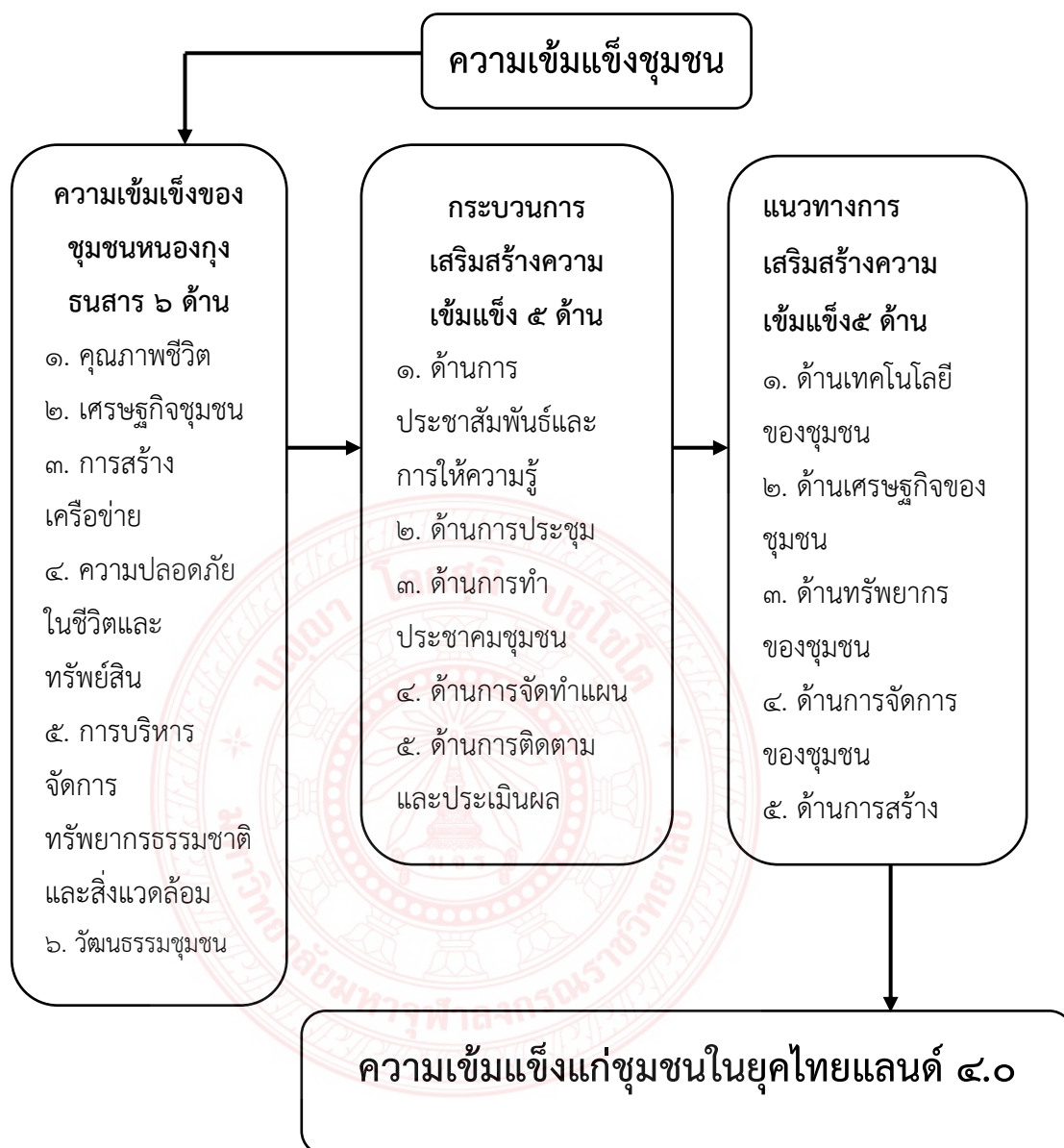
๔) ด้านการจัดการของชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสารได้มีการจัดการของชุมชนซึ่งถือว่า องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยเน้นชุมชนเป็นตัวตั้งประกอบไปด้วย คือ ๑) การจัดการด้านภูมิปัญญา ๒) องค์กรชุมชน และกลุ่มผู้นำที่มีคุณธรรม และภูมิปัญญารวมถึงการจัดตั้งกลุ่ม และจัดระเบียบชุมชน ๓) เวทีการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และการบูรณาการจากภายนอก ผู้นำชุมชน และคนในชุมชนเองควรตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง โดยไม่ต้องยึดติดกับหน่วยงานภาครัฐมากเกินไป ไม่ต้องรอคอยให้หน่วยงานใดเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ หรือกิจกรรม ชุมชนเองต้องมองตัวเองเป็นหลัก และพร้อมใจที่จะสละเวลาของตนเองเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน โดยการหมั่นศึกษาหาข้อมูล เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน และนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน และคนในชุมชนสามารถจัดการความรู้ร่วมกัน

๕) ด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชนสรุปได้ ๓ กลุ่ม คือ ๑) เครือข่ายด้านกลุ่มอาชีพ แบ่งเป็น ๔ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มหัตถกรรม (๒) กลุ่มเกษตรกรรม (๓) กลุ่มหัตถเวชกรรม (๔) กลุ่มแปรรูปอาหาร ๒) เครือข่ายด้านภูมิปัญญา ๓) เครือข่ายด้านสารสนเทศ ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพที่ ๕.๓ แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชน
ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

สรุปภาพรวมของกระบวนการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทย
แลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
ดังนี้

ภาพที่ ๕.๔ การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

๕.๒ การอภิปรายผล

ในการทำวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่น่าสนใจเหล่านั้นมาเพื่อการอภิปรายผลดังนี้

๑. ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในด้านดังต่อไปนี้ ๑) ด้านคุณภาพชีวิต ชุมชนมีกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจ ผ่านกิจกรรม โครงการ ที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมตามเทศกาล เป็นต้น ๒) ด้านเศรษฐกิจชุมชน มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นนวัตกรรมเพื่อการจำหน่ายที่ก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน ๓) ด้านการสร้างเครือข่าย ชุมชนมีการประสานงานกับชุมชนอื่นๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ๔) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ชุมชนมีการสอดส่องดูแลในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน โดยอาสาสมัครประจำหมู่บ้านและการตั้งศูนย์เฝ้าระวังภัยเพื่อความสงบเรียบร้อยของชุมชน ๕) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนได้มีการตั้งศูนย์เฝ้าระวังภัยเพื่อดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ ๖) ด้านวัฒนธรรมชุมชน มีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่นำไปสู่ความสงบสุขทั้งกายและใจของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ **อัจฉรา สโรบล** ที่กล่าวไว้ในหนังสือ ชุมชนกับการพัฒนา สรุปความได้ว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีมิติครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของสังคมได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ การเมืองการศึกษา ศาสนา ครอบครัว เครือญาติ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี บรรทัดฐาน ค่านิยม กฎเกณฑ์ข้อบังคับของสังคม แนวทางการพัฒนากระแสหลัก ถูกใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศต่างๆ เป็นการพัฒนาที่มองสังคมเหมือนสิ่งมีชีวิตประกอบจากส่วนๆ เป็นระบบเพื่อการดำรงอยู่ได้ ผลหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดคือ การพึ่งพิงการพัฒนาชุมชน คือ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่ตั้งใจกระทำให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อวัตถุประสงค์ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท ปรับปรุงสภาพการดำรงชีวิตโดยทั่วไปของชาวชนบท ส่งเสริมให้ชาวชนบทสามารถพึ่งพาตนเองได้ ปรับปรุงตัดแปลง ควบคุมทรัพยากรและสภาพแวดล้อม ในการมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองกับชุมชนภายนอก และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน^๑ซึ่งสอดคล้องกับ**กมลศักดิ์ วงศ์ศรีแก้ว และคณะ** ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง:กรณีศึกษาชุมชนพุนบำเพ็ญเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานครพบว่า คุณลักษณะชุมชนเข้มแข็งของชุมชนพุนบำเพ็ญสะท้อนได้จากความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน การมีวิสัยทัศน์ของชุมชนและความรักและหวงแหนชุมชน โดยมีปัจจัยที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนพุนบำเพ็ญ ได้แก่ ความสัมพันธ์เชิงสังคมแบบเครือญาติลักษณะการเรียนรู้ เพื่อชีวิตของคนในชุมชน เครือข่ายของชุมชน ผู้นำตามธรรมชาติ และลักษณะเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองของชุมชน ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาชุมชนพุนบำเพ็ญไปสู่ชุมชนยั่งยืน ได้แก่ สานต่อการอนุรักษ์พื้นที่เกษตร ปลูกจิตสำนึกผู้เข้ามาใหม่ การสรรสร้างกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการประชาสัมพันธ์ชุมชนเชิงรุก และ

^๑ อัจฉรา สโรบล, **ชุมชนกับการพัฒนา**, (ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์, ๒๕๕๑),

มุ่งเฟ้นหากลุ่มผู้นำรุ่นใหม่ สร้างเครือข่ายสานต่อภารกิจ^๒และซึ่งสอดคล้องกับ ทวี วัชรเกียรติศักดิ์ ได้ทำวิจัยเรื่องการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมาพบว่า บริบทเชิงพื้นที่ในการ ดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชน มีความพร้อมต่อการพัฒนา แนวทางและการดำเนินการส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดย การพัฒนา กลุ่มอาชีพ จะต้องสร้างจากภายใน ภายนอก และทั้งภายในและภายนอกชุมชน ตามปัจจัย แห่งความสำเร็จ คือ ความรู้ การยอมรับ ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมของภาคีสมาชิก และการมีชุมชน เป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้างความเข้มแข็งโดยที่ผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งทาง เศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยพัฒนา กลุ่มอาชีพเชิงรูปธรรมได้ทำให้มีการพัฒนา จัดตั้ง ดำเนินงานและ ขับเคลื่อนการจัดหาทุนของกลุ่มอาชีพในทั้ง ๑๕หมู่บ้านตามความเหมาะสมและการตัดสินใจของแต่ละชุมชน^๓

๒. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนสรุปได้ว่า มี ๕ ด้าน ที่ประกอบด้วย ๑) ด้านการประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้๒) ด้านการประชุม๓) ด้านการทำประชาคมชุมชน ๔) ด้านการจัดทำแผน และ๕) ด้านการติดตามและประเมินผล ซึ่งนำไปเป็นแนวทางการสร้างชุมชน เข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ซึ่งสอดคล้องกับ สมบูรณ์ ธรรมลังกา ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงรายพบว่า ในบริบททางด้านสังคมของชุมชน ที่เข้มแข็งในจังหวัดเชียงราย เป็นสังคมแบบเครือข่ายที่มีโครงสร้างทางสังคมเป็นทั้งแนวราบและ แนวตั้ง ทางด้านการเมืองมีการกระจายอำนาจแบ่งการปกครองชุมชนเป็นหมวดหรือคุ่มชุมชนต่างๆ ทางด้านวัฒนธรรมชุมชน มีวัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อและพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และทางด้านเศรษฐกิจ มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เป็นต้นทุนในการผลิต มีการรวมกลุ่มเพื่อ การผลิตการจำหน่ายผลผลิตเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในจังหวัดเชียงราย มีอาทิเช่นภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านผู้นำชุมชน การเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง

^๒ กมลศักดิ์วงศ์ศรีแก้ว และคณะ, “การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาชุมชนพุน้ำเพ็ญเขตภาษี เจริญกรุงเทพมหานคร”, วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๐): บทคัดย่อ

^๓ ทวี วัชรเกียรติศักดิ์, “การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยพัฒนา กลุ่มอาชีพใน พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา”, วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช กุมารี, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๙): บทคัดย่อ

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน มีปัจจัยสำคัญคือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ระบบเครือข่าย ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้ใช้ปัจจัยต่างๆเหล่านี้กำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ส่วนกลยุทธ์การนำรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้กลยุทธ์การสร้างเครือข่าย และกลยุทธ์สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด^๔ซึ่งสอดคล้องกับวิทยา จันทร์แดง และดร.จางงศ์ อติวัฒน์สิทธิ์ ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบนพบว่า ๑) นโยบายการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน ๒) ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน การประกอบอาชีพการจัดการทรัพยากรในชุมชน และการพัฒนาองค์กรในชุมชน ๓) รูปแบบใหม่ที่ค้นพบ คือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการวิจัยในครั้งนี้นำไปสู่ข้อค้นพบใหม่ คือ ๑) การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน ๒) ระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ระบบความรู้ ระบบข้อมูล ระบบความสัมพันธ์ และมีแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ๓) แนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็งคือ แนวทางด้านการฟื้นฟูชุมชน แนวทางด้านการปรับตัวของชุมชน และแนวทางด้านการดำรงอยู่ของชุมชน^๕และซึ่งสอดคล้องกับพัชรชาติ ตรีชัย การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกลางดง ตำบลศิลาลอยอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ผลการวิจัยพบว่า ๑.ปัจจัยสำคัญของการพลิกฟื้นจากสังคมที่มีปัญหาวิกฤติในด้านต่างๆสามารถทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ เป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญคือ ๑) ผู้นำมีภาวะผู้นำโดดเด่นในด้านขีดความสามารถของผู้นำในการสร้างกระบวนการประชาธิปไตย ในการบริหารงาน เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา การมีจุดยืนทางความคิด วิธีคิด เห็นคุณค่าและพลังในการพัฒนาชุมชน ตระหนักสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรู้จักพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก เป็นผู้นำที่มีความมั่นใจในตนเองสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมุ่งมั่น และมีความสามารถในการถ่ายทอดอย่าง

^๔ สมบูรณ์ ธรรมลังกา, “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย”, วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒ (เมษายน – มิถุนายน ๒๕๕๖): บทคัดย่อ

^๕ วิทยา จันทร์แดง และ ดร.จางงศ์อติวัฒน์สิทธิ์, การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน, รายงานการวิจัย,

ชัดเจน๒) การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนบ้านหนองกลางดง การสร้างพลังการทำงานเป็นทีม สร้างคนดี คนเก่ง คนมีความสามารถ สร้างผู้นำในชุมชน ประสานพนักกำลังร่วมคิดร่วมทำ ๓) การมีทุนทางสังคมในมิติต่างๆ ความสัมพันธ์เกื้อกูลภายในชุมชนความรักสามัคคี ผูกพันกัน สานสัมพันธ์กันในระบบอาวุโส ภูมิปัญญาชาวบ้าน เก่งคิดเก่งทำ เห็นผลได้ในทางปฏิบัติ ๔) ทุนทางเศรษฐกิจสามารถพึ่งตนเองได้ มีการรวมกลุ่มทางอาชีพ นำภูมิปัญญาเพิ่มมูลค่าผลผลิต (แปรรูป) ลดปัญหาการว่างงาน สร้างรายได้ชุมชนปลอดภัย ๕) สังคมมีความสุข๒. กลยุทธ์ที่ผู้นำชุมชนสามารถพลิกฟื้นไปสู่ความเข้มแข็ง จากการศึกษา พบว่าการมีสภา ๕๙ และการจัดทำแผนชุมชน เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่ทำให้เกิดการหลอมรวมคนในชุมชนและเป็นการพนักกำลังประสานประโยชน์เป็นหนึ่งเดียว การมีสภา ๕๙ เป็นพื้นฐานที่มั่นคงในระบอบประชาธิปไตย การจัดทำแผนชุมชน เป็นการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ กองทุนชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาพลิกฟื้นเศรษฐกิจ สังคม ให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการพัฒนาพลิกฟื้นให้เป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างแท้จริง แผนชุมชนเป็นแผนที่ชีวิตของสังคมให้ดำเนินไปตามแนวทางที่ได้ร่วมกันคิดแก้ปัญหาเพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนบ้านหนองกลางดง สภา ๕๙ และแผนชุมชนถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านหนองกลางดงเข้มแข็งอย่างยั่งยืน^๓

๓. แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ในประเด็นดังต่อไปนี้คือ ๑) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน ๒) ด้านเศรษฐกิจของชุมชน ๓) ด้านทรัพยากรของชุมชน ๔) ด้านการจัดการของชุมชน ๕) ด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชน เพื่อนำไปสู่ความเป็นชุมชนนวัตกรรมที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับ **ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี** ได้ทำวิจัยเรื่อง วิเคราะห์บริบทความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ผลการวิจัยพบว่า บริบทความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ มี ๔ ประการ ได้แก่ ๑) ความท้าทายด้านบริบทและการเปลี่ยนแปลงของเมือง ๒) ความท้าทายในด้านบริบทของการสร้างพลังประชารัฐ ๓) ความท้าทายด้านเทคโนโลยี และ ๔) ความท้าทายในการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดนวัตกรรมท้องถิ่น อย่างน้อย ใน ๔ ด้าน ประกอบด้วยนวัตกรรมด้านการวิจัย นวัตกรรมด้านการสร้างความร่วมมือ นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการ

^๒ พัชรชาติ ตรีชัย, “การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกลางดง ตำบลศิลาออย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”, วารสารร่วมพฤษ มหาวิทยาลัยเกริก, ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม ๒๕๕๑ - มกราคม ๒๕๕๒) : บทคัดย่อ.

พัฒนาเมือง”และซึ่งสอดคล้องกับ**นพพล ลีลาวาศสันต์ และคณะ** ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนา OTOP ในยุค ๔.๐ ของกาแฟบ้านไร่ไชยราช อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีที่มาจากข้อจำกัดของการเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งจำกัดขอบเขตให้อยู่ในระดับท้องถิ่นหรือชุมชนระดับตำบลเท่านั้น ทั้งในเรื่องวัตถุดิบที่มีปริมาณน้อย, ทักษะที่ต่ำของสมาชิกในองค์กร, ต้นทุนทางการเงินที่ไม่มั่นคง, ขาดการส่งเสริมการตลาดที่เพียงพอ สรุปได้ว่าภาพรวมของปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของการพัฒนาเพื่อตอบรับนโยบาย Thailand ๔.๐ พบว่ามีภาพรวมที่ดี เนื่องจากการปรับด้านการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ ๑) ด้านการผลิต มีการนำเทคโนโลยีเครื่องจักรมาใช้ในขั้นตอนการผลิต ลดปริมาณคนงานลง ลดต้นทุนในระยะยาว ลดระยะเวลาการผลิตลง ๒) ด้านการตลาด มีการปรับปรุงทั้งตัวผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของกาแฟเพิ่มช่องทางจัดจำหน่ายในสื่อออนไลน์เพื่อความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ๓) ด้านการจัดการภายในองค์กร มีการเพิ่มพูนทักษะความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อปรับตัวให้เข้ากับนโยบาย Thailand ๔.๐ ที่เน้นการนำเทคโนโลยีมาใช้งาน ๔) ด้านการเงิน การหาทุนสำรองเพิ่มเติมเพื่อขยายกิจการและเผื่อเหตุฉุกเฉิน มีการจัดสรรปันผลตอบแทนให้สมาชิกได้อย่างเป็นระบบและยุติธรรม ๕) ด้านการบริหารทรัพยากร ผู้ประกอบการซื้อวัตถุดิบจากแหล่งอื่น ๆ ที่มีคุณภาพใกล้เคียงมาใช้ในการผลิตสินค้า เพื่อรองรับความต้องการซื้อที่มีมาก ๖) ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีมีการนำเข้าเครื่องจักรใหม่แทนที่การใช้งานแรงงานคน^๘ และซึ่งสอดคล้องกับ**วิทยา จันทรแดง และดร.จ่านองค้อดิวิพัฒนสิทธิ์** ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบนพบว่า ๑) นโยบายการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน ๒) ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน การประกอบอาชีพการจัดการทรัพยากรในชุมชน และการพัฒนาองค์กรในชุมชน ๓) รูปแบบใหม่ที่ค้นพบคือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการวิจัยในครั้งนี้นำไปสู่ข้อค้นพบใหม่ คือ ๑) การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่

^๘ ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี, “วิเคราะห์บริบทความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ ๔.๐”, วารสารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์, ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๑): บทคัดย่อ

^๙ นพพล ลีลาวาศสันต์ และคณะ, “แนวทางในการพัฒนา OTOP ในยุค ๔.๐ ของกาแฟบ้านไร่ไชยราช อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”, การประชุมวิชาการระดับชาติ สังคมศาสตร์วิชาการครั้งที่ ๑๔ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย “สังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้กระแส การเปลี่ยนผ่านสู่ยุค Thailand ๔.๐” วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๑, หน้า: บทคัดย่อ

องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน ๒) ระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ระบบความรู้ ระบบข้อมูล ระบบความสัมพันธ์ และมีแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง ๓) แนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือ แนวทางด้าน การฟื้นฟูชุมชน แนวทางด้าน การปรับตัวของชุมชน และแนวทางด้าน การดำรงอยู่ของชุมชน^๔

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคนไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ๓ ข้อ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายสำหรับการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ดังนี้

๑. นำผลที่ค้นพบจากลงพื้นที่เพื่อหาความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นไปเป็นต้นแบบของชุมชนอื่นๆ

๒. นำกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ไปเป็นแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอื่นๆ

๓. นำแนวทางที่ได้จากการวิจัยเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคนไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ไปปรับใช้เป็นนโยบายและแผนพัฒนาชุมชนต่อไป

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ในการทำวิจัยเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคนไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. ควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนประกอบด้วยวัด บ้าน และโรงเรียน ได้มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งและการสร้างเครือข่ายในระบบพหุภาคี

๒. ควรมีการมีส่งเสริมให้พระสงฆ์ ชุมชน และองค์กรภาครัฐในภาคอีสานได้มีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และชุมชนอุดมปัญญา

^๔ วิทยา จันทร์แดง และ ดร.จันทิมาดิวิพัฒนสิทธิ์, “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน”, รายงานการวิจัย.

๓. ควรมีการนำผลที่ได้จากผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้เป็นต้นแบบในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในภาคอีสาน

๔. ควรมีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อนำไปสู่ความเป็นชุมชนนวัตกรรมเพื่อให้เกิดความเป็นชุมชนที่มีความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรจะทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกี่ยวกับการทำความเข้าใจระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนภาคอีสานในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสร้างวิสาหกิจชุมชน

๒. ควรทำวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนภาคอีสานในพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความเป็นชุมชนที่มีความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓. ควรทำวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. เอกสารชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๓๙. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกอรกถกภาษาไทย ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๘.

ข. เอกสารชั้นทุติยภูมิ

๑) หนังสือ

กาญจนา แก้วเทพ. องค์การชุมชน กลไกเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
แปลน พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๐.

ครรชิต พุทธิโกษา. คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๔.

ธีระวุฒิ อรุณเวช. กระบวนการพัฒนาสังคมสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขในระดับพื้นที่บนฐานพุทธธรรม.
กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๕๐.

นวม สงวนทรัพย์. สารัตถจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๕.

นพมาศ ธีระเวคิน. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔.

พุทธทาสภิกขุ. เยาวชนกับศีลธรรมชุดธรรมโฆษณ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. สุราษฎร์ธานี: โรงพิมพ์มูลนิธิธรรม
ทาน, ๒๕๓๗.

พระราชวรมนี (ประยูรค์ ปยุตโต). พระพุทธศาสนากับสังคมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๒๓.

_____. พุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

_____. บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา,
๒๕๓๐.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **ธรรมกับไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, ๒๕๕๑.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **ธรรมบุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา,
๒๕๕๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **รู้หลักก่อนแล้วศึกษาให้ได้ผล**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๕๗.

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). **นิเทศธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: อีรพงษ์การ
พิมพ์, ๒๕๓๗.

พระเทพดิลก (ระแบบ ตาโณ). **สืบสานพระพุทธศาสนาสู่สุขสันต์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๙.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

พระพุทธรักษาจารย์. **พระวิสุทธิมรรค**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มูลนิธิภูมิพลโลกิย, ๒๕๒๑.

พระศรีญาณโสภณ(สุวิทย์ ปิยวิฑู). **แม่...ชีวิตคืออะไร?** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
เจียฮั่ว, ๒๕๕๓.

พระญาณวโรดม, **ศาสนาต่างๆ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). **บทอบรมกรรมฐาน**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ยุวณูช ทินนะลักษณ์. **ปริศนาภูมิปัญญาท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจิตรธรรม, ๒๕๕๙.

ศุภณัฐมาชยวิทยาสรีนธร. **วิกฤติพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๕๒.

สมพินิจ ลาภทนานันท์. **ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย หน่วยที่ ๕**. นนทบุรี: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๒๙.

สุภาพรรณ ณ บางช้าง. **พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท. ใน การแสวงหาเส้นทางพัฒนาชนบท
ของพระสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน กรมการศาสนา, ๒๕๒๖.

เสรี พงศ์พิศ และคณะ. **วิสาหกิจชุมชน แผนแม่บท แนวคิดแนวทางตัวอย่าง ร่างพระราชบัญญัติ**.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๕๔.

_____ . **เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็งชุมชนเข้มแข็ง**. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน
ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, ๒๕๕๘.

สุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ. **ศาสนาประจำชาติ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๒.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **การพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พุทธศักราช ๒๕๕๐-๒๕๕๔**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ.พรินต์ติ้ง, ๒๕๔๙.

สุจิตรา รัตน. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๐.
สมาน รั้งสิโยภุชฎี. **การบริหารราชการไทย อดีต ปัจจุบัน อนาคต**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ, ๒๕๔๖.

สุจิตรา บุณยรัตพันธุ์. **ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับรัฐประศาสนศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๕.

๒) รายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์

กริชพัฒน์ ภูวนา. **รูปแบบการพัฒนาชุมชนอยู่ดีมีสุขกรณีศึกษา: บ้านดอนมัน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มภาค. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๔.

กองแผนงาน กรมการศาสนา. **ปัจจัยส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน**. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๒.

จิราณูช วงศ์อุทัย. **บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน ปัญหาโรคเอดส์ กรณีศึกษา: พระครูโสภณปริยัติสุธี วัดดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒.

ทองผลัด สุทธิบาท. **การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนบ้านบางกะปิ พุทธศักราช ๒๕๔๗**. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สถาบันวิจัยญาณสังวร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

นคร วิชัยผิน. **การใช้สังคหวัตถุ ๔ ในชีวิตประจำวันของผู้นำครอบครัวหมู่ที่ ๑ ตำบลนาคู กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ พุทธศักราช ๒๕๔๘**. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สถาบันวิจัยญาณสังวร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

นภดล เมธาวิทย์. **บทบาทของสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านยางโทน ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอมะเอย่ง จังหวัดนครสวรรค์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๑.

ประทุม อังกูโรหิต. **สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต. ศูนย์พุทธศาสนศึกษา: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

- พระโกศล มณिरตนา (ญีม). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมือง บางมูล
 นาก อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐ
 ประศาสนศาสตร์.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.**
- พระครูใบฎีกาสุรพลอาสาโส (แย้มชุ่ม). การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนการทัศนวิถึ
 พุทธ. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ).**บัณฑิตวิทยาลัย:
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- พระครูปลัดชัยวัฒน์ สมหาหิต (พรหมวงศ์). การพัฒนาชุมชนตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของสำนักงานเขต
 ดลิ่งชั้น กรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาลังคม).**
 บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระครูปลัดเพลิน วชิโร. การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษา หน่วยอบรม
 ประชาชนประจำตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.**
 บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูรัตนาสุตตารักษ์ (สมชาย แสงรัตน์). บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษา
 พระสงฆ์อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.บัณฑิต
 วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.**
- พระมหาชาญชัย อินทรพานิชย์ (สิริภิญโญ). การนำหลักธรรมที่ได้จากการฟังเทศน์ไปใช้ใน
 ชีวิตประจำวันของนักศึกษาภาคสมทบ ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต
 ศรีล้านช้าง พุทธศักราช ๒๕๔๗. **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สถาบันวิจัยญาณสังวร:
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.**
- พระมหาสมชาย สิริจโนโท. พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของ พระเทพวรคุณ
 (สमान สุขเมโธ). **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.**
- พระมหาสังเวียร ปญญารโธ. บทบาทของพระสงฆ์ในการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ในการพัฒนา
 เศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา พระครูสุภาจารวัฒน์. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.**
 บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- ภาษิต สุวรรณดี (สุภาสิต) (พระมหา). การรักษาศีล ๕ ของนักศึกษาภาคสมทบมหาวิทยาลัยมหา
 มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๔๗.
**รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สถาบันวิจัยญาณสังวร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
 วิทยาลัย, ๒๕๔๗.**

เรื่องเดช เขจรศาสตร์. วิธีพุทธธรรมตามแนววัดป่าอ้อสานกับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์. **วิทยานิพนธ์
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาโทศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
๒๕๔๙.

อนุพันธ์ อภิขยานุภาพ. การประพุดติติธรรมเพื่อสังคมที่ร่มเย็น. **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์**.
สถาบันวิจัยญาณสังวร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

อักรชัย ชัยแสงง. การปฏิบัติตามหลักปัจฉิมทิศ ของบุคคลากรในโรงเรียนเทศบาลนครเชียงใหม่
พุทธศักราช๒๕๔๗. **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์**. สถาบันวิจัยญาณสังวร: มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

๓) บทความวิชาการ

ชอบ เข้มกลัด. การพัฒนาชุมชน. **วารสารสังคมศาสตร์**. วิทยาลัยครูเพชรบุรี. ๑ ตุลาคม ๒๕๔๔.

อมรา พงศาพิชญ์. **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา**. พิมพ์
ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

๔) สัมภาษณ์

นายสุรีย์ เขียนจุม อยู่บ้านเลขที่ ๒๙ บ้านนาเพียง หมู่ ๖ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

นายธงสิน แก้วทุม อยู่บ้านเลขที่ ๓๓ บ้านโนนสวรรค์ หมู่ ๕ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

นางบุญทอง พานทอง อยู่บ้านเลขที่ ๓๖ บ้านโนนสวรรค์ หมู่ ๕ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง
จ.ขอนแก่น สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

ของ นายวิชัย อัยรา นายองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร. อยู่บ้านเลขที่ ๒๑ บ้านนาเพียง
หมู่ ๖ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

นายสมัย พานสาน อยู่บ้านเลขที่ ๒๑ บ้านโคกสทกรณ์ หมู่ ๓ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.
ขอนแก่น สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

นายบุญมี สุไชยยะ อยู่บ้านเลขที่ ๑๓๕ บ้านหัน หมู่ ๔ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

นายสมาน ดรพินิจ อยู่บ้านเลขที่ ๒๗ บ้านโคกสทกรณ์ หมู่ ๓ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

นางสุนันทา วัดกลาง อยู่บ้านเลขที่ ๒๑ บ้านนาเพียง หมู่ ๖ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓

สุรียะ เขียนจุม รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร. อยู่บ้านเลขที่ ๒๙ บ้านนาเพียง

หมู่ ๖ ต.หนองกุ้งชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓

นายจตุรงค์ แก้วโพธิ์น้อย รองนายก อบต.หนองกุ้งชนสาร คนที่ ๑. อยู่บ้านเลขที่ ๓๘ บ้านนาเพียง หมู่

๖ ต.หนองกุ้งชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓. สัมภาษณ์

วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓

นางสุภัทวิภา สุวรรณราช นักวิชาการศึกษา อบต.หนองกุ้งชนสาร สัมภาษณ์วันที่ ๑๘ กันยายน

๒๕๖๓.

นายวันเฉลิม เมืองโพธิ์ นักวิชาการตรวจสอบภายใน อบต.หนองกุ้งชนสาร สัมภาษณ์วันที่ ๑๘

กันยายน ๒๕๖๓.

นายวิชัย อัยรา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร สัมภาษณ์วันศุกร์ที่ ๑๘ กันยายน

๒๕๖๓.

นางสุภัทวิภา สุวรรณราช นักวิชาการศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร สัมภาษณ์วัน

ศุกร์ที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

นางสุนันทา วัดกลาง ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร

สัมภาษณ์วันศุกร์ที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓

นายจตุรงค์ แก้วโพธิ์น้อย รองนายก อบต.หนองกุ้งชนสาร คนที่ ๑. สัมภาษณ์วันศุกร์ที่ ๑๘ กันยายน

๒๕๖๓.

นายสุรชัย เสนาเหล่า นิติกรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร สัมภาษณ์วันศุกร์ที่ ๑๘

กันยายน ๒๕๖๓

นายวิญญู พิมพ์พงษ์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร สัมภาษณ์วันศุกร์ที่ ๑๘ กันยายน

๒๕๖๓.

นางสุดสงวน พรหมเวียง ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบล

หนองกุ้งชนสาร สัมภาษณ์วันศุกร์ที่ กันยายน ๒๕๖๓.

นายสุรชัย เสนาเหล่า นิติกรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร สัมภาษณ์วันศุกร์ที่ ๑๘

กันยายน ๒๕๖๓.

นายสุรียะ เขียนจุม นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร สัมภาษณ์วันศุกร์ที่ ๑๘ กันยายน

๒๕๖๓.

นายวิญญู พิมพ์พงษ์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร สัมภาษณ์วันศุกร์ที่ ๑๘ กันยายน

๒๕๖๓.

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุ้งชนสาร สัมภาษณ์วันศุกร์ที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

นายวิชัย อัยรา นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร สัมภาษณ์วันศุกร์ที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

นางสุดสงวน พรหมเวียง ผู้อำนวยการกองการศึกษาฯ และวัฒนธรรมองค์การบริหารส่วนตำบล หนองกุงชนสาร สัมภาษณ์ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

นายวันเฉลิม เมืองโพธิ์ นักวิชาการตรวจสอบภายใน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร สัมภาษณ์ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

นายจตุรงค์ แก้วโพธิ์น้อย อยู่บ้านเลขที่ ๒๙ บ้านนาเพียง หมู่ ๖ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ. ขอนแก่น สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

นายสุรียี เขียนจุม อยู่บ้านเลขที่ ๑๗๕ บ้านนาเพียง หมู่ ๖ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

นายวิญญู พิมพ์พงษ์ อยู่บ้านเลขที่ ๒๗ บ้านโคกสทกรณ์ หมู่ ๓ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ. ขอนแก่น สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

นักวิชาการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร สัมภาษณ์วันศุกร์ที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

นางรัฐขนา บุคดา เจ้าหน้าที่พนักงานธุรการ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร สัมภาษณ์วัน ศุกร์ที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓

นางสุนันทา วัตกลาง ผู้อำนวยการศูนย์ดูแลเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร สัมภาษณ์ วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

นายจตุรงค์ แก้วโพธิ์น้อย รองนายกองจัดการบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร คนที่ ๑ สัมภาษณ์ วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

นายสุรียี เขียนจุม รองนายกองจัดการบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร คนที่ ๒ สัมภาษณ์ วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๓.

นายธงสิน แก้วทุม อยู่บ้านเลขที่ ๒๑ บ้านนาเพียง หมู่ ๖ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

นายวิชัย อัยรา นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

นางเดือน กลุ่มสตรีทอผ้าไหม. อยู่บ้านเลขที่ ๑๗๕ บ้านนาเพียง หมู่ ๖ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

นายสมาน ดลพิณิจ อยู่บ้านเลขที่ ๒๗ บ้านโคกสทกรณ์ หมู่ ๓ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ. ขอนแก่น สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

นายบุญมี อยู่บ้านเลขที่ ๑๓๕ บ้านหัน หมู่ ๔ ต.หนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น สัมภาษณ์ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓.

การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็ง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

(Building of Strength to Community in the Age of Thailand 4.0: A Case Study of The
Strength-Community of Nong-Krungthanasan Sub-District Administrative
Organization,Phu-Viang District, KhonKaen Province)

พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา,ดร.1,ผศ.ดร.จรัส ลีกา2,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย1,2,
PhramahaJaroonRitthithit, Dr.1,Asst. Prof. Dr, JarasLeeka)2,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University 1,2,
jarasleeka@gmail.com
Tel,0896180809

บทคัดย่อ

การทำวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบล
หนองกงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น3) เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน
ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น3) เพื่อเสนอแนวทางการสร้าง
ชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ 4.0 แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงธนสาร อ.ภูเวียง
จ.ขอนแก่นเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 60 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการ
พรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเข้มแข็งของชุมชน มี 6 ด้านคือ 1) ด้านคุณภาพชีวิต2) ด้านเศรษฐกิจชุมชน 3) ด้าน
การสร้างเครือข่าย 4) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 5) การบริหารจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 6) ด้านวัฒนธรรมชุมชน

2. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็ง มี5กระบวนการคือ 1) ด้านการประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้2) ด้านการประชุม3) ด้านการทำประชาคมชุมชน4) ด้านการจัดทำแผน และ5) ด้านการติดตามและประเมินผล

3. แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งมี5 ด้าน คือ 1) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน 2)ด้านเศรษฐกิจของชุมชน 3) ด้านทรัพยากรของชุมชน 4) ด้านการจัดการของชุมชน5) ด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชนซึ่งแนวทางที่กล่าวมานี้จะนำไปสู่ความเป็นชุมชนวิถีที่มีเข้มแข็งในการสร้างความมั่นคง มั่นคง และยั่งยืน

คำสำคัญ:) ความเข้มแข็ง,ชุมชน,ไทยแลนด์ 4.0.

Abstract

This research has its aim at studying the strength of community, the method of fortifying of strength to community, and proposing the guideline for building strength to community in Nong-Krungthanasan Sub-District Administrative Organization, Phu-Viang District, KhonKaen Province in the age of Thailand 4.0. This study is of qualitative research by deep interview and focus group with 60 respondents. The research analyzed by description analysis following the inductive method.

The results of research were as follows:

1. There are six categories of the strength of community: 1) the quality of life, 2) community-economics—having innovation of community-knowledge, 3) social network, 4) safety in life and properties—having village-volunteers, 5) management of natural resources and environment, and 6) community culture—keeping on local culture, enabling it to peacefulness of community.

2. There are five methods of fortifying of strength to community: 1) public relation, and knowledge-giving 2) meeting, 3) public hearing of community, 4) preparing plan, and 5) following up and evaluation.

3. There are five guidelines for building the strength to community: 1) community-Technology, 2) community-economics, 3) community-resources, 4) community-management, and 5) community network. These five guidelines would enable community to affluence, stability and sustainability.

Keywords :Strength, Community, the Age of Thailand 4.0

1.ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ มาหลายโมเดล นับตั้งแต่โมเดล 1.0 ถึง 4.0 มีการถอดรหัสโมเดลประเทศไทย 1.0 ถึง 4.0 มีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้ ประเทศไทย 1.0 เป็นการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นภาคการเกษตรเป็นหลัก โดยผลิตและขายพืชไร่ พืชสวนและสัตว์ต่างๆ เป็นต้น ต่อจากนั้นไปสู่ประเทศไทย 2.0 ที่เน้นภาคอุตสาหกรรมแต่เป็นอุตสาหกรรมเบา เช่น การผลิตและขายรองเท้า เครื่องหนัง เครื่องตีมี เครื่องประดับ เครื่องเขียน กระเป๋า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น และนำก้าวไปสู่โมเดลปัจจุบัน ประเทศไทย 3.0 ที่เน้นภาคอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก เช่น การผลิตและขาย ส่งออกเหล็กกล้า รถยนต์ กลั่นน้ำมัน แยกก๊าซธรรมชาติ ปูนซีเมนต์ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันโมเดล 3.0 ยังพัฒนาไปได้อย่างไม่เต็มที่และไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ยังคงเผชิญ กับดักสำคัญที่ไม่อาจนำพาประเทศไทยพัฒนาก้าวหน้าไปกว่านี้ ประเด็นดังกล่าวมานี้รัฐบาลได้เห็นปัญหาของการพัฒนาประเทศในยุคที่ผ่านมาจึงจำเป็นต้องสร้างโมเดลขึ้นมาใหม่ เพื่อปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ และนำพาประชาชนคนไทยก้าวสู่โมเดลใหม่ ที่เรียกว่า โมเดลประเทศไทย 4.0 และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดกรอบวิสัยทัศน์เพื่อเป็นแผนพัฒนาฯ โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคงและยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยมีกรอบวิสัยทัศน์และเป้าหมาย ดังนี้ 1. กรอบวิสัยทัศน์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จากสถานะของประเทศและบริบทการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ประเทศกำลังประสบอยู่ทำให้การกำหนดวิสัยทัศน์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยังคงมีความต่อเนื่องจากวิสัยทัศน์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และ 2) การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของประเทศ ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำขึ้น ประเทศไทยเป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม เป็นศูนย์กลางด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ของภูมิภาคสู่ความเป็นชาติการค้าและบริการ จากกรอบวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ดังกล่าวแล้วนั้นได้มีการกำหนดเป้าหมายไว้ดังนี้ 1) การหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางสู่รายได้สูง 2) การพัฒนาศักยภาพคนให้สนับสนุนการ

เจริญเติบโตของประเทศและการสร้างสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ 3) การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม 4) การสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 5) การบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการปฏิรูปประเทศที่มุ่งสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ในอนาคต¹

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเน้นไปที่การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตามแต่สถานภาพของสังคมและชุมชนโดยทั่วไปจะมีความแตกต่างกันตามแต่ศักยภาพทุนทางสังคมของแต่ละชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน เป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้คนในชุมชนหลายคน ทั้งผู้นำ และผู้ตามของชุมชน มีความต้องการและคาดหวังอยากให้มี อยากให้เป็น ความเข้มแข็งของชุมชน บางครั้งจำเป็นจะต้องอาศัย ความรู้ ความคิดเห็นของผู้คนจากนอกชุมชน ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือบางทีที่เรียกกันว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับชุมชนนั้นๆด้วยความจริงจังตั้งใจ เพื่อเป็นกระบวนการนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนที่มีความหลากหลายของรูปแบบและหลากหลายความคิด ดังคำพูดของอาจารย์หมอประเวศที่พูดว่า หากชุมชนใดผู้คน “ไม่โง่ ไม่จน ไม่เจ็บ” ก็ถือว่าชุมชนนั้นเป็นชุมชนที่เข้มแข็งได้ โดยการเน้นไปที่ความรู้เป็นตัวตั้ง และในทางตรงกันข้ามองค์กรท้องถิ่นหลายๆท้องถิ่น วางนโยบายให้ชุมชนในท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง มุ่งเน้นที่ โครงสร้างพื้นฐาน ที่เป็นวัตถุประสงค์เน้นหนักไปที่งบประมาณ ซึ่งเป็นการใช้เงินตรา เป็นตัวตั้งในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งท้องถิ่น หรือชุมชนที่ไม่ตรงประเด็น เป็นการพัฒนาชุมชนที่ไม่ยึดหลัก “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” คือยังคงพึ่งพาทุน และปัจจัยต่างๆจากนอกชุมชนเป็นส่วนใหญ่ หรือที่เรียกว่า พึ่งงูคนอื่นเพื่อหายใจ จึงอาจสรุปได้ว่าสิ่งที่ผิดหรือถูกนั้นขึ้นอยู่กับวิถีคิดของแต่ละชุมชน หากชุมชนใดโชคดี ผู้คนมีวิถีคิดดี ก็จะมีหรือได้ผู้นำชุมชนที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ซึ่งเป็นหัวใจในการพัฒนายุคใหม่ในปัจจุบัน ชุมชนใดที่มีผู้คนมีความเข้มแข็งทางความคิด นับว่าโชคดี ความจริงโดยธรรมชาติโครงสร้างของชุมชนมีความหลากหลายตามแต่สภาพของชุมชนในกระบวนการพัฒนาชุมชน จึงน่าจะมีเรียงลำดับตามความสำคัญก่อนหลัง เช่น อาจจะเป็นเรื่องของ สุขภาพการศึกษาภูมิปัญญา อาชีพ สิ่งแวดล้อม สังคม การเมือง และการปกครอง ตามลำดับ²

ผลจากพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง 11 ฉบับที่ผ่านมา ยังมีข้อบกพร่องที่พบซึ่งเป็นปัญหาที่รัฐต้องปรับเปลี่ยนแผนพัฒนาฯ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกที่กำลังเปลี่ยนไปรัฐจำเป็นต้องต้องมีทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาทุกระยะอย่างชัดเจน โดยกำหนดให้ทุกภาคส่วนในสังคมต้องมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง เพื่อผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่อง

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12, พ.ศ. 2560 – 2564, 2560.**

²ไพฑูรย์ ศิริรักษ์, “แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง,” **บทความวิชาการ** จากเว็บไซต์ <https://www.gotoknow.org> เผยแพร่ 31 ส.ค. 2553, (เข้าถึง 7 สิงหาคม 2561).

และสอดคล้องกับการปฏิรูปประเทศที่มุ่งสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ในอนาคต ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าสังคมในระดับล่างได้แก่ชุมชนในสังคมชนบทในประเทศไม่มีความเข้มแข็งและไม่มีแนวทางที่เหมาะสมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในสังคมชนบท รัฐควรมีนโยบายเพื่อการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อใช้เป็นบทเรียนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ด้วยปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องทำการวิจัยเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนและวิธีดำเนินการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนรวมถึงการถอดบทเรียนจากการดำเนินการสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ในยุคไทยแลนด์ 4.0

จากปัญหาดังกล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยมุ่งวิจัยถึงแนวทางที่เหมาะสมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน วิธีดำเนินการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และการถอดบทเรียนจากการดำเนินการสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนก้าวข้ามพ้นกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และกับดักความเหลื่อมล้ำของความมั่งคั่ง ตลอดจนกับดักความไม่สมดุลของการพัฒนา กับดักเหล่านี้เป็นสิ่งท้าทายในการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อเป็นการก้าวข้ามประเทศไทยยุค 3.0 และมุ่งสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนเป็นเป้าหมาย โดยยึดหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียงเป็นแนวพัฒนา อีกทั้งงานวิจัยนี้เมื่อสำเร็จแล้วจะเป็นโมเดล และข้อมูลสารสนเทศต่อผู้สนใจต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.21. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
- 1.2.2 เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
- 1.2.3 เพื่อเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ 4.0 แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

3. คำถามการวิจัย

1. ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น มีกี่ด้านและปัจจุบันเป็นอย่างไร
2. กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งแก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น มีวิธีการอย่างไร

3. แนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นควรดำเนินการอย่างไรและด้วยวิธีอะไร

4. ขอบเขตของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เป็นตัวร่วมเพื่อการสร้างชุมชนเข้มแข็งแก่ชุมชนผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ 5 ด้าน ดังนี้

1) ขอบเขตด้านเอกสารมีดังนี้ 1) ชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง 12 และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) ชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0

2) ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาของการวิจัยไว้ดังนี้ 1) ความเข้มแข็งของชุมชน 2) กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน 3) แนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยศึกษาความเข้มแข็งใน 5 ด้าน คือ T= เทคโนโลยีของชุมชน E= เศรษฐกิจของชุมชน R= ทรัพยากรของชุมชน M= การจัดการของชุมชน S= เครือข่ายทางสังคม

3) ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการวิจัย คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อําเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น โดยมีเหตุผลในการเลือกพื้นที่คือเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งที่มีกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนที่นำไปสู่แนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่มีความเข้มแข็งใน 5 ด้าน คือ T= เทคโนโลยีของชุมชน E= เศรษฐกิจของชุมชน R= ทรัพยากรของชุมชน M= การจัดการของชุมชน S= เครือข่ายทางสังคม

4) ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากชุมชนที่ได้รับรางวัลด้านการสร้างความเข้มแข็งในเขตจำนวน 1 ชุมชน มีตัวแทนผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 60 รูป/คน ประกอบด้วยพระสงฆ์ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นผู้นำชุมชน พัฒนาการชุมชนผู้บริหารสถานศึกษา อาสาสมัครชุมชน ผู้นำเยาวชน

5) ขอบเขตด้านระยะเวลา 1 มีนาคม 2563–30 กันยายน 2563

5. สรุปผลการวิจัย

1. ความเข้มแข็งของชุมชนหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น มี 6 ด้านคือ 1) ด้านคุณภาพชีวิต ผ่านกิจกรรม โครงการ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมตามเทศกาล 2) ด้านเศรษฐกิจชุมชน มีนวัตกรรมชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญา 3) ด้านการสร้างเครือข่าย มีการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่น 4) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ได้มีอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน 5) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการตั้งศูนย์เฝ้าระวังภัยเพื่อดูแลทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม และ 6) ด้านวัฒนธรรมชุมชน มีการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นที่นำไปสู่ความสันติสุขของชุมชน

2. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น มี 5 กระบวนการคือ 1) ด้านการประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้ 2) ด้านการประชุม 3) ด้านการทำประชาคมชุมชน 4) ด้านการจัดทำแผน และ 5) ด้านการติดตามและประเมินผล ซึ่งกระบวนการทั้ง 5 ด้านนี้ นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนที่สร้างความมั่นคง มั่นคง และยั่งยืนให้แก่ชุมชน

3. แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ 4.0 แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นพบว่า มี 5 ด้าน คือ 1) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยเครื่องมือที่จำเป็นการผลิตเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน 2) ด้านเศรษฐกิจของชุมชน มีรากฐานมาจากศักยภาพ ภูมิปัญญา และต้นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่สร้างรายได้พออยู่พอกินจนกลายเป็นชุมชนนวัตกรรม 3) ด้านทรัพยากรของชุมชน เป็นต้นทุนของชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น 4) ด้านการจัดการของชุมชนมีการจัดการด้านภูมิปัญญา องค์การชุมชน และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องแก่คนในชุมชน 5) ด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชนมีการแบ่งกลุ่มเครือข่ายออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) เครือข่ายด้านกลุ่มอาชีพ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มหัตถกรรม (2) กลุ่มเกษตรกรรม (3) กลุ่มหัตถเวชกรรม (4) กลุ่มแปรรูปอาหาร 2) เครือข่ายด้านภูมิปัญญาและ 3) เครือข่ายด้านสารสนเทศ

6. อภิปรายผล

ในการทวิวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่น่าสนใจเหล่านั้นมาเพื่อการอภิปรายผลดังนี้

1. ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในด้านดังต่อไปนี้

1) ด้านคุณภาพชีวิต ชุมชนมีกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจผ่านกิจกรรม โครงการ ที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมตามเทศกาล เป็นต้น 2) ด้านเศรษฐกิจชุมชน มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นนวัตกรรมเพื่อการจำหน่ายที่ก่อให้เกิดรายได้แก่คนในชุมชน 3) ด้านการสร้างเครือข่าย ชุมชนมีการประสานงานกับชุมชนอื่นๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 4) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ชุมชนมีการสอดส่องดูแลในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชนโดยอาสาสมัครประจำหมู่บ้านและการตั้งศูนย์เฝ้าระวังภัยเพื่อความสงบเรียบร้อยของชุมชน 5) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนได้มีการตั้งศูนย์เฝ้าระวังภัยเพื่อดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 6) ด้านวัฒนธรรมชุมชน มีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี

ท้องถิ่นที่นำไปสู่ความสงบสุขทั้งกายและใจของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ **อัจฉรา สโรบล** ที่กล่าวไว้ในหนังสือ *ชุมชนกับการพัฒนา* สรุปความได้ว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มีมิติครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของสังคมได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ การเมืองการศึกษา ศาสนา ครอบครัว เครือญาติ วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี บรรทัดฐาน ค่านิยม กฎเกณฑ์ข้อบังคับของสังคม แนวทางการพัฒนากระแสหลัก ถูกใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ส่งเสริมให้ชาวชนบทสามารถพึ่งพาตนเองได้ปรับปรุงตัดแปลง ควบคุมทรัพยากรและสภาพแวดล้อม ในการมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองกับชุมชนภายนอก และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน³ ซึ่งสอดคล้องกับ **กมลศักดิ์วงศ์ศรีแก้ว และคณะ**, ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง:กรณีศึกษาชุมชนพุนบำเพ็ญเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานครพบว่า คุณลักษณะชุมชนเข้มแข็งของชุมชนพุนบำเพ็ญสะท้อนได้จากความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน การมีวิสัยทัศน์ของชุมชน และความรักและหวงแหนชุมชน โดยมีปัจจัยที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนพุนบำเพ็ญ ได้แก่ ความสัมพันธ์เชิงสังคมแบบเครือญาติลักษณะการเรียนรู้ เพื่อชีวิตของคนในชุมชน เครือข่ายของชุมชน ผู้นำตามธรรมชาติ และลักษณะเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองของชุมชน ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาชุมชนพุนบำเพ็ญไปสู่ชุมชนยั่งยืน ได้แก่ สานต่อการอนุรักษ์พื้นที่เกษตร ปลูกจิตสำนึกผู้เข้ามาใหม่ การสรรสร้างกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการประชาสัมพันธ์ชุมชนเชิงรุก และมุ่งเฟ้นหากลุ่มผู้นำรุ่นใหม่ สร้างเครือข่ายสานต่อภารกิจ⁴และซึ่งสอดคล้องกับ **ทวี วัชรเกียรติศักดิ์**, ได้ทำวิจัยเรื่องการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมาพบว่า บริบทเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชน มีความพร้อมต่อการพัฒนา แนวทางและการดำเนินการส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ จะต้องสร้างจากภายใน ภายนอก และทั้งภายในและภายนอกชุมชน ตามปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ ความรู้ การยอมรับ ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมของภาคีสมาชิก และการมีชุมชนเป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้างความเข้มแข็งโดยที่ผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพเชิงรูปธรรมได้ทำให้มีการพัฒนา จัดตั้ง ดำเนินงานและขับเคลื่อนการจัดหาทุนของกลุ่มอาชีพในทั้ง 15หมู่บ้านตามความเหมาะสมและการตัดสินใจของแต่ละชุมชน⁵

³อัจฉรา สโรบล, *ชุมชนกับการพัฒนา*, ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์} ๒๕๕๑หน้า : ๘ - ๙

⁴กมลศักดิ์วงศ์ศรีแก้ว และคณะ, *การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาชุมชนพุนบำเพ็ญเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร*,วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ประจำเดือน กันยายน - ธันวาคม ปี ๒๕๖๐,๒๕๖๐.หน้า : บทคัดย่อ

⁵ทวี วัชรเกียรติศักดิ์, *การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา*,วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่ง

2. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนสรุปได้ว่า มี 5 ด้าน ที่ประกอบด้วย 1) ด้านการประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้⁶) 2) ด้านการประชุม 3) ด้านการทำประชาคมชุมชน 4) ด้านการจัดทำแผน และ 5) ด้านการติดตามและประเมินผล ซึ่งนำไปเป็นแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ 4.0 แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ซึ่งสอดคล้องกับ **สมบูรณ ธรรมลังกา**, ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงรายพบว่า ในบริบททางด้านสังคมของชุมชนที่เข้มแข็งในจังหวัดเชียงราย เป็นสังคมแบบเครือข่ายที่มีโครงสร้างทางสังคมเป็นทั้งแนวราบและแนวตั้ง ทางด้านการเมืองมีการกระจายอำนาจแบ่งการปกครองชุมชนเป็นหมวดหรือคุ้มชุมชนต่างๆ ทางด้านวัฒนธรรมชุมชน มีวัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อและพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และทางด้านเศรษฐกิจ มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เป็นต้นทุนในการผลิต มีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิตการจำหน่ายผลผลิตเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในจังหวัดเชียงราย มีอาทิเช่นภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านผู้นำชุมชน การเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน มีปัจจัยสำคัญคือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ระบบเครือข่าย ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้ใช้ปัจจัยต่างๆเหล่านี้มากำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ส่วนกลยุทธ์การนำรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้กลยุทธ์การสร้างเครือข่าย และกลยุทธ์สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด⁶ซึ่งสอดคล้องกับ **วิทยา จันท์แดง และดร.จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์**, ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบนพบว่า 1) นโยบายการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน 2) ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน การประกอบอาชีพการจัดการทรัพยากรในชุมชน และการพัฒนาองค์กรในชุมชน 3) รูปแบบใหม่ที่ค้นพบ คือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการวิจัยในครั้งนี้ไปสู่ข้อค้นพบใหม่ คือ 1)

ประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๙, ๒๕๕๙. หน้า: บทคัดย่อ

⁶สมบูรณ ธรรมลังกา, รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย, วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๖, ๒๕๕๖. หน้า : บทคัดย่อ

การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน 2) ระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ระบบความรู้ ระบบข้อมูล ระบบความสัมพันธ์ และมีแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง 3) แนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือ แนวทางด้านการฟื้นฟูชุมชน แนวทางด้านการปรับตัวของชุมชน และแนวทางด้านการดำรงอยู่ของชุมชน⁷และซึ่งสอดคล้องกับพัชรชาติ ตรีชัย, การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกลางดง ตำบลศิลาลอยอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ผลการวิจัยพบว่า 1.ปัจจัยสำคัญของการพลิกฟื้นจากสังคมที่มีปัญหาวิกฤติในด้านต่างๆสามารถทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ เป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญคือ 1) ผู้นำมีภาวะผู้นำโดดเด่นในด้านขีดความสามารถของผู้นำในการสร้างกระบวนการประชาธิปไตย ในการบริหารงาน เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา การมีจุดยืนทางความคิด วิถีคิด เห็นคุณค่าและพลังในการพัฒนาชุมชน ตระหนักสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรู้จักพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก เป็นผู้นำที่มีความมั่นใจในตนเองสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมุ่งมั่น และมีความสามารถในการถ่ายทอดอย่างชัดเจน2) การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนบ้านหนองกลางดง การสร้างพลังการทำงานเป็นทีมสร้างคนดี คนเก่ง คนมีความสามารถ สร้างผู้นำในชุมชน ประสานผนึกกำลังร่วมคิดร่วมทำ 3) การมีทุนทางสังคมในมิติต่างๆ ความสัมพันธ์เกื้อกูลภายในชุมชนความรักสามัคคี ผูกพันกัน สานสัมพันธ์กันในระบบอาวุโส ภูมิปัญญาชาวบ้าน เก่งคิดเก่งทำ เห็นผลได้ในทางปฏิบัติ 4) ทุนทางเศรษฐกิจสามารถพึ่งตนเองได้ มีการรวมกลุ่มทางอาชีพ นำภูมิปัญญาเพิ่มมูลค่าผลผลิต (แปรรูป) ลดปัญหาการว่างงาน สร้างรายได้ชุมชนปลอดภัย2. กลยุทธ์ที่ผู้นำชุมชนสามารถพลิกฟื้นไปสู่ความเข้มแข็ง จากการศึกษา พบว่าการมีสภา 59 และการจัดทำแผนชุมชน เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่ทำให้เกิดการหลอมรวมคนในชุมชนและเป็นการผนึกกำลังประสานประโยชน์เป็นหนึ่งเดียว การมีสภา 59 เป็นพื้นฐานที่มั่นคงในระบบประชาธิปไตย การจัดทำแผนชุมชน เป็นการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพกองทุนชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาพลิกฟื้นเศรษฐกิจ สังคม ให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการพัฒนาพลิกฟื้นให้เป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างแท้จริง แผนชุมชนเป็นแผนที่ชีวิตของสังคมให้ดำเนินไปตามแนวทางที่ได้ร่วมกันคิดแก้ปัญหาเพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนบ้านหนองกลางดง สภา 59 และแผนชุมชนถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านหนองกลางดงเข้มแข็งอย่างยั่งยืน⁸

⁷วิทยา จันท์แดง และ ดร.จันทน์ดิวิวัฒน์สิทธิ์ รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน.

⁸พัชรชาติ ตรีชัย, การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกลางดง ตำบลศิลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, บทความวิจัย, วารสารร่วมพฤษภูมิ มหาวิทยาลัยเกริก ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๑ - มกราคม ๒๕๕๒, ๒๕๕๒, หน้า : บทคัดย่อ

3. แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนาธร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นในประเด็นดังต่อไปนี้คือ 1) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน 2) ด้านเศรษฐกิจของชุมชน 3) ด้านทรัพยากรของชุมชน 4) ด้านการจัดการของชุมชน 5) ด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชน เพื่อนำไปสู่ความเป็นชุมชนนวัตกรรมที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับ **ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี** ได้ทำวิจัยเรื่อง วิเคราะห์บริบทความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ 4.0 ผลการวิจัยพบว่า บริบทความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0 มี 4 ประการ ได้แก่ 1) ความท้าทายด้านบริบทและการเปลี่ยนแปลงของเมือง 2) ความท้าทายในด้านบริบทของการสร้างพลังประชารัฐ 3) ความท้าทายด้านเทคโนโลยี และ 4) ความท้าทายในการวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดนวัตกรรมท้องถิ่น อย่างน้อย ใน 4 ด้าน ประกอบด้วยนวัตกรรมด้านการวิจัย นวัตกรรมด้านการสร้างความร่วมมือ นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการพัฒนาเมือง⁹ และซึ่งสอดคล้องกับ **นवल ลีลาวาศสันต์ และคณะ** ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนา OTOP ในยุค 4.0 ของกาแพบ้านไร่ไชยราช อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีที่มาจากข้อจำกัดของการเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งจำกัดขอบเขตให้อยู่ในระดับท้องถิ่นหรือชุมชนระดับตำบลเท่านั้น ทั้งในเรื่องวัตถุดิบที่มีปริมาณน้อย, ทักษะที่ต่ำของสมาชิกในองค์กร, ต้นทุนทางการเงินที่ไม่มั่นคง, ขาดการส่งเสริมการตลาดที่เพียงพอสรุปได้ว่าภาพรวมของปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของการพัฒนาเพื่อตอบรับนโยบาย Thailand 4.0 พบว่ามีภาพรวมที่ดี เนื่องจากมีการปรับด้านการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1) ด้านการผลิต มีการนำเทคโนโลยีเครื่องจักรมาใช้ในขั้นตอนการผลิต ลดปริมาณคนงานลง ลดต้นทุนในระยะยาว ลดระยะเวลาการผลิตลง 2) ด้านการตลาด มีการปรับปรุงทั้งตัวผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของกาแพเพิ่มช่องทางจัดจำหน่ายในสื่อออนไลน์เพื่อความทันสมัยมากยิ่งขึ้น 3) ด้านการจัดการภายในองค์กร มีการเพิ่มพูนทักษะความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อปรับตัวให้เข้ากับนโยบาย Thailand 4.0 ที่เน้นการนำเทคโนโลยีมาใช้งาน 4) ด้านการเงิน การหาทุนสำรองเพิ่มเติมเพื่อขยายกิจการและเผื่อเหตุฉุกเฉิน มีการจัดสรรปันผลตอบแทนให้สมาชิกได้อย่างเป็นระบบและยุติธรรม 5) ด้านการบริหารทรัพยากร ผู้ประกอบการซื้อวัตถุดิบจากแหล่งอื่น ๆ ที่มีคุณภาพใกล้เคียงมาใช้ในการผลิตสินค้า เพื่อรองรับความต้องการซื้อที่มีมาก 6) ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี

⁹ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี, วิเคราะห์บริบทความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ ๔.๐, วารสารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๑ ๒๕๖๑, ๒๕๖๑. หน้า : บทคัดย่อ

มีการนำเข้าเครื่องจักรใหม่แทนที่การใช้งานแรงงานคน¹⁰ และซึ่งสอดคล้องกับวิทยา จันท์แดง และ ดร.จางง์คอดีวัฒน์สิทธิ์, ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบนพบว่า 1) นโยบายการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน 2) ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน การประกอบอาชีพการจัดการทรัพยากรในชุมชน และการพัฒนาองค์กรในชุมชน 3) รูปแบบใหม่ที่ค้นพบ คือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการวิจัยในครั้งนี้ไปสู่ข้อค้นพบใหม่ คือ 1) การมีส่วนร่วมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็งแบบไตรภาคี ได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคีสนับสนุน 2) ระบบสนับสนุนชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ระบบความรู้ ระบบข้อมูล ระบบความสัมพันธ์ และมีแนวทางในการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง 3) แนวทางในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง คือ แนวทางด้าน การฟื้นฟูชุมชน แนวทางด้าน การปรับตัวของชุมชน และ แนวทางด้าน การดำรงอยู่ของชุมชน¹¹

5.3 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการทำวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายสำหรับการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ดังนี้

1. นำผลที่ค้นพบจากกลุ่มพื้นที่เพื่อหาความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.กุเวียง จ.ขอนแก่นไปเป็นต้นแบบของชุมชนอื่นๆ
2. นำกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น ไปเป็นแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอื่นๆ

¹⁰ นवल สีสว่างศ์สันต์ และคณะ, แนวทางในการพัฒนา OTOP ในยุค ๔.๐ ของกาแพบ้านไร่ไชยราชอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, การประชุมวิชาการระดับชาติ สังคมศาสตร์วิชาการครั้งที่ ๑๔ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย “สังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้กระแส การเปลี่ยนผ่านสู่ยุค Thailand ๔.๐” วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๑. หน้า: บทคัดย่อ

¹¹ วิทยา จันท์แดง และ ดร.จางง์คอดีวัฒน์สิทธิ์ รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน.

3. นำแนวทางที่ได้จากการวิจัยเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ไปปรับใช้เป็นนโยบายและแผนพัฒนาชุมชนต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ในการทำวิจัยเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนประกอบด้วยวัด บ้าน และโรงเรียน ได้มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างความเข้มแข็ง และการสร้างเครือข่ายในระบบพหุภาคี
2. ควรมีการมีการส่งเสริมให้พระสงฆ์ ชุมชน และองค์กรภาครัฐในภาคอีสานได้มีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และชุมชนอุดมปัญญา
3. ควรมีการนำผลที่ได้จากผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้เป็นต้นแบบในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในภาคอีสาน
4. ควรมีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อนำไปสู่ความเป็นชุมชนนวัตกรรมเพื่อให้เกิดความเป็นชุมชนที่มีความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน

5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกี่ยวกับการทำความเข้าใจระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนภาคอีสานในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสร้างวิสาหกิจชุมชน
2. ควรทำการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนภาคอีสานในพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความเป็นชุมชนที่มีความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ควรทำการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชน

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.ฉบับที่12. พ.ศ. 2560 – 2564, 2560.**

ไพฑูรย์ ศิริรักษ์ , “ แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง,” **บทความวิชาการ** จากเว็บไซต์<https://www.gotoknow.org> เผยแพร่31 ส.ค. 2553, (เข้าถึง 7 สิงหาคม 2563).

อัจฉรา สโรบล, **ชุมชนกับการพัฒนา, ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์} 2551**
หน้า : ๘ – ๙

กมลศักดิ์วงศ์ศรีแก้ว และคณะ,**การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาชุมชนพุนบำเพ็ญเขตภาษีเจริญ**

กรุงเทพมหานคร,วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน – ธันวาคม ปี 2560 ,2560, หน้า: บทคัดย่อ

ทวี วัชรเกียรติศักดิ์, **การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยพัฒนากลุ่มอาชีพในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา, วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2559, 2559, หน้า: บทคัดย่อ**

สมบูรณ์ ธรรมลังกา,**รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย,วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒ เมษายน – มิถุนายน 2556, 2556, หน้า: บทคัดย่อ**

วิทยา จันทร์แดง และ ดร.จ่านงค์อติวัฒน์สิทธิ์ **รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน.**

พัชราวดี ตรีชัย, **การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกลางดง ตำบลคิลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, บทความวิจัย, วารสารร่มพฤษภ มหาวิทยาลัยเกริก ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2561 - มกราคม 2552 ,2552, หน้า: บทคัดย่อ**

ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี,**วิเคราะห์บริบทความท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ 4.0,วารสารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 2561 ,2561, หน้า: บทคัดย่อ**

นวพล ลีลาวงศ์สันต์ และคณะ,**แนวทางในการพัฒนา OTOP ในยุค 4.0 ของกาแพบ้านไร่ไชยราชอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, การประชุมวิชาการระดับชาติ**

สังคมศาสตร์วิชาการครั้งที่ 14 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย“สังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้กระแส การ
เปลี่ยนผ่านสู่ยุคThailand 4.0”วันที่ 18 มกราคม 2561, หน้า: บทคัดย่อ

แบบสัมภาษณ์(Interview guide)

การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์4.0 : กรณีศึกษาชุมชน
เข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงจ.อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
(Building of Strength to Community in the Age of Thailand 4.0: A Case
Study of The Strength-Community of Nong-Krungthanasan Sub-District
Administrative Organization,Phu-Viang District, KhonKaen Province)

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์ (Interview guide) มีทั้งหมด ๒ ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ ๑ ข้อมูล
พื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่ ๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
๒. บ้านเลขที่.....หมู่.....ถนน.....ตำบล
.....อำเภอ.....จังหวัด.....
รหัสไปรษณีย์.....
๓. ระดับการศึกษา()มัธยมต้น ()มัธยมปลาย ()อนุปริญญา ()ปริญญาตรี ()ปริญญาโท
()ปริญญาเอก () อื่นๆ(โปรดระบุ).....
๔. อาชีพ ()รับราชการ ()พนักงานราชการ ()พนักงานเอกชน ()พระสงฆ์() อื่นๆ(โปรด
ระบุ).....
๕. วันที่ให้สัมภาษณ์.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น.

ตอนที่ ๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง
จ.อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ใน ๖ ด้านนี้อย่างไรและปัจจุบันมีการดำเนินการอย่างไร

๑.๑) ด้านคุณภาพชีวิต.....
.....
.....

๑.๒) ด้านเศรษฐกิจชุมชน.....
.....
.....

๑.๓) ด้านเครือข่ายชุมชน.....

.....
.....

๑.๔) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน.....

.....
.....

๑.๕) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....

.....
.....

๑.๖) ด้านวัฒนธรรมชุมชน.....

.....
.....

**๒. ท่านมีวิธีการสร้างกระบวนการความเข้มแข็งแก่ชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง
ธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นใน ๕ ด้าน ดังต่อไปนี้อย่างไร**

๒.๑) ด้านการประชาสัมพันธ์.....

.....
.....

๒.๒) ด้านการประชุม.....

.....
.....

๒.๓) ด้านการทำประชาคมชุมชน.....

.....
.....

๒.๔) ด้านการจัดทำแผน.....

.....
.....

๒.๕) ด้านการติดตามและประเมินผล.....

.....
.....

๓. ท่านคิดว่า แนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ของชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนาธร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ใน ๕ ด้าน ดังต่อไปนี้ ควรดำเนินการอย่างไรและด้วยวิธีอะไร

๑) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน

.....
.....

๒) ด้านเศรษฐกิจของชุมชน

.....
.....

๓) ด้านทรัพยากรของชุมชน

.....
.....

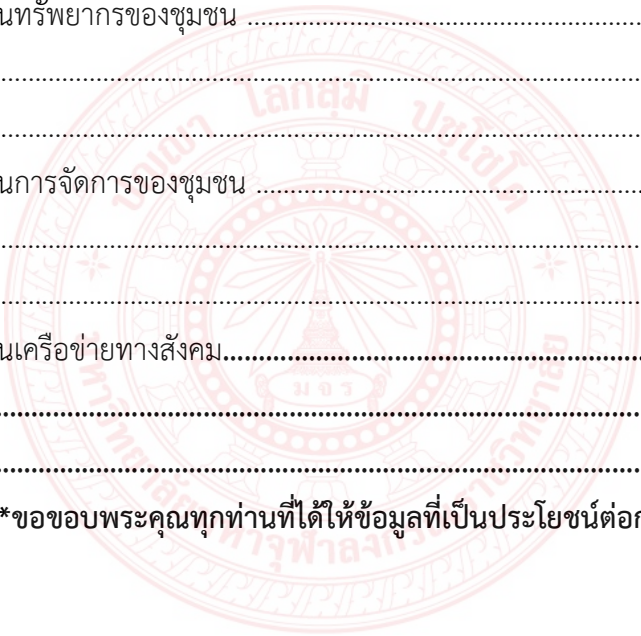
๔) ด้านการจัดการของชุมชน

.....
.....

๕) ด้านเครือข่ายทางสังคม.....

.....
.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยครั้งนี้

บันทึกข้อความ

แบบ สท.๐๓

สารบอขอ
สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
เลขที่รับ ๐๘๐๖
วันที่ 18 มิ.ย. 67
เวลา 14.06 25

ส่วนงาน ภาควิชาคณาจารย์และปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ โทร ๐๔๕๖๙ ๕๐๙๖ E-mail: Jaronu@ajph.ac.th

ที่ พิเศษ/๒๕๖๓ วันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ส่งเครื่องมือวิจัยเพื่อตรวจสอบคุณภาพ ปี ๒๕๖๓

กราบเรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ตามที่มหาวิทยาลัย ได้อนุมัติให้ข้าพเจ้าพระมหาจตุร กิตติปัญโญ ตำแหน่ง อาจารย์ คณะ/ส่วนงานคณะ
 พุทธศาสตร์ ภาควิชาคณาจารย์และปรัชญาได้รับทุนโครงการวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๓ เรื่อง "การเสริมสร้างควม
 เข้มแข็งแก่ชุมชนในอุบลราชธานีแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม อ.อุ
 เรียง จ.อุบลราชธานี" และทางสถาบันวิจัยได้แจ้งให้นักวิจัยส่งเครื่องมือวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบก่อนที่จะ
 นำไปใช้จริง

บัดนี้ ข้าพเจ้า ได้จัดทำเครื่องมือสำหรับวิจัย เรียบร้อยแล้ว จึงส่งมาเพื่อเพื่อรับการตรวจสอบและแก้ไข
 เพิ่มเติม จำนวน ๕ ชุด ณ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เพื่อดำเนินการตรวจสอบต่อไป ตามรายละเอียดที่แนบมา
 หรือมี

กราบเรียนมาเพื่อทราบ และดำเนินการต่อไป

(Signature)

(พระมหาจตุร กิตติปัญโญ,ดร.)

หัวหน้าโครงการ

(Signature)
 ผอ. Am ไร่ วิจัยพุทธศาสตร์
 ๑๘ มิ.ย. ๖๗

(รศ.ดร. กฤต ศรีระอาจ)

หัวหน้าภาควิชาคณาจารย์และปรัชญา

๑๘ มิ.ย. ๖๗

(Signature)
 Handing of

(Signature)

(พระสุธีรัตนบัณฑิต)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

๑๘ มิ.ย. ๖๗

ภาคผนวก ง

หนังสือขอสัมภาษณ์การวิจัย

ที่ ฮว ๘๐๐๒.๓/อปท

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๘๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๘๐
โทรศัพท์ ๐ ๔๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๔๕๒๔ ๘๐๘๔
www.mcu.ac.th

๑๕ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลหนองกงอุทธร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาจรรยา กิตติปัญญา, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนวิจัย จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง "การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็ง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงอุทธร อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น"

ในการนี้ พระมหาจรรยา กิตติปัญญา, ดร. มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกงอุทธร ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเชื่อเพื่อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนด้วยความนับถือ

(รศ. ศร.กฤษ ศรียะอาจ)
หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา
คณะพุทธศาสตร์

ติดต่อประสานงาน :

- พระมหาจรรยา กิตติปัญญา, ดร. โทร. 061 850 2984

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/ ๘๐

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกุงชนสาร ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อสมบูณงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ภาคผนวก จ

หนังสือเชิญผู้ให้สัมภาษณ์งานวิจัย

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/ว๘๑

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร พระครูกิตติโชติคุณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงวนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกงวนสาร ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสำเร็จในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว๘๐๓๒.๑/ ๖๘๑

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร พระครูประภาส

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนसार อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกุงธนसार ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสำเร็จในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว๘๐๓๒.๑/ ๖๘๑

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร พระครูวิจิตรธรรมปัทม์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกุงชนสาร ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสำเร็จในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว๘๐๓๒.๑/ ๖๘๑

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร พระครูปริยัติธรรมวราภิรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกุงธนสาร ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสำเร็จของงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว๘๐๓๒.๑/ ๖๘๑

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร พระครูโสภณวารการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกุงชนสาร ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว๘๐๓๒.๑/ ๖๘๑

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร นานจตุรง แก้วโพธิ์น้อย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกุงธนสาร ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว๘๐๓๒.๑/ว๘๑

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร นายสุริย์ เขียนจุม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงอุดรธานี อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกงอุดรธานี ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว๘๐๓๒.๑/ ๖๘๑

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร นางสาวชมพูนุท แก้วคำภา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกุงชนสาร ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสำเร็จในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว๘๐๓๒.๑/ ๖๘๑

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร นายจิรายุทธ พลพวก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงวนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกงวนสาร ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสำเร็จในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว๘๐๓๒.๑/ว๘๑

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร นางสาวอรุณพร ทองอุทุม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกุงธนสาร ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสำเร็จในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว๘๐๓๒.๑/ ๖๘๑

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร นายธงสิน แก้วทุม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกุงธาร ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว๘๐๓๒.๑/ ๖๘๑

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตออกรายการให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร นายสนธิ แหวนทองจันทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงอุดรธานี อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกงอุดรธานี ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาออกรายการจากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว ๘๐๓๒.๑/ ๖๘๑

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร นายบุญเลิศ แสงเกาะ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกุงธาร ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว๘๐๓๒.๑/ ๖๘๑

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร นางบุญกอง พานทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกุงธนสาร ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสำเร็จในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว๘๐๓๒.๑/ ๖๘๑

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตขอให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร นายบัณฑิต วอหา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกุงชนสาร ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว๘๐๓๒.๑/ ๖๘๑

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร นางบุญกอง พานทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกง หนองสนาน ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสำเร็จในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว๘๐๓๒.๑/ว๘๑

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร นายบุญจันทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกุงธนสาร ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสำเร็จในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว๘๐๓๒.๑/ ๖๘๑

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร นางสาวจรรย์นัท

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกง หนองสน ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

ที่ อว๘๐๓๒.๑/ว๘๑

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่นตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้อาจารย์สัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวิจัย

เรียน/เจริญพร นายวรกร สีผาโคตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ผศ.ดร.จรัส ลีกา อาจารย์ประจำศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนसार อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ ผศ.ดร.จรัส ลีกา มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกุงธนसार ซึ่งอยู่ในการปกครองของท่านเพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และเพื่อความสำเร็จในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

ภาคผนวก ฉ

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการวิจัย

รายนามผู้ให้ข้อมูลการวิจัย

ลำดับ	ชื่อ (นามสมมติ)	อายุ	สถานภาพสมรส	ระดับการศึกษา
๑	พระครูกิตติโชติคุณ	๖๒	-	ปริญญาเอก
๒	พระครูประภาส	๕๙	-	ปริญญาโท
๓	พระครูวิจิตรธรรมปัทม์	๔๔	-	ปริญญาโท
๔	พระครูปริยัติธรรมวราภิรม	๕๗	-	ปริญญาโท
๕	พระครูโสภณวรากร	๕๒	-	ปริญญาตรี
๖	พระมหาธนกร	๓๕	-	ปริญญาเอก
๗	นายวิชัย อัยรา	๖๓	สมรส	ปริญญาโท
๘	นางนจตรง แก้วโพธิ์น้อย	๖๒	สมรส	ปริญญาตรี
๙	นายสุริย์ เขียนจุม	๖๓	สมรส	ปริญญาตรี
๑๐	นางศุภานุช	๔๐	สมรส	ปริญญาโท
๑๑	นางทองม้วน	๕๗	สมรส	ปริญญาตรี
๑๒	นางพรรณทิพย์ภา	๕๕	สมรส	ปริญญาตรี
๑๓	นางสมปอง	๕๔	สมรส	ปริญญาตรี
๑๔	นางบุญศรี	๔๗	สมรส	ปริญญาตรี
๑๕	นางเยาวภา	๓๖	สมรส	ปริญญาตรี
๑๖	นางเพ็ญสุดา	๕๙	สมรส	ปริญญาตรี
๑๗	นางสุดสงวน	๔๓	สมรส	ปริญญาโท
๑๘	นางอุไร	๕๕	สมรส	ปริญญาตรี
๑๙	นางสาวจรรยาภรณ์	๓๐	สมรส	ปริญญาโท
๒๐	นางสุกวรรณภา	๔๒	สมรส	ปริญญาโท
๒๑	นายมงคล	๔๓	สมรส	มัธยมปลาย
๒๒	นายวิชิต	๕๘	สมรส	มัธยมต้น
๒๓	นายคำบุญ	๕๗	สมรส	มัธยมปลาย
๒๔	นายประเสริฐ	๕๙	สมรส	ปริญญาตรี
๒๕	นายเพ็ญ	๓๘	สมรส	ปริญญาตรี
๒๖	นายสนอง	๕๓	สมรส	มัธยมต้น
๒๗	นายแปลงศักดิ์	๕๑	สมรส	มัธยมปลาย

ลำดับ	ชื่อ (นามสมมติ)	อายุ	สถานภาพสมรส	ระดับการศึกษา
๒๘	นายสมศักดิ์	๗๐	สมรส	ปริญญาตรี
๒๙	นายสุมิตร	๔๖	สมรส	มัธยมปลาย
๓๐	นายนันทกรณ์	๔๖	สมรส	มัธยมปลาย
๓๑	นายทองพูน	๓๘	สมรส	ปริญญาโท
๓๒	นายปัญญา	๕๑	สมรส	ปริญญาตรี
๓๓	นายนิยม	๕๐	สมรส	มัธยมปลาย
๓๔	นายบวร	๕๖	สมรส	ปริญญาโท
๓๕	นายทวีศักดิ์	๕๗	สมรส	ปริญญาตรี
๓๖	นางสัจจนันท์	๔๒	สมรส	มัธยมต้น
๓๗	นางวีณา	๕๗	สมรส	ปริญญาตรี
๓๘	นางสาวิตรี	๕๖	สมรส	ปริญญาตรี
๓๙	นางมิ่งขวัญ	๕๓	สมรส	ปริญญาตรี
๔๐	นางหนูแดง	๕๐	สมรส	ปริญญาตรี
๔๑	นางนิภาภรณ์	๓๗	สมรส	มัธยมปลาย
๔๒	นายบัณฑิต วอหา	๓๐	สมรส	ปริญญาตรี
๔๓	นางสาวชมพูนุท แก้วคำภา	๒๓	โสด	ปริญญาตรี
๔๔	นายจิรายุทธ พลพวก	๒๔	โสด	ปริญญาตรี
๔๕	นายสุทธิสาร ชัยแก้ว	๒๖	สมรส	ปริญญาตรี
๔๖	นายวรากร สีผาโคตร	๒๗	สมรส	ปริญญาตรี
๔๗	นางสาวฐิติมา สุนทรแตร	๒๔	โสด	ปริญญาตรี
๔๘	นางสาวอรวิ นามมีแวน	๒๓	โสด	ปริญญาตรี
๔๙	นางสาวอรุณพร ทองอุทุม	๒๓	โสด	ปริญญาตรี
๕๐	นายธงสิน แก้วทุม	๖๕	สมรส	ประถมต้น
๕๑	นางบุญกอง พานทอง	๗๒	สมรส	ประถมต้น
๕๒	นายสมัย พานसान	๖๖	สมรส	ประถมต้น
๕๓	นายบุญมี สุไชยยะ	๖๒	สมรส	ประถมต้น
๕๔	นายสมาน ดรพินิจ	๖๔	สมรส	ประถมต้น
๕๕	นางคำแปรง สิทธิ	๖๓	สมรส	ประถมต้น
๕๖	นางสมจิตร วงษาเลื่อน	๖๔	สมรส	ประถมต้น

ลำดับ	ชื่อ (นามสมมติ)	อายุ	สถานภาพสมรส	ระดับการศึกษา
๕๗	นายวันเฉลิม เมืองโพธิ์	๖๕	สมรส	ประถมต้น
๕๘	นายสนิท แหวนทองจันทร์	๖๓	สมรส	ประถมต้น
๖๐	นายบุญเลิศ แสงเกาะ	๖๖	สมรส	ประถมต้น

ภาคผนวก ช

หนังสือเชิญวิทยากรผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (ไฟกัสกรุป)

ที่ อว ๘๐๐๒.๓/๐๐๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรสนทนากลุ่ม

เรียน นายวิชัย อัยรา นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลหนองกรุงธนสาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาจรรยา กิตติปัญญา,ดร อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ พระมหาจรรยา กิตติปัญญา,ดร. มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกรุงธนสาร โดยการร่วมสนทนากลุ่มร่วมกับวิทยากรท่านอื่น ๆ เพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอเชิญท่านเป็นกรรมการผู้ทรงวุฒิร่วมกิจกรรมกลุ่ม ในวันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๓ ณ สถานที่สำนักงานบริหารส่วนตำบลกรุงธนสาร เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนด้วยความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤต ศรียะอาจ)

หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ติดต่อประสานงาน :

- พระมหาจรรยา กิตติปัญญา โทร. 061-8502984 E-Mail: jaroon.rit@gmail.ac.th

- พระครูธรรมบาลทีจิตร, ดร. โทร. 063 914 1955 E-Mail: Pijit.yoy@mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๒๓/๐๐๗

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรสนทนากลุ่ม

เรียน นายจตุรงค์ แก้วโพธิ์น้อย (รองนายก อบต.คนที่ ๑)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาจตุรญ กิตติปัญญา,ดร อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรุงธนสาร อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ พระมหาจตุรญ กิตติปัญญา, ดร. มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกรุงธนสาร โดยการร่วมสนทนากลุ่มร่วมกับวิทยากรท่านอื่น ๆ เพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้เสร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอเชิญท่านเป็นกรรมการผู้ทรงวุฒิร่วมกิจกรรมกลุ่ม ในวันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๓ ณ สถานที่สำนักงานบริหารส่วนตำบลกรุงธนสาร เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนด้วยความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤต ศรียะอาจ)

หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ติดต่อประสานงาน :

- พระมหาจตุรญ กิตติปัญญา โทร. 061-8502984 E-Mail: jaroon.rit@gmail.ac.th
- พระครูธรรมบาลพิจิตร, ดร. โทร. 063 914 1955 E-Mail: Pijit.voy@mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๒.๓/๐๐๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรสนทนากลุ่ม

เรียน นายสุรีย์ เขียนจุม (รองนายก อบต.คนที่ ๒)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา,ดร อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรุงธนสาร อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา,ดร. มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกรุงธนสาร โดยการร่วมสนทนากลุ่มร่วมกับวิทยากรท่านอื่น ๆ เพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอเชิญท่านเป็นกรรมการผู้ทรงวุฒิร่วมกิจกรรมกลุ่ม ในวันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๓ ณ สถานที่สำนักงานบริหารส่วนตำบลกรุงธนสาร เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนด้วยความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤต ศรียะอาจ)

หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ติดต่อประสานงาน :

- พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา โทร. 061-8502984 E-Mail: jaroon.rit@gmail.ac.th

- พระครูธรรมบาลพิจิตร, ดร. โทร. 063 914 1955 E-Mail: Pijit.yoy@mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๒.๓/๐๐๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรสนทนากลุ่ม

เรียน นายวิญญู พิมพ์พงษ์ (ปลัด อบต.)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาจรรยา กิตติปัญญา,ดร อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงธนสาร อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ พระมหาจรรยา กิตติปัญญา,ดร. มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกงธนสาร โดยการร่วมสนทนากลุ่มร่วมกับวิทยากรท่านอื่น ๆ เพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอเชิญท่านเป็นกรรมการผู้ทรงวุฒิร่วมกิจกรรมกลุ่ม ในวันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๓ ณ สถานที่สำนักงานบริหารส่วนตำบลกรงธนสาร เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนด้วยความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤต ศรียะอาจ)

หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ติดต่อประสานงาน :

- พระมหาจรรยา กิตติปัญญา โทร. 061-8502984 E-Mail: jaroon.rit@gmail.ac.th
- พระครูธรรมบาลพิจิตร, ดร. โทร. 063 914 1955 E-Mail: Pijit.voy@mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๒.๓ /๐๐๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรสนทนากลุ่ม

เรียน นางสุดสงวน พรหมเวียง(ผู้อำนวยการกองการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา,ดร อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา, ดร. มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกง อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น โดยการร่วมสนทนากลุ่มร่วมกับวิทยากรท่านอื่น ๆ เพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอเชิญท่านเป็นกรรมการผู้ทรงวุฒิร่วมกิจกรรมกลุ่ม ในวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๓ ณ สถานที่สำนักงานบริหารส่วนตำบลหนองกง เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนด้วยความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤต ศรียะอาจ)

หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ติดต่อประสานงาน :

- พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา โทร. 061-8502984 E-Mail: jaroon.rit@gmail.ac.th
- พระครูธรรมบาลทีจิตร, ดร. โทร. 063 914 1955 E-Mail: Pijit.yoy@mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๒.๓/๐๐๓

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตคราะห์เป็นวิทยากรสนทนากลุ่ม

เรียน นายวันเฉลิม เมืองโพธิ์ (นักวิชาการตรวจสอบภายใน)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาจรรยา กิตติปัญญา,ดร อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็ง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ พระมหาจรรยา กิตติปัญญา,ดร. มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกง อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น โดยการร่วมสนทนากลุ่มร่วมกับวิทยากรท่านอื่น ๆ เพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอเชิญท่านเป็นกรรมการผู้ทรงวุฒิร่วมกิจกรรมกลุ่ม ในวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๓ ณ สถานที่สำนักงานบริหารส่วนตำบลหนองกง เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนด้วยความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤต ศรียะอาจ)

หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ติดต่อประสานงาน :

- พระมหาจรรยา กิตติปัญญา โทร. 061-8502984 E-Mail: jaroon.rit@gmail.ac.th
- พระครูธรรมบาลพิจิตร, ดร. โทร. 063 914 1955 E-Mail: Pijit.yoy@mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๒.๓/๐๐๗

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรสนทนากลุ่ม

เรียน นายสุรัชย์ เสนาเหล่า (นิติกร)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาจรรยา กิตติปัญญา,ดร อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรุงธนสาร อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น”

ในกรณีนี้ พระมหาจรรยา กิตติปัญญา, ดร. มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกรุงธนสาร โดยการร่วมสนทนากลุ่มร่วมกับวิทยากรท่านอื่น ๆ เพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอเชิญท่านเป็นกรรมการผู้ทรงวุฒิร่วมกิจกรรมกลุ่ม ในวันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๓ ณ สถานที่สำนักงานบริหารส่วนตำบลกรุงธนสาร เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนด้วยความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤต ศรียะอาจ)

หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ติดต่อประสานงาน :

- พระมหาจรรยา กิตติปัญญา โทร. 061-8502984 E-Mail: jaroon.nit@gmail.ac.th
- พระครูธรรมบาลพิจิตร, ดร. โทร. 063 914 1955 E-Mail: Pitit.yovan@mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๒.๓/๐๐๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรสนทนากลุ่ม

เรียน นางสุนันทา วัตกลาง (ผู้อำนวยการศูนย์เด็กเล็ก)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาจรรยา กิตติปัญญา,ดร อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงธนสาร อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ พระมหาจรรยา กิตติปัญญา, ดร. มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกงธนสาร โดยการร่วมสนทนากลุ่มร่วมกับวิทยากรท่านอื่น ๆ เพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอเชิญท่านเป็นกรรมการผู้ทรงวุฒิร่วมกิจกรรมกลุ่ม ในวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๓ ณ สถานที่สำนักงานบริหารส่วนตำบลกรงธนสาร เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนด้วยความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤต ศรียะอาจ)

หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ติดต่อประสานงาน :

- พระมหาจรรยา กิตติปัญญา โทร. 061-8502984 E-Mail: jaroon.rit@gmail.ac.th
- พระครูธรรมบาลพิจิตร, ดร. โทร. 063 914 1955 E-Mail: Pijit.yoy@mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๒.๓/๐๐๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรสนทนากลุ่ม

เรียน นางรัชชานา บุคตา (ผช.เจ้าพนักงานธุรการ)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาจรรยา กิตติปัญญา,ดร อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ พระมหาจรรยา กิตติปัญญา, ดร. มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกง หนองสน โดยการร่วมสนทนากลุ่มร่วมกับวิทยากรท่านอื่น ๆ เพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอเชิญท่านเป็นกรรมการผู้ทรงวุฒิร่วมกิจกรรมกลุ่ม ในวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๓ ณ สถานที่สำนักงานบริหารส่วนตำบลกรุงนสาร เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนด้วยความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤต ศรียะอาจ)

หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ติดต่อประสานงาน :

- พระมหาจรรยา กิตติปัญญา โทร. 061-8502984 E-Mail: jaroon.rit@gmail.ac.th
- พระครูธรรมบาลพิจิตร, ดร. โทร. 063 914 1955 E-Mail: Pujit.yoy@mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๒.๓ / ๐๐๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรสนทนากลุ่ม

เรียน นางสาวนันทน์ภัท มาสำแดง (พนักงานจ้างเหมาบริการ)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาจรรยา กิตติปัญญา,ดร อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงธนสาร อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น”

ในกรณีนี้ พระมหาจรรยา กิตติปัญญา,ดร. มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกงธนสาร โดยการร่วมสนทนากลุ่มร่วมกับวิทยากรท่านอื่น ๆ เพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอเชิญท่านเป็นกรรมการผู้ทรงวุฒิร่วมกิจกรรมกลุ่ม ในวันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๓ ณ สถานที่สำนักงานบริหารส่วนตำบลกรธนสาร เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนด้วยความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤต ศรียะอาจ)

หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ติดต่อประสานงาน :

- พระมหาจรรยา กิตติปัญญา โทร. 061-8502984 E-Mail: jaroon.rit@gmail.ac.th
- พระครูธรรมบาลพิจิตร, ดร. โทร. 063-914-1955 E-Mail: Pijit.yoy@mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๒.๓/๐๐๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรสนทนากลุ่ม
เรียน นายบุญมี สุไชยยะ (ปราชญ์ชาวบ้าน)
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา,ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงจ.สุรินทร์ อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา, ดร. มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกงจ.สุรินทร์ โดยการร่วมสนทนากลุ่มร่วมกับวิทยากรท่านอื่น ๆ เพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอเชิญท่านเป็นกรรมการผู้ทรงวุฒิร่วมกิจกรรมกลุ่ม ในวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๓ ณ สถานที่สำนักงานบริหารส่วนตำบลหนองกงจ.สุรินทร์ เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนด้วยความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤต ศรียะอาจ)

หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ติดต่อประสานงาน :

- พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา โทร. 061-8502984 E-Mail: jaroon.rit@gmail.ac.th

- พระครูธรรมบาลพิจิตร, ดร. โทร. 063 914 1955 E-Mail: Pijit.yoy@mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๒.๓ / ๐๐๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรสนทนากลุ่ม

เรียน นายสมัย พานสาน (ปราชญ์ชาวบ้าน)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา,ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา,ดร. มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกง อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น โดยการร่วมสนทนากลุ่มร่วมกับวิทยากรท่านอื่น ๆ เพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอเชิญท่านเป็นกรรมการผู้ทรงวุฒิร่วมกิจกรรมกลุ่ม ในวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๓ ณ สถานที่สำนักงานบริหารส่วนตำบลกรุงศรี เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนด้วยความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤต ศรียะอาจ)

หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ติดต่อประสานงาน :

- พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา โทร. 061-8502984 E-Mail: jaroon.rit@gmail.ac.th

- พระครูธรรมบาลพิจิตร, ดร. โทร. 063 914 1955 E-Mail: Pijit.yoy@mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๒.๓/๐๐๗

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๕ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นวิทยากรสนทนากลุ่ม

เรียน นางสุภัทวิภา สุวรรณราช (นักวิชาการศึกษา)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา,ดร อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ให้ทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรุงนสาร อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น”

ในการนี้ พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา,ดร. มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลกับท่านและชุมชนในตำบลหนองกรุงนสาร โดยการร่วมสนทนากลุ่มร่วมกับวิทยากรท่านอื่น ๆ เพื่อให้การทำวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอเชิญท่านเป็นกรรมการผู้ทรงวุฒิร่วมกิจกรรมกลุ่ม ในวันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๓ ณ สถานที่สำนักงานบริหารส่วนตำบลกรุงนสาร เวลา ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น. และเพื่อความสมบูรณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ อันจะเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและสังคมต่อไป

ภาควิชาศาสนาและปรัชญา พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่าน และขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาเพื่อให้ความอนุเคราะห์ต่อไป

เรียนด้วยความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร. กฤต ศรียะอาจ)

หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา

ติดต่อประสานงาน :

- พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา โทร. 061-8502984 E-Mail: jaroon.rit@gmail.ac.th
- พระครูธรรมบาลพิจิตร, ดร. โทร. 063 914 1955 E-Mail: Pijit.yoy@mcu.ac.th

ประเด็นแนวทางสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรุงธนสาร อำเภอกุเวียง
จังหวัดขอนแก่น

การสนทนากลุ่มงานวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรุงธนสาร อ.กุเวียง จ.ขอนแก่น” เพื่อหาแนวทางการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนโดยมีวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มคือ ๑) เพื่อเป็นการระดมสมอง ร่วมกันหาแนวทางเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรุงธนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเสนอแนะแนวทางในการที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรุงธนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ดังรายละเอียดประเด็นข้อคำถามการสนทนากลุ่ม ต่อไปนี้

๑. แนวทางการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในด้านเทคโนโลยีของชุมชนควรจะเป็นไปในรูปแบบใดบ้าง

.....
.....

สรุปข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในด้านเทคโนโลยีของชุมชน

.....
.....

แนวทางการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในด้านด้านเศรษฐกิจของชุมชนควรจะเป็นไปในรูปแบบใดบ้าง

.....
.....

สรุปข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในด้านเศรษฐกิจของชุมชน

.....
.....
แนวทางการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในด้านด้านทรัพยากรของชุมชน ควรจะ
เป็นไปในรูปแบบใดบ้าง

.....
.....
สรุปข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในด้านทรัพยากรของ
ชุมชน

.....
.....
แนวทางการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในด้านการจัดการของชุมชนควรจะเป็นไป
ในรูปแบบใดบ้าง

.....
.....
สรุปข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในด้านการจัดการของ
ชุมชน

๒. แนวทางการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในด้านเครือข่ายทางสังคมควรจะเป็นไปใน
รูปแบบใดบ้าง

.....
.....
สรุปข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในด้านเครือข่ายทางสังคม

.....
.....
สรุปแนวทางการการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

ภาคผนวก ฅ

รายชื่อวิทยากรผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (ไฟล์สกรู๊ป)

รายชื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่ม (โพกัสกรุป)
 ณ สำนักงานบริหารส่วนตำบลหนองชนสาร
 เริ่มสนทนากลุ่มในวันที่ ๑๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๓ เวลา ๑๓.๐๐ -๑๖.๐๐ น.

๑. พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา, ดร.	(ผู้วิจัย)
๒. ผศ.ดร.จรัส ลีกา	(ผู้ดำเนินรายการ)
๓. นายวิชัย อัยรา	(นายก อบต.)
๔. นายจตุรงค์ แก้วโพธิ์น้อย	(รองนายก อบต.คนที่ ๑)
๕. นายสุริย์ เขียนจุม	(รองนายก อบต.คนที่ ๒)
๖. นายวิญญู พิมพ์พงษ์	(ปลัด อบต.)
๗. นางสุดสงวน พรหมเวียง	(ผู้อำนวยการกองการศึกษาฯและวัฒนธรรม)
๘. นายวันเฉลิม เมืองโพธิ์	(นักวิชาการตรวจสอบภายใน)
๙. นายสุรชัย เสนาเหล่า	(นิติกร)
๑๐. นางสุนันทา วัดกลาง	(ผู้อำนวยการศูนย์เด็กเล็ก)
๑๑. นางสุภัควิภา สุวรรณราช	(นักวิชาการศึกษา)
๑๒. นางรัฐชญา บุคตา	(ผ.เจ้าพนักงานธุรการ)
๑๓. นางสาวนันทน์ภัส มาสำแดง	(พนักงานจ้างเหมาบริการ)
๑๔. นายบุญมี สุไชยยะ	(ปราชญ์ชาวบ้าน)
๑๕. นายสมัย พานसान	(ปราชญ์ชาวบ้าน)

ภาพประกอบ : สัมภาษณ์

ภาพประกอบ: การลงพื้นที่การวิจัย

ภาพประกอบ: การลงพื้นที่การวิจัย

ภาพประกอบ: การลงพื้นที่การวิจัย

ภาพประกอบ: สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลการวิจัย

ภาพประกอบ: สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลการวิจัย

ภาพประกอบ: สัมภาษณ์ นักวิชาการพัฒนาชุมชน ระดับปฏิบัติการ

ภาพประกอบ : การลงพื้นที่ที่พบปะประชาชน

ภาพประกอบ : การลงพื้นที่ที่พบปะประชาชน

ภาพประกอบ : การลงพื้นที่พบปะประชาชน

ภาพประกอบ : การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลการวิจัย

ภาพประกอบ : การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลการวิจัย

ภาคผนวก ก

จดหมายตอบรับการตีพิมพ์บทความวิจัย

ที่ อว ๘๐๓๑.๑/๘๕๗

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ตำบลโคกสี
 อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
 โทรศัพท์. ๐-๔๓๒๘-๓๕๕๗
 โทรสาร. ๐-๔๓๒๘-๓๓๙๙

๙ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ตอบรับการตีพิมพ์บทความวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ

เรียน พระมหาบุญ กิตติปัญญา, ดร. และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส ลีกา

ตามที่ท่านได้ส่งบทความเรื่อง “การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงอุดรสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น” เพื่อลงตีพิมพ์บทความในวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ ซึ่งอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่ม ๒ กองบรรณาธิการได้เสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ก่อนตีพิมพ์นั้น

ในการนี้ กองบรรณาธิการขอแจ้งให้ท่านทราบว่า บทความของท่านได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ (Peer Review) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว และจะตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือนมกราคม – มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ. ดร.)

บรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ
 มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตขอนแก่น

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ (TCI กลุ่ม ๒)

พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปัญญา โทร. ๐๙๒-๕๕๒-๖๔๒๖

ธีรดิษฐ์ กัปโก โทร. ๐๙๔-๗๐๙-๕๖๓๖

อนุธิดา บุญตะวัน โทร. ๐๘๔-๖๓๖-๙๖๖๙

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๔

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน พระมหาจรรุญ กิตติปัญญา,ดร.

ข้าพเจ้า นายวิชัย อัยรา ตำแหน่ง นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหนองกงจ.อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
โทรศัพท์ ๐๘๘ - ๕๙๓๖๔๕๓

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงจ.อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น (Building of Strength to Community in the Age of Thailand 4.0: A Case Study of The Strength-Community of Nong-Krungthanasan Sub-District Administrative Organization,Phu-Viang District, Khon Kaen Province) ซึ่งเป็นผลงานวิจัยของพระมหาจรรุญ กิตติปัญญา,ดร. โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่นำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ ๑ มกราคม ๒๕๖๔ จนถึง ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๔ ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

- 1) ชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงจ.อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น มีความเข้มแข็งในทุกมิติ
- 2) ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงจ.อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ได้มีกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งอย่างถูกต้อง
- 3) ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงจ.อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นมีแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ 4.0 อย่างชัดเจน และนำไปปรับใช้ในการทำแผนบริหารของชุมชนได้

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

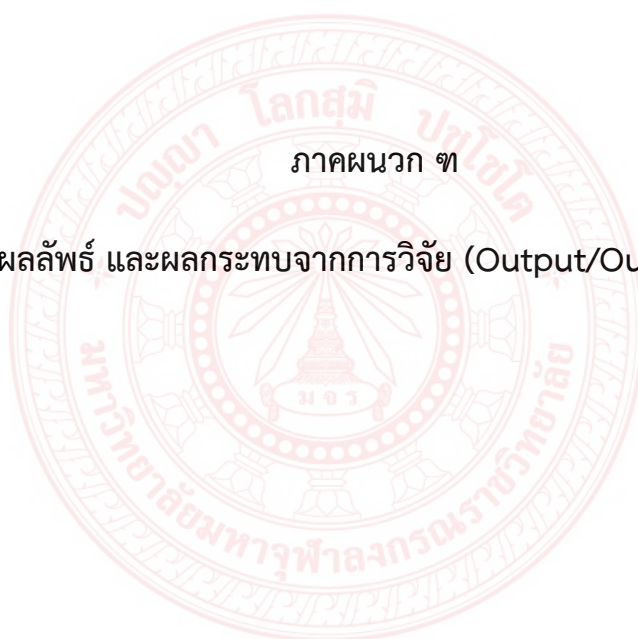
ลงชื่อ

(นายวิชัย อัยรา)
ตำแหน่ง นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหนองกงจ.อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

ภาคผนวก ๗

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากการวิจัย (Output/Outcome/Impact)

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย

ผลผลิต (Output) จากงานวิจัย

ประเภทผลงานที่ได้รับ:

๑. องค์กรความรู้
๒. การใช้ประโยชน์เชิงสาธารณะ
๓. การพัฒนากำลังคน
๔. บทความทางวิชาการ

รายละเอียดผลงาน:

๑. ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
๒. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
๓. แนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ 4.0 แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

จำนวนผลงาน:.....(๓).....หน่วยนับ:.....(เรื่อง)

ผลลัพธ์ (Outcome) ที่ได้ตลอดระยะเวลาโครงการ:

ชื่อผลลัพธ์ : การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

ประเภท:

เชิงปริมาณ

เชิงคุณภาพ

รายละเอียด:

๑) เชิงปริมาณ ได้แก่ ชุมชนในเขตพื้นที่ศึกษาวิจัยแบบเจาะจงจำนวน ๑ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรุงธนสาร จำนวน ๑๖ หมู่บ้าน ประกอบด้วย ๑) บ้านหนองกรุงธนสาร หมู่ ๑ ๒) บ้านหนองกรุงธนสาร หมู่ ๒ ๓) บ้านโคกสทกรณ ๔) บ้านหัน หมู่ ๓ ๕) บ้านโนนสวรรค์ ๖) บ้านนาเพียง ๗) บ้านโคกไม้งาม ๘) บ้านวังขอนแดง ๙) บ้านหนองบอน ๑๐) บ้านห้วยแคน ๑๑) บ้านโนนคูณ ๑๒) บ้านหนองกรุงธนสาร หมู่ ๑๒ ๑๓) บ้านเทพรักษา ๑๔) บ้านหัน หมู่ ๑๔ ๑๕) บ้านวังขอนแดง ๑๖) บ้านหนองกรุงธนสาร หมู่ ๑๖

๒) เชิงคุณภาพ ได้แก่ ๑. ทำให้ทราบความเข้มแข็งของของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ๒. ได้เห็นกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ๓ ได้ข้อเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ 4.0 แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

ผลกระทบจากการดำเนินโครงการ (Impact):**รายละเอียด:**

ความเข้มแข็งของชุมชนหนองกรุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น พบว่า มี ๖ ด้านคือ ๑) ด้านคุณภาพชีวิต ผ่านกิจกรรม โครงการ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมตามเทศกาล ๒) ด้านเศรษฐกิจ ชุมชน มีนวัตกรรมชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญา ๓) ด้านการสร้างเครือข่าย มีการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่น ๔) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ได้มีอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ๕) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการตั้งศูนย์เฝ้าระวังภัยเพื่อดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ ๖) ด้านวัฒนธรรมชุมชน มีการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นที่นำไปสู่ความสันติสุขของชุมชน

๒. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรุงธนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น มี ๕ กระบวนการคือ ๑) ด้านการประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้ ๒) ด้านการ

ประชุม๓) ด้านการทำประชาคมชุมชน๔) ด้านการจัดทำแผน และ๕) ด้านการติดตามและประเมินผล ซึ่งกระบวนการทั้ง ๕ ด้านนี้ นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนที่สร้างความมั่นคง มั่นคง และยั่งยืนให้แก่ชุมชน

๓. แนวทางการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นพบว่ามี ๕ ด้าน คือ๑) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยเครื่องมือที่จำเป็นการผลิตเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ๒)ด้านเศรษฐกิจของชุมชน มีรากฐานมาจากศักยภาพ ภูมิปัญญา และต้นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่สร้างรายได้พออยู่พอกินจนกลายเป็นชุมชนวิถีวิถี ๓) ด้านทรัพยากรของชุมชน เป็นต้นทุนของชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น ๔) ด้านการจัดการของชุมชนมีการจัดการด้านภูมิปัญญา องค์กรชุมชน และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องแก่คนในชุมชน ๕) ด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชนมีการแบ่งกลุ่มเครือข่ายออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ๑) เครือข่ายด้านกลุ่มอาชีพ แบ่งเป็น ๔ กลุ่ม คือ๑) กลุ่มหัตถกรรม (๒) กลุ่มเกษตรกรรม (๓) กลุ่มหัตถเวชกรรม (๔) กลุ่มแปรรูปอาหาร ๒) เครือข่ายด้านภูมิปัญญา และ๓) เครือข่ายด้านสารสนเทศ

แบบสรุปโครงการวิจัย

สัญญาเลขที่	ว. ๐๐๑ /๒๕๖๓
ชื่อโครงการ	“การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 : กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกงจ.สุรินทร์ อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น”
หัวหน้าโครงการ	พระมหาจรรยา กิตติปัญญา, ดร. และคณะ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โทรศัพท์ ๐๖๑-๘๕๐-๒๘๘๔ E-mail: jaron.rit@mcu.ac.th
<p>ความเป็นมาและความสำคัญ</p> <p>ประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมามีการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ มาหลายโมเดล นับตั้งแต่โมเดล ๑.๐ ถึง ๔.๐ มีการถอดรหัสโมเดลประเทศไทย ๑.๐ ถึง ๔.๐ มีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้ ประเทศไทย ๑.๐ เป็นการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นภาคการเกษตรเป็นหลัก โดยผลิตและขายพืชไร่ พืชสวนและสัตว์ต่างๆ เป็นต้น ต่อจากนั้นไปสู่ประเทศไทย ๒.๐ ที่เน้นภาคอุตสาหกรรมแต่เป็นอุตสาหกรรมเบา เช่น การผลิตและขายรองเท้า เครื่องหนัง เครื่องดื่ม เครื่องประดับ เครื่องเขียน กระเป๋า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น และนำก้าวไปสู่โมเดลปัจจุบัน ประเทศไทย ๓.๐ ที่เน้นภาคอุตสาหกรรมหนัก และการส่งออก เช่น การผลิต และขาย ส่งออกเหล็กกล้า รถยนต์ ถังน้ำมัน แยกก๊าซธรรมชาติ ปูนซีเมนต์ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันโมเดล ๓.๐ ยังพัฒนาไปได้อย่างไม่เต็มที่และไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ยังคงเผชิญ กับดักสำคัญที่ไม่อาจนำพาประเทศไทยพัฒนา ก้าวหน้าไปมากกว่านี้ ประเด็นดังกล่าวมานี้รัฐบาลได้เห็นปัญหาของการพัฒนาประเทศในยุคที่ผ่านมา จึงจำเป็นต้องสร้างโมเดลขึ้นมาใหม่ เพื่อปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ และนำพาประชาชนคนไทยก้าวสู่โมเดลใหม่ ที่เรียกว่า โมเดลประเทศไทย๔.๐</p> <p>ผลจากพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง ๑๑ ฉบับที่ผ่านมายังมีข้อบกพร่องที่พบซึ่งเป็นปัญหาที่รัฐต้องปรับเปลี่ยนแผนพัฒนาฯ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกที่กำลังเปลี่ยนไปรัฐจำเป็นต้องมีทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาทุกระยะอย่างชัดเจน โดยกำหนดให้ทุกภาคส่วนในสังคมต้องมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง เพื่อผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการปฏิรูปประเทศที่มุ่งสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ในอนาคต ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าสังคมในระดับล่างได้แก่ชุมชนในสังคมชนบทในประเทศไม่มีความเข้มแข็งและไม่มีแนวทางที่เหมาะสมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในสังคมชนบท รัฐควรมีนโยบายเพื่อการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อใช้เป็นบทเรียนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ด้วยปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นที่จะต้องทำการ</p>	

วิจัยเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน และวิธีดำเนินการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนรวมถึงการถอดบทเรียนจากการดำเนินการสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐

จากปัญหาดังกล่าวมานี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยถึง การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ โดยมุ่งวิจัยถึงแนวทางที่เหมาะสมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน วิธีดำเนินการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และการถอดบทเรียนจากการดำเนินการสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนก้าวข้ามพ้นกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และกับดักความเหลื่อมล้ำของความมั่งคั่ง ตลอดจนกับดักความไม่สมดุลของการพัฒนา กับดักเหล่านี้เป็นสิ่งที่ท้าทายในการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ เพื่อเป็นการก้าวข้ามประเทศไทยยุค ๓.๐ และมุ่งสู่ยุคไทยแลนด์ ๔.๐ โดยมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนเป็นเป้าหมาย โดยยึดหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียงเป็นแนวพัฒนา อีกทั้งงานวิจัยนี้เมื่อสำเร็จแล้วจะเป็นโมเดล และข้อมูลสารสนเทศทั้งต่อภาครัฐในการที่จะนำข้อมูลไปสู่การวางแผนพัฒนาสังคมและประเทศชาติ รวมทั้งต่อองค์กรทางสังคมเพื่อนำผลการวิจัยไปบูรณาการในการพัฒนาสังคมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์โครงการ

๑. เพื่อศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
- ๒ เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น
- ๓ เพื่อเสนอแนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ 4.0 แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น

ผลการวิจัย

๑. ความเข้มแข็งของชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น พบว่ามี ๖ ด้านคือ ๑) ด้านคุณภาพชีวิต ผ่านกิจกรรม โครงการ เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมตามเทศกาล ๒) ด้านเศรษฐกิจชุมชน มีนวัตกรรมชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญา ๓) ด้านการสร้างเครือข่าย มีการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่น ๔) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ได้มีอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ๕) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการตั้งศูนย์เฝ้าระวังภัยเพื่อดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ ๖) ด้านวัฒนธรรมชุมชน มีการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นที่นำไปสู่ความสันติสุขของชุมชน
๒. ด้านกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.

ขอนแก่น มี ๕ กระบวนการคือ ๑) ด้านการประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้ ๒) ด้านการประชุม๓) ด้านการทำประชาคมชุมชน ๔) ด้านการจัดทำแผน และ๕) ด้านการติดตามและประเมินผลซึ่งกระบวนการทั้ง ๕ ด้านนี้ นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนที่สร้างความมั่นคง มั่นคง และยั่งยืนให้แก่ชุมชน

๓. แนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งในยุคไทยแลนด์ ๔.๐. แก่ชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น พบว่ามี ๕ ด้าน คือ ๑) ด้านเทคโนโลยีของชุมชน ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยเครื่องมือที่จำเป็นการผลิตเพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ๒)ด้านเศรษฐกิจของชุมชน มีรากฐานมาจากศักยภาพ ภูมิปัญญา และต้นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่สร้างรายได้พออยู่พอกินจนกลายเป็นชุมชนนวัตกรรม ๓) ด้านทรัพยากรของชุมชน เป็นต้นทุนของชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น ๔) ด้านการจัดการของชุมชนมีการจัดการด้านภูมิปัญญา องค์กรชุมชน และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องแก่คนในชุมชน ๕) ด้านการสร้างเครือข่ายของชุมชนมีการแบ่งกลุ่มเครือข่ายออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ ๑) เครือข่ายด้านกลุ่มอาชีพ แบ่งเป็น ๔ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มหัตถกรรม (๒) กลุ่มเกษตรกรรม (๓) กลุ่มหัตถเวชกรรม (๔) กลุ่มแปรรูปอาหาร ๒) เครือข่ายด้านภูมิปัญญาและ ๓) เครือข่ายด้านสารสนเทศ

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถนำชุดความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่นในประยุกต์ใช้ในการการสอนได้
๒. ชุมชนต่างๆ สามารถนำองค์ความรู้ในการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ไปเป็นแนวทางการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนของตนเองโดยประยุกต์ให้เข้ากับแนวทางการพัฒนาของพระพุทธศาสนาของชาติได้
๓. ผู้บริหารทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคสามารถนำผลจากการวิจัยเรื่องนี้ไปเป็นข้อมูลในการจัดทำนโยบายและวางแผนในการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนของประเทศในอนาคต

การประชาสัมพันธ์

มีการประชาสัมพันธ์ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

ประวัติผู้วิจัย

๑. ชื่อ - ฉายา / นามสกุล :

ภาษาไทย พระมหาจรูญ กิตติปณฺโญ (ฤทธิทธิศ), ดร.
ภาษาอังกฤษ PhramahaJaroon Kittipanno (Ritthithit), Dr.

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ : -

๓. ตำแหน่งงานและที่ทำงานปัจจุบัน :

อาจารย์ประจำภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔. ส่วนงานและที่อยู่ซึ่งสามารถติดต่อได้ :

ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดพระงาม ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
มือถือ : 0618502984 อีเมล : chararithithit@gmail.com
ส่วนงาน : ภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย 79 หมู่ที่ 1 ถนนพหลโยธิน ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา 13170 โทรศัพท์/โทรสาร: 0-3524-8097 ภายใน 8096

๕. ประวัติการศึกษา :

การศึกษาทางธรรม : นักธรรมเอก, ป.ธ. ๙
การศึกษาทางโลก:
พ.ศ. ๒๕๓๘ : พุทธศาสตรบัณฑิต (ปรัชญาเกียรตินิยมอันดับสอง) มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๕๒ : M.A. (Philosophy, Distinction) จาก University of Mysore, ประเทศ
อินเดีย
พ.ศ. ๒๕๕๘ : Ph.D.(Philosophy) จาก University of Madras, ประเทศอินเดีย

๖. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ :

ภาษาศาสตร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

๗. ประสบการณ์การทำงานวิจัย :

- ๑) งานวิจัยเรื่อง “Ego Free Socio-Political Dimension of Theravada Buddhism: A Study”
- ๒) งานวิจัยร่วมเรื่อง “บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดของเยาวชน : กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น”
- ๓) งานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์วิเคราะห์คติความเชื่อในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของคนอีสาน”

๘. บทความวิชาการ และบทความวิจัย :

- ๑) บทความเรื่อง “The Theravada Buddhist Arguments against Self-Theory” ตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติ “Research Link” Issue -122Vol-XII (3) May-2014 (2557)
- ๒) บทความเรื่อง “The Reflection of Buddhist Education towards Human Character” หนังสือรวบรวมบทความจากการสัมมนาพุทธศาสนานานาชาติในหัวข้อ “Buddhism in Tamil culture” จัด โดย Buddha’s Light International Association Chennai Chapter ณ วันที่ 24 มีนาคม 2013 (2556)
- ๓) บทความเรื่อง “Ego Free Society: A Study of Theravada Buddhism” ตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติ ‘Edu Care: A Peer Reviewed Journal’ (An International Journal of Education and Humanities) Vol) IV No.1 Jan.-Dec. 2015(2558)
- ๔) บทความวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาปัญญาตามแนวพุทธจริยศาสตร์ของสำนักปฏิบัติธรรม วัดโพธิ์บ้านโนนทัน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” วารสารธรรมทรรศน์ ฉบับที่ ๑๖ No. ๓ (พฤศจิกายน - ธันวาคม ๒๕๕๙) หน้า ๑๔๓-๑๕๔
- ๕) บทความวิจัยเรื่อง “Ego Free Socio-Political Dimension of Theravada Buddhism: A Study” ตีพิมพ์ในงานประชุมทางวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 และระดับนานาชาติครั้งที่ 1 on “Integration of Buddhism with Research to

- Develop a Sustainable Society “ ณ วันที่ 28 มีนาคม 2559 จัดโดย มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
- ๖) บทความวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์วิเคราะห์คติความเชื่อในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของคนอีสาน” ตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (TCI กลุ่ม ๒) ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๓
- ๗) บทความวิชาการ “Two Perspectives of Buddhist Economics” ได้รับการตีพิมพ์ในการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ 2 (Peer Review)ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ณ วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2560
- ๘) บทความเรื่อง “A Study of Ego Free Socio-Political Dimension of Theravada Buddhism” ได้เสนอในงานสัมมนานานาชาติ Seminar on Theravada and Mahayana Buddhism on the Belt and Road ณ ประเทศฮ่องกง ระหว่างวันที่ 29-30 มิถุนายน พ.ศ.2560 ร่วมจัดโดย 1) Po Lin Monastery, Research Institute of Buddhist Culture of China, 2) Research Institute of Buddhist Culture, Nanjing University, 3) Centre for the Study of Humanistic Buddhism of Chinese University of Hong Kong 4) Chu Hai College of Higher Education, Department of Religion and Philosophy, Hong Kong Baptist University, 5) Chinese Buddhism Cultural Centre (Hong Kong) and 6) Mahachulalongkornrajavidyalaya Thailand
- ๙) บทความเรื่อง UNDERSTANDING EGOLESSNESS IN THE SOCIO-POLITICAL CONTEXT OF THERAVADA BUDDHISM ได้รับการเผยแพร่ในงานสัมมนาระดับนานาชาติ on “Buddhism in the Digital Era” จัดโดยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2560
- ๑๐) บทความวิจัยเรื่อง “Ego Free Socio-Political Dimension of Theravada Buddhism” ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์ (Buddhist Review) ปีที่1ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2561
- ๑๑) บทความวิจัย “The Conservative Processes of Bailan Scriptures with the Participation of People in Khonkean Province”
- ๑๒) บทความวิจัย “The Intellectual Development in the way of Buddhist Ethics of theMeditation Center of Probannontan Temple, Naimaung Sub-District, Maung District, Khonkaen Province”

- ๑๓) บทความวิจัย “The Roles of Sub-District Administrative Organization in Preventing and Solving Drug Addiction in Youth: Case Study, Kungthanasarn Sub-District Administrative Organization, Phuvieng District, KhonKaen Province” ได้รับการตีพิมพ์ในการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ 2 (Peer Review) ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ณ วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2560
- ๑๔) บทความวิจัยเรื่อง “The Model and Process to Build Strength of Villages, Monasteries, and Schools for Tackling Drug Addiction according Buddhism in the Northeastern Region” ได้รับการเผยแพร่ ในงานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 5 และระดับนานาชาติครั้งที่ 3 จัดโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ระหว่างวันที่ 28-29 มีนาคม 2561
- ๑๕) บทความ : “The Theory of Causation in Buddhist Philosophy” presented and published in the first National and international Conference of Kalasin University on Recent Innovation of Science and Social Science for Sustainability, July 15, 2019.

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล :

ภาษาไทย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จรัส ลีกา
ภาษาอังกฤษ Assistance Professor Dr. Jaras Leeka

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์

๓. ตำแหน่งงานและที่ทำงานปัจจุบัน :

อาจารย์ประจำสาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น

๔. ส่วนงานและที่อยู่ซึ่งสามารถติดต่อได้ :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ๓๐ หมู่ ๑ ต.โคกสี
อ. เมือง จ.ขอนแก่น ๔๐๐๐๐ โทร. ๐๘๙-๖๑๘๐๘๐๙ โทรสาร. ๐๔๓-๒๘๓๓๙๙
๔๐๐๐๐ Email : jarasleeka@gmail.com / jarasleeka@neu.ac.th

๕. ประวัติการศึกษา :

พธ.บ. (ศาสนา) เกียรตินิยมอันดับสอง
M.A. (Philosophy) เกียรตินิยมอันดับสอง
Ph.D. (Philosophy)

๖. ประสบการณ์การทำงานวิจัย :

หัวหน้าโครงการวิจัย ๒ เรื่อง

- ๑) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสังคมชนบท : กรณีศึกษาตำบลบ้านคือ อำเภอมือเมือง จังหวัดขอนแก่น (แหล่งทุนมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น) ปีที่ตีพิมพ์ : ๒๕๕๕ แหล่งที่ตีพิมพ์ : วารสารวิชาการธรรมทรรศน์

- ๒) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ปัญหาค้าประจักษ์ของเด็กและเยาวชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. ๒๕๕๖ ปีที่ตีพิมพ์ : ๒๕๕๗ แหล่งที่ตีพิมพ์ :วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑(มี.ค. – มี.ย.๕๗)
- ๓) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ป่าชุมชน : กรณีศึกษาวัดป่าบ้านหนองกุงธนาสาร ตำบลหนองกุงธนาสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น.๒๕๕๗ ปีที่ตีพิมพ์ : ๒๕๕๙ แหล่งที่ตีพิมพ์ :วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๙)
- ๔) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ป่าชุมชน : กรณีศึกษาวัดป่าประชาสรรค์ ตำบลหนองสองห้อง อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น.๒๕๕๙ ปีที่ตีพิมพ์ :๒๕๕๙(2016) แหล่งที่ตีพิมพ์ : NIC 2016 The 3rd National and The 1st International Conferences 2016 “Integration of Buddhism with research to develop a sustainable society”
- ๕) กระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น (The Conservative processes of Bailan Scriptures Participation of people in Khonkean Province) ทูลสนับสนุน วช.ปี ๕๙ ปีที่ตีพิมพ์ : พฤศจิกายน ๒๕๕๙ - กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ แหล่งที่ตีพิมพ์ :วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๓ ฉบับพิเศษ
- ๖) รูปแบบและกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของบ้าน วัด โรงเรียนในการจัดการปัญหาเสพติดแนวพุทธศาสตร์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(โครงการย่อยที่ ๕) ทูลสนับจาก วช.เลขที่สัญญา ว.๐๘๕/๒๕๖๐ ๒๕๖๐ ปี ที่ ตี พิมพ์ : พฤษภาคม-สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๐ แหล่งที่ตีพิมพ์ :วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๒

ผู้ร่วมวิจัย ๕ เรื่อง

- ๑) The Models of Democratic Culture on Promotion for Local Administrative Organization, S Citizens in KhonKaen. ปีที่ตีพิมพ์ : ๒๕๕๙(2016) แหล่งที่ตีพิมพ์ : NIC 2016 The 3rd National and The 1st International Conferences 2016 “Integration of Buddhism with research to develop a sustainable society”

- ๒) Guideline of Local Administration Reformation in Koksri sub – district Maung district in KhonKaen Province ปีที่ตีพิมพ์ :๒๕๕๙ (2016) แหล่งที่ตีพิมพ์ : NIC 2016 The 3rd National and The 1st International Conferences 2016 “Integration of Buddhism with research to develop a sustainable society”
- ๓) Cultural Change on Rice of Agriculturists in Northeast of Thailand ปีที่ตีพิมพ์ :๒๕๕๙(2016) แหล่งที่ตีพิมพ์ : NIC 2016 The 3rd National and The 1st International Conferences 2016 “Integration of Buddhism with research to develop a sustainable society”
- ๔) การพัฒนาปัญญาตามแนวพุทธจริยศาสตร์ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดโพธิ์บ้านโนนทัน ตำบลในเมือง จังหวัดขอนแก่น(The Intellectual Development in the way of Buddhist Ethics of the Meditation Center of Wat Pho bannontan, NiamaungDistrict,Khonkaen Province) ปีที่ตีพิมพ์ : พฤศจิกายน ๒๕๕๙ - กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ แหล่งที่ตีพิมพ์ : วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๓ ฉบับพิเศษ
- ๕) บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น. ปีที่ตีพิมพ์ : พฤศจิกายน ๒๕๕๙ - กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ แหล่งที่ตีพิมพ์ : วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๓ ฉบับพิเศษ

๗. บทความวิชาการ และบทความวิจัย :

บทความวิจัย

- ๑) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสังคมชนบท : กรณีตำบลบ้านค้อ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น (แหล่งทุนมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น) ปีที่ตีพิมพ์ : ๒๕๕๕ แหล่งที่ตีพิมพ์ : วารสารวิชาการธรรมทรรศน์
- ๒) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการป้องกันและแก้ปัญหาดังครรภ์ของเด็กและเยาวชนเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ปีที่ตีพิมพ์ :๒๕๕๗ แหล่งที่ตีพิมพ์ :วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ (มี.ค. – มิ.ย.๕๗)

- ๓) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ป่าชุมชน : กรณีศึกษาวัดป่าบ้านหนองกงหนองสาร ตำบลหนองกงหนองสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ปีที่ตีพิมพ์ :๒๕๕๙ แหล่งที่ตีพิมพ์ :วารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๙)
- ๔) Guidline on Participating Development of the Local Governmental Organization for the Community Forest Preservation : A case study of Wat Pa PachasanHnongSonghong District, KhonKaen Province. ปีที่ตีพิมพ์ :๒๕๕๙(2016) แหล่งที่ตีพิมพ์ : NIC 2016 The 3rd National and The 1st International Conferences 2016 “Integration of Buddhism with research to develop a sustainable society”
- ๕) กระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น The Conservative processes of Bailan Scriptures Participation of people in Khonkean Province) ทุนสนับสนุน วช.ปี ๕๙ ปีที่ตีพิมพ์ : พฤศจิกายน ๒๕๕๙ - กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ แหล่งที่ตีพิมพ์ :วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๓ ฉบับพิเศษ
- ๖) รูปแบบและกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของบ้าน วัด โรงเรียนในการจัดการปัญหาเสพติดแนวพุทธของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(The model and process to create strength of villages – monasteries – schools on the problems – Addictive Drug tackling, A ccording to Buddhism in the Northeastern Region) ทุนสนับสนุน วช. ปี ๖๐ สัญญาเขตที่ว.๐๘๕/๒๕๖๐ MCU RS ๖๑๐๗๖๐๐๘๕, ปีที่ตีพิมพ์ : ๒๕๖๐(2017) แหล่งที่ตีพิมพ์ : NIC 2017 The 4rd National and The 2st International Conferences 2017 “Buddhist Innovation for developing Thailand”

บทความวิจัย (ร่วม)

- ๑) The Models of Democratic Culture on Promotion for Local Administrative Organization, S Citizens in KhonKaen ปีที่ตีพิมพ์ : ๒๕๕๙(2016) แหล่งที่ตีพิมพ์ : NIC 2016 The 3rd National and The 1st International Conferences 2016 “Integration of Buddhism with research to develop a sustainable society”

- ๒) Guideline of Local Administration Reformation in Koksri sub – district Maung district in KhonKaen Province ปีที่ตีพิมพ์ :๒๕๕๙ (2016) แหล่งที่ตีพิมพ์ : NIC 2016 The 3rd National and The 1st International Conferences 2016 “Integration of Buddhism with research to develop a sustainable society”
- ๓) Cultural Change on Rice of Agriculturists in Northeast of Thailand ปีที่ตีพิมพ์ :๒๕๕๙(2016) แหล่งที่ตีพิมพ์ : NIC 2016 The 3rd National and The 1st International Conferences 2016 “Integration of Buddhism with research to develop a sustainable society”
- ๔) การพัฒนาปัญญาตามแนวพุทธจริยศาสตร์ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดโพธิ์บ้านโนนทัน ตำบลในเมือง จังหวัดขอนแก่น(The Intellectual Development in the way of Buddhist Ethics of the Meditation Center of Wat Pho bannontan, NiamaungDistrict,Khonkaen Province) ปีที่ตีพิมพ์ : พฤศจิกายน ๒๕๕๙ - กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ แหล่งที่ตีพิมพ์ : วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๓ ฉบับพิเศษ
- ๕) บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชน : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น. ปีที่ตีพิมพ์ : พฤศจิกายน ๒๕๕๙ - กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ แหล่งที่ตีพิมพ์ : วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๓ ฉบับพิเศษ

บทความทางวิชาการ (ร่วม)

- ๑) Can Buddhist principles can be applied in archeological science.ปีที่ตีพิมพ์ :๒๕๕๙ แหล่งที่ตีพิมพ์ :Nan Buddhist College,International Buddhist Research Seminar,the7th.
- ๒) การดูแลผู้สูงอายุตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ปีที่ตีพิมพ์ : พ.ค- สค ๒๕๕๙ แหล่งที่ตีพิมพ์ : วารสาร พุทธชินราชสาร ฐานTCI ๑

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

๑. ชื่อ - ฉายา / นามสกุล :

ภาษาไทย พระครูธรรมบาลพิจิตร ธมมวิจิโต (ยอยอด)

ภาษาอังกฤษ Phrakrudhammabal Pijit Dhammavjitto, Dr.

๒. ตำแหน่งทางวิชาการ :

-

๓. ตำแหน่งงานและที่ทำงานปัจจุบัน :

กองงานเลขานุการวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์
ศูนย์ปฏิบัติธรรมนานาชาติ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์
คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔. ส่วนงานและที่อยู่ซึ่งสามารถติดต่อได้ :

วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ คณะ ๑ แขวงพระบรมมหาราชวัง ถนนหน้าพระธาตุ
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

๕. ประวัติการศึกษา :

- นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์
- ประถมศึกษา ๖ โรงเรียนบ้านสำโรงระวี มิตรภาพ ๔๖
- มัธยมตอนต้น โรงเรียนศรีรัตนวิทยา
- มัธยมตอนปลาย โรงเรียนปริยัติธรรมมหาสวัสดิ์วิทยา
- ประกาศนียบัตร ป.บส. (การบริหารกิจการคณะสงฆ์) มจร
- ปริญญาตรี (พุทธจิตวิทยา) มจร
- ป.บัณฑิต (พระไตรปิฎกศึกษา) มจร

- ปริญญาโท (ศาสนาเปรียบเทียบ) มจร
- ปริญญาเอก (สาขาพระพุทธศาสนา) มจร

๖. บทความวิชาการ และบทความวิจัย :

- ๑) กระบวนการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของฐานพุทธธรรมประชาชน
กรณีศึกษา : หมู่บ้านสำโรงระวี ตำบลศรีแก้ว อำเภอสรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ
เกษ Journal of Arts Management Vol.1 No.2 May - August 2017
- ๒) กระบวนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งตามหลักพุทธธรรมของจังหวัดศรีสะเกษ วิทยานิพนธ์
ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ๒๕๖๑

